

Ročník I.

Vychází 4—5krát ročně.

KNIHOVNA OBNOVY Č. 1.

OBRÁZKY $\triangle\triangle$ $\triangle\triangle$ $\triangle\triangle$ $\triangle\triangle$
ZE SMÍŠENÉ OSADY.

Obrázky
ze
SMÍŠENÉ OSADY.

— ŘADA II. —

V.—XX.

Katolickému lidu na osadách smíšených

napsal

František Mimra.

1901—1902.

1903.

Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové. — Nákladem
politického Družstva tiskového.

Památce

vroucně milovaného učitele,

dobrotivého příznivce

a dobrodince mého, nezapomenutelného biskupa

našeho,

EDUARDA JANA NEP. BRYNYCHA,

— věnováno. —

Úvod.

Vydávám II. řadu povídek, v nichž jako na obraze snažil jsem se ukázati všem katolíkům dobré vůle vady, nedostatky a chyby, kterými hřeší někdy katolíci na osadách smíšených na škodu své víry, své duše a na škodu svého i svých dítek a spolubratří spasení. Pokud se mně to podařilo, nevím, ale vzejde-li z těchto mých obrázků prospěch a výstraha pro budoucnost jediné jen duši, pak budu spokojen, věda, že jsem nepsal svému lidu — nadarmo!

V Krouné v oktávě Narození Páně 1902.

Spisovatel.

V.

Pod stolem.

Městečko Svárov jest první město v Čechách, ovšem že jen tehdy, když jdeme od Moravy.

Bodří občané Svárovští jsou takto hodní lidé, milují Boha, sebe taky trochu, ale mají to nešťastné jméno Svárov jako za trest, proto že jsou často mezi sebou tak, jako hrnek s vodou postavený na varoucí plotnu.

Jednou jsem tam taky zabloudil jako člověk zvědavý, ačkoli nejsem ženská. Jako pořádný člověk šel jsem nejdřív do hospody napojit valacha a pokrmit; jezdím totiž »po svých«. V hostinci se válely po stole noviny: »Národní Hafan«, »Politička« a ještě nějaké krajinské listy, »ráce« Národního Hafana, pak taky něco z »červené« literatury pánů »socí«. Sednu za stůl a koukám jako pravý vesnický člověk, když jednou za rok zabloudí »mezi lidi« a všecko důkladně prohlíží, jakoby teprve včera byl přišel z »horké Afriky«.

Tady se, Franto, můžeš něčemu přiučit, povídám si, však doma takových listů nemáš! Dej se do toho »po pořádku«. —

Vezmu »Národního Hafana«, rozložím před sebe a čtu.

Brr! Tak jsem se otrásl! To si pomyslete! Černé na bílém tu čtu: »Klerikálové na postupu«!

Spaste duši! Co se bude činit? — »Klerikální hnutí se nápadně vzmáhá«, čtu dále, »národ Husův a Žižkův ješt na ústupu před svým odvčkým odpůrcem, Římem a jeho smělymi harcovníky. Není dnes místa, aby tam pionéři klerikalismu nezasáhli svou rukou, aby tam nevníkl jejich list. Východní Čechy jsou toho smutným dokladem. »Brynychova marka« mohou se směle pojmenovati místa kdysi pod ochranným štítem přítele svobody a pokroku, nesmrtelného biskupa Háje! Zajdi, kam chceš, všady tě uvítá Brynychova »Obnova«, aby poslední jiskra Husova plamene výhasla ve hrudi jeho potomků« — —

Obnova? povídám si. Aha, to už vím! To bude ta, co si na ni tuhle nedávno nařikal pan Smrádek z Hivle, co vydává nejkřesťanštější noviny »Hlasy ze Slona«!

Smrádek — hm! Trochu divné jméno, ale, když on něco napíše, á, to to »vóní« zas jako »vepřová« pečeně! To máte vidět naše helvety, jak si takovou »vepřovinu« libují a jak jim to »chutná«, jenže to musí mít »římskou omáčku«, jinak po tom nic není«! —

Tak vida, Obnova! I, totě ňáká ohava, když trápí srdce nejlepšího člověka na českém Východě! Počkej, to si budu pamatovat! Tak Obnova?! Musím si to napsat; tuhle jeden studentík povídal cosi o »oblevě«, abych si to

zase nespletl! A všude prý se ta Obnova dere, dám si na ni pozor, ona třeba kouše, mrška jedna. Bodejt! Tuhle sám pan strážmistr od četníků cosi povídal, že má Obnova kousavé zuby, ale že jí páni »na hoře« ty zoubky vy- lámou! A, jářku, to nebude nic platné! Je-li to taková šelma, jak »oni« povídají, tak má jistě taky drápy, já to znám z ty Afriky a tak, když nebude kousat, zas bude drápat a to jest ještě horší. Že ne? Oho! Dají si jenom říci; ani si nepomyslíš a. — drápne tě! A kdyby, nedej Bože, tohle se mělo státi tomu Smrádkovi na Hivli, rač Pán Bůh chránit, to by byla pěkná věc, až by potom jeho milí »beránkové« si povídali: Náš »pán« jest »podrápaný«! To jo! — A mohl by se »vzteknout« naposledy, takové pády se taky stanou, ba, nedávno mně — vida, teď si vzpomínám — kdosi povídal — roznáší perník z pardubické »pekárny« Vrtákovy — že se ten pán na Hivli »vzteká« a že z toho ukrutného vzteku zase napsal nové »arcidílo« pod názvem »Zrcadlo«. — To bude od toho »škrábnutí«, myslím. Však on »ten z Hivle« taky dovede »škrábnout« — to byste koukali, co všechno ten člověk jest s to »naškrábat«. — Kdybyste nevěřili, mohu vám třeba hned posloužit. — I, kam pak jsem to jen zastrčil? — Aha, tuhle to mám, v kapse u kabátu.

Tak jen poslouchejte: »Vtělený typ jezovitství jest Brynychova »Obnova«, jezovitství hadovitě hladkého, hloupě chytrého a když se to dá, pak neomalenež surového«. (Čís. 48. Hl. ze S. ze dne 28./II. 1901.) A dále

vám vykládá, nevinňátko malouuké, jako když másla ukrajuje: Můžeme mu (Brynychovi totiž) říci tolik, že naši lidé (rozuměj helveti) do popředí nikde se nederou«. —

Na tohle se měl »pán« ještě »zadušit«, na mou věru, anebo aspoň do závorky ještě připsat: »Naši lidé se do popředí nikde nederou, kde nemohou!« Ó, nevinňátko! Já teď směle vsadím krk, že, jak si tohle jeho »škrábání« přeříkají jeho »beránci«, kteří všude, ale všude ve smíšených osadách jen »tiše trpí« a »do zadu se tlačí«, ba zrovna »schovávají«, že, povídám, hned, ale hned vystoupí šmahem z obecních výborův a složí představenstvo, nebo oni, chuděrky tiché a nesmělé, »nikde se do popředí nederou«! — To, to! Snad byste si nemyslili, že se dokonce o to »perou«, aby v obci nějakou tu »šarži« anebo aspoň »šaržičku« ulovili? Bůh uchovej! — Ale oni si, chuděry milované, nemohou pomoci a volky nevolky musejí se — »obětovati« — za blaho obcí a okresů a to jen proto, že — nemyslíte, že snad to něco »nese«, to, to, — ale, že, jak vykládá »hivelský«, jich tam »potřebují«. —

Kde pak, dát obec do rukou katolíkům a dokonce míti katolického rychtáře! To tak! To by potom katolíci ani nevěděli, kdy mají »držet posvícení«, jako se to stalo u nás! —

Tak ona ta »Obnova« podle všeho nedělá dobrotu, ba ona dokonce páchá — klerikální darebáctví. (Hl. ze S. str. 384.) — a já si myslím, když už i darebáctví je teď »klerikální«, že teď páni přestanou — darebně lhát. — A teď, jak půjdu skrz Hivel, schválně

se podívám, je-li tam ještě teď ta »fabrika« na — »lži«.

Vy o ní nevíte? Inu, to! To vám je fabrika! Jest to vlastně »velkovýroba klerikálního darebáctví«, taky prý tam dělají »špičky«, a je prý protokolovaná v Pardubicích u pana Vrtáka.

Ale, to se podívejme na tu »Obnovu«! Kdybych ji tak dopadl — no! Hned se podívám, co pak by tady ani nebyla? Ve Svárově? No, no! Budu hledat — počkej. Takový nepřítel — ten přeci vlezte všady . . .

Nikde nic! Hm —

A, počkej! Tamhle se něco válí — pod stolem! Na moutě, Obnova! Mrško, kam jsi se až dostala? To je hned vidět, že máš roupy, ona si vlezte — pod stůl! — Abys tak někoho popadla za nohu, když nemůžeš za vlasy, nebo za ucho? To tě tam přece nenechám — pojď sem, pojď, ať si tě prohlédnu při světle! Ale ty prý máš raději »tmu« než »světlo« — proto, proto — pod stolem!

No, tak, nestyď se a vylez — aha! Pane, umíš ty kouknout na člověka, hnedle bych se tě taky bál — jakoby se ptala: jsi katolík? A co jest ti potom? Inu, když to chceš vědět: já jsem taky-katolík! Cože? Ty nevíš, kdo jest to taky-katolík? No, to si můžeš zas vlézt hezky pod stůl, když tohle nevíš! Ale abys neřekla, že jsem krobián, víš, taky-katolík jako já předně jest taky pokřtěn svěcenou vodou — co se směješ? Že bylo té vody na mne škoda? To si vyprosím! Sotva začnu, už »rejpeš«. — No, a za druhé: taky-

katolík jako já není žádný pohan — někdy jde taky do kostela, když je »parádní mše« anebo funus z »honorace«, anebo tak na tu »devátou« — bez kázání. Našinec »užije« kázání doma až dost od ženy. — Ale to chodím taky na helvetské funusy, tam, to jest pravda, poslouchám kázání pobožně, aby se neřeklo, když tam nic jiného nemají, a taky jdu třeba na židovský, aby bylo všady dobře.

Ty se ňáko kroutíš, holka! Co pak si myslíš, že já nesmím býti živ? Člověk musí míti ohledy! Ty povídáš o přesvědčení? Milá brachu, přesvědčení! Jaké pak přesvědčení? Toho se, pane, nenajím! Ohledy musí jeden mít. — Tobě se řekne: přesvědčení! Ale já mám krám a prodávám, druhý má hospodu a nalévá, třetí má obchod a chce si vydělat, jiný zas řemeslo a potřebuje »kunčofty« — tady musí stranou přesvědčení! Jdou ke mně lidé z obojí strany, rozumíš, a já si je k vůli tobě a tvému přesvědčení neodeženu!

Co zase sebou šíješ? Ne, v tobě vězí opravdu klerikální nesnášenlivost! Cože? Že si dávám šit u helveta? Jest to něco zlého? On u mně zas bere. — Jestli taky on, když pro mne šíje, dává na stranu své přesvědčení? Jestli k vůli mně se na př. postí na Velký pátek? — Hm, co mně jest do toho?! Arci, o vzkříšení letos nešel mezi hasiče, to máš pravdu, rejponi, ale když to měli zakázáno od »pána«! Za to chodí na funusy. — Čemu se zase směješ? Nevídáno! Kdo ti taky všecko vyzvoní? Že při pozdvihování neklekl, i když klekli katoličtí hasiči? To máš pravdu, ale —

já že bych neměl takovou kuráž jako on, kdyby to bylo naopak? Vždyť já nosím o Božím Těle »nebesa« — — — To už vidím, že ty nerozumíš světu. Proto jsem tě našel, myslím, — pod stolem. Pak tě má číst taky-katolík. Beztoho tě dostal někdo z nich do ruky a hodil tě pod stůl! A šenkýř — to bude asi katolík, sic by tě byl nenechal válet na zemi, když tuhle »Národní Hafan« se pohodlně rozvaluje na stole! A já, budeš-li mne pořád »rejpat«, udělám s tebou krátký proces: půjdeš zas — pod stůl!

Ty bys, blahová, chtěla, abych já byl tělem i duší katolík, jako je helvet helvetem a žid židem, socínek socínkem; však já ti rozumím, jo, jo, ale teď to nejde! Já musím číst »Hafana«, sic nejsem svobodomyšlný, já čtu taky »Političku«, abych nebyl ten nejhorší, a žena bere »Kříž a Marii«, aby taky na faře bylo dobře, když mně dají utržit, ale já jdu s národem, jsem u hasičů, veteránů a sokola přeci nemohu vynechat, kde pak? Jest u nich pan doktor, pan učitel a jiné »špice«, jak pak si je odrazím? Člověk tomu musí umět vyhovět. — Kšeft jest kšeft, nic naplat. — Jako tady šenkýř! Že sem chodí taky »panáček«, aby se neřeklo, nechá tu i tu »Obnovu« — aspoň pod stolem. — Ale jest přece vyložena v lokále!

Hleď, jak jsem tě zkrotil, ani nedutáš! — Ano, ano, pokud budeme panovat my, taky-katolíci, budeš, — dobře si to pamatuj, — pod stolem, protože nám lezeš do svědomí, pleteš se do našich »kšeftů« a chceš, abychom

měli na sobě víc katolictví, než jen svěcenou vodu od křtu.

A ten hloupý »Hafan« a tihle druzí »ňafálkové« křičí: Spaste duši, klerikalismus se šíří! — Haha! To jest komedie povedená! Klerikalismus prý hrozí — a já ho našel — pod stolem!

Haha — — — pod stolem! — — —

Pod stolem!

* * *

Napsal jsem tuto črtu maje před očima smutné opravdu postavení, či lépe řečeno »položení« — katolictví u nás . . . . .

Jsme jako v té hospodě — pod stolem!

Jaká to — hanba!

Bojíme se po katolicku promluvit, po katolicku jednat, snad i — myslit . . .

Bojíme se jako katolíci vystrčit hlavu ze stavení . . . Jen, pro Boha, opatrně, aby se neřeklo: Je — klerikál!

Naše listy katolické jsou dosud jako ta popelka — za to katolické peníze taky-katolíků umožňují vydávání a šíření listů víře katolické nepřátelských anebo k ní lhostejných . . .

Kde jsou vlastně u nás v katolickém království katolíci?

Pod stolem!!

Katolický učitel bojí se ukázat, že ještě věří. Nebojí-li se, jest ztrhán v listech: klerikál! Kdyby se dokonce opovážil vítat biskupa — to by pochodil! U nás se nebál a — katolický učitel vrazil ho do »Hlasů ze Siona«,

a pan Smrádek měl radost jako Čimborasso, že do jeho fabriky dělá — taky-katolík!

Katolický úředník? — můj ty, Bože! Kdeši v jednom městě povídal kdosi, který náhodou nebyl taky-katolík: My u nás to máme hezké! Všichni páni úředníci jsou katolíci, až na jednoho, ten je helvet, ale je ze všech — nejlepší katolík! . . . .

Katolický starosta, katolická zastupitelstva? — duše mne bolí, když na to pomyslím! Jen řekni starostovi někde: Vy přece musíte mít kalendář, kupte si »Štít«! — Odebírejte od obce »Obnovu« — o, jé! Nohou se jest s to podrbat za uchem — ach, jen to ne, jen to ne! Takhle »Političku«, to ještě, ale Obnovu? —

A zvolení »národního Klofáče« poslancem není to národní — ostudou katolického lidu?

Jsou u nás ještě katolíci?

Jsou, ale — pod stolem!! . . . .

Ale, což nejsou katolické spolky?

Jsou, jest jich v Čechách více než 180, ale, což — není většina členů v těch spolcích z vrstvy lidu, která ve společnosti lidské, chci říci ve světě a před světem, jest jako »pod stolem«! Nejsou i tyto spolky v očích »lepší« společnosti — pohozeny pod stůl, za nímž zasedá širší společnost katolická? A prosím, kolik pak čítá ten onen spolek katolický — učitelů, doktorů, úředníků, advokátů, starostů, radních i — výborů?

Kolik pak katolicky pokřtěných obchodníků nezavřeli před ním dveře, kolik pak též takových mistrů katolických nepustili ho přes

práh, kolik pak »lepších« kabátů neštítilo se ho jako nepříjemné okrasy, která se nejraději hodí — pod stůl?!

Ano, jsou u nás, díky Bohu, katolické spolky — díky Bohu, píši, ale měl bych psáti: Bohu žel!, že totiž jsme padli tak hluboko, opravdu — »pod stůl« ve svém katolictví v životě veřejném, že musíme míti zvláštní spolky na konání toho, co jest vlastní povinností jednoho každého katolíka v království svatováclavském! —

Jsou u nás spolky, ale jsou posud jako zrno hořčičné, a dej Bůh, aby vzrostly jako to zrno hořčičné v mohutný strom, v jehož stínu našel by konečně oddechu helvetstvím a jeho potomky a soudruhy: svobodářstvím, socialismem a nevěrou, štvaný a sváděný lid náš! —

Jsou ty naše spolky — pod stolem, ale ať se neurážejí nad tímto přirovnáním a řeknu nad svým ponížením! — Jest to právě dobrým pro ně znamením, že trefily na jádro, že staví od základů, z vrstev před světem nejnižších, od země. Tak se staví jedině budova, která má trvati, od základů, ne však od střechy! —

Jsme tedy zatím — pod stolem, my katolíci; tedy klademe teprve základy; ale už svatý Pavel napsal: »Jako smetí tohoto světa učinění jsme, ku posměchu všem až dosavad« — nelekejme se tedy, třeba byli jsme pro tu chvíli od taky-katolíků házeni — pod stůl... A proč to? Slyš jen! —

»Klerikálové chtějí panovat«, křičí zděšeně židovský tisk.

Jaká hrůza v národě »vyvoleném!« Kdo pak propije v jejich kořalnách poslední groš, bude-li lid opravdu katolickým?!

»Klerikálové chtějí potlačit »osvětu«! volá zoufale svobodomyšlný tisk. — Kdo pak bude předplácet naše tisky, bude-li po katolicku pokřtěný lid též po katolicku smýšlet? Museli bychom zavřít svůj svobodomyšlný krám, za kterým se nám dosud pro hloupost lidskou vedlo tak dobře! — Klerikální propagandy leká se tisk helvetsko-židovsko-pokrokově radikální. »Páni« si zvykli pískat na píšťalku, za kterou jako zmámený šel »národ« ani netuše, že má helvetské »vedení«, že sám sebe pomáhá zaprahovati do káry duchovního nevolnictví. . . .

»Klerikálové jsou na postupu!« ryčně huláká socínek a vyhrnuje si rukavy u »upracovaných« rukou, aby uškrtil posledního »gredikára«. —

Koho by balamutily a za nos vodily tyto počestné plátky čisté »vědě« zasvěcené, protináboženskou záští naplněné, kdyby jimi k bezbožectví čili »k čisté lidskosti« sváděný lid byl uvědoměle katolickým?

Ano, katolický lide, pamatuj si: Žid, falešný svobodář, pastor, socínek, pokrokář, radikál — ti všichni chtějí panovati nad tebou, tebe chtějí míti otrokem svým, proto nesmíš, lide můj, za žádnou cenu míti náboženství, nesmíš býti opravdu katolickým čili klerikálním. Kdybys byl, — kéž se to brzo stane! — opravdu katolickým, byl bys svobodným, na vrchu, a s rešpektem hleděl by na tebe a dal by ti pokoj svobodář,

pastor i socín; ale co by si potom počala všecka tato »ušlechtilá spřež« v našem milém království, kde nyní »sedí« s Israelem nad hrnci masa«, kdyby ztratila svou »vládu« a měla se i s Israelem octnouti »na poušti«? —

Proto musíš, můj milý lide, zůstatí ještě — pod stolem, za nímž zasedá »svobodomyslné panstvo«, a musíš čekati, až tě tam z toho »podstolí«, z otroctví, vyzvedne na stůl — klerikalismus čili opravdové katolictví. — A tak se neboj toho slova »klerikál«, ale hled, abys sám klerikálem byl a s tebou i jiní, a mohl zase čestně zasednouti »za stůl« veřejného života! —

VI.

„I, nechme to!“

V Pořadově ve farnosti Kroužínské byla před asi 20ti roky většina statků v rukou katolických. Byl tam katolický starosta, v obecním výboru zasedali katolíci, i správce školy byl katolík.

Dnes jsou tam jen čtyři statky katolické a z těch ještě jen dva čistě katolické, že na druhých dvou hospodaří manželé náboženstvím pomíchaní: katoličtí mužové, ženy nekatoličky.

Starostou již řadu let jest nekatolík, v obecním výboru po leta ani jeden katolík, a správce školy též nekatolík.

Ve škole ani v jedné třídě nespatriš na stěně sv. kříže, ač byl v obou světnicích.

Sotva se vystěhoval ze školy katolík, byl vystěhován za ním též z obou tříd obraz Ukřižovaného. Kdo ho odstranil, nevím, to však už teď vím, že evandělíci, vlastně jejich pastoři, čili jejich duchovní správcové jsou u nás opravdu od klerikálů tuze »utiskováni«, tak že nemají dosud tolik »svobody«, aby mohli tak, jako ty kříže ze školy, vystěhovat z Čech hned taky všecky katolíky. Jaká to

škoda! No, co není, může ještě býti — jako v Pořadově; jen malé strpení. Německý Michl se taky už »těší«, že se zas jednou »pořádně« u nás nají, jen aby z toho zas nedostal »koleru« jako v r. 1866. — — —

V Pořadově se tedy mnoho změnilo. Jak se to mohlo tak všechno převrátit?

Inu, měli tam strýčka — »i, nechme to!«

Ten strýček »i, nechme to!« byl katolík, ženu měl helvetku, no, už ho hlava nebolí, ale mne za to bolela i hlava i srdce kolikrát nad tím, co udělalo z katolického Pořadova to jeho — »i, nechme to!«

Jmenoval se Podhrázský Matěj a že zasloužil, aby se stal »patronem« všech podobných »matějů« v osadách smíšených, chci vám toho Matěje vykreslit — pro výstrahu.

Náš »Matěj« nebyl hloupý; naopak, říkalo se o něm: »Pane, ten má za ušima!« Všem vám rozuměl, paragrafů se nebál, advokátům se vysmál, hospodářství si hleděl, ale nade všechno rozuměl — mamoně. Pro tu by byl duši dal! Než on vydal krejcar, to ho kolikrát obrátil na dlaní své široké ruky a s lítostí ho pouštěl »do světa«.

A tento Matěj byl v Pořadově starostou za těch dob, kdy katolíci ještě v obci »hráli prim«, měli svou většinu a vše v rukou: obec i školu, a ve škole sv. kříž.

Tenkrát začali se u nás nekatolíci »hýbat«. Poučení jsouce svým kazatelem, šli opatrně, aby nevzbudili pozornost katolíkův, ale jistě — »ku předu«. Nejdříve musí se dostati chytře do výboru, ale ne hrkotem, jen pomalu, jeden

za druhým, aby se v hradbách udělal průlom. Jen aspoň jeden zatím, ten už pomůže druhému, a jak budou dva, oh, třetímu se to už podaří! A potom zas aspoň jeden radní z nich a — bašta římská pomalu padne a na její troskách vystaví se vesele Sion. Padne kříž, vztýčen bude kalich!

Zatím, co potichu kuli své plány evanđělíci, spali bezstarostně katolíci; vždyť měli svého Matěje, a ten přece byl od toho, aby bděl, když oni spí, aby za ně myslil, když oni jsou k tomu líní, aby za ně jednal, když oni už tomu přivykli, nedělali nic a myslit jen: eh, my jsme jednou na koni, a kdo musí pěšky, nedohoní nás.

Jen starý Voral měl oči otevřené a tak mu neušlo, že se něco v obci »chystá«, a tušil, že to nebude nic dobrého pro ně, katolíky, protože už jeho dědek říkával, že, »co jest šeptem, že jde s čertem«, a on pozoroval, že nekatolíci potají si šeptají, věděl, že se scházejí u Urbanův a jak chodí za humny, aby to nebylo nápadné.

A od Urbanů právě měl náš Matěj ženu Kateřinu.

Bratří! povídal Urban, když zas byli pohromadě, aby se radili, — teď musíme začít na každý způsob, pokud ještě jest rychtářem Matěj. S tím to dokážeme, a jak jednou budeme v tom, no, to už si poradíme. Já to napřed zkusím s Matějem sám, však jsme švaři a já vím, jak ho dostaneme.

„Ale jen, jak ho dostati? starali se »bratří.«

Jak? Inu, jako rybu — na udici! Políkneme na něj — chytí se, věřte, bratří, že se chytí, jako štika — až mu hodíme sousto — jen počkejte! A proč bych vám to neřekl hned? Znáte ho, jak jest »chtivý« a já mám něco pro jeho chuť! Haha! Už ho vidím, jak to popadne!

Chcete mu něco dát?

Tot!

A bude to státi mnoho?

Nic! Aspoň nás -- nic! A my mu nedáme taky nic, to mu dají katolíci, ale my mu k tomu pomůžeme, a za to on bude zas »náš«. Poslouchejte, jak to narafičím! Vedle jeho pole »na drahách« jest kus paště, ale je obecní, a on, to vím dobře, by paště rád měl, aby z něho udělal louku. Už to v sobě dávno nosí, ale bojí se s tím jako rýchtář vytasiti, aby se neřeklo, že polk' »obec«, a že ani jeden druhému nepřeje — to není, jako mezi námi — »bratry«! Jak by s tím vylezl, hned by byli ve výboru druzí proti tomu. No, bez toho paště obec ob stojí, — a my ho políkneme na štiku — Matěje, ať ho polkne, my ho budeme za to míti — na udici!

* * *

Dej Pán Bůh dobrý večer! pozdravoval Urban hlučně vcházeje do světnice u Podhrázských.

Děkujem pěkně! A vítám tě, bratře — že's k nám ještě trefil!? vyčítala mu Podhráz-

ská. Už jsi u nás nebyl, ani nepamatuji! Jsi ty bratr!

Však mně to bylo líto! ale holka, myslíš, že mám pokdy, chodit po besedách? Však sama víš, jak to dopadá v hospodářství! No, už to začínám ostatně napravovat, smál se jí, možná, že tu teď častěji pobudu.

To budu ráda! těšila se upřímně selka, a sedni u nás, Matěj jest v chlívě, přijde hned.

No, nespěchám!

Tím lépe, aspoň tě užiju. A co u vás doma?

Eh, to víš, všecko po staru!

Marina zdravá?

Co pak ta!

A děti?

I, Váša trochu kašle.

Ale?

Takový nezbeda! Chvíli neposedí, lítá bos, a máš to!

Inu, děti jsou děti! Taky's rád vyběh'.

To vím! usmál se Urban.

A já nebyla lepší — smála se Podhrázská.

Poslouchej, Kačko, až přijde Matěj, rád bych s ním pojednal o něčem, ale abychom byli jen sami dva — otočil najednou řeč.

Co pak máš?

I nic, jen tak! odbýval ji, však se to dovíš, ale teď ještě ne!

Něco tajného?

Skoro.

Ale zlého snad nic?

A to ne, to ne! Buď bez starostí! Spíš něco dobrého pro vás oba.

To jsem zvědavá

Dočkej času!

I pro mne! Taky to vydržím, jen když to opravdu není nic zlého.

Povídám ti, spíš něco dobrého!

Jen, aby! Dobrého teď pomalu.

Ba, člověk aby se jen staral.

To, hochu, to! Děti rostou jako z vody, ani se nenaděješ, už abys pro ně chystal, aby šly z domů! Naší Mařce bude už hnedle 16!

Dvěře u chléva bouchly, těžké kroky se ozvaly na síni — to Matěj se vrátil do světnice.

Buď tak dobrá, ať můžeme pohovořit sami! připomínal Urban sestře.

No, no, nestarej se! Vytrhovat vás nebudeme — slibovala.

A -- Urban! Kam pak to zapsat? Vítám tě!

Potřásli si na přivítanou ruce.

Matěj se usmíval.

Vyhnali tě, vyhnali? žertoval Podhrázský.

Toť! A tak jsem přišel o radu.

Hm! To bude těžké! Ale sedni a povídej, co pořád děláš? Ani se nedáš vidět.

Jako ty!

Se mnou, brachu, jest jiná. Ty máš jen hospodářství, já ještě k tomu ten »ouřad«, to víš, dá to táky starost.

To si myslím! přisvědčoval horlivě Urban jsa rád, že Matěj sám začal tak, jak on si toho právě přál.

Hospodyně se zatím vytratila ze světnice, tak že byli sami, a on, Urban, mohl hned začít — hodit udici s vnařidlem.

To ti věřím, švaře, opakoval honem, aby Matěj nezačal o něčem jiném. Kdyby aspoň

z toho něco koukalo pro tebe — litoval Urban.

Leďa mrzutosti! ulehčoval si rychtář.

To vím! Ale není to v pořádku, když obci sloužíš a staráš se za všechny!

No, však!

Vidíš, tuhle jsme o tobě mluvili, jakou máš starost.

Matěj spokojeně přisvědčoval.

A zodpovědnost!

To si myslím!

A nic od obce nemáš.

Ale prosím tě — »čestný ouřad«.

Nechť, ale co zanedbáš!?

To zanedbám.

A to není škoda?

Inu. — —

Vidíš, to my evandělíci máme z toho jinací rozum, než vaši lidé! Povídali jsme si: Chudák, rychtář! Dře se nám za darmo! Obec by mu měla za to něco dát — má dost. —

To má! A o tom že jste mluvili? divil se, potěšen v srdci.

No! Copak nemáme cit a uznání? — jakoby se horšil, Urban.

To jest hezké opravdu! Ani bych si nepomyslel, že —

A, to naše lidi neznáš! Komu čest, tomu čest, ale práci patří odměna! vykládal Urban.

Matěj spokojeně si pobručoval: Vida, ti to pochopili! A on jim dosud nedůvěřoval! Takoví lidé, a on se jich vzdaloval! Jak se v nich zmýlil! — Vida!

Vondra, víš — »Karlův«, hned o tobě začal — ale, ani nevím, mám-li ti to opakovat — upejpal se Urban.

Inu, inu, co pak bys to neřekl!

Já bych věděl, co dáti našemu rychtáři, povídá Vondra, o peníze on tuze nestojí, ani by to nebylo hezké, ale takhle to pašťe na »drahách«. —

Člověče, co nepovídáš? To že řekl? vyskočil Matěj nemoha už zatajiti radost.

Taky že řekl, a nám se to všem taky líbilo! Zach »ze záhumen« ještě řekl: To máš, Vondro nápad! To by bylo zrovna pro rychtáře! Udělal by z pašťete louku. —

Matějovi zářily oči, jako hladovému vlku.

Z pašťete louku! opakoval mimovolně. »Záhumenský« má rozum. Z pašťete louku! Ano, tak, tak! Louku!

Urban ho nechal, ať se potěší tou myšlenkou a sám pro sebe si myslil:

Aha! štika bere! Teď pozor, aby se taky chytla!

Vidíš, milý švaře, takoví jsou naši lidé: upřímní, přející.

To jsou, na mou věru, jsou! Ani věřit nechci! Pašťe! No, co bych zapíral, pašťe se mi líbí! Mně by se tuze hodilo a jiný z něho nic nemá a míti nebude, ale já bych z něho udělal louku, no, koukal bys!

Tak se do toho pašťete zakousl, že říci mu tu chvíli, dej duši a pašťe bude tvým, hned by byl řekl: dám — a pašťe sem!

Ale, navazoval Urban, třeba jsme já a naši lidé z gruntu srdce ti chtěli paště dopřáti, jest to předce marné.

A proč? Louku z něho udělám, uhlídáš!

Ba neuděláš, myslím, nic! Paště zůstane paštětem, a ty rychtářem bez louky! dráždil ho Urban.

Tak tím celým »ouřadem« praštím, horlil Matěj.

To bude ještě horší! Měj rozum přece! Praštíš ouřadem a první radní na to čeká.

Ať se s tím dře, když mu tak nahání.

A paště mu taky necháš? Jemu se taky dobře hodí, a on není jako ty, on si to zanačí, a ty potom utřeš hubu a budeš se moci dívat, až pojeděš kolem na pole, jakou udělal z paštěte louku on!

Matěj se zaškaredil až strach! Hnáty mu přelámu! — hrozil.

Nic mu neuděláš! Bude rychtářem, a co budeš ty proti němu? Nic! Co mu uděláš? Nic!

Matěj skřípal zlostí zuby. Švagr má pravdu. Co by zmohl potom proti rychtáři? Nic, opravdu nic!

Ne, to se nestane! vyhrkl zprudka zardívaje se rozčilením.

Vidíš to? Neříkám ti: měj rozum? Zůstaneš pěkně rychtářem a z paštěte louku uděláš, ale — — —

Ale? Mluv!

Poslouchej, budu mluvit upřímně, jako švagr! lichotil se Urban a položil ruku na Matějovo rameno.

Ale zůstane to mezi námi, rozumíš?

Matěj přisvědčil a jen hořel touhou zvědět všecko, vždyť šlo tu o pašť, o touhu jeho srdce!

Jak jest obecní výbor dnes, hovořil Urban, to není ani pomyšlení; ani jeden ti nepřeje.

Dobře jsi řekl! Já je znám!

A, pokračoval oulisně Urban, jak se jen zmíníš o pašťeti, bude oheň na střeše.

To bude! přikývl Matěj.

A, abys ho nedostal ty, bude pašťe kupovat od obce první radní. Povídám: kupovat, slyšíš? A taky ho koupí.

Nekoupí! Na to se podívám!

A já povídám, že koupí! Obec musí přistavovat školu, potřebuje hotové peníze, ona pašťe prodá!

Duši ze mne vyženeš! Ať prodá! Když prodá, koupím já! Pašťe už nepustím z ruky! Nikomu! Za nic!

A vyhodil bys peníze? Švaře, švaře, dnes není s tebou rozumná řeč! Nač kupovat? Nač vyhazovat peníze? Můžeš míti pašťe bez koupi a bez peněz.

Ale, kdo mně je dá? Sám povídáš, jak po něm pase radní.

Kdo ti je dá? Já, švaře!

Ty?

Ano, já a moji lidé!

A jakým dílem?

Bude to záležití taky na tobě!

Co přijde na mne, jak mám jen jednu, ale duši dám!

Bude to lacinější, jen mne nech domluvit! Já a naši lidé jsme pro tebe, to jsi už slyšel, ale co jsme ti všickni takhle platni? Z nás

není ve výboru ani jeden, a ti, co jsou výbory dnes, jsou všickni proti tobě! Hleď, tady jest lehká pomoc. Až teď budou volby, starěj se, aby byl nový výbor a v něm taky našinci. Tak bude pomoženo tobě i nám! Co tomu, říkáš?

Líbí se mně to, na mou duši! Totě nápad! Tohle prosadíme! Dobře jsi mně poradil! Z paště bude louka a bude má! Ukaž, ať tě obejmu! Tohle by mně neporadil lépe ani vlastní bratr. Bůh tě pozdrav!

Rozradovaný Matěj popadl Urbana a prudce jej k sobě přitiskl, až v něm zapraskaly kosti.

Rozdrtíš mě! hněval se Urban na oko, v srdci se smál.

Štika se chytila na udici . . .

Urban chvíli ještě poseděl, dělal návrhy, radil, koho třeba zvolit, dovozoval. Matěj přistoupil na všechno, šel by třeba, Pán Bůh rač chrániti, s Luciperem, jen když paště bude jeho a nedostane ho první radní.

Počkej, tobě vypálím rybník! troštoval se a byl by radostí objímal třeba — plot!

Urban měl taky radost. Zatočí on Pořadovem, to se podívají katolíci! Všecky je vymete, jako smetí z obecnstva, z výborství, kde se tak pohodlně roztahovali tolik let jemu na zlost a jeho straně na úkor! A koště, kterým je vymete, bude Matěj, katolík! To jim udělá on, Urban! Ne helvet, — katolík je přivede v nic, katolík pomůže helvetům, katolík vydá jim klíče od obce, ode všeho! Za mizerné paště! A až nebude koště už po-

třebovati, zahodí i je! Matěj půjde za ostatními, ale hned ne, až ho už nebudou potřebovati, až jim všecko vydá, pak půjde i on, poslední! Pak oni budou panovat, a katolíci budou poslouchat! Karta se obrátí a místo Matějovo v obci převezme on, Urban! Bude prvním starostou helvetským v Pořadově! A po něm napořád sami evandělíci, o to se již postará, aby katolíci padli na dobro na vždy!

* * *

Starý Voral už delší čal byl jaksi neklidný, až to na něm domácí pozorovali. Nejdříve nevěsta, že cizí spíše všecko uvidí a hned taky ucítí, než svůj, a hned si to vykládá na svou stránku podle povahy: buď ve zlé, a to se zlobí, anebo myslí dobře, a zase se leká, proč a co se zase stalo?

Josefe, řekla mladému hospodáři, dědeček se mně jaksi nelíbí.

Ale, co! Hned něco vidíš? Co pak by? Křivdy mu neudělám, a ty snad taky víš, co se patří.

Když není, jako jindy! Co bych já mu ubližovala, mám ho jako vlastního otce, však nám jest k dobrému a škody z něho nemáme, spíš užitek, ještě nám pořád pomáhá — což to nevím?

Vždyť vím, že jsi hodná — a tatínek tě má taky rád, mám z toho radost, že se srovnáváme tak podle Boha, někde jsou hříchy v domě, u nás je nebe.

To mne těší, že to uznáváš, usmívala se mladá žena, ale právě proto se bojím, aby se dědečkovi něco nelíbilo?! Zeptej se ho!

Ale, zeptej se sama! Má tě radši než mne.

Pochlebníku! Ale, když nechceš ty, zeptám se já.

Když po té rozmluvě napadla dědečka za stolem v zamyšlení, sedla si k němu a hladíc ho po tváři, starostlivě se tázala: Něco vám, tatínku, schází?

Co pak se ptáš? vytrhl se Voral z myšlení.

Udělal vám Josef něco na přič?

Ty bys mu dala, vid' ? zasmál se dědeček a to pomyšlení, jakou má nevěstu dobrou, starostlivou, to ho jaksi rozveselilo, že zapomněl na chvíli na své starosti, v nichž vězel už delší čas.

Taky že dala! ujišťovala ho nevěsta radostně, že se tatínek přece zasmál.

Jen když se nehněváte!

Na Josefa? To ne!

Snad na mne? lekla se.

Trochu!

Tak?! Co pak?

Že z hochy uděláš bábu.

Ale.

Pořád se mazlíte, jako dvě koťátka.

Tatínku!?

A Josef se točí jen kolem tebe a dál nevidí a neslyší nic, co se chystá v obci.

Pro Pána! Snad nebude vojna?

To možná, ale bude-li, my prohrájeme.

Co mluvíte?

Inu, že bude vojna!

Lekáte mne! A kde?

Tady, v obci.

Ale, jděte! Vy žertujete, a já se lekla.

Inu, opravdu! co bych žertoval? však vidíš, že mně není do žertu.

Tak mně to povězte! žebronila.

Darmo ti udělám těžkou hlavu.

Ať si! Aspoň zvím, co vás trápí! Já vás, tatínku, nemohu takhle vidět! Ne, to by mne svedlo ze světa! jistila s takovou upřímností, že se Voralovi zaleskly oči tichou radostí.

To mne Bůh miloval! pomyslí si, že mně dal takovou nevěstu a Josefovi takovou ženu!

Milá holka, něco se v obci připravuje a nebude to pro nás, co jsme katolíci, nic dobrého. Co pak vy, mladí, nemáte z toho pojem a až pochopíte, bude snad pozdě, ale mne, starého neošídí! Ó, ne! Já jim rozumím, já vím, oč běží! Abych to zkrátka řekl děvče: Helveti se derou v obci ku předu! Mrzí je katolická obec, škola, všecko — a tak se pomalu chystají, aby se dostali do obce, rozumíš, do výboru, budou letos volby. Jak se dostanou jednou tam, bude zle.

Snad ne?

Čemu pak ty, má děvečko, rozumíš? Ale já byl rychtářem, než zvolili Matěje, když jsem šel na výměnek, já vím, oč jim běží, ale ty a Josef, a ti mladí hospodáři — ah, darmo mluvit, ale vy to poznáte až po škodě. Teď

budou volby, a uhlídáš, jak vypadnou! Helveti budou ve výboru.

To snad ne?

Toho se lekám!

Ale vždyť v tom Josef taky jest a nic neříká.

Jest, — byl, ale — nebude!

Jděte!

Už jsem řekl! Josef padne první.

Proč právě on?

Pro starého Vorala, když to chceš vědět.

Ale, tatínku!

Tomu ty, holka, nerozumíš! Ale aspoň to víš napřed. Horší věci přijdou na vás, ale to já už nedočkám, a to proto, že jste tím vinni sami, nikdo se nestará, starému člověku se nevěří už.

Ale, já vám věřím.

Co pak ty! To vím — ty! Ale mužští! Už jsem jim říkal, ale toto! Co prý mne to napadá? — No, uhlídáme! Já vím, že je chyba, a to mne tolik mrzí, že, jak jest mně dobře s tebou, — Bůh ti to zaplať, sloužíš mně, jako svému, — raději bych už nebyl, abych to ani nedočkal!

Ale, tatínku, snad není dosud zmeškáno? Volby ještě tu nejsou, a když se naši usjednotí, co pak dokážou tam ti jen sami?

Kdyby byli jen sami. Milé dítě, kdyby věděli nekatolíci, že s nimi nepůjdou naši, to by ani nezačínali! To oni dobře vědí, že by nepořídili! To by mne dělalo malou starost. Ale oni tentokrát nepůjdou k volbám jen sami a to mne starého člověka — užírá, že si naši

nerozumějí a pro všelijaké osobní věci se roztrhnou a vydají obec — nekatolíkům.

To by bylo pěkné! horšila se nevěsta. Ale to není ani možno, aby někdo z našich byl takový — ne, ani to nechci vyslovit.

Jen se neboj, a řekni: Jidáš! Má děvečko! Jidáš, Jidáš! Kde pak ten není? Já slyším trávu růsti, a tak vím taky, že mezi námi jsou Jidášové. Urban to všecko řídí, u něho se to slézá, chodívají tam okolo humen, aby to nebilo do očí, ale starého Voralu neošidíte, holečkové! A Urban byl už pětkrát u rychtáře, já to vím! Jen na besedu tam jistě nechodí.

Vždyť jsou švaři!

Tím hůře pro nás! Matěj za mnoho nikdy nestál, a pak se s nimi ještě smíchal tou ženitbou.

Měl byste na rychtáře uhodit.

Už jsem uhodil! řekl Voral trpce a odplivl, jako by měl hořko v ústech; — a víš, co mně povídal? Že jsou helveti taky poplatníci! A když jsem se rozlobil, odbyl mne, jak on to umí: I, víte Voralu, — i, nechme to! — Ještě prý nic není, a kdyby nakrásně bylo, však že nás jeden nebo dva nepolknou! Tak, tak, strýčku Voralův, nechme to! — — —

Vy jste tam byl? divila se mladá hospodyně.

Tam a jinde taky! Tam je Jidáš, ten se spolčil s Urbanem, to jest už jisté, a jinde? Myslíš, že mně dali za víru? To, to! co prý mně to napadá! Kam prý se hrabou! Darmo se prý starám! No, tak se podívej, darmo se starám! Jako slepí jsou — hněval se Voral, vzpomínaje na to, jak pochodil.

Ani nevěstě neřekl všecko. Jak se s rychtářem špatně rozešel, jak se Matěj zarazil a začervenal, když mu Voral do očí povídal: Jidáš dostal 30 stříbrných, co pak slíbili tobě, rychtáři? Ach, ten se zapálil, sirku by o něho byl rozžal, a hned zhurta spustil na Voralu, co že mu chodí kázat do stavení až, on, Matěj, teď stojí nad obcí, a on si to zodpoví, ale jemu po tom pranic není, ať sedí ve svém výměnku a dá lidem pokoj, a jestli mu ještě s takovou přijde, že mu ukáže dvěře. On mu dá Jidáše, že bude pamatovat, a mladý ať se netěší, že zůstane ve výboru, takovou štikou oni tam nepustí.

Můžeš si pomyslit, jak jest ve mně od té doby, končil starý Voral, aby se ospravedlnil před nevěstou, že nebyl tak »akorát«, jakó dříve.

A už se tím netrapte, prosila hospodyně, budete si pro ně ztrpčovat život, když jsou takoví.

I, holka, ono mně to přece nedá! Ale, vidíš, jaksi se mně ulehčilo, že jsem si s tebou pohovořil, nebude mne to tak dusit, jako když jsem to nosil jen v sobě. Ať si lehnou, jak si ustlali, když mají jinačí rozum a lepší. Mně jest líto jen toho, že, až po nich přijdou jiní, budou na ně naříkat.

Jen když na vás ne! těšila ho nevěsta.

Ty máš ze všeho rozum! pochválil ji starý Voral a usmíval se. Ještě, že mám tebe! No, my snad v domě vojnu mít nebudeme.

Pán Bůh neskládej! — sepjala ruce mladá.

A venku ať se perou, když mají chuť!
— doložil výměnkář.

* * *

Došlo i na to, že se venku, jak řekl Voral, čili v obci seprali. Dva směry se utkaly na život a na smrt, jenže katolíci šli do ohně rozptýlení spolehajíce na většinu, kterou jindy skutečně měli, a nekatolíci s vypočítaným plánem, mezi sebou svorni a majíce na posilu roztráštěné katolíky. Když došlo k rozhodné bitvě, v den volby, bylo zvoleno proti očekávání 6 nekatolíků mezi 12 výbory.

To bylo zděšení mezi katolíky! Starý Voral přišel nyní ke cti. Že jsme ho neposlechli, litovali, ale -- už bylo pozdě! Kdo pak se tohohle nadál? Že jeden, nejvýše dva nekatolíci projdou, no ať si, pro ty dva nemusí býti ještě zle, ale tolik najednou! Jak se to mohlo jen státi?

Inu, Matěj se přičinil, vždyť — šlo o paště a on z něho udělá louku!

Jidáši! řekl mu Voral do očí, ale on se mu do očí nepodíval a honem upaloval, jakoby mu hořela hlava.

Urban byl na koni. Ani si nepomyslí, že tolik dokážou na poprvé! Ale tím lépe! Bude radním hned na začátku, a jak snadno! Všecko se s nimi, katolíky, dá dokázati! Teď je zkusil a poznal, že nevydrží nic. Slaboši jsou, nic, než slaboši! A hlupáci k tomu! Haha! Podvedli je kapitálně, měli aspoň 10 falešných »plných mocí« — oni toho nepozo-

rovali! Několik jich ani neuvedli ve volebním archu a oni, hlupáci, byli s tím spokojeni. Ovšem — museli, protože si v čas volební arch neprohlédli a do osmi dnů proti tomu se zákonitě neozvali, a tak potom ani voliti nesměli.

Matěj svou úlohu sehrál znamenitě.

Všecko podezření na nekatolíky mělo býti vyloučeno už tím, že katolický Matěj všecko měl v rukou a volbu řídil. On také přijal falešné plné moci jako dobré, ač věděl, že jsou vlastně neplatny, on v seznamech voličů vynechal ty, o kterých Urban nejvíc pochyboval, které měl za nejmíň spolehlivé, za to nastrčil mezi voliče i takové, kteří ani neměli práva voliti, ale vědělo se o nich, že půjdou s Urbanem. Seznam byl schválen, rekurs nebyl podán, volba byla správná. Měl se každý přesvědčit v čas, vždyť byly seznamy »vyloženy« každému k volnému nahlédnutí do nich. Ovšem, byly »vyloženy« — ve skříni u rychtáře a pod zámkem, aby snad někdo se přece jen neodvážil je prohlížet, ale to nikomu ani snad nenapadlo, vždyť to jindy taky nečinívali a bylo to vždy správné, a jestli přece někomu napadlo, aby se šel podívat do seznamův, ostýchal se, nevěda, že má k tomu právo zákonité; a boje se »urazit« rychtáře, jakoby ho podezříval z nesprávnosti, raději zůstal doma.

Měl tedy Matěj s Urbanem snadnou práci a to tím spíše, že oba věděli, jak jsou v tom ohledu katolíci nezkušení a taky nesmělí.

Nyní tomu ovšem katolíci po porážce tolik citelné začínali trochu rozuměti — ale, po účinku zlá rada! Však, až po druhé budeme opatrnější, umiňovali si teď, ale nepomyslili, že to »až po druhé« bude teprve za tři roky a že za ten čas mnoho se může zatím změnit v jejich ještě větší nepospěch a škodu a přinést jim porážku ještě citelnější, snad úplnou. — — —

A k tomu směřovaly Urbanovy plány. Za tři leta budeme pány v obci my! řekl svým »věrným« s veselou tváří. Katolíci, jak je už znám, budou týden, nejvýš dva »vzhůru«, budou se zlobit a troštovat, ale za měsíc je to přejde a nebudou zas nic dělat, za rok teprve ne, až ujdou 3 roky, a nadejdou nové volby. My zatím zahálet nebudeme, nebo »komu se nelení, tomu se zelení,« a za tři roky se na ně důkladně přichystáme, tak že padnou na dobro!

A rychtářem bude Urban! zvolal »záhumenský« Zach. Urban se sice usmíval, když slyšel, jak všickni Zachovo »proroctví« hlučně svým souhlasem doprovázejí, ale kýval zamítavě hlavou.

Rychtářem zůstane Matěj! řekl rozhodně. Podivili se tomu. Divíte se? Divte se, ale já povídám: Matěj zůstane rychtářem i pak! Taky na něho dojde, ale zatím ještě zůstane, ne proto, že jest mým švakrem, ale proto, že ho ještě budeme k něčemu potřebovati, a nikdo nám neposlouží lépe, než on.

Ale když jest katolík! řekl Urban. On, jako katolík, víc uškodí katolíkům, než my

všichni dohromady, protože katolíci nejsme! Však vy tomu porozumíte a já vás, až přijde čas, nenechám v nejistotě. Jen buďte bez starosti a spolehněte na mne — nám z toho nevzejde škoda, ale prospěch. Všecko jsem napřed promyslel a uvážil a uznal jsem, že Matěj musí ještě zůstat.

Ať tedy zůstane! souhlasili, nad tvůj rozum není; ale potom?

Potom, až Matěj dohrá, zasmál se Urban, když bude vaše vůle, místo Matěje — bude Urban!

Urban, ovšem! volali »bratří«, kdo jiný než Urban.

Až padnou bašty Říma, postavíme hradby Siona! zvolal nadšeně Urban.

* * *

Na jaře Matěj dělal z paštěte louku. Výbor na Urbanovu přímluvu odhlasoval pašťe pro Matěje.

Starý Voral, písmák, jak o tom doslechl, jen se tomu zasmál a povídal: Tak, to je »pole hrnčířovo?« A když mu hned nesrozuměli, vykládal jim: Co pak nevíte, že za mzdu Jidášovu, že vydal Krista, bylo koupeno pole hrnčířovo? A pašťe je taky mzda Jidášova, že Pořadovský Jidáš vydal obec, a tak by se měla teď Matějova louka jmenovat »mzdou krve« anebo »louka Jidášova«.

Voralův nápad se v obci ujal a Matějově louce se mezi lidem neřeklo jinak, leč »louka Jidášova«.

Ale rychtář si z toho nic nedělal, aspoň se stavěl, jakoby se ho to netýkalo, ač měl v sobě na Voralu dopal náramný.

Však já mu povím! sliboval v duchu, ale — nepověděl mu nic, protože se ho --- bál, aby mu zas neřekl do očí, co o něm myslí, a tak se Voralovi raději z daleka vyhnul.

Zatím dorůstala Matějovi dcera Mařenka. Udělalo se z ní slušné děvče, a nejeđen se po ní zálibně ohlédl a rád by s ní známost začal, ale netroufal si, že byla »rychtářova«; jenže Mařenka, jakoby o nikoho nestála.

Ba, nestála o ně opravdu, měla už jiného, a něco lepšího, než byli hoši z Podařova! Mladší pan učitel — pane, to je něco jinšího! Však si ho u Podhrazských předcházeli! Márinka byla »celá pryč«, — jak pak ne, takové »šťěstí!?!« A pan učitel byl taky »celý pryč« — že vyžení »kolik tisíc!« A tak se ti dva »milovali« jako dva holoubci, až to už začali lidé »natahovat«. Nejhorší při tom bylo to, že pan učitel Chloupek byl evandělíkem, vyznáním helvet, čili reformovaný. Márince to ovšem nepřekáželo v lásce ani dost málo, matka, helvetka, tomu přála a Matěj se nemohl dočkati, až se to »proloupne.«

Matěj se dočkal i toho, že to »milování« bylo tak prudké, jak pak bych to honem vyjádřil, no, asi, jako v té cibulářské se zpívá:

Koukne na tě jednou,
tváříčky ti zblednou!
Koukne na tě dvakrát,
holka, budeš plakat!

— — — — —

Márince pobledly tvářičky, pan učitel vypadal taky jako po nevyspání, Podhrázká hubovala, že si mohli »dát pozor«, a Matěj se mrzutě škrábal za uchem.

Ale Urban je z toho vytrhl a všem vrátil »ducha«.

Co budete všet hlavy? Nevídáno! Udělejte svatbu a zacpete lidem huby! Chloupek už slouží deset let a člověk je to dokonalý, to žádná řeč, a může se dočkat místa třeba v Pořadově, kdyby se stala změna s řídícím.

To nepůjde, namítal Matěj, kdyby Chloupek byl katolík, to třeba, ale jako evandělík? — to tuze pochybuju — potřásal hlavou.

Proč by to nešlo? odpíral Urban. Já se toho nebojím; až přijde do tuha, vyhráme zase my, uvidíš!

Ale když je našich dětí víc? nevěřil Matěj.

Ať je! Teď třeba je, ale za nějaký rok? A třeba, řekněme, za rok, za dva — co na tom? Děti budeme počítat my — rozumíš? Co pak jsme my dva ještě nic nedokázali? Jen když se my dva spojíme, to by v tom byl čerchmant, abychom to nedokázali. Tak, švakře, spojme se! Ty vdáš dceru a tvůj pan zeť bude řídícím a za to bude zase škola naše. Ruku na to! Tak! A budeme míti oba užitek: ty, i já a moje strana.

Márinka se tedy stala »paní učitelovou« a byla šťastná, že jako »domácně« vychovaná všecky holky převýšila a nad ně se povznesla stavem a vším.

Počínala si taky podle toho; ale buďto hned nedovedla »dělat« paní učitelovou, nebo

to byla závist lidská, nebo co, říkaly o ní po straně katoličky: Kouká z ní přece jen selský chomout! A co na tom; řekly druhé, helvetky, jen když jí ten chomout netlačí!

Toť se rozumí, katoličky se na Mářinku zlobily a helvetky se jí zase zastávaly.

Katoličky se na ni horšily, že dala »revers« a měla oddavky před pastorem — taková! Co má dělat chudý člověk, když taková si nezachová své, a může si přece poručit za své tisíce! A to dá čest a děti a všecko! To už si mohla taky odpadnout!

Helvetky zase se jí zastávaly právě proto, že »taková« nevěsta se podepsala, aby byly děti po helvetsku křtěny a vychovány, a kopulaci měla po »jejich straně« a že ukázala cestu jiným katoličkám, aby se nebály jednat, jako Mářinka!

Když se to ve vsi rozkřiklo, co a jak hodlá rychtář s dcerou, jeho přátelé z katolické strany přece těžce to nesli a Matějovi domlouvali, aby to nenechal dojít až k tomu, ale Matěj jim ukázal, že je »starým Matějem«.

Vyslechl je pozorně, nechal je vymluvit, a na konec řekl: »I, víte, nechme to!«

Urban měl ovšem na celé věci největší podíl, ale s tím se nepochlubil ani Matějovi, jak ho »dostal«.

Pan učitel Chloupek, když se dověděl, že jeho a Mářinčina »poctivost« bude »plakat«, byl by se své strany nevzpíral se ničemu a byl by pro »tisíce« dal sám revers a dal by se ochotně oddati v katolickém kostele, ale Urban ho z toho ještě v čas zradil.

Byl byste bláhový! domlouval mu, nás byste všechny zahodil a sobě byste tím jen škodil! Kde pak vás po tom »naši« budou chtít na školu, abyste jim tam přivedl s sebou katolický »regiment« dětí!? Co vám napadá? Bude vám dost škodit už to, že máte ženu »římskou«, ještě byste chtěl mít děti »římské«?

Jen jestli rychtář bude chtít? obával se Chloupek.

Chacha! Toho si vezmu na starost já! sliboval Urban. Musí se umět s katolíky a všechno se dokáže! Jen mne nechte jednat, všechno vám dobře vyřídím!

Mám z toho skoro strach!

Dětino! Teď jste vy právě »na koni« a můžete si poručit. Vidíte, jen se zmíním tak na dovtip, že vás to teď mrzí, co se »mezi vámi« — jako s Mařenkou — stalo, že, kdyby nemělo být po vašem, musel byste všeho jako nechat. —

Inu, to bych skoro nerad! namítal rozpačitě Chloupek.

Snad vám rozumím, bláhový! smál se Urban, a vím, že se peníze nesbírají na cestě! To víte, že vám přeji, jste přece náš člověk a já jsem rád, že Matějovy tisíce přijdou do našich rukou a že o ně přijdou katolíci, ale nahnat jim musím, s nimi to jinak nejde, a vy tam ale po dva dni nechodte, rozumíte, aby se nezdálo, že jsem šel s bubnem na vrabce, a uvidíte, že přijdou sami! Vždyť jim taky teče do bot! Co pak by teď počali s Mařkou? No, vidíte! Chacha! Zase jsme zbourali v Pořadově kus římské zdi! Chacha!

Urban dobře hádal. U rychtářů se lekli, když jim vyložil, co a jak musí býti, aby si pan učitel »neškodil«, a bylo tam mnoho zármutku a Mařka měla oči do červena uplakané, když opravdu Chloupek po dva dni se u nich ani neukázal, ač tam byl »pečený vařený« před tím, a třetí den mu sami vzkázali, jen aby přišel, že udělají »všecko«. —

Taky udělali, a v Pořadově bylo zas o jeden zmatek mezi katolíky víc a špatným příkladem rychtářových otevřela se vlažnějším katolíkům cesta, po které také, Bohužel, ne-jeden z nich se pustil při uzavírání sňatku odvolávaje se na první statek v obci a omlouvaje svůj hříšný krok příkladem rychtářovy Mařky.

Matěj ani nedovedl tušiti, jak mnoho přispěl k pádu katolictví v Pořadově, kdysi katolickém, a nenapadlo mu ani, že jeho časných výhod lačnou duši může následovati mnoho jiných, což se také, žel Bohu, stalo.

Smíšenými sňatky po způsobu Mařčina sňatku s kopulací před pastorem a s reversem ve prospěch nekatolíků padal jeden katolický statek za druhým do rukou helvetských.

A tak, bez boje, průlomem, který otevře Matěj první, vcházeli vítězně nekatolíci do středu katolické obce, až se dostali ku předu, na vrch!

Katolíci vidouce vítězný postup nekatolíků, sesmutněli, pozbývali víc a více odvahy, ustupovali mlčky, jako poděšení, jako rozvahy zbaveni, jako do kouta zatlačeni.

Kdo nyní netáhl s nekatolíky za jeden provaz, nic v obci neplatil, ničeho nedokázal — obec a vláda v obci vymkly se z rukou katolických nadobro a uchopila se jich pevná ruka nekatolická . . . .

To jsme to dopracovali! naříkal starý Voral a vypočítával nevěstě, kolik už čísel katolických padlo.

A já to říkal, já to předvídal! Ale co pak mně jediný jen z nich uvěřil, kromě tebe, když ještě byl čas obrátit? Teď to máte!

Zas jeden grunt pryč! hlásil žalostně, když odněkud přišel a se dověděl, kdo a s kým se žení nebo vdává. To potom založil hlavu do dlaní a bolestně vzdychal. Pak už raději nikam ani nechodil. Hořkla v něm duše, když teď často musel vyslechnouti narážku, vtip neomalený, ba nezakrývaný už výsměch své víry, kterou miloval, své církve ku které lnul, svého kněžstva, které ctil.

To jsou časy, Bůh to naprav! vzdychával a byl rád, že jest už stár a ještě radši by byl, kdyby si přišla pro něj smrt a zatlačili mu oči, aby nemusil vidět tu »ohavnost spuštění«. —

Čím dál, tím líp! povídal jednou, když přece vytáhl paty z domů, že už nemohl vydržet, aby nevyšel. —

Jestli pak víš, holka, že se v naší škole nebudou už teď modlívat děti po katolicku?

Pro pána krále! divila se hospodyně.

Už je to tak! Ani Otče náš, ani Zdrávas, ani Anděl Páně, ani v pátek ve tři hodiny.

To už snad přijde konec světa! hrozila se hospodyně. A může to být? tázala se.

Už to je má děvečko! Byla na to schůze a odhlasovalo se to.

Co z těch dětí bude? naříkala.

Z našich ne mnoho a z těch druhých — dokonalí helveti! Která matka nenaučí děti doma, jak má, modlitbě katolické, takové děti budou na tom zle! Pane, Pane! Hřešili jsme, padli jsme! Ach, padli jsme! —

Bože, Bože! starala se nevěsta, chudinky takové děti, jako u Buršův! Kdo pak naučí ty modlit po katolicku, když je matka helvetka!?

Musí muž —

Ah, mužští toho dokážou! Přijde z práce a kouká, kde by se převalil, aby si odpočal! Muž! Ten bude asi dbát!

Tím hůř pro nás holka! Takovým dílem jsme jako odsouzeni k vyhynutí! Kdyby jen u Buršův! Ale, počítej: u Buršův, u Halamkův, u Nekvindův, u Tomáškův, u Zavřelův, u Filipských, u Zástěrův, u Sokolův, u Skálů — Bože, neopouštěj nás! Toť hotová zkáza! A ještě jsem ani všech nepočítal! Padli jsme, padli, až na dno, na dobro, na vždy! . . . Špadla koruna s hlavy naší, protože ty hlavy, které ji nosily, nebyly toho hodny. . . .

* * *

Došlo tedy už až na modlitbu! Urban jako »pan školdozorce« těžce nesl, že se ve škole před i po vyučování koná společná modlitba dle starého způsobu a že jejich děti

mají takovým způsobem účastniti se toho »modlaření« a přivykatí mu dokonce.

Tohle musí přestati!, povídal si. Což nejsme pány v obci teď my? Tohle přetrhnu, ať jsem Matěj! Ah, bodejť, Matěj! Od čeho by byl Matěj? Dobře vzpomněl na rychtáře! Tak to provede! To bude lepší, než aby on sám začínal. Matěje do toho nastrčím, rozhodl se.

Slyšíš, rychtáři, začal hned, zašed schválně k Matějovi, dnes přicházím se stížností. —

Co pak, co pak?

Ale, něco se mně nelíbí v naší škole —
Snad pan zeť? lekal se Matěj.

Eh, co pak tvůj zeť! Takových pohledat!
Matěj se blaženě usmíval.

To mne těší, že ho chválíš. —

Co bych nechválil, však není na něm hany! Udělali jste s ním terno! Ale víš, kdo ti k tomu pomohl?

Toť že vím a děkuji ti za to!

Jen když jsi nezapomněl! Já ti pomohl rád jako bratru, teď musíš zase pomoci ty mně a naší straně — proto sem jdu!

Ale to víš, s největší ochotou! Jen řekni, udělám, co budu moci! sliboval rychtář ochotně.

Už jsem ti řekl, začal Urban znova, že se mně ve škole něco nelíbí. —

No?

Povím to zpříma — nač to obalovat?
Modlitba se mně nelíbí.

Modlitba? podivoval se Matěj. On myslil, Bůh ví, co Matěj řekne.

Ba právě, modlitba! Naše děti se musí modlit po katolicku a to nejde, to se musí

zjinačit! Povídám: musí! Vám katolíkům jest to ovšem jedno, ale ne nám evandělíkům. Nás to uráží a naše děti se kazí! To musí přestat! naléhal Urban. Poroučel si přímo, vždyť věděl, s kým má co dělati. Tak to zůstat nesmí! Dříve jsme museli ke všemu jen mlčet a platit, teď v obci taky máme slovo a přibývá nás pořád víc, statky jsou na polo naše, děti našich ve škole taky vúčihledě přibývá a tak se musíme hájit o své právo pro sebe a pro naše děti!

Matěj byl v hrozných rozpacích, ani neodpověděl. Nevěděl, co na to říci . . .

Povídám, švaře, tohle se musí změnit! dorážel na zmateného rychtáře pozoruje, že se jaksi zarazil.

Změnit, změnit . . . povídá Matěj kysele, ale jak? Ono se řekne: Změnit! ale kudy do toho?

Zeptám se na naší faře a pak ti povím.

Dobře je, švaře, vykrucoval se Matěj, ale kdo to prosadí v obci?

Ty, jako rychtář!

Já? lekal se Matěj.

Arciť! Nejsi snad předseda místní školní rady?

Inu, inu, ošíval se rychtář.

Mně se zdá, že se ti do toho nechce? Vysmíval se Urban.

Skoro, skoro, švaříčku, co bych zapíral . . .

A to jest hezké! spustil Urban. Když nás potřebuješ, to jsme ti dobří, ale když my něco chceme, to o nás nevíš!

Ale, ale, chlácholil ho Matěj, jakobys mne neznal! Co by přišlo na mne, to víš, ale druzí?

Víš dobře, že ve výboru mají naši polovic hlasů.
S tebou totiž!

No, buďsi! mne tedy nepočítej. — Nevím, nevím, kroutil rychtář hlavou, jestli to projde, kdyby to bylo něco jiného, ale tohle? Nevím, švaře, nevím! Půjde to s hlukem, brachu. . . .

Neboj se toho, rychtáři! dodával mu myslí Urban. Bude-li při tom trochu hluku, co na tom? Ale já myslím, že se to odbude hladce. Co pak je neznáš? Co pak neděláme, co sami chceme? Řekneš: sousedi, mně to sice taky není milé, ale jest to zákon a zákon je zákon, to víte! A oni, jak je znám, budou zticha. Uvidíš! Jen svolěj hromadu, na neděli — rozumíš? Nezapomeň! hartusil Urban.

Inu, svolám a řeknu jim, jak radíš, jestli budou klásti odpor, až se to přednese k dojednání, svoloval Matěj.

Schůze konala se tedy v neděli dle přání Urbanova a také dle přání jeho dopadla.

Katolíci, zvěděvše, oč běží, zarazili se. To bylo přece trochu mnoho! Oni mají vypudit ze školy, kam sami chodívali, modlitbu, svou modlitbu, kterou sami se modlívali doma a všude od dětinství, modlitbu odstranit mají ze školy, kam chodí jejich děti a kde se konala až do dnes od založení napořád? Jejich modlitba že »překáží« dětem nekatolickým? že »uráží« jejich »náboženský cit«? že se katolickým Zdrávasem »kazí« děti helvetské? Což pak všichni ti helveti, co podepsali stížnost na modlitbu katolickou, nechodili do školy zároveň s nimi? Nemodlili se po všechna léta zároveň s nimi společně Otče náš i Zdrávas?

Komu z' nich to tehdy »překáželo«? Koho z nich to tenkrát »uráželo«? Kdo z nich tehdy vlivem té modlitby se »pokazil«? A oni mají o tom ještě svými hlasy rozhodnout, mají k tomu přispět, aby umlkla ve škole, která náleží také jim a dětem jejich, nadobro a navždy modlitba katolická? Oni mají pomáhat sami »vyhodit« ze školy svou vlastní modlitbu? Co řeknou o nich jednou, až vyrostou jejich děti? Ne, ne, k tomu oni svých hlasů nepropůjčí!

Urban přehlédln mžikem tváře katolických členův a viděl, že jsou zamračeny. Podivil se, nebo nebyl na něco podobného s nimi uvyknul, dělal si přece s nimi, co sám chtěl, zavedl je, kam chtěl, dali se vésti bez odporu, jako malé děti. Dnes vypadali, že by se k nim ani nehlásil; mlčí sice, ale stažená obočí a zraky jako do podlahy vryté nevěstí nic dobrého. Musí to zkrátit, aby předešel bouři, kterou sice cítil, že jest na blízku, ale nechápal jí. Ano, nechápal, že dnes šlápl svou hrubou nohou na srdce toho lidu, který, i když v mnohém ustupoval mlčky a jako otupělý nátlaku helvetství, přece v kořenu svém, v srdci svém zůstal tolik ještě katolickým, aby se nedal takto »ušlapat« na dobro a ještě k tomu — mlčel! V tom se Urban zmýlil nepočítaje na možnost, že se takovou silou ozve v nich cit pro šlapanou jejich víru, v nich, kterým se posmíval pro jejich povolnost, jimiž pro chabost jejich pohrdal, s nimiž si ničemně hrál, jako kočka s myší, než ji usmrtí, zakousne! Honem dal znamení Matějovi, aby promluvil on dříve, nežli se ozve někdo jiný.

Víte, milí sousedi a páni členové, začal úlisně Matěj, co se na nás dnes žádá skrze to modlení, to mne zrovna mrzí tolik, jako vás, jak na vás vidím. — Já jako předseda nechci jít ani s tou, ani s onou stranou, ale řeknu vám rovně, že evandělíci mají právo. —

Tak! zahoukl jeden člen katolík! Nemohl se už přemoci.

Ticho, až domluvím! kázal přísně rychtář. Ano, milí sousedi, opakuji: evandělíci mají právo žádat, aby se k vůli jejich dětem, že chodí zároveň s našimi, nekonala ve škole jen výhradně modlitba jedněch dětí, ty druhé by tím byly zkráceny, a to není správné, ale, ať se koná modlitba taková, která jest pro všechny děti, ať naše, ať evandělické! To přece není nic zlého! A potom: jest tu zákon, a to víte: zákon jest zákon. A tak jako myslím, když jsou evandělíci v právu a jsou to naši sousedi a v mnohých pádech taky ještě naši přátelé, že, inu, víte — nechme to, nechme to!

Co Matěj řečnil, pomínul zatím u katolíků »první zápal«, vyšlehlý plamen citu pohasl, tváře se klidnily, vyjasňovaly, oči se od podlahy zdvihaly, jak slyšeli o zákonu, docela už ztráceli odvahu opřít se, ozvat se, a stará, až příslovečná v tom ohledu lhostejnost zasedla opět na bývalé místo, do jejich srdcí, do duší a když končil Matěj svým »obvyklým: i, nechme to, byli ochotni, řídit se jeho radou a říci jako on: i, nechme to!

A taky nechali! . . .

Tací jsou ti naši katolíci všude, takoví byli v Pořadově. Chvilkami hne se v nich

duše, cítí, že se páše na nich bezprávi, ale jakoby jim někdo »namíchal« pro spaní, za chvíli ochabnou a řeknou, anebo, když i neřeknou, přece tak jednají, jakoby řekli: i, nechme to! A nechají všechno, zadají lehkovážně práva svá, hmotná i duševní, i práva dětí svých. I, nechme to! —

A nepřátelé naši se nám smějí, co necháváme my, oni lační zabírají pro sebe a své potomky . . . .

Kam jsme až zašli my katolíci v Čechách pro nešťastné toto: i, nechme to! Skoro až tam, kam v Pořadově katolíci . . . .

* * *

Tři roky uběhly, jako nic. Matěj už po třetí klidil z paštěte sena i otavy, Mařka už se trochu naučila »dělat« paní učitelovou, ačkoli někdy se zapomněla a že chodila kdysi v »selském chomoutě«, ukázala. Měla s Chloupekem už dvě dítky a třetí »bylo na cestě«, když se v Pořadově opět něco hnulo. Starý řídící, katolík, zemřel, a Chloupek byl jmenován prozatím správcem školy až do obsazení místa novým řídícím.

Jak pak ono to dopadne s naší školou? povídal mladý Voral starému. Byl z něho už hotový »dědeček«, ale ducha dosud bystrého. Na synovu otázku jen hněvivě odplivnul a drsně se zasmál.

Jak to dopadne? řekl potom. To můžeš napřed už vědět! Tak to dopadne, jako s modlitbou ve škole a jako se vším teď u nás!

Nebožtík řídící byl poslední katolík na Pořadovské škole a nynější Chloupek bude prvním nekatolickým správcem naší školy. To si pamatuj, že dojde na má slova!

Ale slyšel jsem, namítal syn, že se obsazuje místo správce školy podle počtu dětí dle vyznání, kterých je víc, a našich je přece víc, než helvetských. —

A Chloupek jest Matějův zeť, přerušil Voral syna, a Matěj je s to, prodati Krista Pána ne jednou, ale kolikrát mu to něco vynese, na tož by nevydal naší školy, když tím zaopatří dceru i zeti! Kdy pak se mu tohle natrefí po druhé? Ó, tohle on nepustí už z ruky, přesvědčíš se! On a Urban jsou jedna ruka a na tuhle příležitost jistě čekali oba, mají na tom společný zájem, rychtář usadí zeti, — Urban s helvety dostanou školu! —

Dědeček Voralův byl sice starý, ale rozuměl věci a dobře hádal, jak to dopadne se školou. Matěj a Urban »pracovali« pro Chloupeka, evandělíka; že to nepůjde jen tak, věděli oba, proto — »pracovali«. — Byli u pana hejtmana, ale s tím »nebyla řeč«, ten jenom rameny pokrčil a chladně je odbýval, až jaký bude počet dětí! Bude-li víc katolických, přijde do Pořadova katolík, marně se namáhají, a bude-li víc evandělických, obsadí se místo evandělíkem. Bude-li to právě Chloupek, to se nedá napřed říci, jsou tu starší, nežli on. —

Odešli mrzuti.

Bude to podle všeho »zažraný« papežák a náš nepřítel! hučel Urban. Matěj ani ne-

mukal, byl, jako když mu vypráská.

Eh, co! pohodil vzdorně hlavou Urban. Musíme na to jinak, milý švaře! Takhle »jen chodit«, to bychom nic nepořídili! Musíš, brachu, nelitovat »prachů«, musíš sáhnout do kapsy, rozumíš? Nic platno, kdo maže, jede! doložil, vida, že Matěj se kysele tváří a slyše, jak si vzdychá nad tím, že to bude »stát!« —

Děláš to pro dceru! těšil ho Urban. A teď se podíváme trochu do města. Něco pojíme, a já se zatím vyptám, jak a co je ten inspektor, abych věděl, s jakou a kudy můžeme k němu, abychom zas nedopadli, jako u hejtmana.

Vešli do hostince posilnit se. Náhoda jim přála. Hostinský, Černohouz, byl evandělík, a tak se mu Urban »svěřil« jako »bratru« a prosil, aby poradil, když jest v městě a zná lidi. Nejdřív, jestli pak by mohl tomu inspektorovi něco »podstrčit«?

Hostinský se jen usmál. Pak se ohlédl po hostech.

Bere? tázal se tiše Urban.

On ne, ale paní! též šeptem odvětil Černohouz.

A platí to?

Hm! toť se ví! Snad by mu to neřekla? Ale málem ji urazíte, to řeknu napřed. —

Co pak troufáte? radil se Urban.

Černohouz pokrčil rameny. Nevidím do vaší kapsy, abych mohl hned říci, ale do té, co máte drobné, nesahejte!

Urban zatím se nachýlil k rychtáři a šeptal mu do ucha: kolik pak máš s sebou?

Tam prý to půjde, ale s málem abychom prý ani nechodili. —

Stovku tady mám -- šeptal rychtář a horko ho rozrazilo, když si pomyslí, že se má s ní za chvíli rozloučit, aby jí už nikdy potom nespátl!

Urban se zase zabýval s hostinským.

Jak pak, stačí sto? vyzvídal.

Mnoho to není, ale s tím už se můžete představit! A bude-li pro vás jen trochu, můžete slíbit ještě — tady se bere vždycky. Ale musíte mlčet — to víte!

Poděkovali, zaplatili, zeptali se na byt a šli k panu inspektorovi, k němuž, chtělo-li se u něho »pořídít«, muselo se jít »skrže kuchyni«.

Jest už dávno na pravdě Boží ten pán, proto mohu zde napsat nyní to, co o něm vypravoval po straně, ale nahlas, celý jeho školní okres za jeho žití a jsem skoro povinen to uvést píše o Pořadově, protože měl tento pán účast na zaprodání katolické školy pořadovské. —

To je jinší pán, než ten hejtman! liboval si Urban, když se zase octli na náměstí! S tím se dá »jednat«, a poradit umí, ale ten tam? — Jen rameny krčit a div nevystřčí ze dveří . . .

Matěj mlčky poslouchal chvalořeči na inspektora i tupení hejtmana, ale v duchu byl při hejtmanovi, že »nebral« — ale pak si pomyslí: čert vzal stovku, když za ni dá zase školu; a uspokojil se, naslouchaje Urbanovi.

Zlatý pán! Ten nám poradil! Víš, s tou knihou — ať si potom někdo přijde a počítá

děti! Ale ani muk! Smrdí to kriminálem! rozkazoval Urban.

I, to víš, na sebe budu někomu povídat! řekl Matěj — a tak šli, naději v hrsti, jistotu v kapse k Pořadovu. Urban div cestou nezpíval, až to bylo Matějovi nápadné; ale což on, Matěj, rozuměl Urbanovi! Což on mohl na to přijíti, že Urban se dnes ocítil u cíle svých tužeb, že svému »dílu« v Pořadově konečně posadí »korunu« na hlavu, že ztrácí poslední oporu katolictví v obci, ve škole.

Urbanovi bylo do zpěvu proto, že přemohl v obci i ve škole »Řím« a vyvýšil jejich »Sion« a že mu při tom nejvíc pomohli — katolíci. Bez nich čeho by byl dokázal? Kdyby se byli vzepřeli hned v počátcích a byli jako jeden muž, jak radil starý Voral, co by byli pořídili on i jeho strana? Odstrčení stranou mohli zuby skřípět a pěsti zatínati a hrozit, ale ku předu nemohli!

Katolíci sami je pustili ku předu! A dnes už evandělíci necouvnu, neustoupí, nemají před kým! Vítězí, až zvítězí a potom se Urban nezdrží a zazpívá tak nahlas, zavýskne takovou silou, až se otřesou Pořadovské stráně! . . .

Obsazení místa řídicího v Pořadově bylo v proudu a rozrušilo na čas líné vlny venkovského života na vesnici, ty vlny, které tolik jednotvárně a pravidelně jedna za druhou plynou, klidně, až to uspává . . .

Budou se počítat děti, aby se vědělo, jaký řídicí přijde — rozlétlo se po vsi. Přinesly to děti ze školy.

Přijel sám pan hejtman a pan inspektor a byli pozváni též farář katolický i helvetský kazatel.

Farář katolický nepřišel jsa churav od nějakého času tak povážlivě, že se odhodlal žádati o výpomocného kněze. Zatím byl ještě sám, ale tak bídny, sotva že odbyl nedělní mši svatou.

To byla tenkrát chyba veliká, katolíkům se neměl kdo zastati i jejich práv obhájit, oni pak sami — čemu ti rozuměli?

Tak byli vydáni na pospas! —

* * *

Mělo se počítat podle knihy úřední, které říkají »školní matrika«, že jsou tam zapsány děti školou povinné se dnem narození a jménem otcovým.

Ale — stala se věc divná! Matriku nebylo možno nalézt! Kam se poděla? Chloupek o ní nevěděl, ani druhý, pan podučitel! Ve školním kabinetě vůbec prý nebyla, tvrdil Chloupek, nebožtík ji musil někde založit a kniha vzala nejspíš zkázu v tom rumování po smrti a po pohřbu, když se rodina stěhovala ze školy. Jinak se to nedá vysvětlit.

Bude se tedy počítat bez matriky! navrhoval pan inspektor. Hejtman se mračil.

Pan zatímní správce školy vyhotoví potřebné výkazy dětí a zašle k nám — nařizoval dále pan inspektor a pošeptal něco helvetskému kazateli. Ten horlivě přisvědčoval, patrně byl s panem inspektorem — jednoho ducha!

Urban s Matějem si oddechli!

Matrika se ztratila, už se nenajde, a děti vykážou oni, kolik budou vidět, aby byla většina — jejich!

Při provedeném úředním sčítání byla »zjištěna« většina — nekatolických dětí.

Katolíci viděli patrně, že to není v pořádku, ale že nebyli kromě Matěje do celého jednání zasvěceni, nevěděli ani, oč vlastně běží, kde a v čem pozůstává nepravé podání a které právě děti jsou »utopeny«, a tak ničeho proti tomu nepodnikali a nechali věc »běžet«, až přišli, jak se říká, suchou hubou o škólu, které se lstivě zmocnili nekatolíci.

Ano, katolíci ani jasně nechápali, že se tu nejedná pouze o jedno obsazení místa, nýbrž, že jde o zásadu, podle které se postupovati bude i — budoucně, vždycky! A tak se dali klamati, že slyšíce nekatolíky tak nevinně hovořit: i, má to dostat někdo cizí, Bůh ví odkud a jaký, ať to má člověk náš, jest už, jako by byl z nás, tolik let už jest v obci a ženu má taky domácí, — konečně jim přizvukovali a řekli: Skoro jest to pravda! Ať to dostane teda domácí! Kdyby se byli zeptali Matěje, řekl by jim po »matějovsku«: Víte, lidičky — nechme to!

Ale kam se přece poděla ze školy »matrika«? Matěj s Urbanem byli by o ní jistě něco »bližšího« věděli, ale — nikdo se jich neptal, co by sami na sebe povídali? Byla jednou pryč a bylo hotovo! Ať si ji hledá, kdo ji chce míti, oni ji míti nechtěli.

Chloupek se usadil ve škole na dobro jako skutečný správce školy a evandělíkům poskočilo srdce v těle radostí, že jsou zase bohatší o jedno místo správce školy, kterých bylo pořádku. Za nějaký den po obsazení školy přiběhl Voralův Pěpík ze školy s velikou novinou:

Kříž jest ze školy pryč! Co visel sv. kříž, jest prý nyní tabulka s nápisem: »Neučniš sobě rytiny, ani jakého podobenství a nebudeš se mu klaněti, ani je ctíti«! A ve druhé třídě taky sv. kříž není a na jeho místě visí jiná tabulka s nápisem: »Ze dřeva se učit, pouhá marnost jest«. —

Starý Voral vyvalil oči, ústa otevřel dokořán. —

Tohle jest už hotová ohavnost! řekl, když se vzpamatoval. Nebylo s ním už řeči celý den, jak ho to »sebralo«.

I jinde se nad tím zarazili, když to děti doma pověděly, ale — sesmutněli jen ještě víc, sklesli na duchu docela a — neodvážili se postavit se na odpor. Snad jest i na to nějaký zákon, pomyslili si vzpomínajíce, jak to tenkrát dopadlo s modlitbou, a vzrostlo v nich jen vědomí, že jsou skrz na skrz opuštěni, že jich nikdo nechrání, ale že všechno jde na ruku jen evandělíkům, kteří, co začnou, prosadí v obci, u ouřadu, všude. Pomyslili si: Jsme jako ovce bez pastýře, vydané vlkům k dávení — a bylo jim smutno k nevypsání, bylo jim líto, že jsou pokořeni od paty k hlavě, a že snad už teď ani nesmějí venku ukázati, že ještě jsou — katolíky! . . . .

Bylo opět před volbami v Pořadově.

Jak pak to dopadne tentokráte? Eh, ať si dělají, co chtějí! řekl ten onen z katolíků a — nešel nikam. Co bych tam byl platným? řekl jiný. Byl bych tam jen pro smích a útržky, zůstanu raději doma! A zůstal on a druhý a desátý rovněž.

Nic tam nezmůžeme! Nic nepořídíme! bylo heslem skoro všech katolíkův, a tak se volba konala — bez nich! Žádný zájem, žádné účastenství, jen omrzlost a vědomí, že jsou bez moci a vlivu, že dravá vlna helvetství přemetla se přes jejich hlavy a srazila je dolů až k zemi, a oni že leží — poraženi . . . .

Helveti chodili kolem nich s hlavami vztýčenými, v očích pohrdání, na ústech potupný výsměch, opojení radostí. Vítězné výkřiky jejich ozývaly se po návsi, zaléhaly ve stichlé domky a, pokud ještě byly, statky katolické, a ve staveních seděli zamlklí, stísnění katolíci chápající, že jest konec všemu, že pro ně odbila hodina dvanáctá, poslední . . . .

Už jest po všem? ozval se dědeček Voralů s postele. Chudinka, hodoval v peřinách už druhý týden a taky na sobě cítil, že se blíží jeho hodina — poslední.

Už! odvětil teskně syn s tváří zamračenou. A? zvídal dědeček.

Jsou v tom všickni, to víte! Z našich málokdo přišel. —

Dobře udělali! schvaloval dědeček.

Ba! odtušil syn, dát se tam od nich vysmát! To by tak ještě scházelo — hučel, vycházeje ze světničky. Ale za chvíli byl zpátky

a v očích mu jen hořelo, jakoby náhlá radost ho zachvátila.

Nesu novinu! volal již ve dveřích.

Dědeček se namáhavě vzchopil, aby si sedl a zvědavě naslouchal.

Matěj propadl!

Cože? rychtář? Hochu, nepřeslechl jsi se?

Už jest taky dole! Jako my! Teď jdou tam odtud a povídají o tom! Nedostal ani hlasu! A ti z toho mají jen smích! Měl jste je slyšet —

A co rychtář?

Nevím, ale to si můžete myslit! Ti mu dali za vyučenou, no, ti mu dali!

Buď Pán Bůh pochválen! řekl spokojeně dědeček, na to jsem čekal, hochu! Ano, Pán Bůh jest spravedlivý! Ten zrádce! za paště vydal obec, za dceru vydal školu, modlitbu a kříž svatý vypudil ze školy a teď táhne naposledy sám! Teď vypudili také jeho, Jidáše! Bůh mně to odpusť, že se raduji, ale on toho zasloužil a zasloužil více a Pán Bůh nerad zůstává dlužen, ani jemu nezůstane, až přijde čas! —

Rychtář padl! Nedostal ani hlasu! šlo Pořadovem od čísla k číslu a kde byli katolíci, přáli mu jeho pád a nekatolíci se mu vysmívali.

Obec by pohltit nenasyta! A teď hned věděli, co mu mohou vyčítati; dříve, když ho ještě potřebovali, to na něm nebylo poskvrnny, teď najednou nebylo na něm poctivé niti!

A Matěj? Zalezl tiše do statku, jako zbitý pes. Krve by se v něm byl nedořezal.

Rychtářka se ho zrovna lekla, jak vešel do světnice, sotva že mohl přes práh, ledva nohy vlekl.

Co pak? Vypadáš jako neštěstí! vítala ho starostlivě.

I nechme to — odbyl ji zkrátka sedaje na lavici a k podlaze oči upíraje. Tak zůstal jako ztrnulý, vyjevený — v hlavě se rojilo a pletlo páté přes deváté, až z toho zpitoměl a jen jedno mu zůstalo jasno, že ho odkopli, s hanbou vyhnali, potupně vystrčili. Aspoň to výborství kdyby mu byli ponechali! Za všecky služby, za všecku zradu na svých! Jidáši! abys teď vzal provaz a — šel, ba běžel, co stačí nohy a pověsil se na olši u paštěte! U svého paštěte! Haha . . . . .

V prsou mu bouřilo, jako když do lesa zapadne vichřice a ohýbá stromy, láme s praskotem větve, zmítá jimi divoce, přeráží kmeny a kácí jeden sem, druhý tam, jeden v půli, druhý s kořeny a otrásá lesem, až sténá, vzdychá z hluboka, naříká hlasitě, pronikavě.

Člověče, nejsi dnes k poznání! Co se s tebou děje? Sedíš, nemluvíš, nepodíváš se do očí — co se ti stalo? dorážela selka.

I, víš — nechme to! odbyl ji po druhé a nepodíval se na ni.

Ale, co s tvým »nechme to«! Dej s tím pokoj a pověz, co ti schází? Takhle jsi od volby ještě nepřišel nikdy! Něco ti udělali tam? Pro Krista, Matěji, mluv, člověče! zatřásla jím, nedočkavá, zlých novin se lekajíc. A kde je Urban, bratr?

Hm, Urban! Bratr — chacha! Pěkný bratr! Lotr to, ale bratr? Chacha! Bratr! Lotr, povídám! křikl hněvivě. Když mne potřeboval, to přišel, jako had, to se lísal, jako kočka, to se otáčel kolem, jako lačný pes, ale teď? rozpaloval se Matěj, teď ten pes, pane, kouše, kočka teď škrábe, had štípe! Pane mám to švagra! Cha, cha! Pokousal mne, jako vzteklý pes, uštíp mne, jako jedovatý had, naprskal mě do očí a dráp' mě, jako pomínutý kocour! Cha, cha!

Matěj se zasmál tak divoce, že se žena opravdu bála; aby mu tak »přeskočilo« v hlavě? Aspoň kdyby Urban byl tady a to mu takhle činí a vyčítá, až jest jí stydno poslouchati.

Ale jdi! chlácholila ho, co budeš tohle povídat? Jdi, jdi! hladila ho, snad bys nenařádal? Jestli jste si spolu něco řekli —

Ani jsme spolu nemluvili! vyhrknul ze sebe znova, rozhněvaně. Co bychom spolu mluvili? Cha, cha! S tím jsem už domluvil! Ani by se mnou už nechtěl mluvit, kde pak? On — se mnou? Víš ty, kdo jest dnes Urban? Pane! Pořadovským rychtářem! A víš, kdo jsem já dnes? Holečku, ani pes se dnes po mně neohlédne!

Hospodine všemohoucí! spráskla žena ruce a hned přisedla k Matějovi a za ruce ho brala a hladila a do očí starostlivě mu hleděla. Tak oni tě nevolili?

Ani jeden! — vydechl z ticha.

Umlkli oba. On, že ho dusil hněv, ona překvapením.

Za chvíli ozvala se rychtářka: Hospodinku, Hospodinku! Ani věřit nemohu, ne, ne, ani si to nemohu nějak srovnat v hlavě! Nevolit — tebe! Ne, ne, to snad není ani možná? A Urban že by —

Ani ho přede mnou nejmenuj! vzplanul opět Matěj, jemuž se poněkud již uvolnilo, že si řeči odlehčil.

Vždyť se taky hněvám! chlácholila ho žena, jak pak bych se nehněvala? Sám jsi mu do výboru pomohl —

Však proto! Jemu i těm druhým! zlobil se Matěj, ani jeden by tam dnes neseseděl, nebýti mne! A za to teď — Matěji — kuš!

Všecko jsi pro ně udělal, co jen chtěli, pomohl jsi jim se vším —

To byla právě chyba!

Co?

Inu, že už mají všecko, co chtěli míti! Teď už mne k ničemu nepotřebují a proto o mne už nestojí!

Ale jest to hanba!

Pomoz si u toho! Hanba povídáš? Třebas, hanba, ale já povídám, lotrovství! Urban jest lotr, on to pozdvih' proti mně, on je navedl na mne, to jest jeho dílo, co by ti druzí bez něho provedli proti mně? Ale zachtělo se mu rychtářství — nechť! Budeš to míti, ale — počkej! strojil se Matěj. Pak si však vzpomněl, je-li Urban lotr, že vlastně jsou lotři dva: Urban jeden a on, Matěj druhý. Oč jest lepší než Urban? Ten aspoň pomohl svým, své straně, svému vyznání, ale on, Matěj? On myslil jen na sebe, pro zisk, pro dceru, aby

ji dobře vdal, potom, aby ji hezky usadil a k vůli tomu poškodil svou stranu, škodil své víře, své církvi, pomáhal; k porážce. A teď? Urban došel slávy u svých, on, Matěj, hanby u těch, kterým pomáhal; a u svých, které ubijet pomáhal, co tam ho čeká? Taky hanba a povržení. Všude jen — hanba! Vzpomněl, jak mu starý Voral do očí řekl: Jidáš! — U nekatolíků jest zrádcem, u katolíků Jidášem! Tu i tam jen — hanba! Urban jest v očích nekatolíků jako Gedeon, Matěj v očích všech jako Jidáš! — Ještě schází, aby vzal — osidlo a šel i v tom za Jidášem . . . Brr! Mráz jím zatřásl . . . Jidáš pak vzal osidlo a oběsil se — fi, co mu to pořád tancuje v hlavě? . . . Osidlo, provaz — hu! Aby to takhle udělal? — Ale, ne, ne, komu by tím pomohl? Nic si neudělá, ne, ne, co mu to jen vlezlo do hlavy? . . . . .

No, mlč! těšila ho žena a Matěj byl rád, že ho vytrhla ze škaredých myšlenek. Když jsou takoví k tobě, ať jsou! Budeš proto, chvála Bohu, taky živ! A nebudeš mítí starostí. —

Ba, máš rozum! Jednou by to stejně přišlo — no, aspoň jest to už odbyto. A víš co? Nechme to!

* * *

Urban zatím vesele popíjel uprostřed svých a oslavoval s nimi poslední vítězství a zároveň úplnou porážku katolictví v Pořadově.

Matějovi se jen vysmáli.

Pane, schlíp' uši a upaloval domů, jako by mu vypráskal! Cha, cha! smál se Zach.

Dnes bude Matěj špatně spáti. —

Ať leží, jak si ustlal! prohodil Urban, nám už na něm nezáleží.

Bude se hněvati! —

Pro mne? zasmál se Urban. Chce-li, ať se třeba hněvá! Nebojím se ho, teď on se musí báti mne! vypínal se pyšně Urban. Jen ať si začne se mnou, posvítím mu! A víte co? Teď mu ukážeme, kdo jest pánem v obci! Počkejte, srazím mu hřebínek, jen co budu rychtářem! Ha, ha! Jestli se nezblázní, pak má silnou náтуру! Já mu ukážu, kdo jsme my!

A co? co myslíš? vyzvídal Zach.

Však uvidíš! Ten bude do smrti pamatovat, ha, ha! Ano, ano, to mu provedeme! Takový mám nápad — ha, ha! chlubil se opojen jsa vítězstvím i nápojem.

Pověz, co zamýšlíš? doráželi chtiví zvědět, co zase napadlo jejich »generálu«.

Hm, co mně vám napadlo? Ale ticho s tím! vyhrazoval si předem.

Inu to, snad si rozumíme, ujišťovali všichni.

Víte co? Vezmeme mu paště! kázal Urban.

Paště?! žasli.

No, paště! tvrdil Urban se smíchem; co se díváte?

A půjde to, půjde? pochybovali.

Musí! řekl určitě Urban.

Ale, jak? namítali.

Docela dobře! odtušil Urban.

Ale, obec mu ho přiřkla! namítal ještě Zach.

To vím! smál se zas Urban; sám jsem tehdy byl toho původem, ale něco se tenkrát při tom opomenulo — a tak se to zase může zrušit, když na to nastanu. —

Co? žasli a přisedali blíže k Urbanovi.

To jest takhle, vykládal Urban; obec nesmí se svým majetkem dělat, co jí napadne, sic by mohla rozdati všecko a přijít na mizinu.

Á á, á, otevírali ústa překvapením.

A tenkrát, pokračoval Urban, se nic neoznámilo okresnímu výboru, když se paště postupovalo Matějovi a proto to nemá před zákonem žádné platnosti, rozumíte? Když se proti tomu usnesení teď odvoláme k okresnímu výboru, on to zruší, jako věc nezákonnitou a paště musí Matěj vydat — obci!

Máš ty hlavu! obdivovali ho, komu by tohle bylo napadlo? A byli hrdi na svého »vůdce«, který tolik rozuměl dokázati. Kdo jim odolá za takového »vedení«? Pořadov nyní ukáže, co dovede Urban! K slávě je povede, ke cti, jako je vedl již k vítězství nad katolíky . . .

A popijeli vesele, hlučně, dlouho do noci . . .

Ať žije Urban, vítěz, vůdce, rychtář! . . .

* * *

Matějovi ani ve snu nenapadlo, že se něco připravuje proti němu, že mu berou jeho zamilované paště, které proměnil v louku. Neměl ani času myslit na svou porážku, že ho přepadly jiné starosti, nad nimiž smutně věšel hlavu.

Dcera, »paní řídící«, teď padla do nemoci. On tomu nerozuměl, ale poznal na tváři své ženy, že to není nic lehkého, ba že to bude zlé opravdu. Stonala zase »k malému«. Taky se jí nevedlo, jak si to představovala za svobody a potom na začátku manželství. Chloupek se zlobil na ni, že se jim děti jen sypou, a když žena zase »do toho padla«, nebylo s ním možná vydržeti, že byl mrzutý a nevlídný, až strach, ano někdy i hrubý . . . .

Teď, když už mělo přijíti sedmé dítě, dělal rámus, ženě vyčítal, a že nemlčela, zapomněl se a — uhodilo ve škole, jako při prudké bouřce bývá! Potom utekl z domů, zašel do hospody a spil se do němoty . . .

Mařce nastaly hořké dni. Chloupek se hněval a pil. Zabíhal nyní často do hospody, a Mařka v houfu dětí zůstávala sama lekajíc se té »chvíle«, až si Bůh zas na ni »vzpomene«. Když uložila děti, plakávala trpké slzy roníc a s hořkostí si vzpomínajíc, že jí nyní opouští ten, k vůli němuž ona opustila Boha, nedbala své víry, děti mu zadala, s církví svou se rozešla . . . Teď jí to šlo na mysl a soužilo. Aspoň kdyby byla své zachovala, teď by se Bohem a vírou svou utěšila, ale to ještě jí vyčítá svědomí a ke trýzni jedné druhou, těžší příkládá. Co to učinila! Kdo jest nyní vinen, že trpí, že jest bídná a nešťastná na těle i na duši, opuštěná od víry, opuštěná od muže, bez útěchy že se tu potácí nad samým hrobem, do něhož může klesnouti každé chvíle? Ona rozumu neměla, nikdo jí výstrahy nedal, matka jí k tomu měla, otec zrovna

s tím pospíchal — ach, otec! Otec, jako katolík měl míti rozum a svědomí pro ni i pro sebe! Otec! Do čeho ji ubohou přivedl . . . . Na něho nyní musí naříkat, jemu za své neštěstí děkovat, jemu největší vinu dávati! —

Tatínku, co jste ze mne učinil? řekla mu s pláčem, když na chvíli zašel do školy k churavé dceři.

Já? lekal se Matěj a zbledl jako stěna. Pak se chytil za hlavu a utíkal pryč. Za ním se nesl dceřin pláč.

Co jste ze mne učinil! Pro Boha! Jako když mu dá sekerou do hlavy! Ještě tohle mu scházelo. Dítě na něj naříká! Byl z toho jako zmámen, jako opilý, sotva unesl hlavu na ramenou. Všecko se obrací proti němu! Co myslil nejlíp, dopadlo nejhůř . . . Bůh tě trestá! šlehlo mu hlavou . . . Trestá, trestá! hučelo mu hlavou jako ozvěna a on si myslil, že se mu hlava rozskočí, jak ho bolela, že mu shoří, jak ho pálila . . . Co jste ze mne učinil?! Ne, to mu neměla vyčítat! Což pro ni neudělal vše možné? Což se jen k vůli ní, pro její štěstí nestal Jidášem na svých lidech, na své obci, na své škole? A teď: co jste ze mne učinil?! — Co z ní učinil? Paní učitelovou, ano, paní řídící, to z ní učinil; věno jí dal, postavení — co mu tedy vyčítá? Že se staral jen o tělo, na duši že zapomněl? Že nedbal na víru a vehnal ji do smíšeného sňatku? Že ten sňatek uzavřela po helvetsku, bez požehnání své církve, bez svátosti? Že i děti zadala víře cizí? Vždyť sama chtěla! Ale, měla rozum tenkrát? Teď, když rozum má, na-

říká — na otce. Co pak tolik chybil? Vždyť to s ní dobře myslil, chtěl ji míti zaopatřenou co nejlíp, a taky ji zaopatřil! Že to byl hřích, co páchal na dceři, na obci, na škole, na všem? Eh, hřích! — Že na tom, co podnikal s hříchem, nemůže býti požehnání Boží? Eh, hlouposti ho napadají! . . .

Matěje takové »hlouposti« teď přepadaly pořád, ozývaly se v hlavě, užíraly srdce a plnily duši jakýmsi strachem před — hněvem Božím . . . .

Bůh mne trestá! napadlo jej opět a opět, a on při tom krčil hlavu do ramen, aby ji trestající ruka Boží nezasáhla, zavíral oči, aby neviděl, až prut v ruce Boží šlehne po něm . . . Do školy teď už nechtěl, posílal jen ženu, sám se vymlouval na to neb ono, jen aby tam nemusil, aby neviděl uplakanou tvář, zapadlé oči, aby zas neslyšel — výčitky. Měl toho už dost — v sobě! Teď už se nespraví nic, co jest, to jest, pomoc u toho žádná! . . Jen kdyby nemusil vidět, slyšet, myslit, aby měl pokoj v sobě, kterého nemá . . . Už ví, že chyboval! Nic naplat: hřešil, darmo zapírat! Na Boha nedbal, jen hříšné mamony hleděl, duši svou i dceřinu ďáblu zadal, a co z toho má jeden i druhý? On výčitky, ona trápení. — Co z té vší mamony? Nic, leč hřích! Raději by všecko pozbyl, někam daleko zahodil, jen kdyby mohl napravit, co pokazil, co napáchal! Ale to — Jidášem zůstane a nezbyvá, leda si zoufat! Radši by všecko neviděl. — —

V takové byl náladě, když »serbus« hlučně vcházel do světnice a pozdraviv po-

dával Matějovi ' »úřední přípis«.

Ten se vytrhl z myšlenek a tázal se jen: Co mně to neseš?

Nevím, rychtář to posílá, něco »ouřadního«, snad byla »přes to« včera schůze u rychtáře, sděloval »serbus«.

Zůstane to tady? tázal se Matěj nemaje valné chuti dopis hned čísti. Ani do toho nenahlédl, aby se podíval, co jest v tom.

Toť snad! odvětil »serbus«, tady máte potvrdit, že jsem spis doručil. — —

Totě důkladnost! jízlivě prohodil Matěj a podepsal, že přípis obdržel.

Posel se měl k odchodu.

Ani si to nepřečtete? divil se.

I, času dost! Proč se ptáš?

Ale, rychtář se náramně smál, když mně to dával, a povídal, že vás to tuze potěší. —

Ah, tak? ušklíbl se Matěj před poslem, aby se nezdálo, že se lekl, ale hrklo v něm, když pomyslí, že od Urbana nic kalého mu přijíti nemůže, přece však se přemohl a skoro klidně povídal: Jen vyříd', že mně rychtář udělal radost. —

Teď už čekal, aby serbus byl pryč. Nic dobrého to nebude! povídal a šel hledat brejle, aby lépe viděl. Rozložil a čte — najednou se mu udělala v očích tma, dopis mu vypadl z rukou, a on se chytil za hlavu.

Kriste na nebi! vykřikl, mé paště! Berou mně paště!

Klesl na lavici, jako bleskem zasažený.

Mé paště! vzdychal těžce a s očí vyhrnuly se slzy . . . .

Neviděl, neslyšel, nemyslíl tu chvíli, jako když ho udeří do hlavy a omráčí . . .

Byl jako mrtvý, jen těžko, z hluboka oddychoval, jako když mu spadne kus skály na prsa a tlačí k zdušení . . . . Pak se pomalu pamatoval. Co se s ním děje? Myslíl, že umřel, ale je živ. — Před ním arch papíru na zemi, jak mu vypadl z ruky. S tím listem vypadlo z jeho ruky — paště! Už se nadobro vzpamatoval. — Vzali mu paště! Lupiči! Ale — zarazil se — což ho poctivě nabyl? Neřekl mu za to starý Voral »Jidáši«? — Běda, běda! Hříchy jeho mstí se na něm nyní, a on jest trestán tím, čím dříve byl hřešil! Bože spravedlivý, zvolal a padl na podlahu ruce k nebi vzpínaje, Bože spravedlivý, po zásluze mne trestáš, a já Tvůj trest přijímám! Chtěl jsem majetek a pomáhal jsem si k němu hříchem! Hřešil jsem proti Tobě, proti obci, proti víře, proti ubohé duši své! Dítě vlastní a jediné jsem zavedl, a ono na mne teď nařiká! Obec svou jsem zradil a vydal nekatolíkům, a teď mnou pohrdli jedni a žalují na mne druzí — zoufalství otevřelo na mne tlamu, aby mne pohltilo, a Ty, Bože můj dobrotivý, vytrhl jsi mne z jícnu smrti, kterou jsem si chystal! Chtěl jsem si zoufat — Ty's tomu nedopustil, Ty's mne zachránil! Miluji Tě za to, že's mne navštívil, abys mne ještě v čas vzpamatoval! Líbám Tvou otcovskou ruku, která mne udeřila, aby mne obrátila k sobě! Před Tebou v prachu se kořím! Trestej mne, pokorně to přijímám! Polepšení slibuji, pokání chci činit, abych došel odpuštění! Nezavrhuj mne ani

nyní od tváři Tvé lkajícího, když jsi mne snášel hřešícího! . . . .

A Matěj kleče na zemi lkál k Bohu prose za odpuštění a slzami smáčel tvář svou, ruce sepaté, i zemi, na které poražen úpěl . .

Potom vstal jako vyměněný, přejinačený. Hlavu měl lehkou, na prsou volno, oči jasny, ramena vzpřímena. Tíže hněvu Božího jako-by spadla s něho. Vyhledal si arch papíru, přichystal inkoust a péro, zasedl ke stolu a psal.

Představenstvu obce Pořadova!

Vědomost dávám, že usnesení obecního výboru stranu paštěte zouplna schvaluji a ze srdce rád vracím obci to, co jsem užíval neprávem. Za to, že jsem z louky bral užitek, který mně nepatřil, vedle toho, co jsem na louce opravil a ji zlepšil, chci obci dáti náhradu 50ti zlatých, aby skrze mne nebyla v ničem zkrácena. Zároveň prohlašuji, že upřímně lituji, že skrze mne, jako rychtáře, bylo lidem dáno pohoršení ujmutím paštěte nepravým.

Matěj Podhrázský.

Sám sebou jsa spokojen arch složil a přichystal k odeslání. Ani si nerozuměl, co se s ním tak náhlá změna stala a že ho to pranic netrápí teď, že pouští paště a ještě ztrátu sám trpí, naopak, bylo mu u srdce tak volno, skoro veselo. Ani si nerozuměl, protože ještě nepochopil nikdy před tím, jak velikým štěstím jest člověku pokoj v duši a klidné svědomí, protože se dosud jen sháněl o překot právě o to a miloval, co pokoj duši bere, co svědomí obtěžuje . . . .

A teď musím do školy! povídal si spokojeně, ale hned si při tom bolestně vzdychl.

Tam to tak nepůjde, napadlo mu, tam se už nedá nic měnit, ale aspoň ji potěším snad, chuděru ubohou . . . .

Ženu poslal domů a zůstal u dcery sám. Chloupek byl, jako vždycky teď, v hospodě.

Márinko, dítě! řekl jí měkce, že ho ani nepoznávala, ty's na mne tuze naříkala.

Tatínku, nehněvejte se proto, prosila, jsem tak opuštěna, a v takovém stavu teď, — Bože, Bože, a Chloupek jest čím dál horší —

Chybili jsme, dítě, chybili, nejvíc já, štkal Matěj, a Pán Bůh mne za to teď trestá; jen mně to už odpusť, čím jsem se na tobě prohřešil, trápí mne to, oh trápí —

Tatínku! rozplakala se Mařka a objala otce.

Plakali a drželi se v náruči.

Už se nehněváš? tázal se, když se uklidnili a usedli.

Ne, nehněvám —

A odpouštíš?

Všecko, tatínku!

Kéž mně jen taky Bůh odpustí! vzdychl Matěj.

A budeš trpělivá?

Budu — musím! usmála se trpce. Zoufat si nebudu!

Tak, dítě, tak! Trpme oba, Bůh se smiluje —

Ach, kéž smiluje! řekla vroucně Márinka. A otec vypravoval dceři, co se v něm dalo

a jak se v něm hnulo svědomí a k Bohu ho obrátilo.

Náramně se tím potěšila. I ona se mu svěřila, jak teď lituje a kdyby na ni Pán Bůh nebyl seslal ten kříž, že by si ani nevzpomněla, až teď, v tom trápení, že se teprve i v ní hnulo svědomí a probudilo ji.

Teď vidí, že tuze pochybila a vyváznutí už není, jen pozdní lítost jí zbývá.

Kdož ví, dítě, kdož ví? U Boha není nemožnosti! Doufej! —

A tak se spolu těšili, jak uměli a oba dva na duši okřáli a chtěli trpěti za to, že hřešili každý svým způsobem a Boží hněv na sebe uvalili . . . . .

* * *

Zatím ve farní osadě, kam patřil Pořadov, nastala pro katolictví v celé farnosti dávno potřebná změna, že poslali k chorému faráři mladého kněze na výpomoc. Byla toho již potřeba vrchovatá! Churavý farář při nejlepší vůli nemohl vyhověti potřebám duchovním své farnosti a tak byli za ten čas, jako ovce bez pastýře, jako vojsko bez vůdce a šli jen z porážky na porážku, upadající v područí helvetského vyznání, které nad pokleslým katolictvím vítězilo na celé čáře. Pořadov ovšem byl druhým osadám, ani farní nevyjímaje, smutným příkladem. Kostel býval o nedělích skoro nadobro prázdný, o svátcích katolických ani nemluvíme; lid neslyše slova Božího a vzdáliv se od oltáře a oběti přesvaté

pustl na duši, ztrácel víru, upadl v děsnou vlašnost, až dospěl ve většině tak daleko, že mu víra jeho svatá, drahé dědictví otců, úplně zevšednělo a bylo mu vše jedno: katolictví i helvetství. Ano stalo se i to, že helvetství zdálo se lidu katolickému lepším, než víra apoštolská, protože viděl na vlastní oči, jak všude a ve všem katolictví uhýbá povolně helvetství, jak se mu dobrovolně vzdává na milost a nemilost a jak jest skoro z milosti nekatolíků ještě trpěno, blátem pohany a posměchu poházeno, zneuctěno. Zatím, co katolíci všude a ve všem cítili, že jsou bez ochrany, tlačeni ke zdi, helvetství dralo se všude a ve všem do popředí, jako dravý proud a uchvacovalo všecko. Odpady se množily; byloť skoro hanbou tu chvíli na Kroužínské farnosti býti katolíkem, jako naopak platilo za krok ku předu od katolictví odpadnouti. Uzavřítí sňatek smíšený v kostele katolickém bylo nečestno, ale slavno a záslužno, dáti se oddati v helvetské modlitebně. Chtíti, aby se vedly v podobném manželství děti po katolicku, byla šílená odvaha se strany katolické; a tak napořád kořistil pastor a jeho helvetské vyznání ze zmatků vyvolaných nedostatečností kněze, který proudu vítězného protikatolického zastaviti s to nebyl. Až dostal pomoc! Mladý velebníček se činil ze všech sil, aby rozptýlené stádce zase shromáždil před oltář a kazatelnu a Pán Bůh mu pomáhal. Šlo to z těžka, zvláště z počátku, ale šlo to přece. Lid katolický, pokud nebyl dlouho trvajícím vlivem helvetství nadobro zkažen, začal se

zvolna probíráti ze spánku netečnosti, začal opět poznávati, oceňovati víru svou, začal si jí opět vážiti, začal jí i milovati.

Nad Kroužínem začalo svítati, v hlavách katolíků se jasnilo, tma nevědomosti náboženské prchala, rozednívalo se v duších; vzchopila se i pomalu srdce lidu. Padl, pravda hluboko, ale nebyl vinen sám. Nyní se zvolna zvédal ze svého pádu a hrozil se, kam až to zapadl a opět se radoval z toho, že mu poslal Bůh anděla, kněze, který ho opatrně, jako nemocné dítě vyvádí z pádu ku povstání, z hanby ke cti, z otroctví ku svobodě.

Ten čas právě se stal s naším Matějem onen podivuhodný převrat. Bůh to už tak řídil, že Matěj povstává ze svého pádu, našel kněze, jemuž si troufal svěřiti se. Mladý kněz zrovna přitahoval, byl jako silný magnet, kterýž na zarezavělé železo působí. A takové zarezavělé železo byly zanedbané duše, byla jím i duše Matějova. Taková důvěra ho naplnila k tomuto knězi, že si pevně umínil, co nejdříve s ním se setkati, jemu duši svou dokořán otevřít, jeho soudu se podrobiti. Ať vyřkne nad ním ortel sebe krutější, všemu se podrobí, jen když za to obdrží pokoj a smír s Bohem, proti němuž slepě hřešil . . . .

Neodkládaje vydal se na cestu ke Kroužínu a do fary. Jaké to byly účty, které tam vyrovnával Matěj prostřednictvím kněze s Bohem a se svým svědomím, ví jen milý Bůh, který smazal vinu kajícího hříšníka.

Matěj prodlel s knězem dlouhou dobu ve zpovědnici, potom ještě dlouho rozmlouval

s velebníčkem na faře. Vrátil se domu všecek osvěžen. Žena ho nemohla pochopit, odkud se v něm vzala taková změna. Čekala, jak bude zase rádit na Urbana skrze paště, jak bude schlíplý na duchu, zrovna se toho lekala, a Matěj, jako by býval udělal trefu! Nic se nemračil, nic nehuboval, na nevděk Urbanův nestýskal, na své svržení v obci nenaříkal, když chtěla o tom začít sama, jí řeč překazil a jen se usmál a řekl skoro vesele: A, víš, Kačko, nechme to! — Tohle jí nešlo na rozum! Ovšem, ona se na to, co se stalo, dívala po helvetsku, Matěj zas po katolicku, proto si nerozuměli. Kde pak ona věděla o pokání jako svátosti, která obrozuje hříchem odumřelou duši, s Bohem smiřuje a svatý klid a mír přináší, pokoj přivádí do svědomí pro hříchy pobouřeného, vlivem života vezdejšího pro shon věcí pozemských stále neklidného! Kde pak ona dovedla pochopiti, že ve svátosti pokání přibližuje se duše od Boha vzdálená pro hluk starostí vezdejších opět ke Kristu, s Kristem, Bohem svým, že se ve svátosti oltářní dokonce spojuje svatým přijímáním a že právě v těchto dvou velikých svátostech církve Kristovy dosahuje hříšník jindy, kající dnes, vyplnění slov Kristových: »Pojďte ke mně, kteří jste obtíženi a já vás občerstvím a naleznete pokoj duším svým!«

Toho všeho jako helvetka neznala, sama na sobě nikdy nepocítla, proto si nedovedla vysvětliti Matějův klid tu chvíli, když dle jejího soudu měl proč se bouřiti . . . .

Milá Kačko, mně se zdá, že si neroz-

umíme, řekl Matěj vlídně, skoro měkce a usmál se.

Co bych to zapírala! Byl jsi někdy všelijaký, jak jest pravda, ale takhle tě ještě neznám. Nejsi teď sám sobě podobný.

To ti věřím! Jak pak mne máš poznati teď, když jsem takovýhle před tím nikdy nebyl?

To nebyl!

A nelíbí se ti to takhle?

Co by nelíbilo? Líbí dost, ale nerozumím tomu, přiznávala upřímně žena.

Proto chci s tebou dnes pohovořit, snad potom porozumíš, řekl vážně Matěj. Vidiš sama, že se se mnou stala změna. —

To vidím a divím se!

Ano, div se, milá Kačko! Povím ti nejdřív, jaký jsem býval — však víš! Pro mamon byl bych dal duši! Sháněl jsem na všech stranách, kde jsem cítil zisk, tam jsem se dal. Na Boha jsem zapomněl nadobro. Abych vyzískal, neštítil jsem se ničeho. Myslíl jsem na naše dítě, abych mu nachramolil co nejvíc, aby bylo z mého přičinění šťastno. —

Chudák! vzdychla žena.

Ba, chudák! opáčil Matěj smutně. Ale, že dnes oba vzdycháme, jsem vinen já! Proto jsem se spolčil s Urbanem, on mně slíbil paště.

Však ho teď máš!

Dobře, že jest pryč! Ale, počkej trochu, ženo! Urban mně slíbil paště a víš, co jsem pro to učinil? Zradil jsem naši stranu a připravil ji o polovic výborů. Pak přišla Mařka.

O tom raději nemluv!

Jen poslouchej! Urban nastrčil Chloupka.

Netrap mne, prosím tě!

Trápím taky sebe a jak! Ale chci říci všecko až do konce, třeba to bolelo, chybili jsme všichni! A s Mařkou nejvíc! Bohu poručeno, stalo se! Ale víš, co se státi nemělo? Aby měl Chloupek ve všem po vůli! Já o to stál nejvíc sám, tak mne zaslepil Urban a ještě víc mamon. Dal jsem jedinou dceru nekato-
líkovi, ale jak? My taky jsme každý jiné víry, ale ty's mně byla po vůli. Děti jsi mně upsala, v našem kostele jsi se mnou byla oddána. Lituješ toho snad?

To ne, co pak ti napadlo?

Vidíš, já jsem byl, třebaš měl evanděličku, před svou církví v pořádku, ale dceru jsem vyvdal tak, že jsem ji skoro zaprodal, ani tolik jsem si za tisíce nedokázal, aby měla všecko po katolicku, děti i kopulaci. —

Už na to nevzpomínej!

Musím, ženo, musím, protože jsem zas chybil, že jsem se neohlížel na Boha, jen mamon jsem měl před očima. Však se mně to vydařilo — jako všecko! Ale potom přišla modlitba ve škole, a Urban mně zas oči zaslepil, že jsem neviděl Boha a svou nepravost, jen mamon, a za tím jsem šel, aby mně neušel. Omámil mne sliby, až se uprázdní škola, a já myslil, jak bude Mařka šťastná, když Chloupek dostane naši školu. Vypudil jsem ze školy modlitbu. Naše strana mne proklínala, zrádcovala. Zasloužil jsem toho. Konečně přišlo obsazení školy. Stálo mne, ne-lekej se, celých pět stovek. Ošíval jsem se — ty spínáš ruce? — má duše, nerad jsem

je dával, ale myslil jsem: dělám to pro dceru! Dal jsem peníze, ale dal jsem víc: čest a dobré svědomí! Spáchali jsme společně podvod! Knihu jsme schovali, děti špatně počítali, jen aby Chloupek, zeť, dostal školu. No, má ji, ale má dcera může z toho mít smrt! Trest Boží, ženo, neplač! A pořád jsem byl jako slepý, jako očarovaný; Boha jsem neznal, jeho se nebál . . . Až přišel — pád! Všecko se obrátilo na ruby a proti mně. Nejdřív mně vyvrhli z obce. Bolelo mne to strašně, že mne tak odkopli, jako psa, když už nemůže sloužit. Hlava se mně bouřila, smysly se mně pletly. Padla na to dcera do nemoci, vyváděl Chloupek. To mně dodalo! Hanba mne tlačila ze předu i ze zadu, huala mne k zoufalství. Až přišlo naposledy paště. Víš, co mně našeptával ďábel? Abych šel a na olši u paště se oběsil jim na vzdory! Už jsem byl jako na cestě . .

Hospodine, Hospodine všemohoucí! vzlykala žena.

Upokoj se, Kačko! Bůh mne přece nepustil. Když jsem v tom byl nejhůř, popadla mne lítost. Bělmo spadlo mně s očí. Poznal jsem najednou, že nade mnou Bůh. Tolik let jsem o něm nevěděl, o něj nedbal, jeho se nebál. Najednou jsem to poznal. Pokořil mne, trápení na mne poslal, bil mne podle zásluhy, a já jsem se probudil! Přijal jsem potupu a hanbu; přijal jsem kříž — buď jméno Páně pochváleno! Teď chci činit pokání! S Pánem Bohem jsem se smířil, kněz mně odpustil, ale pokání činit musím. Musím! řekl hlavou pokyvuje.

Žena ho mlčky poslouchala.

Vidíš, pokračoval, když mlčela, tolik zlého jsem spáchal! Jak to teď napravím? Něco jsem už napravil, ale to nestojí ani za řeč, když pomyslím, co jsem natropil zlého v obci, v rodině, ve škole. Bůh mně pomoz! Ale taky ty, milá ženo, mně musíš trochu pomoci. Chci něco udělat a nerad bych, aby proto byly mrzutosti mezi námi, nadělal jsem jich dost jinde, od čísla k číslu mezi katolíky. Dal jsem pohoršení našim lidem, nejvíc mne mrzí, že taky skrze mne přišly kříže ze škol.

A na nás padly! hořkovala žena.

Máš pravdu, na nás kříže padly. Stala se vůle Boží! Když kříže ze škol zmizely, chci dáti Bohu za to náhradu a pohoršení aspoň trochu napravit. Co tomu říkáš: chci postavit kříž?!

Kříž? A kde?

To ještě nevím, ale tady v obci — co říkáš?

Pro mne! Ale budou pro to hluky! Pro mne! Postav si, když chceš!

To jsi hodná! Báal jsem se, že se budeš vzpírat.

Co pak se nebojím Boha? Však za mne taky na kříži umřel! U nás, arci, na ty rytiny hubují, ale kdo má na sobě takový kříž, jako my, ten se ani kříži neprotiví! Jen si ho postav, kam chceš! Kdyby se tak Hospodin smiloval a zbavil nás kříže, který musíme trpět, třeba nechtěli!

To jsi mne potěšila, Kačenko! děkoval Matěj.

Ale jdi, snad jsi nemyslí, že bych ti bránila? Jen když nás Hospodin uslyší a vytrhne z trápení!

Uslyší, Kačenko, uslyší a vytrhne! ujišťoval radostně Matěj. Takovou měl důvěru v Boha, že se všechno obrátí k dobrému, co je trápilo. Hospodin dej! A teď odběhnu do školy. —

* * *

Paní řídící Chloupkové bylo hůř a hůř. »Babička« mínila, není-li dítko třeba mrtvé, že to nijak »nepokračuje« a radila zavolat doktora, aby se jí nedávala potom třeba vina.

Doktor taky nemohl hned na po první řici, co a jak jest, ale přece napověděl Matějovi, když ho vyprovázel, že to jest nejvyšší povážlivé a pro všechny případ aby byla nemocná zaopatřena. Proto umřít nemusí, těšil polekaného Matěje, ale člověk nikdy neví, co se může státi.

Zaopatřit! toho se Matěj pořád lekal. Jak pak to teď bude? Kopulaci měla před pastorem, děti dala taky všechny druhé straně . . . Jak pak to dopadne? Chvíli uvažoval, ale nic vhodného mu nenapadlo. Konečně si pomyslíl: Já to nerozhodnu, od toho jest kněz. Půjdu a přeptám se!

Přistrojil se a šel do Kroužína na radu. Velebný pán ho vyslechl, ale málo ho potěšil. Aby ji mohl zaopatřit, musí míti povolení od svého biskupa a ten ho dá ovšem, ale jen tenkrát, když oba manželé Chloupkovi před ním a dvěma svědky obnoví souhlas k manželství.

Potom on může dáti rozhřešení a uděliti svaté svátosti.

A jinak to nejde? tázal se stísněně Matěj.

Pokuste se dřív o to, co se dle zákona církve naší státi má.

To bude, myslím, marné! řekl smutně Matěj. Chloupek jest teď tuze podivný člověk, dceru pronásleduje — já nevím! No, musím i tuhle hořkost podstoupiti, však jsem to sám zavinil! Pán Bůh pomoz! — A jestli Chloupek nebude chtíti?

Povím vám potom, co učiním! rozhodl kněz. Jdu tam dnes do školy, snad se uvidíme a domluvíme.

Odpoledne čekal Chloupek na velebného pána.

Rád bych s vámi promluvil! řekl řídící ostře a otevřel dveře do kabinetu. Prosím! zval kněze dál.

Pan řídící činil svým zevnějškem nemilý dojem. Tváře bledé, jako podběhlé vodou, oči zkalené a nažloutlé, vous a vlasy v nepořádku, ruce dosti napuchlé a chvějící se. Nepořádný život zanechal na něm stopy až příliš patrné. Protivný zápach kouře a nápojů ze šatů i z úst vycházející prozrazoval život po hospodách.

Zavřel dveře u kabinetu a vstoupil vyzyvavě před kněze.

Velebný pane! Vyprosím si, abyste se nepletl do cizích záležitostí a nemíchal se do rodinných poměrů!

Jak to myslíte, pane řídící?

Však vy víte! odsekl Chloupek. Styďte se! Vy, jako kněz, budete rozvádět manžele? To si zakazují! řekl pánovitě.

Posud vám, pane řídící, nerozumím! Mluvte přímo, ať zvím, čeho si přejete, nebo nepřejete. O jakém rozvádění manželů to povídáte? Vyjádřete se přece!

Zahráváte si se mnou! Co jste namluvil mému tchánovi? Já že jsem nebyl řádně oddán? Já že mám ještě jednu míti kopulaci? Co si o mně myslíte? Zač mne máte?

Ah, tak! Už vám rozumím. Váš tchán vás žádal —

Ano, opovážil se! Ale pochodil! zasmál se drsně Chloupek.

Lituji ho a vaši paní ještě víc, že jí nedopřejete ani útěchy náboženské v takovém postavení. Jste přece vzdělaný muž a proto spíš, než prostý člověk pochopíte, že co žádám, žádám jen proto, že toho vyžaduje zákon mé církve. Vy na mém místě musil byste požadovati totéž. To přece uznáte, že zákony nedělám já, nýbrž církev, které jsem slíbil poslušnost. Nad čím se vlastně horšíte? Vaše paní potřebuje se smířiti s církví, aby se mohla smířiti s Bohem, toť vše! Jí se tedy týká zákon, ne vás, ona pochybila, ne pak vy! Ona jest údem naší církve, vy nikoli, jí tedy váže zákon její církve a zákonu, to snad uznáte sám, nutno se podrobiti bez výminky. I vaše paní musí se podrobiti zákonu, který jest sdělán pro všechny katolíky, od vás pak nežádá se nic jiného, nežli, abyste své paní pomohl zákon církve naší naplniti, jí ke smíru s církví a

s Bohem přispěti. K tomu se vyžaduje váš souhlas k manželství, aby vaše paní dle zákona před svým knězem uzavřela sňatek u přítomnosti dvou svědkův ovšem, ale mohou to býti domácí, vaši lidé a vy v pokoji, zcela soukromí, máte říci přede mnou několik slov — k vůli své paní, pro její duši, pro pokoj svědomí. Toť všechno, co chci! A vám se to zdá tolik hrozným?

Chloupek naslouchal s potupným úsměvem na odulých rtech.

A já toho neučiním! řekl z prudka.

Prosím za to jménem nemocné paní!

Ať zhebne, ulehčí se mně!

Kněz pobledl ve tváři. Tak mluví o své ženě muž! Ať zhebne — Bože na nebi!

Jste rozčilen, pane řídící!

Ani dost málo! Co jsem řekl, řekl jsem. Víc neudělám nic!

Prosil jsem vás. —

Docela zbytečně! ušklíbl se Chloupek. Jak jste bezohledným, pane řídící, ku své vlastní manželce!

Do toho vám pranic není!

To si myslíte vy! Já však jsem povinen jako duchovní pastýř dopomoci vaší paní ku právu, které jí tvrdošijně odpíráte.

Naposledy mně vyhrožujete? posmíval se Chloupek.

Kněz hned neodpovídal, jako by váhal. Konečně se rozhodl.

Nezapomeňte, pane řídící, že jen vaše bezohlednost nutí mne k jistému kroku, který vám nebude vhod —

O, prosím, račte! Nebojím se vás —
Mne se báti nepotřebujete, ale — ještě jednou: pane řídící, vyplňte žádost své paní, aby došla smíření?

Marné řeči! Své slovo jsem řekl! Mám přece charakter!

Dobře, pane řídící! Teď budu bezohledným také já — prosím, řekněte mi laskavě, jak jste se stal řídícím na této škole?

Kněz při té otázce pohlédl upřeně na Chloupeka.

Ten se na okamžik zarazil, trochu zesinal v obličeji, ale hned se vzpamatoval a drze odpovídal:

Zeptejte se těch, kteří mne ustanovili! Tohle je opravdu už drzost!

Myslíte? Nuže, když mně nechcete odpovéděti, snad jste už zapomněl, pomohu vám! Znáte toho pána, který schoval před komissí školní matriku? Já toho pána znám —

Nuže? vyzývavě se ozval Chloupek. Byl patrně rozčilen, ale dosud se přemáhal. Hrůza i vztek lomcovaly jím; hrůza, že jeho podvod bude odhalen, vztek, že tento mladý kněz víc, nežli jest radno a jemu prospěšno. Ale dosud ukazoval drzé čelo, aby zakryl strach.

Nuže, pane řídící, řekněte onomu pánovi, že, ač znám jeho podvod, zamlčím ho, jestliže vyplní, oč ho prosila nemocná a žádal tchán.

A když toho neučiní ani tak? vzkřikl Chloupek.

Pak ho bezohledného bezohledně vydám spravedlnosti!

Vydejte si! rozkřikl se řídící oči vztekem vyvaluje, ničeho nedokážete! —

Mám svědky —

Opovažte se! hrozil Chloupek a vášní unesen rozpráhl se proti knězi.

Ten se jen usmál . . . Tedy útok? Toho zanechte, pane řídící, jste proti muě ve veliké nevýhodě!

Kooperátor byl vzrostlý, ramenatý muž, Chloupek vyžilý člověk.

Nechme sporu, pane řídící! Můžeme vše srovnati v klidu. Vy vyhovíte své paní a já budu mlčet — ano?

Nechci! řekl vzdorně.

Zahubíte se.

Nechť!

Jste hrozný člověk!

Buď si!

Nemáte citu pro ženu?

Nemám!

Ani pro děti?

Ani pro ty!

Což se nebojíte ani Boha?

Cha, cha! Malé děti se bojí — já ne!

Vidím, že si nedáte říci —

Teprve teď, posmíval se; řekl jsem vám to hned — a máte-li chuť mne udati, jen mne udejte, třeba hned! A teď mně dejte už pokoj — řekl pánovitě. Nebojím se!

Vy si to ještě rozmyslíte —

Už jsem řekl!

Ale, považte přece, jaké to bude mítí pro vás následky, vyjde-li na jevo —

Nic nevyjde!

Knihu jste schoval vy! —

Schoval! A mám ji dosud, vidíte ji tamhle? Ale zítra si pro ni může někdo přijít! Ha, ha! Vy jste mně znamenitě posloužil, že jste mne upozornil na tu zpropadenou knihu. Ano, mám ji, ale vy jí nedostanete a nikdo jiný! Pak si žalujte, kam chcete! A teď se vám uctivě poroučím! Má úcta! klaněl se posměšně. Obrátil se zády ke knězi. Osudnou knihu rychle popadl a spěchal ven. Kněz si z hluboka vzdychl a pokrčiv rameny, měl se k odchodu.

Co jsem mohl, učinil jsem! Bohu poručeno!

Do třídy už nevešel učit, nebyl schopen po tomto výjevu klidného výkladu. Zamířil k východu. Tam čekal už Matěj pln úzkosti. Byl právě u dcery a slyšel hluk v kabinetě a hned uhodl, co se tam odehrává, pak slyšel, jak zeť uhání po chodbě a laje, a to si domyslí, že to nedopadlo asi dobře, proto vyšel z bytu a čekal na kněze.

Není s ním řeči! vyprávěl kooperátor smutně. Všecko jsem zkusil i to, co jste poradil s onou knihou, ale všecko marné! Vysmál se mi do očí, ať si žaluji, on že knihu teprve teď na dobro odstraní, aby nebylo důkazu proti němu. Ovšem jsem mu jen hrozil, kdo pak by ničil rodinu nevinnou pro vina otce? Ale, vidíte, že se ničeho nebojí —

Pán Bůh pomoz! To bude zas noc! On jest s to, dceru zabit, až se napije a přizene domů! Abych ji odstěhoval k nám! Bože, Bože! A jak to bude s ní s chudákem? Kdyby

se jí přitížilo — ach, Pán Bůh mne trestá za můj hřích na ní spáchaný!

Zítřka mně povíte, do zítřka to snad počká?

Inu, dobře jí není, ale tak zle taky ne; tak zítřka přijdu povědět! loučil se Matěj.

Chloupek zapadl do hospody. Chtěl zapít zlost, rozčílení i strach. Kdyby ho opravdu udal? Snad se měl podložit, vždyť na něm nic zvláštního nežádá! Tchán bude proti němu svědčit, přijde do vyšetřování, rozkřikne se to a třeba mu nemohli nic dokázat, hanbě neujde! A kdyby se přece něco proti němu našlo? Hejtman se toho chopí a — co potom? Napadal ho strach. Popíjel tím rychleji, aby si dodal odvahy. Starý, tchán nic nedosvědčí a jest tu ještě Urban, jsou v tom oba, má v tom prsty sám inspektor, — nic mu neudělají! Ho, ho! nebojí se jich! A popadl ho vztek na ženu, na tchána. Ti jsou vším vinni! Počkej, až přijdu! zahrozil a zase pil. Že to bylo v čas práce, byla hospoda prázdná a Chloupek popíjeje mohl volně pustiti úzdu svým myšlenkám.

A knihu spálím ještě dnes! Mohl jsem to udělat už dávno, ale kde pak mne napadlo, že se ozve někdo teď, po letech! U čerta! Hezky na mne políkli, ale, braši, chytal rybu, popad' žábu! Haha! Mne nechytíte. — Ale mám to ženu! Co? Spikne se s kněžourem proti muži — dobře! Ach, počkej, tohle ti přijde draho! Chomout selský jeden, a já si ho uvázal na krk! A teď se k papežencům utíká! Já ti dám kopulaci! Co jsem s ní užil?

Že měla trochu peněz! To mně byl ďábel dlužen. Abych se za ni styděl! Cha, cha, paní řídící! To jsem toho popadl! A rozpaloval se víc a víc a prázdnil sklenici jednu za druhou. Hostinský jen nakoukl vždycky dveřmi, aby v čas donesl »čerstvou«.

Pan řídící má dnes »žízeň« — prohodil, aby něco řekl.

Měl jsem »drškovou«! zasmál se Chloupek. Ale!

A, mám trochu zlost. —

Co pak jest o to? O tu není teď nouze — obzvlášť u nás. —

Paní řídící pořád marodí?

Pořád! zamračil se Chloupek.

Jest to trápení! litoval šenkýř; děti malé, chce to obsluhu — ještě že má panička zastání. —

Zastání? Ja se do toho nepletu. —

Ano, ano, toť se ví, kde pak, pan řídící! Já myslím jako, panímáma — každou chvíli tam odběhne, a pantáta taky často vejde — jak vidím, a jest to přece pomoc, když není jiná. —

Chloupek mrzutě bubnoval prsty po knize. Řeč šenkýřova nebyla po jeho chuti. Snad si toho povšimnul, že umlknul a šel po svých.

Jest to život s takovým člověkem! povídal si už na síni. Pivovar by vypil, a žena doma obklíčená! Bylo jí toho potřeba? Mohla se vdat za sobě roveň, každý jiný by si jí považoval, ale to ne, jen učitel! Takoví hoši jí vzkazovali, a těmi pohrdla pro — obryndu, třeba byl učitel! Inu, má, co chtěla — chudák!

Vyšel na dvůr a zadíval se vzhůru ke škole, která stála na kopečku nad hospodou. Dole pod školou z druhé strany byl rybník a za rybníkem stranou stál Matějův grunt.

Chvíli se tak díval a litoval nešťastné paní. Už chtěl zajít zpět, když spatřil, že od školy kolem rybníka pohybuje se zvláštní průvůd. Děti to přece nejsou, kdy pak šly už ze školy, teď jde na sedmou, co pak se to tam pohybuje? Poznal, lépe se rozhlédnuv, Matěje, pak jeho ženu, Kačku. Někoho vedli, skoro nesli na rukou, a napřed a vzádu kaloun dětí.

Aha! napadlo mu, to oni stěhují Mařku! Tak, tak, ze školy do statku nazpátek! Á, tohle jest pěkná věc! Bude ono s ním, myslím, živo-bytí! Nemocná v posteli, a on jako kanon vždy napilý . . . To mají rozum, že si ji berou domů. Aspoň bude míti od něho pokoj. On, myslím, o tom neví, to by tu takhle neseseděl! Mám-li pak mu to říci? Ba, neřeknu, třeba by se osopil, a co mně jest do toho? Však se toho doví sám, až půjde. Půjde-li. Včera tu vyseděl od Božího rána. Kam jen to dává, toť aby byl sud a ne člověk, co toho do sebe naleje! Že to vydrží? — Já bych to smrtí zaplatil . . .

Postál, až zašli za rybník, a potom se vrátil do světnice.

Natrefil Chloupka u plotny; stál ještě, ale nohy jakoby mu ujížděly, kolísal se jako na vodě, sem — tam. Hostinský se polekal; v plotně hořel oheň, a ve světnici byl štiplavý dým jako z páleného papíru.

Co pak? co pak? tázal se polekaný šenkýř.

A nic! zasmál se Chloupek, vaše ještě na poli, plotna studená, zatopil jsem vám pod brambory, abyste měl večeři. —

Ale, ale! žasl šenkýř, a čím pak to čpí? Jako papír —

Vždyť papír! Nevidíte? Pálím knihu. — No, už brzo bude po všem, ještě tuhle ty desky, ať to shoří všecko! a lámal vší silou zbylé od knihy desky.

Není to snad škoda? namítal šenkýř.

Ale kde! To mělo shořet už dávno!

Leda to! Já myslil, aby to nebyla potřebná věc. —

Co vás napadá? Stará kniha, popsaná, víte? Staré hříchy — ha, ha. —

Snad ne dluhy?

Umíte hádat! šklebil se Chloupek vha- zuje do plamenů poslední kus desky rozlámané, aby prolezla dvířkami u plotny.

Tak! teď bude pokoj! řekl Chloupek vraceje se nejistým krokem ke stolu, aby se napil po takové práci.

Zatím nastal večer. Hospodská přiběhla z pole, dobytek vracel se vesele z pastvy, vesnice pomalu oživovala, hlasy se ozývaly, někde zazněla píseň, to lid se vracel domů z polí, aby sháněl nějakou večeři, starší aby poklidili dobytek a uložili se ke spaní, mládež aby vylezla ze stavení na náves k obvyklému hovoru, smíchu a škádlení, aspoň na chvíli. Nad dědinou zahlaholil zvonek, smích povstálý příchodem lidí i dobytka zase pomalu tichl, zapadal do stavení, večer zahnal lidi za stůl k večeři, k oddechu po práci. Světlo jedno za

druhým shasínalo, okna jednotlivých stavení se ještě naposledy zaleskla, potom setměla docela . . . Noc snášela se k zemi níž a níž a rozhodila svůj čarovný a tajuplný závoj po kraji, nad dědinou . . .

Klid, mír! . . . velela noc. Spěte sladce a odpočiňte po práci a lopotě, starostech a trampotách, volala od čísla k číslu, zavírajíc lidem unavené oči; dost má den na zlosti své! Teď já moc svou mám a práva svá! Já přicházím s útěchou k těm, které zkormoutil den, se zapomenutím aspoň na chvíli, než vstane opět den a ujme se vlády nad vámi, aby vás znovu tížil svými křížky! — Na lože! —

Pán Bůh s námi a zlé pryč! šeptali lidé a spánek jim zaklížil víčka, obtočil jejich hlavy a usedl k jejich postelím, na nichž spíce zvolna oddechovali . . .

Pokoj lidem! žehnala noc ujavši se vlády své.

Pokoj! . . .

Chloupek už byl taky »zmožen«, chvílemi zavíral oči, hlava mu časem klesala k prsoum, skláněla se nad stůl. Pak sebou zase trhl, oči ztěžka otevřel, hlavu vzpřímil a nejistě hmátl před sebe, kde stála sklenice.

Hospodský byl jako na trní, všecek mrzutý, včera se nevyspal, dnes aby zas ponocoval! Kdyby už šel. —

Rum! poroučel si Chloupek chraplavým hlasem.

Šenkýř nalil.

Pan řídící už domů? zeptal se nesměle.

Už! řekl a vyklopil sklínku.

Repete! Na cestu -- blábolil. Chtěl se usmát, ale nepovedlo se mu to.

Vypil a šel ze široka ke dveřím.

Zítří — platím! vypravil ještě ze sebe u samých dveří.

Dobrou noc přeji! loučil se hospodský.

Chloupek něco zamručel a šoulal se ze dveří zachycuje se stěny. Nohy mu jaksi nechtěly sloužit, hlava nechtěla rovně sedět na ramenou.

Šenkýř rychle za ním zavřel a otočil klíč. Spokojeně si oddychl a byl rád, že se taky uloží. Shasl světlo.

Chloupek se venku trochu vzpamatoval, když ho ovanul čerstvý vzduch a poněkud si uvýknul na tmou noční. Dostal se šťastně ke škole. — Nešel tak dnes po prvé! — Hmátl po klice a opřel se o dveře otevíraje. Nešlo to. Dnes neměl otevříno, jako jindy.

Zabouřil na dveře. Ve stavení ticho jako v hrobě. Dopálil se a mlátil vztekle do dveří.

Já ti dám, přede mnou zavírat, počkej! hučel a už se chystal, jak ženě poví, co se patří.

Ale otvírat nikdo nešel. Pustil kliku, zjednal si rovnováhu a přidržuje se zdi šoural se zvolna podél stavení hmataje po okně.

Konečně je nahmatal.

Řink, řink! udeřil pěstí na rám, až se okno zatřásl a sklo div že se nevysypalo. Ani nevěděl, na které okno buší.

Řink! řink! ozývalo se tichou nocí.

Za oknem nastal šramot. Někdo rychle vyskočil z postele a stanul u okna tak, jak vyděšen vylítl z peřin.

Kdo je? ozval se za oknem hlas pana podučitele, který měl byt ve škole a bydlel právě v tom pokoji, kde Chloupek třískal na okno.

U čerta, zuřil řídící, nepoznávaje, kdo se táže. Otevřte! Já, Chloupek — aby tě ďas! Hned otevři!

Drže se zdi dostal se zase nazpět ke dveřím. Ty se otevřely a před Chloupkem se objevil podučitel.

Chloupek se zarazil.

Co pak to? Vy sám jdete otevřít?

Jsem tu dnes sám — odvětil podučitel. To jste mne polekal!

Cože? Sám? Kde je žena?

Nevím, snad je doma.

Jak to, doma? nechápal napilý řídící.

Ve statku — u rodičů! vysvětloval podučitel.

A děti? užasle vyzvídal Chloupek.

Také tuším, kde by byly jinde? Ve škole není nikdo.

Tááák! ušklebil se Chloupek a tlačil se honem do dveří a na chodbu. Panstvo tedy na výletě? A kdy?

Už dávno, hned na večer! vysvětloval mladší učitel, ze statku si pro ně přišli a vzali je s sebou k nim.

Tohle se podívejme! houkl řídící a hnal se ku předu podučitele si už nevšímaje. Namáhavě vydobyl sirku z kapsy a škrтал. Hlavička odletěla. Zaklel. Znova škrтал o stěnu hlavou narážeje do dveří. Podučitel se ztratil do svého pokoje.

Aby je kat spral! Naposledy mně utekla? Jestli pak škrtnu? Kuš! odhodil nevrle sirku, která zase nechytla. Konečně třetí sirka mu posvítla na dveře. Vpadl hřmotně do vnitř, ohlížeje se po svíčce. Sirka zatím dohořela a Chloupek začal znova kleje při tom rozdělávati světlo. Zatracený život! Ještě ostudu dělá! hučel zlostně potáčeje se ke skříni, na které opilýma očima zahlédl svíčku ve svícnu.

Přidrží se skříně, aby nepadl, vypjal se a sáhl po svíčce, kterou ne bez námahy rozsvítil.

Světlo v ruce, vrávorál z pokoje do pokoje.

Nikde nic! Ani živé duše! Hrom do toho! Vystěhuje se to jako myši, a díra prázdná! To jest pořádek — no, až ráno, udělám pořádek sám, nestarejte se. Jen až ráno! těšil se skřípaje zlostí zuby a toče se klátivě sem a tam. Až ráno! — A já tu mám býti takhle sám? Oho! Nic až ráno, hned se vypořádám, tak! Paní odešla, půjdu za ní teď dáti jí přece »dobrou noc«! Ha, to jest nápad! Půjdu, půjdu, už jdu! Ale, počkej, hůl si vezmu, bude mně dobrá, kde pak ji jen mám? Ohlížel se a jakási čilost vjela mu do nohou a do celého těla, žádost msty potlačila v něm tu chvíli zmalátnělost z pití a vztýčila mu vzdorovitě hlavu. Aha, mám tě! řekl sahaje po holi, mám tě, ty »metlo spravedlnosti«, a teď mne hezky podpírej! Tak — ku předu!

Zapomněl na světlo na stole hořící a hnul se k odchodu.

Šel hřmotně a tloukl holí do dlažby na chodbě, až se to rozléhalo do všech koutů ztuhlé, opuštěné budovy.

Vyšel ze školy přiraziv za sebou hlučně dveře domovní.

Pan podučitel slyšel Chloupka hřmotit, hlasitě rozprávět, holí tlouci do podlahy a konečně, jak vychází ze školy a třískl dveřmi.

Co pak to dnes vyvádí? povídal si vstávaje opět s postele a spěšně se oblékaje.

Spát už nebudu, ale podívám se za ním. Chloupek se zatím pustil o hůl se opíraje od školy k rybníku a kolem rybníka k Podhrázským.

Ať taky nespí, když já nespím!

Došel až k rybníku. Jeho temná, tichá hladina jakoby na něho volala z daleka: Co tu hledáš? Proč mne budiž ze sna? Jdi a spi a ke mně se neodvažuj! Nevíš, že jest už noc a že noc má právo na takové tuláky, jako jsi ty? Domů jdi a pokojně lehni, ať mne nepohněváš! Jestli po tobě natáhnu své vlhké ruce, jsi ztracen a živého tě nepustím z mokrého klínu, na kterém tě pochovám! Vari z cesty!

Ale Chloupek měl jiné věci na mysli, nežli báti se vody! Už se těšil, jak je vytrěstá všecky na statku a ženu nejvíc . . . . Že ta žena jest na okraji hrobu, to jím nehnulo. Proč utekla z domu? — Vzdor ho uchvátil, jako všecky podobné pijany, kteří následkem alkoholu bývají tvrdošijni, neústupni a taky necitelní ke každému: k ženě, k dětem, k celému okolí. Jako by je poháněl zlý duch

— jen trestat jiné, třeba zahubit, zničit, a když to ne, aspoň trápit, vynucovat slzy a nářek.

Mnohý pijan nalézá v tom rozkoš, vidí-li, že skrze něj trpí druhý, a nalézá příčinu a záminku k nové zlosti, když pozoruje, že oběť, na kterou si zasedl, se trápí a trpí opravdu. Pro opilce není spravedlnosti, on zná jen bezmeznou a násilnou krutost, která v něm utlumuje všechn cit a smysl pro právo i povinnost a zatvrzuje ho až ke zvířecí zhovadilosti, přeměňuje člověka na šelmu pasoucí se na slzách bolesti, ranách a třeba i krvi sužovaných.

Chloupek oddav se pití pustl duševně den ze dne, až zpustl docela vyrvav ze srdce všechn lidský cit, cit muže pro ženu, otce pro dívky. Pil a zuřil. Aby mohl zuřit, potřeboval podnět, a tím stala se mu žena i děti, rodina . . . .

Myslím, že takových Chloupků jest víc na světě.

Napilý řídící dostal se až na hráz rybníka. Hněv, zlost a žádost pomstit se, zlost si vyliti poháněly ho ku předu ve tmě noční, zbavily ho rozvahy, zkalily rozum, zaslepily tak, že by se býval pustil přes rybník, nedbaje vody, jen aby už byl tam a ulehčil si . . . Zapomněl, že je napilý, notně napilý, a že jest noc temná, a on že na hrázi, kde může sklouznouti dolů a padnouti třeba po hlavě do vody . . .

Ani neslyšel, že někdo kráčí za ním, jak jen dovolovala tma, nepozoroval, že v patách za ním jde podučitel.

Najednou klopýtł, noha levá mu ujela, ztratil rovnováhu a temnotou noční zavzněl tlumený výkřik, šplouchnutí vody a Chloupek byl v — rybníku!

Chtěl volati, ale nabral si vody do úst a dusil se, chtěl se postavit na nohy, ale nemohl se hned vzchopiti v té tmě, která ho obklíčila. Ležel ve vodě pod hrází a supěl a funěl pracuje rukama. Okamžitě vystřízlivěl. Musí se zachytit hráze, jinak zahyne —

Ale už nad ním stanul na hrázi podučitel.

Zaslechl výkřik, pád a plesknutí do vody a pospíchal, co mohl, domýšleje se nehody.

Přišel v čas.

Pane řídící! volal do vody nachýliv se nad rybník a namáhaje se, aby ve tmě poznal, kam zapadl Chloupek. Naslouchaje supění hádal, kde asi vězí řídící ve vodě. a drže se jednou rukou hráze, druhou zalovil ve vodě směrem, odkud vycházelo pracné dýchání a šplíchání vody.

Podejte sem ruku, pomohu vám! křičel do vody. Chloupek jen chrčel. Kde — jste? Po - moc! — vyjekl.

Sem, sem!, ruku natáhněte! Tak, už ji mám! Pozor, teď potáhnu! No, půjde to! Můžete-li se opřít nohama — sláva! Už jste venku! To jste se vykoupal! No, voda není studená, ale ta čertova tma! A teď pozor, rovně domů a do postele! Držte se mne, povedu vás. Jen ne zas dolů s hráze —

Chloupek slova nepromluvil. Dal se vésti domů, jako krotká ovečka. Voda s něho crčela, šat ho máčel, vlasy napité vodou smá-

čely mu tvář, zalévaly oči, voda, které se napil, tížila mu žaludek, svírala prsa, tížila dech . . . Brr! otrásl se kolikrát po sobě! Pak se trochu vzpamatoval. Hle, mohl snadno zahynouti! Nepřijít pomoc, nevyškrábal by se!

Děkuji vám! řekl a tiskl ruku, za kterou se držel, aby nepadl! Děkuji vám! Byl bych utonul v té tmě —

Rádo se stalo! Jen když jsem přišel v čas! Tak, už jsme u školy! Pomohu vám z těch mokrých šatů a musíte do peřin! Hezky se vyspíte a bude dobře.

Vešli do školy a do pokoje řídícího. Svlékl ho ze šatů, které ve chvílce udělaly z podlahy malý rybník, pomohl mu do suchého prádla a přeje mu dobrou noc uložil ho do postele.

Za chvíli se zahřejete a bude se vám dobře spát! řekl na odchodu.

Chloupek osamotněl.

Byl jako pitomý. V hlavě mu hučelo, vlasy ho máčely, v těle ho mrazilo. Tak mu zuby cvakaly, jak jím zalomcovala zima.

Snad se nezahřeje! Aspoň kdyby usnul — ale to ho drtí zima a hlava třeští.

Takhle to nevydrží. Musí vstát a něco vypít pro zahřátí. Má tam v láhvi trochu vína -- jen jestli to najde po tmě?

Slezl s postele a hmatal před sebe rukama, aby se dostal ke skříni. Láhev už našmátrá, jen co namaká skříň. Už je u ní — a láhve nahmatal. Vzal první a zahýbal ní, není-li prázdná. Není! řekl si radostně, nebo zima jím jen jen hrála. Vytáhl zátku, nachýlil

k ústům a silnými hlty vpijel do sebe obsah láhve.

Brr! otrásl se, to snad není víno? Ostré jest to, jako — brr! A pálí uvnitř, jako oheň! Co pak jsem to jen vypil? Eh, aspoň se zahřeju! A teď snad usnu —

Ulehl znova do postele netuše, že nedočká rána, že neuhlídá již svítati. Ulehl na lůžko — smrtelné.

Vypil na místo vína --- octovou trest!
Ráno byl mrtev!

Tak ho našel podučitel, když se ho nemohl dočkati a děti ve třídě Chloupkově dováděly a hlučely . . . . . — — —

Paní řídící omdlela a porodila mrtvé dítě. Matěj letěl na faru pro kněze.

Rány Boží! Rány Boží! nařikal pospíchaje ke Kroužínu.

Velebný pán se ho polekal.

Mluvte, honem! pobízel vyděšeného Matěje.
Chloupek — vyrazil ze sebe Matěj.

Co pak?

Rány Boží! — zalomil rukama.

Co se stalo?

Nebožtík!

Kdo?

Chloupek!

Jděte! spráskl kněz ruce. Co pak?

Matěj pokrčil rameny.

Našli ho tak v posteli!

Mrtvice?

Nevím! Běželi pro doktora! Rány Boží!
— a dcera — ach, ach! štkal Matěj zakrýváje dlaněmi tvář.

Přišel jste pro mne?
Matěj štkaje přisvědčil.
Jest ve škole?

Ne, u nás! Včera jsme ji vzali domů. A tak jsme nic nevěděli, až najednou, a dcera se skácela a přišel porod — děťátko mrtvé, ach, ach, rány Kristovy, co se to činí, co se to činí?! bědoval hlavou potrásaje a oči si utíraje.

Pan páter spěchal pro Nejsvětější do kostela a potom s kostelníkem do Pořadova.

Odbyv posvátný úkon a nemocnou paní potěšiv, stavil se ve škole. Pozdravil se s lékařem, který na rychlo byl zavolán. Že ke Chloupkovi, toho neočekával.

Octová třešť! řekl doktor, když naň velebníček tázavě pohleděl. Tady v láhvi na stole jest zbytek — co dělal, to Bůh ví! Přece to není k pití, leda že se zmýlil, ale to musil míti tuhle — ukázal doktor na hlavu — jinak to jest věc nemožná, aby se toho napil! A musil se napít pořádně — ostatně přijde soudní ohledání, ale co dělal, už nám nepoví.

Podučitel vypravoval, co se stalo v noci u rybníka.

Neřekl jsem to? tvrdil doktor, v normálním stavu by toho neučinil! Buď měl žízeň, nebo mu byla zima a — napil se, jenže víno zůstalo ve skříni, vidíte láhev, jsou si podobny — a místo vína pil essenci — ubohý muž!

Ubohá žena! řekl na to pan páter.

Máte pravdu! přisvědčil doktor, ten tady to má odbyto, ale ta, chudák! Nevím, nevím, vyjde-li z toho . . . .

Pozdraví-li se, bude jí takhle lehčeji, mínul velebníček, bylo to už delší čas mezi nimi všelijaké.

Vím, vím! trápil ji -- a sebe také! Jaký to život! — Lepší smrt, než takový život, a on ji našel! Patrně na něho čekala, nebyti pomoci, byl by zahynul v rybníku. Ano, ano, smrt si ho vyhlédla a neušel jí. —

* * *

Uplynul rok. Paní řídící, teď vdova po Chloupkovi, jako zázrakem vyvázla z nemoci a znenáhla se zotavila. Jako za svobody zůstávala opět ve statku obírajíc se dětmi, sirotky, a zastávala matku aspoň v lehčí práci po domě.

Matěj všecek okřál vida, že neztratí dceru a děkoval Bohu, že s nimi učinil milosrdenství. Pokoj a mír, který nikdy před tím nepřebýval pod touto střechou, uhostil se u Podhrázských. Pracovali a sloužili Bohu šťastni a vděčni, že je zachránil oba, otce i dceru, křížem, který na ně seslal.

Opravdu, koho Bůh miluje, křížem ho navštěvuje . . . .

Nyní pomýšlel Matěj, aby uskutečnil svůj plán a postavil sv. kříž. Radil se s panem páterem a pak se dal do práce.

Ku konci srpna stál na pozemku Matějově nový, kamenný kříž. Bylo to zrovna uprostřed vsi a tak se sv. kříž všem katolíkům tím více zamlouval, že v obci posud žádného

kříže nebylo a tenhle vypadal, jako by to byl kříž obecní.

Měli z toho tím větší radost, čím mrzutěji se tvářili nekatolíci, kteří by byli rádi postavení kříže zabránili, kdyby jen bývali to dokázali.

Takto musili přihlížeti, jak se proti jejich vůli kříž staví a aspoň při tom nemlčeli nešetřice potupou a jízlivými úsměšky. Ale katolíci toho nedbali a kde kdo ochotně pomáhal Matějovi a ponenáhla mu všichni v srdci i slovy odpouštěli, co v obci proti katolictví provinil vidouce, že se snaží pohoršení napravit.

I starý Voral se toho ještě dočkal. Byla ho už jen hrstka, šedivá hlava mu zapadla do ramen, vodit ho museli jako malé děcko, třásl se na celém těle a prosil Pána Boha, aby mu už ten pobyt na světě zkrátil. Taky se radoval z Matějova obrácení, jen říkával s povzdechem: Tohle se mělo stát aspoň 10 let spíš, všecko by dnes v Pořadově stálo jinak, ale i za tohle buď Pán Bůh pochválen! Přece nás Bůh neopustil na dobro.

Vida, Matěje! usmíval se, kdoby si býval pomyslíl, když jsem ho tehdy zrádcoval a do očí mu řekl: Jidáš! Cesty Boží, děti, cesty Boží! řekl, nábožně ruce spínaje a bílou jako sníh hlavou pokyvuje.

Cesty Boží — opakoval a zamyslíl se. V neděli při svátku Povýšení sv. kříže byla v Pořadově veliká radost mezi katolíky. Sv. kříž byl slavně posvěcen a lidí přišlo z celého okolí tolik, že zrovna hýbali Pořadovem k veliké zlosti nekatolíků, kteří sice lstí a násilím

dobyli obce, ale víru katolickou přece v lidu ubiti nedovedli. Ponížili ji, zpupně zašlapali ji, ale ona i pod jejich násilnickýma nohama žila dál, ztenčena sice počtem odpadlíkův, ale žila přece a nově postavený kříž právě nákladem toho, kdo jí kdysi nejvíce škodil, hlásal, že Bůh jest s lidem svým a i když se zdá, že ho opustil, že nad ním bdí a zahynouti mu nedá, a víru Kristovu že lze sice potupiti, ne však vyhladiti na dobro.

Pořadov jest toho dokladem nejlepším . . .

Lze sice Krista přibiti na kříž potupy, i do hrobu vložit, ale On vychází i z hrobu — živý a vítězný!

Pamatuj si to, katolíku! Pamatuj si to však obzvláště ty, katolíku na osadách smíšených žijící, proto, že právě ty můžeš někdy na své oči spatřiti dočasný úpadek víry své v obci, ve které žiješ, dokonce i v rodině vlastní. Pamatuj si to a neklesej na mysli. Kristus jest s církví svou a dovede ji ochrániti i tenkrát a z hrobu vzkřísiti, když všecko spiklo se proti ní a jásá už zpito vítězstvím nad ní. Brány pekelné neodolají naproti ní!

Ani Pořadov neklesl na dobro, ale po těžkých ztrátách pomalu se křísil a ač trpěl za viny otců svých a trpí doposud, přece žije v něm katolictví a dá Bůh, přežije i škůdce své i nepřátele své . . . . .

* * *

Nakreslil jsem ti, milý čtenáři, tento obrázek, abych ti ukázal cesty, po nichž před lety na osadách smíšených šli katolíci ku své dočasné zkáze, a abych ti vysvětlil, odkud se

vzal úpadek katolictví u nás. Něco zavinil kněz, něco lid a mnoho ti, kteří stáli v čele obcí a buď z osobního prospěchu, nebo z nevědomosti zadali práva svá, své církve a svého náboženství nepřátelům i církve i náboženství. Ukázal jsem ti Matěje jen jednoho, obec jen jednu, ale ty, prosím tě, přemýšlej a uvažuj a mně laskavě odpověz: Nebylo a není takových katolických Matějů víc? Nebylo a není takových Pořadovů víc? Nestáli a nestojí ještě dnes v čele obcí, okresů, země podobní Matějové, kteří místo aby dle své povinnosti dbali, raději pohodlně spí, zatím co nepřátelé naši až horečně pracují, aby vyvrátili kříž Kristův, jeho náboženství v rodinách, obcích, v celé zemi? Není-liž toto heslo Pořadovského Matěje heslem mnohých katolických Matějů do dnešního dne? I, nechme to! Neznáš tohoto hesla sám a není naposledy heslem tvým?

A nebyli a nejsou do dneška katoličtí Matějové, kteří ze zisku osobního zadávají nepřátelům víry práva katolického království práva katolických okresů, katolických obcí? Mohl bys o tom přemýšlet trochu! A není úpadek katolického myšlení a katolického života, který po léta až do dneška ke zdi tlačí a na zemi poráží nevěstu Kristovu, církev katolickou, u nás, až stydno hleděti, není, táži se, zaviněn Matěji katolíky, kteří, právě, že mému Matěji podobní jsou, myslí, říkají a též dle toho jednají: i, nechme to?

Bůh to naprav, jako to napravil v Pořadově!

VII.

Nerost.

Olšina jest obec ne právě veliká, ale bohatá. Velkou většinou jest nekatolická.

Říká se, že sedláci z Olšiny jsou nejbohatší v celém okresu.

Na konci dědiny rozložen jest jeden z největších statků. Říkají tam u Buršův, a jest v rukou nekatolických, jako všechny ostatní statky v Olšině; katolické jsou tu jen baráky a dvě nebo tři familie.

Nynější hospodář jest muž v nejlepších letech, něco přes 30 roků, vzrostlý, silný, pravý český sedlák.

Žena jeho jest na selku poněkud útlá, tváří ruměných, ale zdá se, že ten ruměnc nesvědčí ani tak o zdraví, jako spíše o nějakém tajném hoři, a teskný, smutný výraz tmavých očí zdá se to potvrzovati. Jako by tam v hloubi její duše až na dně tkvěl ukrytý bol, z něhož není vyváznutí.

Tři dítky zasedají s nimi ke společnému stolu; nejstarší chlapec právě škole odrostlý chápe se bystře práce a zdá se, že z něho vyroste řádný rolník pod vedením otce, hospodáře na slovo vzatého.

Jest tu ještě babička, matka hospodářova, výměnice na své stáří ku podivu čilá, pracovitá, hospodárná, pravá ruka mladé hospodyně, ale evandělička vášnivá, nad křemen tvrdá. Kromě ní zmiňuji se ještě o děvečce, Pepči, která jediná z celé rodiny evandělické jest katoličkou.

Ve statku uvnitř i po venku všecko na svém místě, všude pořádek, čistota, zámožnost. Zdá se, že tu domovem radost a štěstí, že tu ani nemůže něco scházeti.

A přece tu něco schází, ale to jest domácí tajemství, přes práh nic odtud nevyjde, protože, zvláště ženské, žijí jen pro sebe, jakoby byly odloučeny od světa, jakoby pro nic neměly smyslu, leč pro dům a hospodářství. Nikoho z okolních sousedů nevyhledávají, nikdo k nim pobesedovat nedochází. Při veškeré tě úpravě a čistotě uvnitř i po venku jakoby něco těžkého viselo ve vzduchu nad tím statkem a nad těmi lidmi.

Práce tu jde jako strojem, ale není tu tak veselo, jako bývá jinde, ve statku obzvlášť, taková divná, divná zamlklost, ani ty děti nerozpouštějí jako v jiných domech, neozývá se tu dvorem a světnicí veselý, zvonivý smích, dětské čtveráctví a všecko to dovádivé, bezstarostné vyražení, které oživuje dům a činí tak krásnou a štěstím jako ozářenou rodinu, jako světlý paprsek s nebe spadlý v šero vezdejšího rmutu.

Schází tu něco v duši, v srdci, a to právě uniká pozorovateli jen povrchnímu, který se dívá jen na statek a »Boží požehnání«

a bialobyt s utajenou závistí a řekne: Co by tady mohlo ještě scházeti? Přál bych si, aby mně takhle bylo do smrti! Ba stará Podroužková říká selce: Aspoň týden před smrtí kdybych se tak měla, jako vy, panímámo!

A panímáma, selka, sotva se usměje a honem tvář jinam odvrací od pochlebnice, aby snad neuhodla to její štěstí do opravdy.

Přivdala se sem mladá panímáma z ne-daleké dědiny a věno donesla značné a všeho ve statku až na div.

Ale aby se dostala sem k Buršovům, musela odpadnouti od své víry katolické k helvetství.

* * *

Za Emilkou Chaloupkovou do Vořechova docházel Jeník Buršův z Olšiny již delší čas. Z počátku o tom věděl málo kdo, až najednou se o tom začalo mluvit, když už to šlo do opravdy a bylo před svatbou.

Mluvílo se všelijak. Nejvíc nahánělo zvědavým, jak to dopadne s náboženstvím a kde budou oddávky, a po kom se dají křtíti děti. Emilka byla totiž po matce katoličkou, otec byl nekatolík a Jeník Buršův taky byl vyznání helvetského.

Jak pak on to přece Honzík udělá? starali se nekatolíci i katolíci, kterým zase běželo o Milku zrovna tak, jako nekatolíkům o Jeníka. Jen ho nechte, Jeník není hloupý, aby se dal ženským! chlubili se evandělíci.

Však se Milka taky nedá prodat! bránili se katolíci. Na svůj přínos dostane ženicha vždycky!

Hádalo se tedy sem tam, zatím u Chaloupků rozhodl všechny pochybnosti jedním rázem otec. Seděli s Honzíkem ve velké světnici sami dva v důvěrném hovoru. To se Honzík do opravdy ucházel o Milku, a právě náboženství ženy a dítek dělalo mu nyní starosti. Dříve si toho mnoho nevšímal, ženským co chtěly, sliboval, až teď, když to mělo býti, začal se starati, co a jak bude, a že byl Chaloupka evandělík, jako on, svěřil se mu se svými starostmi.

Jen žádnou míchaninu! řekl Chaloupka. Není po tom nic, rozkládal, u nás to bylo taky tak! Žena jde sem, muž tam a děti potom nevědí, čí jsou. Dělá to jen mrzutosti mezi manžely. My s naší starou jsme ještě tak tak vyšli, ale bez vojny skrz víru se to někdy přece neobešlo! Nejvíc mne dopaloval Velký pátek — no, co bych o tom mluvil! Víš, my maso a oni česnačku a je patálie v domě! Člověk se neudrží, slovo dá slovo, utečeš do hospody, vypiješ o sklenici víc, něco ti přidá zlost a — darmo povídat! Proto říkám: ženit se ještě jednou, tuhle hloupost bych už nevyvedl! Inu, stalo se, já už to vydržím, ale tobě, hochu, to nepřeji. Jen ne míchaninu! Abys se k vůli ženské, třeba byla má dcera, dával na katolicko, to nechci, a ty bys to ani neudělal. —

To ne!

Vždyť povídám, já bych to taky neudělal, a tak ať přestoupí ona, však má žena ustoupit vždycky a ve všem, ať se to učí hned v začátku! —

Nechám to na vás, jak vy uděláte —

Už jsem udělal, hochu, jak povídám: přestoupí ona a hotovo! Jsi tak spokojen?

Pán Bůh vás pozdrav! Jak pak bych nebyl s tímhle spokojen, když jsem právě z toho měl největší strach! Ale — ženské? Co řeknou?

Ah, ženské! O ty neměj starosti! V domě poručím já! Jen se neboj; poručím a bude! Ostatně, jaké s tím průtahy? Zavolám je a odbudu to rázem! -- Však ty, čtveráku, jsi chytřejší, než já, ty's si to dobře napřed zanačil, chacha! — No, jen se nečervenej, byl's přece kaprálem u vojska, a konečně ve třech nedělích jste svoji, tak se to všecko předejde, a nikdo se nedoví, a kdyby — nejste vy první, kteří toho dokázali!

Zasínál se, zavolal ženu, která chystala vedle v kuchyni něco pro »úctu«.

Přijď jsem s Milkou na chvíli! nařizoval jsa v růžové náladě.

Pravda, s prázdnou taky holku nedá z domu, ale na Buršův grunt se taky každá nedostane, tam jest, pane, všeho! rozumoval a měl radost, že dcera dobře »sedne«.

Milka s matkou vešly zatím do světnice.

Tak, hospodyně, a ty, Milko, abyste věděly, tuhle Honzík dnes přišel, že, jak to uděláme, aby to ve třech nedělích se svatbou bylo hotovo! Že hospodyně potřebuje, víme všickni, matka jest stará, ráda by si už jednou odpočala. Tak teda, co jsem chtěl říci, ano, taky skrze tu víru! Však víte, co říkám: jen

žádnou míchaninu! A tak jsme to ujednali, že tuhle Milka přestoupí —

Václave! vykřikla hospodyně.

Tatínku! lekla se Milka.

Žádné orace! rozkřikl se starý, už jsem řekl, Milka přestoupí a —

Nedořekl, ale vyskočil ze stolice, jako když ho vymrští a vytřeštil oči.

Milka totiž se skácela k zemi ve mdlobách. Když zaslechla, že musí odpadnout, věděla, že jest to nad ní vyneseny ortel, který nebude odvolán. Zнала dobře svého neústupného otce, před jehož tvrdou, neoblomnou povahou vídala tolikráte matku svou trásti se jako list osykový.

Běda mně! zaštkala. Zbledla jako smrt, v uších jí hučelo, v očích se zatmělo a ona padala k zemi jako podřatý strom. Omyli ji vodou, procitla, ale trásla se slabostí.

Ty jsi pěkná hrdina! chlácholil ji otec. Vzpamatoval se zatím z leknutí, vida, že to není nic horšího.

Jeník se taky polekal. Měl rád Milku, ale své helvetství měl přece jen ještě radši; proto darmo čekala Milka, že se zastane aspoň on, když jí dříve tolik sliboval, pokud za ní chodíval, že si ve svém zůstane a děti že jí všechny nechá, však co by on si počal s dětmi a kde by nabral času, aby on je vychovával, ty že budou její a vychová si je ona, jak jen bude chtít a jak budou spolu šťastni — a teď mlčí a hledí do země a ani slůvkem se nezmíní. Och, och! Tak jí to bylo líto na něho, na Jeníka! Co pak tatínek, toho znala,

ale on, on! Ach, jsou všickni stejní, jsou pro sebe, pro svou stranu, a ona, ach Bože! ona — si pomoci nemůže —! Uvěřila mu, poddala se mu — Bože, Bože, co učinila! —

No tak, no tak, začal starý, jak jsem řekl, tak to zůstane! A ty, nebuď bláhová, obrátil řeč na Milku, ženská jest ženská a musí ustoupit, to jinak není! Lepší jedna bolest a první mrzutost, než potom pořád! Jest to k tvému dobrému! Až budeš tuhle s Honzíčkem hospodařit, na všecko, holka, zapomeneš, na všecko! Tak, tak!

Honzík se konečně osmělil a přistoupiv k Milce uchoпил její studenou, vlhkou ještě ruku do své a lichotil se k ní:

Netrap se, Milenko, víš, pro milého nic těžkého, já za to nemohu, tatínek sám to tak chtěl a — naklonil se k ní hodně blízko a šeptal — až budeme sví, kdo pak ví, co neudělám zas já pro tebe! Zatím ty něco udělej k vůli mně, když na tom tatínek tolik stojí! — Vzal ji kolem pasu, přitiskl z lehka k sobě a políbil ji. Aby ji ukonejšil! —

A vy, maminko, se taky proto netrapte, já budu Milku na ruku nositi a všecko jí udělám, uhlídáte! sliboval Honzík radostně, vida, že jeho šeptané sliby Milku trochu upokojily, a že se na něj jasnějším podívala už okem, co on se s ní laskal a mazlil.

Však, abys udělal! povzdychla matka, už za tu dnešní bolest a potom pořád mne to bude hrýzti na duši. —

No, stará, nech toho už a dej něco na stůl, ukončil hospodář.

Honzík se měl k odchodu, staří vyšli za ním až na dvůr, Milka ho měla vyprovodit za humna, jak nařídil hospodář.

U vrat se staří rozloučili, aby prý mladým »nepřekáželi«, povídal potutelně Chaloupka.

Mlčky vraceli se staří do světnice, mladí podle sebe šli sadem za dvorem rovněž mlčky. —

* * *

Ty jeden hříšníku stará, proč jsi tohle učinil s tím naším dítětem? obrátila se hospodyně proti hospodáři, když vešli do světnice.

Bála se ho divousa vždycky — ale tohle mu smlčet nemohla. Nešlo tu o ní, to by ráda strpěla, ale o dítě její, o víru jeho! Ať ji třeba zabije, ona mlčet nesmí!

Co jsi za člověka! Ty jsi táta? Cizí jest, ti milejší, nežli tvá krev! — A, arcit, helvet od helveta nebude, to radši zkazí život svému dítěti! — Pro helveta! —

Poslouchej, stará, mnoho nemluv, ať mne nedopálíš!

I, jen se zlob, chceš-li, nebojím se!

To se podívejme! Ale povídám ještě jednou: mnoho nemluv, ať ti něco neřeknu!

Hle, hle! To jen řekni, už poslouchám!

Taky dobře! Tak poslouchej, ty hubačko, jsem já matka, nebo ty?

Nač tohle zas povídáš? hněvala se.

Abys to věděla, že ty jsi matka, ne já, rozumíš? A když to už teď víš, tak ti řeknu víc: Proč pak's ji lépe nehlídala, co? Teď mluv zas ty! —

Staré uvízla odpověď na rtech, zakryla rukama tvář a odvrátila se od muže!

Aha, pane, řal jsem do živého! Dáš snad už pokoj teď! Mělas dělat nejdřív ty, co se patří na pořádnou matku, rozumíš, a mít holku na očích, mohlo to všechno vypadnouti jinak, a mně tátu nevyčítej, když jest pozdě a já musím tvé a holčiny hříchy takhle narovnávat! A teď táhni po svém a ani mně nemukej! --

Stará zahanbená se sklopenou hlavou odešla!

* *

... Pernou pravdu pověděl jí muž. Nedbala, nechala je, až už bylo — pozdě!

Dělala to, co jiné matky; ach, vždyť jsou už jako sví, a aby tam někdy nezůstal, to by ani nebylo chození za nevěstou do opravdy! — Takhle to říkávají a myslívají si matky napořád, tak i jednávatí a potom -- potom přicházívatí ty smutné konce na osadách smíšených: odpady pro zakrytí hříchův a hanby!

Pokud nebudou ctnostné a bohabojné matky katolické na osadách smíšených, potud nepřestanou vyrůstatí v katolických rodinách odpadlíci a odpadlice!

Ó matky, matky! Kolik vás jest příčinou zkázy věčné vašich dětí! Kolik z vás bylo a jest matkami duší ztracených, od Krista a víry jeho svaté odpadlých jen proto, že vy jste nekonaly svou mateřskou povinnost, že s vaším vědomím a svolením docházal k vám, pod vaši střechu nekatolík — v noci! —

Matky, matky! Až vaše nešťastné děti povstanou proti vám na soudu Božím a řeknou: Bože, ta, kterou jsi mně dal za strážkymi pokladu mé čistoty a víry, ta, místo aby mne chránila před hříchem, sama mne vydala hříchu, hanbě, odpadu na pospás! Jářku, čím se ospravedlníte? Ó přemýšlejte o tom, dokud není pozdě!

Pozdě!

Co bylo platné staré Chaloupkové teď hlavu věšet a vzdychat a plakat, když bylo už — pozdě!

* * *

V sadě za humny stáli Honzík s Milkou tiše, zamklé!

Ani se k nim nechtěl znáti rozkvetlý sad plný vůně a ptačího zpěvu dnes! Jindy, když tu stáli, to bylo řečí, smíchu, škádlení, a dnes tu stáli, jako zamklý strom na podzim, když listí padá, umlkne ptactvo a uletí, a on opuštěný choulí se do holých černavých větví, jakoby chtěl chatrným pláštěm zakrýti svou zasmušilou tvář, zasmušilou proto, že nedávno viděl jaro, šlo kolem něj leto a zašlo obé, a zahučel studený vítr, a nastaly mlhy a déšť . . . .

Tak jsi smutná, Milenko, začal Jeník.

Jsem, Jeníčku, tuze se lekám! To není jen tak maličkost, co mám před sebou! vzdychala.

Vím, Milenko, vím, ale děláš to pro mne, což pak už ti nejsem ničím? vyčítal; a tatínek jest »svůj«, znáš ho, a pak, vždyť jsem ti už řekl, víš. —

Jeníčku, že tě ráda nemám, to mne nevyčítej, ale, slyšíš, myslíš-li to do opravdy s tím, víš, co's mi šeptal, až budeme sví? Ó, kdybych věděla, že — kdybych mohla věřit — a vzala ho za ruce zardělá, vzrušena, oči plné očekávání a zároveň obavy naň upírajíc — kdybych věděla, že mně to uděláš povůli, potom --

Bláhová, proč bych neudělal? řekl rychle a přitáhl ji k sobě, aby se neptala víc, aby slibovat nemusel —

Já ti věřím, Jeníčku, ty mne neoklameš, vid' šeptala na jeho prsou. — Byla bych do smrti nešťastná — — — —

Už na to, Milenko, nemyslí. Až potom, dá-li Pán Bůh, času na to dosti! A teď už neplač, sice budu mysliti, že máš radši tu svou víru, než mně! žertoval Honzík, aby ji na dobro upokojil.

* * *

Pro křestní list že půjde na faru hospodář, ale Milka ne a ne, sama si půjde!

Tak ji měl rád její farář, když k němu chodila do školy, nejlepší jeho žačkou bývala, víc než k otci lnula tenkrát ke svému pastýři, a teď měla před něj předstoupit s takovou!

A přece s ním chtěla, musila mluvit — na sebe žalovat, u něho se vyplakat! Nechtěla se mu vyhnouti, jako to dělávají katolíci v podobných případech; nebyla ona katoličkou špatnou, milovala svou víru, ale nechránila se nebezpečí, dala se svést sladkými řečmi,

sliby, kterým věřila více, více nežli moudré výstraže svého pastýře. A teď bylo pozdě! Co jí bylo oporou víry, čistotu, tu ve slabé chvíli ztratila . . . Vyznala se upřímně, jak chybila, pověděla a plakala, ach, plakala hořce, jenže -- pozdě!

I se svou nadějí se mu svěřila, jak jí Honzík opět a opět slíbil, že, až budou svoji, nebude prý jí brániti, ať se vrátí — — —

Ubohé dítě, a ty tomu věříš?

Jest to má jediná naděje; sic bych si zoufala.

Nechci ti bráti tvou naději, ale toho se, Emilko, sotva dočkáš! Podívej se na mne, dítě! Mé vlasy sešedivěly za ta léta, co tu jsem, ale toho, nač ty se těšíš, dosud jsem se na žádné odpadlici nedočkal, a ty se, věř, taky nedočkáš!

Jeník jest hodný -- namítala.

Proč pak ne, Emilko, možná, on sám jest třeba hodný a snad by ti tohle udělal, jak ty pravíš, ale přijdou jiní a navedou ho a ještě posadí na tebe, poštvou; budou tu dítky, a kdož ví, co všechno se naskytne a tobě postaví v cestu i jemu; tohle ty, Emilko, neznáš nyní, ale poznáš později a dáš mi za pravdu! A kdyby nic jiného nestálo vám oběma v cestě, jest tu jeho matka, však ji poznáš brzo, a pro tu, i kdyby chtěl, nesmí, nebude smět! Ale nač tě zarmucuji! Já první přál bych ti to ze srdce, aby došlo k tomu, nač se spoléháš, ale netroufám, netroufám! —

Pak budu nešťastná do smrti!

Ubohé, nešťastné dítě! hořekoval farář, když Emilka odešla. Ten člověk ji oklame, jako ji oklamal už před tím! Sliboval jí — ovšem! Ale sliby — chyby! Kolik pak jich už bylo takhle oklamáno! Než ji svede, slibuje všechno možné, když ji svedl, slibuje dál, aby jí ten hřích odpadu nebyl tak těžkým. A potom? Sliby, chyby! Ubohá Emilko! My dva už se sotva kdy setkáme jako pastýř a ovečka!

A přece se měli setkat ještě jednou a shledati, ale jinak, než si představovali oba dva.

* * *

Milka hospodařila na Buršově gruntě už kolik let a Honzík, hospodář, byl takto hodný, k Milce pozorný, doma se držel, hospod tuze nevyhledával, karet nemiloval, pilně si hleděl hospodářství, čítal všelijaké listy a knihy hospodářské i protikatolické, a tyto obzvláště, že jejich dvojctihodný pán, kazatel na Hivli, je sám psal, odporoučel a ve schůzích presbyterům nabízel, ale na slib daný Milce ani nevzpomněl, a vzpomněl-li, jen se zasmál.

Však jsem to do opravdy nemyslil, omlouval se, jen co bych ji upokojil tenkrát.

A Milka?

Pracovala do úpadu, dbala o pořádek a čistotu, ale to všechno nic ji netěšilo; to ji sice tělesně unavilo, ale nestačilo její rozhárané mysli. A stará, tvrdá helvetka ji hlídala, jako stín její, jako zlé svědomí věšela se jí takřka na paty a zvětšovala jen její zoufalý stav duševní.

Do helvetské modlitebny nevkročila od kopulace, nemohla ani ke »svaté večeři Páně« a to jí stará nejvíc zazlívala.

Aby Milku trochu naklonila k svému evandéliu, zpívala před ní z kancionálu, jak to u nich v kostele krásné, vychvalovala, to že se jinak u nich potěší, než s tou římskou latinou v katolickém, a jaké jejich důstojný pán dělá výklady, to by se jí teprve otevřely oči a poznala by Hospodina ve světle evandělické víry, když bývala tou papežskou a ve tmě, že věřila jen kněžím a co papež vymyslil, držela, to že u nich všecko jinak, jen Písmo a čisté slovo Boží se »hláše«. Mrzelo jí, že Milka ke všem jejím výkladům je jako hluchá, to jako když hrách na stěnu hází, a že z ní žádná porádná evandělička nebude, říkávala. I děti se sama chápala, aby je před »modlářstvím« uchránila, když nevěstase k tomu neměla, aby jim o Marii, obrazích a o mši helvetský výklad učinila, o papeži a odpustcích, o zpovědi a »oplatkách«, co podávají kněží místo kalicha, důkladně pověděla. Emilka při podobných »výkladech« bolestně vzdychala a jak mohla jen trochu, pryč odcházela, aby to rouhavé povídání slýchat nemusela, že jí to svíralo srdce a trpkostí naplňovalo duši.

Tomu tedy věřiti budou její děti! Tomu a horším ještě věcem má je učiti ona sama, jako matka! Nikdy toho neučiní! Ale, což není helvetkou? Ne, za živý svět ne! Helvetkou se sice stala, ale nebyla jí ani dost málo; srdcem, duší toužila jinam, nazpět, tam, kde bývala šťastnou jako dítě i potom, než chybila,

nazpět ke své víře svaté, ke své církvi bývalé. — Ale toužila po tom nadarmo a to jí soužilo Helvetkou nejsem a nikdy nebudu, katoličkou nejsem a býti nesmím — co ze mne bude? Jak to takhle vydržím dál? Abych z toho rozumu pozbyla! Poznávala Emilka, čím déle, tím jasněji, že jest duševně ztracena.

Má se zmíniti muži, jak jí tenkrát sliboval? Viděla, že by to bylo marné! Sliby, chyby! Nevěřila tomu kdysi, dnes už věřila, že se o tom sama přesvědčila. Ale chtěla to přece zkusiti, měla slovo svého muže, děj se již, co děj, aspoň se přesvědčí na dobro!

Připomněla mu, co jí sliboval!

Ještě jsi nezapomněla? divil se na oko; i dej si s tím pokoj už jednou! Děti ti dorůstají, matku znáš a mně by to dělalo mrzutosti! Jen pomysli, sám důstojný pán nedávno povídal, že letos už budu v presbyterstvu, víš, starším církve naší, a ty máš pořád takové vrtochy.

Vždyť jsi mně to sliboval.

Tak jen jdi a proved' to, jestli můžeš? Já ti bránit nebudu, ale ohlédni se dříve kolem sebe, nejsme sami, a v sousedstvu a ve sboru Páně!

Sevřela rty a neodpověděla slovem jediným.

Vícekrát o tom nemluvila. — Pracovala, jako jindy, ba víc, než před tím, až jí lidé zazlívali a vinili z lakoty, že jiným výtědělku nepřije; ale ona pracovala jako bez ducha, jako by její oči a duše přes tu všechnu práci hleděly dál, patřily hloub, až tam, kde zůstává domovem smrt a věčnost a Bůh. . . .

Pak budu do smrti nešťastna — řekla kdysi na faře svému dobrému duchovnímu otci, když ji připravoval napřed na to, že se zklame, že doufá mnoho . . . .

Od té doby uplynulo patnáct let. Dlouhá, těžká doba pro toho, kdo trpí a vidí, že z trápení východu jiného není, leč — — — smrt!

Smrt!

Nic se jí nebála, za to lépe naopak se s ní spřátelila, jí se obírala, v ní své vykoupení nalézti se domnívala.

Smrt, smrt! Ale jak ji zavolat, aby přišla a ji z trápení vysvobodila? — — — — —

* * *

Tak to tedy vypadalo u Buršů na statku na počátku této povídky. To, co jsem předeslal, proto jsem napsal, abych vysvětlil ten podivný život na statku a co tam schází, takto napověděl. Scházela tam spokojená mysl, protože tam nebylo — víry, která člověka povýšuje nad tuto zem a s Bohem spojuje a svatou útěchu skýtá, srdce otužuje v bojích vezdejších, duši zahřívá blaživou láskou k Bohu i k bližnímu a ozařuje světlem kouzelným nitro člověka plašíc z mysli temné chmury.

Doufej, praví víra svatá, trp a bojuj a nes kříž svůj, to' všecko přejde a i tobě nastane alleluja!

Ale Milka se právě víry zřekla a nyní i doufat přestala v obrat k lepšímu a tak bylo v její duši prázdno, temno a smutno, jako ve vyrabovaném domě.

Helvetství ji potěšit nedovedlo, ani k tomu vyznání nemohla přilnouti, ba cítila odpor proti němu, protože ji právě ono přivedlo až tam, kde stála nyní, na pokraj zoufalství!

Pokud ještě se v ní ozývala naděje tolik let živená slibem, jak ona věřila, mužovým v ní probuzená, potud se ještě držela na povrchu, nyní, co ztratila i toto jediné, klesala hloub a hloub do propasti zkázy. — —

A Honzík, hospodář, měl té víry taky pomalu a teď, co byl se ženou a viděl, že ona o jeho víru nedbá, sám taky ochaboval a místo Písma čítal raději noviny a knihy takové, v nichž se víra v Boha, v duši nesmrtelnou a život po smrti upírala.

Na venek byl ovšem helvetem a platil do konce za »tvrdého« už proto, že převedl ženu, ale uvnitř nebyl nic, zrovna tak, jako mnozí z jeho církve, kteří sice pohrdali katolictvím a se mu vysmívali, proti němu, kde mohli, bojovně vystupovali, ale to také bylo jejich celé náboženství.

Takových jest nyní ve mladším pokolení helvetském velká většina, díky bojovnosti pastorské, kteří pro samé štvání, špinění a tupení všeho katolického náboženství nemají času svým vlastním ovečkám jaké náboženství dáti! Těm »pánům« dostačí, když jejich lid nenávidí katolictví a pohrdá zjevením Božím jen proto, že se toto chová neporušené v církvi římskokatolické. Že se takto vychovávají sice odpůrci katolictví, ale zároveň nevěrci, jest na bíledni.

A tak i Honzík zapomněl věřiti v Tvůrce

a zbožňoval »přírodu«. Knížky neblahého sedláka »filosofa« z Podařova byly nyní jeho »evanděliem«! Příroda a rozum staly se jeho bohem, ostatní bylo ničím v jeho očích. To mu ovšem nebránilo státi se presbyterem, starším, bylať to hodnost v církvi a to jeho pýše lichotilo.

Zkrátka, Honzíkovi scházela víra, protože mu scházela věřící žena, ten anděl strážný každého muže, ta často jediná páska, která dům ještě s Bohem pojí, když i muž všecka pouta k Bohu jej vízící jedno po druhém přetrhává . . . . .

Šťastný muž, jemuž stojí po boku žena věřící! Šťastný dům, který ozařuje víra zbožné, věřící hospodyně!

Bureš se o toto štěstí připravil sám a nepomyslel, že bera víru ženě béře ji též sobě a celému domu.

Byl to naň trest zasloužený, nebo kdož pak smí hřešiti beztrestně, třeba sebe více víře v Boha a jeho tresty se smál?

A Honzík byl už tak daleko, že se i těmto »hloupostem« dovedl zasmáti! Než, Bůh zůstane Bohem, i když čeká v dobrotě své, aby v čas zakročil a se u člověka přihlásil, že jest.

Taky Honzík se měl toho dočkati, aby se naučil rozeznávati boha přírodu od Boha Hospodina!

* * *

Blížilo se jaro.

Sněhové závěje se ztratily, ledy pustily, vrby nasazovaly pupence, aby vydaly svůj

první květ na oslavu Spasitele, jak se právě na Květnou neděli stává v naší církvi.

Bylo před svátky velikonočními na čtrnáct dní. Stodoly se otvíraly, shledávalo se nářadí, chystaly i prohlížely se vozy, i hospodářství se probouzelo po dlouhé zimě k jarnímu životu, k čilé práci.

Těž statek u Buršův jako by se byl probudil ze sna. Hospodář sháněl pod kolnou, hospodyně větrala půdu na statku, čistila, smežčila, poklízela. Těšila se ven z těch smutných zdí, na čerstvý vzduch, do polí.

Tady na ni zrovna všecko padalo, tam venku okřeje snad pohledem na to jaro, které k ní do duše už nezavítá nikdy . . . . .

Venku jaro, život, v ní zima, smrt!

Na smrt myslila a — chodila kolem ní, držela ji v rukou!

Přišla uklízejíc na balíček omotaný kusem šátku, zastrčený za trámem.

Rozbalí, prohlíží --- co jen to jest a kde se to vzalo tady!

Vybalila — kus bělavého kamene —

Ah! vyjekla zděšeně, jako by si náhle vzpomněla, to bude pro koně — jed!

Lízla, odplivla — jed!

Že právě ona přišla na takový nález! Toť jako by jí ďábel sám do rukou vkládal — smrt!

Zatřásla se.

Jen kousek toho kamene a — konec, vysvobození, smrt! -- — —

Zavřela oči, jak se jí zatočila hlava.

A přece se zachvěla, od paty ke hlavě zamrazilo jí — Ne, to ne, to ne! —

Zase se podívala na ten bělavý kus mrtvého kamene a zase zavřela oči, aby ho neviděla —

Jak studil v ruce, jako kus ledu!

Smrt, smrt, smrt! zdálo se jí, že volají vrabci na dvoře pod ní, na střeše nad ní.

Smrt, smrt, smrt! — — — — —
div neklesla k zemi, jak ji ten podivný nález rozčílil.

Toť, jakoby smrt sama na mne nalíčila! Ale ne, ještě ne — schovám si to, když jsem na to přišla tak maní! Jako z udělání, jako na zavolání!

Potřásala zamyšlenou hlavou.

Na smrt volám, a ona mi vkročí do cesty a vloží mně jed do ruky a křičí: Co chceš víc? Malý kousek ti stačí — ber, když ti dávám! Či se bojíš? Mne se bojíš? opravdu? Ach, vždyť se celá třeseš — proč mne tedy voláš? Mne se bojíš! Mne! A já jsem tvá jediná přítelkyně dobrá, ty bláhová!

Milka se opravdu třásla na celém těle, kámen drží v ruce, oči upřeny na kámen, jako zmámená, jako na rozcestí, když neví, kterou cestou se dáti —

Mám — nemám?

Proč váháš? mluví k ní kámen ze dlaně. Já už jsem, pane, pomohl mnohým, a nikdo z nich nebyl tak bídny, jako jsi ty, nešťastný, jako ty! Co ještě čekáš na světě ty? A od koho? Boha opustila's pro muže, na sliby mužovy dala's víc, než na hrozby Hospodinovy

— a muž tvůj? A jeho sliby? Od těch už ničeho nečekej! — Trápení, výčitky, opuštěnost — to jest tvůj díl, tvá odměna, a nikdo tě jich nezbaví, jen já! A jak lehko, jak brzo, zkus to jen, zkus!

A vrabci na střeše dováděli a nezbedně na sebe pokřikovali: čím, čím, čím! a jí se opět zdálo, že volají: smrt, smrt, smrt! A ze dvora křičel jiný sbor jako v odpověď těm na střeše: čimčarara, čimčarara, čimčarara! a jí to připadalo, jako volání: smrt si dělá, smrt si dělá, smrt si dělá! . . . . .

Přitiskla kámen k ústům, jakoby ho chtěla políbiti, tak jako se líbají nejlepší přátelé, když se potkali z nenadání . . . . .

Jen odvahu, jen odvahu! šeptal jí kámen, já ti posloužím rád! . . . . .

Zaobalila kámen zase do šátku a schovala za ěadra.

Dnes ne, dnes ne! Ale nedám tě už od sebe! Dnes, zítra, za týden, což na tom záleží! Jen když mám tohle u sebe . . . . .

Byla rozhodnuta, odhodlána — na všechno!

* * *

Uplynul týden, nadešla sobota před nedělí pátou v postě, čili smrtelnou!

Smrtelná neděle! napadlo jí, a ten název se jí nikdy tak nelíbil, jako nyní, co pomyšlela do opravdy — na smrt!

Smrtelná neděle, ano, ano, tak se jí to nejlépe hodí! To bude její neděle smrtelná . . . .

Že dávno již řečí nenadělala, nebyla ani nyní nápadná svou zamlklostí. Znali ji, nechali ji, vždycky byla taková!

Ona se zatím chystala — na smrt. Ze soboty na neděli se začal sypat sníh. Do rána měla Smrtná neděle svůj bílý rubáš jako bylo bílé to plátno, do kterého zavinuli mrtvého Krista.

A sypalo pořád!

Hospodář se mračil, že nadělá sních škody na ozimech, spadne-li ho víc, a mračil se víc a více, že sněhu přibývalo valem a chumele- nice nepřestávala.

Zapadneme do sněhu! řekl a mrzutý odešel z domu.

To se právě hodilo hospodyni.

Ani ji nemohla dnes pochopit stará Buršová, když Milka skoro vesele prohodila:

Dobře, že sype! Aspoň se na chvíli skátím ve světničce, jde na mne dřímota! Až budete chtít kávu, maminko, ať vám jen Pepča zatopí v kamnech, máte to přichystáno na plotně, jen přistavit, a cukr máte tuhle ve sklenníku, tak si to uvařte a dejte dětem a Pepči, až přijdou, a Honzíkovi taky nechte, jemu udělejte zvlášť, až se vrátí. —

Odešla skoro vesele, a komu by bylo napadlo, že dnes — její neděle smrtná! — — —

Stmívalo se, stíny noční se kradly z lesův a polí blíž ke vsi a do stavení.

Stará uvařila zatím kávu, sáhla do sklenníku pro cukr a skoro po tmě sladila kávu. Potom nalila do hrnků při blíkavém světle louče, po starém zvyku, aby ušetřila petroleje,

zavolala děti a Pepču, podělila je a dali se do jídla.

Pro hospodáře vařila zvlášť, jak chtěla Milka, pro ně byla tahle brynda dobrá dost.

Nejmenší z dětí okusilo a položilo lžici. Babičko, nechci, není dobrý, žalovalo.

I, ty mlsoune! Bodejť, bába neumí vařit!

Já taky nechci! hlásilo se druhé.

Když nechceš, nech tak! zlobila se babička.

A, když to má takovou divnou chuť nedobrou! bránil se chlapec.

Já ti dám chuť! vadila se, ty's, myslím, dal buchtám co proto, až jen se podívám! Pak ti má chutnati!

Sama jedla sice, ale styděla se přiznat, aby neměly děti na vrchu, že má ta káva dnes divnou chuť a nedobrou.

Máte vy típky! Takhle samou smetanu, to by vám jelo, to věřím!

Nejstarší, že byl mazánek babiččin a po straně ledacos oblízl, když si babička něco »chytrého«
ustrojila, aby nepozbyl lásky, vyjedl hrnek až do dna.

Ty jsi přece nejlepší ze všech! pochválila ho babička; jest vidět, že z tebe bude hospodář —

Chlapec se nepřiznal, že mu káva taky nechutnala.

Babičce sice taky ne, ale, aby se neplýtvalo »darem Božím«, snědla statečně svou porci a slila ještě, co nechaly děti stát, do svého kafáče.

Tak se zapotila!

Co jen té bryndě dnes schází? povídala na hlas.

Nechtěla jsem nic říkat, panímámo, ozvala se Pepča, děvečka, ale má to divnou chuť, jako stuchlinou —

Jen, aby Honzík nehuboval, až přijde! starala se výměnice; ženská ženské odpustí, ono se každé něco přitrefí u plotny, ale mužský neuvěří!

Hospodář se vrátil z hospody, kam v neděli pravidelně chodíval.

Kde pak je hospodyně? ptá se.

I, kdo yí, co jí dnes napadlo! Že prý se na chvílku škátí vedle ve přístěnku, a mne nechala u plotny, abych uvařila bryndu, a jaksi se mně to trochu nepovedlo, tak ani nevím, mám-li ti to dát, abys potom nehuboval. —

No, no! zasmál se hospodář, pro trochu bryndy! Dejte mně drobet černého, ale jen tak za náprstek, pil jsem sklenici piva. —

Staré se ulehčilo. Bylo to třeba mlékem, pomyslíla si a když chce černou, ta bude snad lepší!

Honzík vysrkl černou a povídá:

Máte pravdu, není to kdo ví jaké! Ach, člověk neví, po čem stloustne! zasmál se a zívł několikrát po sobě.

Ach, matko, to jest tam sněhu! Tak se starám, jak bude s ozimem!

Jen, aby na to nevyskočilo teplé slunce, řekla matka, sice se to všecko vypaří a bude po žních!

Inu, příroda! zahučel syn, kdo pak tu předělá?

Jak Pán Bůh dá, Honzíčku!

Eh, Pán Bůh! utrhł se hospodář. Pán Bůh to nedělá, to jest všecko jen příroda, ale tomu vy, matko, nerozumíte! Tuhle se podívejte, však jste tu vyrostla! Co pak jste klidili vy s nebožtíkem tatínkem, když přišly žně? A já už starou stodolu shodil, že byla malá, novou jsem postavil o dvou mlatech a ještě dělám stohy venku — rozum a příroda, stroje a hnojiva, to jest, matko, ten Pán Bůh! vychloubal se syn.

Stará umkla. Bála se odporovati synovi, vždyť byl teď hospodář a rozum má svůj a s tou úrodou má pravdu, ale že by jen rozum a příroda bylo všecko a Pán Bůh nic, to se jí přece nelíbilo. Proto řekla jen tolik:

Vždyť tomu rozumíš! Co pak já — sprostá ženská!

Děti se zatím pokácely na své pelíšky a spaly.

Podívej se, Pepčo, k hospodyni, co nejde už?

Že zůstane už v posteli, vzkazuje, bolí prý jí hlava, vyřizovala děvečka.

Hospodář ještě chvíli četl při rozsvícené lampě, matka ulehla, děvečka taky dala »dobrou noc«. Konečně odešel i hospodář na lože. Štátek ztichl jako umrlčí komora, jen Ořech běhal po dvoře a vyl, jako by přes dvůr kolem něho byla přešla smrt. —

Co ta potvora tolik ječí! huboval hospodář, že ho odporné vytrhlo Ořechovo vytrhlo ze spaní. Obrátil se však na druhou stranu a usnul za nedlouho.

Ale Ořech vyl a vyl, vítr se opíral o stavení, lomcoval vraty a sníh padal a vítr si ho podával z ruky do ruky a s divokou rozkoší honil jej sem a tam a zmítal jím, až jej pohodil stranou a kupil na hromady, skládal do závějí, že bylo do rána všecko sněhem zatlučeno! —

V pondělí vevylezl nikdo ze stavení, že se nikomu nechtělo do sněhových spoust. Před každým stavením náspy, jako hradby, okna až do vrchu zamlácena sněhem — ošklivý čas! Jen pro tu vodu se vydal, kdo musel, jinak vypadala Olšina, jako tichý, zavátý hřbitov, leda že kouř valící se z komínův a větrem popoháněný prozrazoval, že tu za sněhovými náspy tvorové žijoucí. —

A bouře zuřila dále, jako nenasytná, přehazovala závěje, nové tvořila, lidi do stavení pozavírala, k teplým kamnům zaháněla . . . .

Jen z jednoho stavení se ani z komínu nekouřilo, jako by tam ani nebylo živých lidí, jen Ořech vyl a vyl.

Bylo to u Buršův ve statku.

Což pak tam spali i ve dne? Ale kdo pak se o Buršovy staral teď v té vánici, když byli vždycky jen pro sebe a ve všem zvláštní, jako by ani nepatřili mezi druhé! Hospodář ještě by ušel, ale ženské a mladá obzvlášť, jako by se vyhýbaly! Snad tolik zpyšněla, že se jim statek množil a jmění přibývalo? My ovšem víme, že Milce křivdili, proto že jí nerozuměli. —

* * *

Minul den, druhý, nadešla středa. Vítr zapadl někam do lesů, když napřed natropil takových spoust a lidé pomalu vystrkovali hlavy ze stavení.

Napřed ten, po něm jiný a konečně třetí dali se do sněhu, aby se mohli dostat dál.

Za Buršovým statkem prohazoval Jiráský se Sehnalem, až se z nich líl pot.

To se ho nasypalo, Pán Bůh pomoz! hovořil Jiráský.

Bodejť, na kolik let tohle nepamatují, přisvědčoval Sehnal oháněje se lopatou. Narovnal se stíraje pot s čela.

Ale, slyšíš, co ten pes Buršův dělá! Toť jako by cítil nebožtíka! Už ho takhle slyším třetí den —

A nikoho od nich vidět není, jako když zapadnou —

Počkej! Mně se zdá, že slyším řvát dobytek ve stáji — poslouchej!

Na moutě! máš pravdu, dobytek řve —

Aby se jim něco stalo?

Těm? k smíchu!

Jsou, brachu, všelijaké pády!

Tak mne jaksi obešla hrůza! Tohle řvaní z chléva se mně skoro nelíbí! [Tam a řvát dobytek, tuhle chvíli!

Pravda, tady je všecko na minuty, jako na drátku! Něco v tom je!

Abych se podíval?

Na zlé to nebude! Sníh nám neuteče —
pojď!

Dali se ke statku; vrátka zavřena!

Ve statku mrtvé ticho, jen pes vyje, dobytek ve stáji řve. I koně zařičeli.

Zabouřili na vrata.

Nikdo se neozval, nikdo otevřít nepřicházel, jen Ořech se vzpínal na vrátka a kňučel, a tak smutně, a zase zaštěkal a po dvoře se rozběhl a zase k nim a předníma tlapama na dvířka ve vratech!

Tohle není v pořádku, povídá Sehnal.

Ale, jak se tam dostaneme? namítá Jiráský.

Přes vrata, jinudy to nepůjde! navrhuje Sehnal.

Víš co, já doběhnu k starostovi, tady se něco muselo stát —

Tak spěchej, ale spěchej! —

Přichvátal starosta, za ním, že se to rozkřiklo, jiní, zvědaví.

Zatluč na vrata! poroučel starosta.

Sehnal zabouřil, div neprorazil vrata.

Naslouchají — nic!

Jen Ořech na dvoře vedl svou, dobytek se opět hlásil ke svému právu, koně hřmotili, frkali, řičeli.

Starosta povážlivě zakýval hlavou.

Musíme do vnitř, poroučel, něco se stalo, to jest jisté!

Ale jak?

Dones žebřík! Přelezeš, otevřeš, ať už jsi tady! Je-li třeba pomoci, ať není pozdě!

Vešli na dvůr. Po lidech ani stopy! Co se to děje?

Berou za kliku u dveří --- zavřeno!

Tohle už není samo sebou! Sehnale, rychle pro kováře, ať vezme klíče, musíme se dostat tam.

Konečně otevřeno.

Vrazili do vnitř, do síně, nedočkaví, vyděšení, a skrze síň do světnice.

Tam napadly starou a děti, a všecky v posteli, jakoby teď byly ulehly.

Nejdříve na starou, ale ta, chudák, ústa do kořán, oči v sloup, a jen chrčela!

Mráz je obešel.

Ta dlouho dělat nebude! prohodil starosta, modrá, nos špičatý -- co se tu děje? Ženou se k dětem.

Mne bolí břicho! žaluje nejmladší, a babička nechce vstávat a tadyhle Honzíček se nehýbá a jest mu zima, je takový studený — a dalo se do pláče, a za ním se zdvihá starší Pepíček a taky pláče, že maminka nevstává a snídání nevaří —

Kde pak je maminka? hladí ho starosta. Jsou vedle s tatínkem, pláče hoch.

Vrazili do přístěnku

Bureš se ženou v posteli. A nespějí, oči mají vyjeveny, a leží klidně vedle sebe, jako dvě živé, ale nehybné mrtvoly!

Pro Boha! křičí starosta, co jest ti, Jene? Co se tu děje?

A on nic, jen se dívá rozšířenýma očima, velikýma, skoro divokýma . . . . .

Nepromluvil, neusmál se, hlavou nepohnul. A ona leží vedle a zrovna tak! Oči vytržštěny, tváře rozpáleny a nic! Nemluví, údem

nepohne, nic! Jen ty skleněné oči jakoby volaly: smrt jest tady, ve stavení!

Co se tu jen přihodilo? Tomu já nerozumím! vykládá starosta. Honem se ustroj, Sehnale, a běž do Bílska pro doktora, ale honem, snad bude ještě pomoc, a aspoň zvíme, co jest. —

A kde jest Pepča? volá kdosi ze zástupu.

Bodejť, na tu bych byl zapomněl! omlouvá se starosta.

Kde pak, sedlák, a vzpomenout na děvčku! vyčítal podruh Kusý.

Ale nebylo času na dobírání. —

Pepču našli v řezárně.

Byla taky obklíčena, ale mohla aspoň mluvit.

Od ní se dověděli, jak od neděle všickni takhle poraženi a ze stavení nebyli, a co chudák dobytek, a jen by zvracela, div ji to nestrhá, a nic nevěděla, jak ve velké světnici stará dokonává, Jeník už ztuhlá mrtvola a ve přístěnku že hospodář s hospodyní taky v tom špatně.

Hned se rozběhli a že dobytek nakrmí a všecko dají do pořádku, ať jen jest bez starosti a leží, však přijde doktor a řekne, co a jak. —

Zatím někdo ze zvědavých, jak slyšel o dávení a jináč, ztratil hlavu a vykřikl:

Lidičky, cholera!

Utíkejte, cholera! U Buršů jest cholera, a všichni pomrou, jeden už mrtvý, stárá umírá — cholera, cholera!

Jako když střílí do vrabců -- rozutíkali se na všechny strany, jen starosta zůstal a Jiráský, ale pro lepší jistotu šli na dvůr, a za chvíli přiběhl kalupem skoták od starostův a ani se neodvážil na dvůr, jen před vraty zůstal a vyřizoval a nos si schovával, že má pantáta jít domů, ale hned, že panímáma vzkazuje.

Cholera!

To byl poprask! Lidé zmizeli ve staveních a jeden bál se druhého, aby snad nedostal cholery, za to se vařila všady černá káva s runem a jen se báli vody. --

Zatím se dostavil doktor.

Prohlédl mrtvého, zkoumal výměnici a hned řekl, že dokonává; obíral se hospodářem a hospodyní, ale což, mrtví nemluví a ti živí nebyli k řeči!

Snad otrava plynem?

Ale mluvil s Pepčou a slyšel, co a jak s ní. Není jinak, příznaky otrávení!

Otrava, ale čím?

To se ukáže teprv, až se otevře chlapec. Pro jistotu dát všechny zaopatřit! poroučel doktor.

A bylo nové pozdvižení toho dne v Olšině! U Buršů jsou otráveni!

Nejdřív cholera, teď zas otrava! Někdo prý jim »namíchal« do studně! Vypravovaly se hned celé pohádky a hádalo se sem i tam, již vysloveno i podezření, kdo nejspíš vodu otrávil, ale pravdy nevěděl nikdo, proto byla s největším napjetím a vzrušením myslí oče-

kávána komisse, až co ta uzná a co nalezne v mrtvém. —

Konečně se dočkali. Přijela komisse, otevřela mrtvolu a rozsoudila : arsen !

Arsen -- utrejch !

Jed !

Otrávení arsenem, jedem, a všichni !

Takoví lidé, bohatství všecko, pořádek jako nikde, opatrnost náramná a najednou arsen, jed ! Kde se tam vzal ? A kdo ho těm lidem přimíchal ? Nové domněnky, nové hádanky, nové podezřívání, ale opět nic jistého ! Kdo pak tuhle záhadu rozřeší ? —

* * *

Ta, která jediné mohla o tom něco povědět, ležela ve přístěnku s očima rozšířenýma, co se děje kolem ní, nevědouc, smrti se zvolna poddávajíc . . . . .

Přivezli helvetského kazatele s útěchou, ale ona jako by ho neviděla, neslyšela, co mluví, co dělá, nedbala. Hospodář se přece trochu vzpamatoval, když užil, co přinesli na rychlo z lékárny, ale říci nemohl, co a jak se stalo, protože nevěděl.

Přenesli je do velké světnice a uložili opět vedle sebe do postele.

I Pepču sem přestěhovali, aby je iněli všecky po ruce a pomáhali jim, bude-li to co platné, když jed na třetí den už rozežíral jejich vnitřnosti a krev otravoval.

Starou položili na zem na slámu, mrtvolu chlapcovu odnesli do komory.

Bylo to podívání, až vlasy vstávaly! Přicházeli zvědaví, obstupovali nemocné, na každé tváři zděšení a hrůza. Ženské plakaly, rukama lomily, mužští ve skupinách rozumovali, své náhledy si vyměňovali a na konec jen hlavami potřásali, jako by chtěli říci: kdož tomuhle vyrozumí?

Mezi tím stará na zemi dokonávala . . .

Pepča taky prosila, ať jí také zavolají kněze, aby neodešla tak, bez Pána Boha, kdyby z toho nevyvázla a měla snad taky umřítí.

Kněz přichvátal, Pepču sv. svátostmi zaopatřil. Že do tohohle stavení někdy vkročí, toho se nenadál! A tam opodál Emilka, jeho druhdy žačka nejlepší, jeho bývalá radost, jeho ovečka ztracená! . . . . .

Takhle se s ní shledal on, její bývalý pastýř, a myslíval, že se už nikdy s ní ne-
setká! . . . . .

Pohnut až k slzám nad tou zkárou, přistoupil k posteli, kde ležela vedle Honzíka.

Helveti na něj sice škaredě hlídali, však co on tady, když už dvojctihodný pán tu »vysluhoval«, ale farář si jich nevšímal, viděl jen svou bývalou Emilku, jak zápasí se smrtí a bylo mu jí líto, že takhle odchází a snad ho ani nezná.

Sklonil se k ní a řekl tichým, pohnutým hlasem: Emilko!

Ku podivu! Snad ho poznala! Nebo hle, pohnula sebou, hlavu nazvedla, oči k němu upřela — a najednou se ty vytřeštěné, suché

oči zahalily jako mlhou a proud slzí vyvalil se z nich a stékal po tváři . . . . .

Skutečně, poznala ho!

A když se rozradován opět nachýlil k ní, zdálo se mu, že pohnula rtoma, snad šeptá něco! Nastavil ucho až k samým rtům, aby slyšel —

Chtě — la — — jsem — bylo jediné, co zachytil, čemu porozuměl.

Slzy ho polily.

Pak zvlykla, oči vystoupily z důlkův a hleděly strnule do prázdna . . . skonávala . . . Ještě jedno vzlyknutí a — pootevřenými ústy odletěla duše z těla . . . . .

Farář smutně odešel.

Hospodář ležel vedle, ale ničeho z toho nechápal, jen bezvýrazné, jako vyděšené oči upíral před sebe . . . . .

* * *

Sotva odešel farář, shrnuli se helveti k mrtvé Emilce, plni nevole, že se jim tak z blízka objevil na očích katolický kněz; nezapomněli ani v tom smrtelném zmatku, že dovedou jen nenávidět všeho, co upomíná na církev katolickou.

Že ji chtěl převádět, ten jezovita! zlobil se Šimon, který dostával křeče, když spatřil kněze, že byl pravý kalvíнец před Hospodinem, a reptal hlasitě, co že římský »modloslužebník« tady, ti že jen umějí svádět, aby ulovili duši, a holku že mohl taky »obsloužit« jejich »pán« a byl všecek nešťasten, že práh v helvetském statku směl překročiti katolický kněz!

Za hospodyní umřela i děvečka.

Ke každé mrtvole dostavila se komisse a shledala u všech otravu otrušíkem.

Z celé rodiny zbývaly dvě nejmladší děti a lékař se vyjádřil, ty že z toho vyjdou, o hospodáři nedalo se posud určitě říci, vyhrá-li nad tím. Chvílemi, jako by se mu lehčilo, přicházel k vědomí, poznával lidi, ale opět pozbýval jasné mysli a upadal v tupost, nevěda, co se děje s ním a kolem něho.

Zatím se ze statku odbývaly smutné pohřební průvody.

I děvečka měla míti pohřeb ze statku, kde ztrávila svůj mladý život a hospodář sám při jasném vědomí poroučel, aby ji vystrojili pěkný pohřeb a kněz aby pro ni přišel do stavení; ale helvetský kazatel stál na tom, aby se dala mrtvá z domu, že mu »římská« mrtvola překáží konat pohřební »výkony«, ale neprovedl toho, že katolický farář v čas zakročil a tak se Pepča stěhovala ze služby přece jen ze statku, kde si chuděra vysloužila smrt a proto i slušný pohřeb.

* * *

Hospodář přece z toho vyvázl a byl hned soudně vyslýchán, ale neuměl to neštěstí objasnit a tak to zatím zůstalo pro veřejnost tajemstvím.

Později padlo přece trochu světla do této záhady, když se našel ve sklenníku utlučený arsen s cukrem promíchaný.

Teď si hospodář teprve vzpomněl, jak nebožka matka vařila večer kávu a stýskala; že není jako jindy, že má divnou chuť a jemu že vařila černou a že mu taky nechutnala!

Tak tomu tedy bylo! Stará v pološeru sáhla po cukru chtějíc sladit kávu a popadla s cukrem též arsen vedle položený, o němž se domnívala, že jest to utlučený cukr.

Proto měla káva takovou příchuť a šťastné obě děti, že jen okusily, jinak by byly i ty zaplatily smrtí osudnou večeri o neděli smrtelné, jako druzí, kteří vyjedli až do dna.

Ale, jak se dostal arsen do sklenníku a vedle cukru, nedovedl vysvětliti nikdo.

My, kteří jsme sledovali Emilku až k neděli smrtelné, můžeme hádati, že Milka ve spěchu a pomatenosti zapomněla jed, z něhož vzala pro sebe, v čas odstraniti a pak buď docela už zapomněla, nebo nemohla už říci.

* * *

Pastor o pohřbu mladé hospodyně kázal o nerostu a co takový kousek nerostu prý dokáže a posluchači pořád nechápali, proč »pán« mluví jen o nerostu, až potom přece srozuměli, že ten nerost jest jed, který otrávil rodinu! —

Dlouho nemohli v Olšině zapomenouti na nerost a jeho účinky.

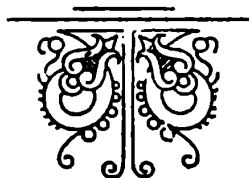
I Honzík, když se vystonal, vzpomínal na troskách své rodiny na nerost a přestal se od té doby klanět bohu přírodě, která i kouskem nerostu zabijí a ničí a vrátil se pokorně

k víře v Hospodina Boha, který sice raní, ale opět hojí, obživuje a uzdravuje.

* * *

Na konec ti, milý čtenáři, předkládám otázku: Co pak zavinilo tuto truchlohru? Neříkej nerost, jako to kázal pastor, ale vzpomeň na to, co jsem napsal o Milce a její známosti, která vedla ke ztrátě čistoty, ke ztrátě víry a konečně — ke ztrátě života! Tam hledej vinu a sám se ze škody jiných uč, abys toho se uchránil aspoň ty, co trpce a draze zaplatili jiní proto, že se nechránili v čas!

Katolíku! Nehledej známosti s nekatolíky a vyhneš se ranám, kterými byli bití ti, kdož neposlechli! —

VIII.

Odřekli se jí.

Táhlo jí na 65tý rok, když se blížily svátky Velikonoční.

Tolikrát už je slavila s nábožnou vroucností, jak jen to dovedla duše její prostá, v helvetském bludu vychovaná.

Byla nejdříve helvetkou, učila se od pastora ve škole; ke konfirmaci, ke »svaté večeři Páně« s myslí nábožnou a k Hospodinu pozdviženou přistupovala, brala to všecko, co jí její pastor, jeho kázání, jeho výklady, čtení Bible a kancionál podávaly, za svatou pravdu, a byla v tom šťastna.

Věřila a v té víře, třeba bludné, jako na zářivém, teplém a obživujícím slunci se ohřívala.

Vzala si, když se vdávala, katolíka, dala mu »revers«, a když jí dal Pán Bůh syna, vychovávala ho po katolicku, ač sama nebyla katoličkou. Ale opatřila si katolický katechismus, a učila se tomu, čeho neuměla a neznala. Byla to žena prostá, ale před Bohem veliká a mnohé vzdělané dámy zahanbila, neboť uvažovala: Z vůle Boží matkou jsem se stala, děti jsem po katolicku slíbila dáti pokřtíti a

vychovati, ale kdo jim v tom nahradí matku, když ona a ne někdo jiný má dítkám základy víry a svatou modlitbu klásti do srdce? A jak to dovedu, když jsem jiné víry? A předce má jest to povinnost, já jsem matka! I rozhodla se: naučím se tomu, co učí víra katolická, třeba není má, ale k vůli dětem, které toho budou potřebovati!

A naučila se katolickým modlitbám, učila se katechismu!

Měli jednoho chlapce a ona všemu ho sama naučila a jak se radovala, že se jí to, helvetce, podařilo!

Pak přišla změna.

Její starý farář umřel a přišel nový. Už nebyla helvetkou, ale reformovanou, už neměla pastora, ale důstojného pána —

A to ji jaksi znepokojovalo.

Do klidu její duše jako když hodí kámen, který tichou hladinu rozčeří.

Proč nejsem helvetkou, ale reformovanou?

Proto, že mám opravenou víru!

Opravená víra? Co jest to? Co to znamená? Učili mne, že má víra jest ta stará, původní, od Krista Pána, a římská víra ta že jest špatná, od lidí, od papežův, dobře! Ale jak to nyní, že mám víru opravenou? Kdo ji směl opravovati, když ji dal sám Kristus Pán? Opravuje se přece to, co jest špatné, zkažené. A víra Krista samého že se mohla zkaziti, státi špatnou? To mně jde na rozum. — A ta víra římská, jak čtu v katechismu, vždyť ona není tak špatná, jak mne tomu učili! Spíš

tohle, co teď slýchám v modlitebně, se mně jaksi nelíbí! Náš starý pastor kázal jinak, nežli káže tehhle důstojný pán, to jest jisté! Co se to se mnou děje? Co mně to přichází na mysl? Ba jsem sprostáčka, tak to bude! Starý pastor neměl školy, kázal taky jen tak pro nás, horáky sprostné, tehle pán to bere výše, učeněji, a má stará hlava už na to asi nestačí! — Tak to bude, tak! —

Svěřila se s tím svému muži, katolíku.

Víš ty co? odbyl ji, jsme spolu 35 rokův a já ti ani nehles', abys nemyslila, že tě chci převádět, anebo aby někdo z našich lidí mně nepřišel s takovou, a tak mně s tím dej k stáru pokoj! Aby mně dával někdo vinu!

Odbyl ji, ale pořád ji měl na mysli a oka s ní potom už nespustil. Sotva od něho odešla po práci, sepal ruce a srdcem pohnutým se modlil: Pane na nebi! Kriste ukřižovaný! Ty znáš mé přání, slýcháš mé modlitby za tolik let! Doved' ji do lůna Svého, ať aspoň umřeme v jedné víře a odpočíváme v jedné zemi posvěcené!

* * *

Tak žila dál s duší jako rozpoltěnou . . . Přiblížily se svátky Velikonoční. To už jí bylo 65 let. Syn katolík zatím vyrostl, oženil se, měl děti.

Jako chlapec býval ministrantem, a ona ho učila ministranci, uměla ji sama napamět lépe, než on. Dorostl a stal se kostelníkem.

Před svátky se v kostele umývalo, jako jiná léta. Babička s mladou byly v kostele.

Bylo to na Bílou sobotu. Den před tím, na Velký pátek, byla babička ve své modlitebně u »svaté večeře Páně«, ale nepotěšila se jako jindy, ani nevěděla, jaký se to s ní děje převrat, neuměla to jmenovati, ale cítila, že se v ní něco jako násilím trhá, bortí.

Tak málo povznešena ještě neodešla z modlitebny nikdy. U samých dveří, když vycházela, jakoby jí někdo byl řekl: Sem už víckrát nepůjdeš!

Pořád jí znělo v uších: Už tam nepůjdeš! I v kostele, když umývala stupně oltářní, měla to na mysli. Mladá zatím odběhla domů, babička zůstala v kostele sama. Jen v Božím hrobě klečeli dva ministranti modlíce se.

Domyla stupně oltářní, narovнала se a že byla sama, rozhlížela se po kostele, až utkvěly její oči na svatém kříži. Pněl na něm Kristus v životní velikosti, umučený, zraněný, zsinalý. Hlava krví zalitá nakloněna, bok otevřený, z rukou a nohou prýští krev.

Umučený Ježíši! zašeptala mimovolně ruce spínajíc.

Popošla blíže stavíc se jako kouzlem dotknuta tváří v tvář Kristu na kříži, oči upřeny na Jeho zmučenou tvář. Jako by k ní s toho kříže promluvil: Ty mne neznáš? O pojď blíž a poznej mne, oběť hříchů Tvých a všech lidí na světě! Neboj se mne, já nejsem modla, jak o mne slýcháš od těch, kdož mne na kříži zapírají. Pojď a dotkni se mých ran a já tě uzdravím na duši! Hle, krev má královská i za tebe jest vylita . . . . .

Stála jako u vidění před obrazem spásy. Hlavou jí projela vzpomínka, jak včera »pán« ji a druhé posluchače napomínal, aby šli »v duchu« pod kříž. A ona nyní stála před ním, pod ním! Ne »v duchu«, ale ve skutečnosti. Obraz viděla, ale ten obraz mluvil k duši, pronikal k srdci . . . Ještě nikdy takhle nebyla dojata a předce byla nábožná a umučení Páně si rozjímalala často a často. Jakoby na Kalvárii stála! Oči jí vlhly, srdce se žalem a lítostí sevřelo, a ani nevěděla, jak to přišlo, klečela na holé zemi před obrazem Krista Pána v tichém štkání . . . . Ledy se prolomily, poslední pouto se přetrhlo, helvetka, reformovaná uctívala sv. kříž . . . .

Všecka tíže s ní pojednou spadla, jako když se jí náhle rozjasní v duši, jako by se byla probudila z těžkého sna! . . . . . Vzpomněla i na tu, která stála pod křížem, Matku Bolestnou! Jak ji tu chvíli milovala! Lem jejího roucha byla by zlíbala za ty bolesti, které pod křížem svého Ježíše vytrpěla pro ni! Pro ni, která ji jako helvetka málo milovala, že tak vedena byla . . . . .

Ó Matko Bolestná, Panno Maria, buď dnes i ode mně pozdravena! . . . . .

Do sakristie vrzly dvěře.

Vstala, ještě jednou popatřila ve tvář Kristovu, setřela slzy a šla se dívat, kdo přichází.

Farář!

Šel se modlit k Božímu hrobu.

Velebný pane! povídá s usměvavou tváří líbajíc knězi ruku, já jsem — katoličkou!

A když se na ni udivený zadíval, opakovala stále se blaženě usmívajíc: Já jsem ode dneška katoličkou! Naším zatím neráčeji říkat nic, chci je překvapit . . .

Co pak, že tak najednou? divil se farář.

Ó, já už jsem to dávno tajila v sobě, dlouho jsem přemýšlela a bojovala, dnes se to rozhodlo! Tamhle — ukazovala — pod tím sv. křížem jsem se stala dnes v srdci katoličkou.

Milost Boží! zašeptal kněz.

Ano, velebný pane, jen milost Boží to dokázala na mně, nebo já jsem bývala tvrdá, ach tvrdá. — Bůh mně to odpust, nebyla to jen má vina, ale do smrti si budu vyčítati a litovati, že jsem tak dlouho vzdorovala!

Pán Bůh vás měl přece rád, budete za to nyní šťastna. —

Už nyní jsem, velebný pane, už nyní jsem! —

Rozešli se, kněz do Božího hrobu Pánu Ježíši ve Svátosti Nejsvětější poděkovat za nalezenou duši, babička domů. — — —

* * *

Sotva se to proneslo, že bude stará Mlejnková, »přestupovat«, bylo mezi helvety pozdvižení náramné. A jak by nebylo! Bylať Mlejnková ze všech hélvetů ta nejdůkladnější, v Písmě honěná, v jejich pobožnostech první mezi všemi, mezi konfirmanty kdysi premiantka a nyní vyvede takovou »ostudu«! Kdyby to byla mladice, řeklo by se: »famfidlo, posedlo

ji vdá vadlo«, ale teď, k stáru, takřka nad hrobem, to jest neuvěřitelné a k neodpuštění.

Zahodila nás! horšily se helvetky, které bývají vždy vášnivější, než muži.

Mluvit s ní nebudu!

Hlásit se k ní nechci!

Ani ji nepozdravím!

Na funus jí nepůjdu! —

Rozárka Pekařova, její nejvěrnější kamarádka o něco starší ještě, zašla hned k ní, jak doslechla, co hodlá a ještě ve dveřích volá:

Aničko má, jest to pravda, že přestoupíš?

Ba, už jest to pravda, Rozárko!

A Rozárka rozpřáhla ruce, chytla ji kolem krku a dala se do pláče.

Hněváš se Rozárko?

Rozárka pro pláč hned neodpověděla, jen hlavou vrtěla, že se nehnevá, ale drží ji kolem krku a konečně šeptá:

Aničko, co ty, to já! Půjdu s tebou!

Rozárko!?

Čekala jsem na tebe, Aničko, až ty začneš!

Rozárko má, dobrá, věrná!

S Pánem Bohem nebeským do toho, Aničko!

Pojď se mnou na faru! —

Vyznání víry učinily společně.

* * *

Nedovede si nikdo představit, kdo nezná poměrů ve smíšených osadách, jak se rozezlí

nekatolíci, když se někdo z nich stane katolíkem! Ano, přál bych tak mnohému »liberálnímu« katolíkovu, aby se z blízka podíval na tu »snášelivost« nekatolickou, o které tolik často se píše a mluví od lidí, kteří mají »máslo« na hlavě. Jak směšni jsou naši »vzdělání« katolíci ve svém předčasném a jednostranném úsudku! Katolický kněz, katolické náboženství, katolická církev — to všechno jest jim jen ošklivým vzorem tvrdé nesnášelivosti, ale pastor a helvet, ó, to jsou jináčtí lidé, ti jsou vzorem »tolerance«. Naši katoličtí učitelé, úředníci všech odrůd, naši lékaři, advokáti, zkrátka naše »intelligence« čili »vzdělanci« jsou plni úcty a obdivu nad každým pastorem, jako by měl nejméně »Husovu svatozáři« kolem své dvojctihodné hlavy, ale na katolického kněze shlížejí tak mnozí s patra, jako na nějaký brak, jako na nesnesitelné, ale za tím ještě trpěné zlo lidské společnosti a nevědí ani, jak jsou při tom nevědomí a nespravedliví. Ovšem, pastor a helvet se neustále ohání jen slovem snášelivost, přichází s medem v ústech pln jsa »humanity« a jako zosobněná »svoboda svědomí«, jako nevinná oběť klerikální panovačnosti, jako nebohý, od katolické církve ke zdi tlačенý potomek »nesmrtelného« Husa a Žižky, jako jediný dědic české slávy a samostatnosti. A zatím jest tomu právě naopak! Helvetský pastor a helvet umí jen mluvit o snášelivosti, skutkem však nikdy snášelivým není a nedovede jím ani býti, jsa skrz na skrz konfessní, t. j. náboženský fanatik, který snese vedle

sebe, lépe řečeno, pod sebou, jen takového katolíka, který jest katolíkem špatným a ještě ho strpí jen potud, pokud ho potřebuje za štafáž (à la Hus, Komenský, Bílá hora atd.) anebo, aby za něj tahal kaštany z ohně a on z jeho náboženské lhostejnosti kořistil pro svou konfessí, pro své náboženské výhody. Právě proto dopadá u nás v Čechách veřejný život katolický tolik bledě, že svým kněžstvem, svým náboženstvím, svou církví pohrdáme jako něčím špatným, přežilým, zastaralým, zpátečnickým, ale v protestantském pastoru a vyznání jeho spatřujeme jakýsi nimbus (záři) něčeho lepšího, časového, svobodomyšlného a jako by »extra« - českého. Ale to jest ten největší švindl pod sluncem. Helvet a svoboda! K smíchu! On zuá svobodu jen pro sebe, volnost jen pro sebe chce a pro své vyznání, snášelivost žádá opět jen pro sebe a svůj blud, jiného vedle sebe neztrpí. A toho »extra - češství«! V předvečer upálení Husova vyvěsí prapor s kalichem, zapálí hranici, udělají »řeč«, ale z »rajchu«, z Němec, berou německé marky, peníze, na své modlitebny a školy a jiné »církevní účely« tíhnouce vždycky při svém okázalém »vlastenčení« a »husování« mezi své německé »bratry« — v Kalvínu a Lutru! Ale, nechme toho raději! Já bych jen přál takovému katolickému »liberálovi«, aby pobyl aspoň rok na smíšené osadě, mluvil by pak a psal i jednal trochu jinak!

Máme, Bohužel, i »historické« spisovatele u nás, kteří, ač katolíci, zrovna se rozplývají chvalořečmi pro každého helvítu a českého

bratra, nebo jiného sektaře, a líčí protestantského kazatele jako světlo v temnotách; jako spasitele lidu a trpitele za svobodu, jako pionéry osvěty a pokroku, kdežto naproti tomu, jak začne takový »historik« psáti o knězi, o církvi, musí to býti v takovém tónu a tak zbarveno, aby ten kněz i jeho církev vypadaly co nejčerněji, jejich skutky co nejpodlejší, aneb aspoň podezřelé buď z pýchy, nebo lakomství, nebo smilstva, závisti, nebo obžerství, pomsty, nebo hříšné lenosti a zahálky. Potom se nedivme, že jest u nás v Čechách všechno na rub obráceno a že velmi mnozí katolíci »poznali« svou církev a její kněžstvo z povídek a románů našich »velikánů« ve světle jenom špatném! A že takové literární »plody« byly našich mnohých »vzdělavců« jediným katechismem a dějepisem, odcizili se tito své církvi, ba zanevřeli na ni docela! Jest to až příliš zahanbující a smutné dost, že o své víře a církvi nevíme skoro ničeho, a co víme, bývá na větším díle úsudkem cizím a zkomoleným, často ze strany nepřátelské nám podstrčeným. Ale dosti o tom, abych nebyl vykřičen, že jsem nesnášelivec! Chtěl jsem však napsati pravdu, jak jsem ji shledal v životě našem »národním« i »náboženském« bez obalu a bez ohledu. A proto pravím ještě jednou: Přijď k nám do smíšených osad a poznáš »snášlivost« helvetskou a snad taky »dělání« náboženské i dějepisné »pravdy«! Já už to znám důkladně, za 15 roků se člověk přiučí už něčemu, a poznala to taky teprve teď, jak náleží, jak byla už stará, a pořád

mezi helvety a sama helvetkou, babička Mlejn-
kova, když »přestoupila«!

* * *

Velebný pane! žalovala babička Mlejn-
kova faráři, teď teprve vím, jaké jsem měla ka-
marádky! Mají-li mne potkati, vyhnou se z da-
leka, jdu-li kolem nich, obrátí se ke mně zády,
dám-li jim pozdravení, neodpovědí mně! Ne-
bolí mne to, ale nikdy bych si nebyla pomy-
slila, že taková zášť se může zahnízditi v srdci
křesťana. Ne, ne, to nejsou křesťané, to není
Kristovo učení, co vyznávají, tohle mně teprvé
otvírá oči a prospívá mně! Rekl přece Kristus
Pán: Milujte nepřátele své, a ony mne nená-
vidějí, ač jsem neublížila žádné z nich, a nejen
ony, ale i muži, všichni se spikli proti mně!
To jest tedy ono »čisté evandélium«? Díky
Bohu, že mně tohle otvírá oči, byla bych zů-
stala slepou až do smrti. —

Milá babičko! Není učedník nad mistra,
však víte, kdo to řekl v evandéliu!

Taky se tím těším a vyrážím, když mne
to přece někdy zabolí! Ale jsem ráda, že trpím
a pohanění nesu pro jméno Kristovo, jen to
mne trápí, že taky velebný pán skrze mne
musí snášeti od těch lidí. —

Ach, já jsem tomu, milá babičko, zvyklý!
usmál se farář. Pokud ti mne budou tupiti,
budu vesel, až mne začnou chváliti, budu za-
rmoucen, nebo to jistě budu pak na špatné
cestě, a to bych tuze nerad, proto, jen ať tupí!

A pastor, že prý jsem to udělala jen pro najedení ve faře, a že kdo se chce ve faře najíst, to jen ať si jde za mnou. —

Zdrávi vzkazovali! zasmál se farář, nebude-li to nic horšího, tohle sneseme, vidíte? —

Ale helveti umějí nenáviděti důkladně, do zničení třeba, a bratr neušetří v tom ohledu bratra, otec syna, matka dcery vlastní! Všecko zapomenou, všecko spíš odpustí, jen přestoupení do katolické církve odpustiti nedovedou.

Radši bych tě, Náno, viděl na šibenici, než takhle! vyčítal staré Mlejnkové strýc její, Karlův, když ji potkal a že neměl, kam uhnouti, musel kolem ní.

Počkej! vyhrožoval Pešava, taky příbuzný, tohle modlářství se vám všem vyplatí, uhlídáš! Ani jeden k vám nepůjdeme, abys věděla!

Přes práh k vám nevkročím! zaříkala se tetka její, Melezinková.

Za troník u vás nekoupíme! slibovali jiní.

Mlejnek totiž měl krám jako krupař a pekař. Měl taky trafikou. Ať si peče pro faráře! Ať jen prodává »řířmanům«! Než bych tam šel pro tabák, kouřit přestanu!

Bylo zle a zle!

Mlejnek v krámě nejcitelněji poznával »snášelivost« nekatolickou; zvonek u dveří ozýval se míň a míň, helveti splnili své hrozby do slova!

Ale to nebylo ještě všecko, ač to byla ztráta citelná, a Mlejnkova babička tajně vzdychala, když viděla syna nebo mladou, jak

smutně vyhlížejí oknem, že zboží nejde na odbyt, jako šlo dřív, a že to všecko jen k vůli ní, že mladí trpí pro ni a lekala se, jak bude dál, aby nebylo hůř!

Tím více se modlila, v Boha důvěřovala a tím se těšila, že, koho On miluje, křížem ho navštěvuje a že, kdo nebere svého kříže a Ho nenásleduje, není Ho hoden!

I toho kříže mělo se jí dostat, a ten byl bolestnější a těžší, nežli všecko příkoří, které jí bylo dosud snášeti . . . . .

* * *

Mlejnkova babička měla ještě matku na živu, stařenku 90ti letou.

Bývala její mazlíčkem mezi druhými dětmi, a v helvetství ona ji vychovala jsouc tvrdší nad kámen.

Odstěhovala se do Ameriky a tam žila s druhou dcerou a zetěm již mnoho let.

Časem si dopisovala s Mlejnkovou a tak se jeden dovídal o druhém a těšivali se, až zase přijde psaní, je-li matka živa, a byl to největší svátek staré Mlejnkové, když vzala brejle a četla ty milé řádky rukou starou, ale milovanou psané, a četla je opět a opět a zlíbala kolikrát, vždyť to psala matka staříčká jí, dceři své, také už stařeně a babičce! . . . .

I teď, když přestoupila, přišlo psaní od ní, od matky, helvetky . .

Sotva je přečetla, dala se do pláče, až se o ni mladí lekli.

Matka se jí — odřekla! Psala jí asi takto:

Toho jsem se nenadála, jakou zprávu dostanu od vás o tobě, dcero má, já, stará matka tvá. Tak se ti oči zatemnily, žes se odřekla Spasitele a uvěřila dřevu, které může vyřezat každý pacholek*).? Co jsi udělala ze své staré matky? Kořen mého života jsi podřela, mou hvězdu jasnou, která mně ve starosti mé svítala, ty jsi zasmušila, teď bude skrze tebe pomalu shášeti hvězda žití mého. Kudy chodím, pláču, že se mně ztratila dcera má. Do hlavy a do srdce jsi mne koplá, a že jsi nezůstala v lodi vyznání evandělického, to se spíš pohnou hory, nežli se pohnu já, abych ti odpustila! Písmo, co máš ode mne, dej chudým naší víry; tuze bys hřešila, kdybys jako římská naše svaté a čisté evandélium si ponechala, když jsi se víře našich otců zpronevěřila! A mou podobiznu, co jsem ti v loni poslala, dej taky pryč od sebe, třeba mým bratřím; zakazuji ti, abys ji ještě déle u sebe měla, nebo ty jsi pro mne zkrácena a já pro tebe, že jsi můj věk zkrátila. Já se tě odříkám na vždycky a nechci, abys ještě na mne jako svou matku myslila, anebo abys se za mne ještě modlila. Zakazuju ti to . . . . .

Jen něco ze psaní tu uvádím, jak je napsala stará matka nad hrobem, skoro stoletá, věkem sice zlomená, ale se záštím a nenávistí naproti katolictví tak svěžím, jako mladice. Smrt stála před ní, hrob otvíral na ni ústa svá, Bůh, soudce věčný, očekával ji, a přece dovedla ještě v té chvíli nenávidět jako helvetka vášnivě, nezkcroceně, na smrt!

---

*) Dle dopisu doslovně.

Svou vlastní krev!

Odříkám se tě na vždy! . . . . .

Tak dovede milovat a snášet jen helvetství, to vychvalované a vždycky »snášelivé«. . . . .

Plakala babička Mlejnková tehdáž, až ji oči zčervenaly. . . . .

Odřekla se mně, Bože můj! naříkala, odřekla se krve své matka! Pro Kristův svatý kříž, pod kterým jsem poznala pravdu, zatvrdila se matka nad plodem života svého! Ó, jak hrozná jest víra, která dovede takto zatvrdit srdce matky vlastní! Bože můj, Bože můj, což pak jsem tolik pochybila, když jsem šla za hlasem Tvým, že vlastní matka se odvrací ode mne s ošklivostí? Ach, jaký to kříž ukládáš na vetchá ramena má! Ale já jej pokorně přijímám a chci ho nésti z lásky k Tobě, Bože můj, jenom mne neopouštěj Ty, který jsi řekl: Zdaliž se může zapomenouti matka nad plodem života svého? A kdyby se i ona zapomněla, já nezapomenu, neopustím! Bože můj! mé všecko! — — — —

Krátce za matkou dopsali také bratři: Co ti napadlo k stáru, abys byla římskou modlářkou, když jsi se učila, že jest to ohavnost před Hospodinem? Tak jsi na nás všecky zapomněla i na to, že's při konfirmaci na evandélium přísahala, že budeš věřit, a teď jsi přísahu zrušila a táhneš jho s nevěřícími a sloužíš modlám místo Hospodinu? Pěkně jsi nás potěšila, s ancikristem se spojila, od nás nadobro se odtrhla! A na matku jsi zapomněla? Psali nám z Ameriky, že se tě na

vždy odřekla. Dobře ti udělala, co's chtěla, máš! A k nám se taky nehlas do smrti, my se za tebe stydíme a taky se tě odříkáme.

* * *

Odřekli se mne! zaplakala Mlejnková po druhé a k bolesti jedné přidala druhou.

Všickni mne opustili! zalkala, odvrátili se ode mne a to pro Tebe, Ježíši můj ukřižovaný! K Tobě se opuštěná vinu, u Tebe hledám útěchu! Nyní teprve rozumím dobře Tvému slovu: Kdo miluje otce a matku více nežli mne, není mne hoden! Ó, učiň, abych byla hodnou Tebe, můj Ježíši! — — —

* * *

Můj katolíku! Ty's v lůně svaté Kristovy církve se narodil, od malička byl jsi vychováván ve víře pravé, ve svatých svátostech nalézal jsi poklad milosti Boží, všechno ti připravil Bůh tvůj pro štěstí tvé časné i věčné, bez boje, bez přemýšlení mnohého, všechno, všechno máš v církvi své! Naproti tomu, co bylo podstoupiti těm, kdož teprve museli hledati pravdu i milost v bojích mnohých, zkouškách těžkých, protivenstvích velikých! A jak si vážíš ty, katolíku, víry své? Jak užíváš milosti Boží ve svatých svátostech uložené? Ach, snad jsi katolík špatný a toho zanedbáváš, co jiní našli teprve po dlouhých a těžkých bojích?

Nebojíš se Boha, který ti tolik dal napřed, před jinými? A nebojíš se, že se naplní na tobě slova Písma svatého: »Odňato bude od vás království Boží a dáno bude lidu přinášejícímu užitek«? . . . . .

Přemýšlej o tom a hled', abys byl — katolíkem dobrým!

IX.

Hrdinové.

Koupíš si letos »Štít«?*)

I, ošival se jaksi Sodomka — ani nemám chuti!

To bys tomu dal!

Čerchmanta! Tobě se to řekne, ale já? — nevím, pane, nevím!

Nelíbí se ti snad?

Co pak o to! Ale jdou ke mně lidi — helvet, katolík, žid, všecko napořád.

Ale co na tom? Proto přece můžeš mít svůj kalendář!

To si myslíš ty! — Musím se mít na pozor, víš, že si všeho všimnou.

Ať všimnou, vždyť přece vědí, že jsi katolík a »Sion« helvetský si kupovat nebudeš!

Člověk jako já, milý Spilko, musí vést trochu politiku.

I s náboženstvím?

To právě ne, — ale snad taky trochu, jak to kdy jde — dnes přijde helvet a má svůj rozum, proč bych mu nedal vymluvit, když začne vykládat? Myslím si při tom své a jeho nechám.

---

*) Kalendář v Hradci Král. vydávaný.

Já bych to nevydržel!

Však bys se tomu brzo naučil. — Mám se s ním hádat? Jeho tím nepředělám, sobě a řemeslu tím uškodím — ať si mluví! Po druhé a po třetí přijde zas a už jako domů a poví ledacos i na svou stranu, ani bys nevěřil, jak otevře srdce. Aspoň ledacos zvím, o čem se nedovíš ty, ani kdo z našinců. Někdy i to zas jest dobré. Když chci, všechno z nich vytáhnu, ale politiku musí jeden znát, politiku, tak to žádá svět! Jindy zase přijde žid a má své židovské rozumy. Můj Bože, ať má! Hubuje na klerikály, na Brynycha, na Obnovu, že se nezastávaly Hilsnera, co bych ho nevyšlechl? On si ulehčí, a mně to neškodí, ani řemeslu.

Máš divnou náтуру.

Jak kdo chce, ale jinak to nejde! A při mém řemesle teprve ne. To bych toho dokázal! Naši mne sami neudrží, to přece nahlédneš? Jen od katolíků nemohu býti živ -- co bych si tedy počal? Svět se k vůli mne nepředělá a já sám ho taky nepředělám. Tak jest to, milý brachu! Přijde-li katolík, no, pohovoříme si po katolicku, a jest taky dobře!

To jsi tedy na všechny strany?

Živnost jest živnost, povídám ti, a jsem-li na všechny strany, aspoň neškodím žádné, a jest taky dobře!

Neškodíš! Jak pak neškodíš? Helvetům a židům, ale své straně když zrovna neškodíš, aspoň nic neprospíváš, a to jest skoro tolik jako škodit.

Na mně málo záleží! Co už přijde na mne!

To nepovídej! Kdyby to takhle řekl každý, to by to s námi vypadalo neslavně.

Já tím vinen nejsem!

Tolik jako ti druzí, kteří mluví jako ty.

Až já budu jako ti druzí!

Každý má konat svou povinnost, sluha nebo kníže; četl jsem kdesi, pak bude naše katolická věc státi na svých nohách a nebude chodit o vypůjčených berlách židovských nebo helvetských, jako chodí teď, proto kulhá -- na dvě strany: helvetskou a židovskou.

Dej pokoj a nekaž; my to nepředěláme!

Právě my to musíme předělat.

A od čeho jsou kněží? Ať pracují oni!

Tak! Teď jsi to popadl za ocas, místo za hlavu!

A ne? Kněz nezávisí v obci na nikom, ruce i ústa má volné, ale člověk jako já, co ten? Ruce má svázaný, a musí držet hubu, aby si neškodil na živnosti.

Milý mistře! Ty se umíš vyzout z bot; ale dovol, ať něco řeknu. Povídáš: kněz ať pracuje sám! Dobře, ať pracuje, ale co pořídí sám? Máš-li pak rozum! To jest zrovna tak, jako říci: ať jde generál do bitvy sám, bez vojákův, od čeho jest? Ale co tam pořídí sám? Vidíš, vůdce jest proto vůdcem, že někoho vede a aby někoho vedl; je-li sám, není vůdcem, ničeho nedokáže. A tak kdyby se naši kněží strhali práci, co jest to všechno platno, jsou-li bez vojska, bez věřícího lidu, bez nás? Proto se nemůžeme hnouti my katolíci z místa, že všechno jen skládáme na kněze, ale sami hezky sedíme za pecí, aby

nás neofoukl zlý vítr. Co pak jest církev a náboženství jen pro kněze anebo jen pro kostel? Co pak církev a náboženství nemají míti vliv na veřejný život? Ale kdo pak přivede k platnosti v životě veřejném církev a náboženství? To musejí vykonat věřící sami. Na příklad v obci: Kněz přece sám nezvolí starostu a obecní výbor, to uznáš. A když se bude jednati o to, má-li býti starostou špatný katolík anebo dokonce helvet anebo zas dobrý katolík, kdo pak to dokáže? Kdyby se kněz mluvením strhal, nic nepořídí, nebudou-li dle jeho slov jednati věřící. A tak to máš se vším! Když si kněz i jazyk vyvrátí volaje bez přestání: Čtěte katolické knihy a listy, odebírejte je a předplácejte, co mu to všecko pomůže, jestli bude jen hlasem volajícího na poušti a jestli věřící lid, tedy my, přece ničeho katolického ani čísti, ani odebíratí nebudeme? Vidíš, podívej se na nekatolíky, jak oni se drží svých pastorů! Kam jim pokyne, už se tam hrnou! Který časopis jim schválí, už ho berou a čtou! Co by dokázal pastor sám? Nic! Ale on má za sebou armádu odhodlanou ke všemu, poslušnou na slovo; proto, co chce a co prospívá helvetství, všude prosadí. Helveti jdou poslušně za ním a nebojí se vykonati, co jim poručí. Ale my katolíci jen kněze nastrkujeme, jen za kněze se schováváme, sami se bojíme vystrčit hlavu, a konec koncův necháme kněze knězem a utečeme. Věru nedivil bych se nic tomu, kdyby konečně došla knězi trpělivost a nechal všeho býti a pomyslil si: Já se přičiním, a oni o to nestojí! K čemu jest mně

toho zapotřebí? Mám jen já pořád nastavovati svou kůži a zachycovati svým hřbetem rány? Chci míti jednou pokoj! Povídám, nic bych se tomu nedivil, jako se naopak divím, že naši kněží i při našem peciválství neopouštějí přední stráž, kterou jim svěřil Bůh, a jdou odhodlaně sami do boje s hrstkou svých, kteří se k nim přece přidali, proti takovému vojsku, proti takové přesile. Věřu, nestojíme za mnoho, když si neumíme vážiti takových vůdců! Tak mně ta naše církev dnes připadá jako starý král David, když utíkal bos a s hlavou pro zármutek a hanbu zahalenou z Jerusalema před kloučkem Absolonem, a kamením po něm, pomazaném Páně, házel uličník, muž, ale zbůjník! Jsme jako na útěku před nezdrárným Absolonem! Schováváme hlavu před uličníky! Ba ztrácíme hlavu na dobro, jestli hodí po církvi Boží zbůjník kamenem urážky a potupy. Utíkáme! A přece i my máme Joaba, vůdce! Jen jít s ním a pustit jednou do těch Absolonův a jeho vojáků! Jen se dát jednou na vojnu; jak k ní dojde, Absolon uteče, vojsko jeho se rozpráší, a Joab, náš vůdce, v ruku tři kopí, zabije Absolona.

Fantasieruješ, člověče — ani ti nerozumím! Absolon, Joab, kopí, vojna, jdi k šípku a per se, mášli chuť. Já zůstanu doma.

Že tomu nerozumíš? Ale, ale! Neznáš Absolona? Neznáš jeho vojsko? Jest to, holenku, pýcha s nevěrou a ty dvě povstaly proti církvi a víře svaté, aby je svrhly s trůnu a samy se posadily na něm a panovaly. A jejich vojsko? Ach, znáš je jako já! Všecka sebranka

jest v něm: žid, protestant, rabín, pastor, radikál, pokrokář, svobodomyslný, neodvislý, sociální demokrat, národní dělník atd., to jest to vojsko Absolonovo! Jejich zbraně jsou jejich noviny, časopisy, listy, letáky, brožury. Nectné útoky na víru a církve tiskem i slovem, to jest to kamení vržené po hlavě pomazaného Páně. Absolon s vojskem tropí v zemi hluk, působí zmatek, svádí mnohé a strhuje za sebou a oni nevědouce dobře, čím jsou, co se to děje, zoufajíce nad osudem Davida opuštěného, opouštějí ho též a přidávají se na stranu silnějšího. Ale i církve a víra od mnohých zbaběle opuštěná má své Joaby, své biskupy a kněze a ti v tom zmatku neztrácejí mysl, nepozbývají odvahy a jdou s hrstkou věrných proti přesile a zvítězí i oni jako Joab a porazí Absolona, právě třemi kopími zabijí ho a to jsou: víra v nepřemožitelnost církve Kristovy, naděje, že Kristus bojuje s nimi, a láska k Bohu, jemuž chtí vrátit zneuctěný Jeho trůn nad národy a láska k lidem, kterým chtějí vrátit pokoj! Fantasiruju, posmíváš se, ale jen ty se směj a drž se Absolona, já půjdu s Joabem k vítězství! Schovávej se jen, aby tě neviděl žid nebo helvet, že jdeš s katolíky a s Kristem, a nepřestal u tebe dělat, já se schovávati nebudu. Ty hrdino! Bojíš se i kalendáře jen proto, že má na sobě katolický »Štít«!

No, neber hned všechno na vážky. Slovo sem, slovo tam. Neřekl jsem, že ho nekoupím.

Nemluv, prosím tě! Koupíš, co na tom, ale já ti povídám, že takoví hrdinové, jako ty

jsi, i když pro jméno koupí katolický kalendář, že ho doma schovají, aby nikomu nepadl do očí. Jen si ho kup a zamkni do stolku, jak pak aby se ti odrazil helvet nebo žid?

Tobě se to káže, když nezávisíš na nikom.

A ty snad závisíš?

Jak pak ne! Jsem řemeslník. —

No, a? Dává ti někdo almužnu?

To ani ne, ale výdělek.

Výdělek, dobře! Ale nedáváš ty mu za jeho peníze zase svou práci? své zdraví, své schopnosti, svou dovednost? Našel jsi to někde na ulici? Není to zase tvůj kapitál, který ty dáváš svému zákazníkovi? A když chodí k tobě třeba celý rok na dluh! —

To z většího dílu!

No tak! A ty myslíš, Bůh ví jakou milost ti prokazuje, když tě vlastně využítkuje?

Při řemesle to jinak nejde — něco se oželet musí! A k vůli tomu ještě se báti, že jsi katolík? Ty — hrdino! —

U čerta, nedopaluj mne!

Jen kdybych tě mohl trochu rozehřát, ale netroufám, že bys se opravdu dopálil. —

Tak? A proč?

Proto, že jsi vlažný!

A ty horký!

To jest právě dobře! — Nevíš, že praví Písmo: »Ze nejsi studený ani horký, nýbrž vlažný, počnu tě vyvrhovati z úst svých?!« Vidíš, já jsem horký, ty vlažný, co jest z obou lepší?

Čha, cha!

Čemu se směješ?

Že jsem vlašný!

To jest ti k smíchu?

Toť! Aspoň mně nikdo nenadává! Mně, že jsem vlašný, dá svět pokoj, ale tobě a druhým, co jste »horcí«, říká všelijak. Tuhle jsem četl v Červánkách: »Studeným« na provaz — i korunu! Už vám sbírají — na provaz!

A ty nás ochotně pomůžeš věšet i s těmi, co jsou vlašni mezi námi jako ty. —

Proč vám přezdívají »studení«, když jste vlastně »horcí«?

A víš také, kdo nám tak přezdívá? Vlašni katolíci, jako jsi ty.

Nepovídej!

A kdo jsou všichni ti sociální demokraté nežli katolíci, jenže vlašni? Ale víš, jest to hrdinství od nich, vzít kámen a hodit po nás a utéci jako kluk. Ne, jsou to — hrdinové, co? —

Vždyť se jich nezastávám!

Neříkám, že zastáváš, jen ti chci z blízka ukázati uličnictví páchané na církvi a víře jen proto, že většina nás katolíků vypadá pořád jako ty dnes, totiž, že nejsou ani studení ani horcí, nýbrž vlašni a proto že jsou vlašni, dají si všecko líbiti a ještě takové uličnictví podporují, čtou a platí takové listy. Vidíš, kdyby dnes všichni katolíci v Čechách a na Moravě si řekli: Kdo je ten uličník, který se opovážil hodit kamenem po naší svaté matce církvi? Ať se odváží ještě jednou, dáme mu co proto a jeho list vícekrát nevezmeme do ruky: co myslíš, že by se stalo?

Inu, přestal by takový list buďto nadávat, nebo by přestal vycházeti. —

To se rozumí, tak by se jistě stalo. Ale vidíš, že nadává dál a vychází dál, protože si katolický lid pro svou vlašnost dá všecko líbiti a ještě platí svou potupu a hanu, místo aby se dopálil, jako ty jsi se prve troštoval a řekl: potud a dost! Chceš-li naši víru tupit, tup si, ale ne za naše peníze!

Inu —

Inu, jsme to hrdinové, vid' ? Dáme si naplít do tváře a ptáme se poníženě: Prosím, co pak to »koštuje« na rok? Já si to předplatím! Ale kdyby se tak zmýlil náš kněz a řekl: Jsi katolík, příteli, předplat si na rok list katolický, o, je! To by dopadlo! Ten nemá peněz, ten zase nemá času číst, ten se zase bojí, čtvrtý si myslí, že se to pořídí bez něho, pátý, že chce míti pokoj, šestý nedbá a sedmý si zase myslí, že vyhrá, když nebude číst nic, ani to ani ono, ani katolické ani protikatolické, osmý, že si to ještě rozmyslí, devátý, že by četl, až bude taky číst ten a onen, a desátý ohrne pysk a řekne: Dejte mně pokoj s tím štváním. Pořád si něco vymýšlíte! Dříve toho nebylo a taky jsme byli živi! Inu, jsme — hrdinové! —

Kdyby tě někdo poslouchal, myslil by, že zítra už bude konec světa a zatím svět stojí a ty jen mluvíš. —

Spíš konec církve a náboženství, řekni, ale těch věcí se nejméně obávám. —

Tak dej pokoj! Oč ti běží? Abys tejrál? To si můžeš směle nechat! Církev nezhyne, tak co?

Aby tě něco! Církev ovšem nezhyne, ale o nás běží. —

Eh, nic nám nebude! Děláš zbytečně ty a tobě podobní různice. Kdybyste dali pokoj! Byli jsme a budeme. Však bylo už hůř a nic se nestalo — nám proti proudu těžko plovati!

Máš dobře! Za kamny jest nejlíp! Po nás ať přijde potopa, vid'?

Poslouchej, dopálil se Sodomka, přijde-li potopa, to asi »Štít« ji nezastaví, ani jiné listy, jak myslíš. Přijde-li, inu, přijde, co odnese, odnese, však jest Bůh mocný dost, aby udělal zase nějakého Noe. —

Noe, na kterého čekáš, jest zde i koráb jeho — Kristus jest to s církví, milý příteli, a v tom korábu se musíme zachránit i my, rozumíš, musíme býti v rodině Noemově, musíme býti katolickými křesťany jak se patří, jinak se utopíme v nevěře nebo v bludech, které nevěře pomáhají. Tak jest to, milý brachu, s Kristem musíme jíti, s církví!

Neříkám, že ne!

Ale jít s Ním se bojíš!

Co bych se bál?

I, vždyť se třeseš zatím — před katolickým kalendářem! Ó ty hrdino! Utopit se, to nechceš, ale přičinit se, abys se neutopil, to taky nechceš! Takový jsi ty a mnozí s tebou! —

Takhle se spolu »citirovali« Sodomka se Spilkou. Spilka, že byl před tím po tři léta v katolickém spolku v Prosíku a pilně se účastnil schůzí a mnoho četl, dovedl mluvit skoro jako pan páter a teď si teprve

jak náleží liboval, že ve spolku katolickém byl a hodně »profitiroval«. Však se s ním nechtěl nikdo »dát« v celém Kroužíně do »patálie«, až dnes mistr Sodomka si »smočil«, ale skoro teď litoval, že co »začínal«. Spilka, že dříve ve spolku katolickém uvykl na čilý katolický život, těžce nesl netečnost kroužínských katolíkův a rád by býval vlil do nich nový život, katolické smýšlení v nich probudil, ke skutkům je popohnal, aby taky »něco dělali« pro svou církev a víru. Zatím viděl jen chabost a bázeň. Viděl, že se mnozí bojí i takové maličkosti, jako koupiti si svůj katolický kalendář. To jste mi čistí hrdinové! povídal si a hned napadl jednoho taky hrdinu, mistra Sodomku, aby ho trochu »rozebral«. Z kalendáře se dostali až na potopu!

Zatím, co tito dva cestou k domovu »dišputirovali«, zajdeme v Kroužíně jinam na chvíli. Třeba tam nalezneme jiné ještě — hrdiny! —

V hostinci »u zlaté hvězdy« sedí společnost. Jsou »extra«, aby k nim nemohl každý přisednouti. Pan páter Kofránek, pan učitel Rázný, pan pošt mistr Půnčocha, pan obecní výbor Smeták a pan Hnojůvka, rolník. Přetrásají poměry v obci, kde »hrají prim« nekatolíci a stýskají si navzájem.

Musíme se zorganizovati, navrhol pan učitel Rázný, takhle to nesmíme déle nechat.

Ušlapali by nás! mínil pan pošt mistr Půnčocha.

Snědli by nás! přisvědčil pan Smeták, pekař.

Utopili by nás! tvrdil pan Hnojůvka.

Pan páter Kofránek mlčky je poslouchal. Usmíval se nad jejich zápletem pro katolickou »věc«. Konečně prohodil: Měli byste, páni, čísti taky naše tisky, třeba Obnovu.

Proč ne? souhlasil pan učitel.

To ano! přizvukoval pan poštministr.

Ale jo! přikývl pan Smeták.

Souhlasím! přidal se k nim pan Hnojůvka.

Úvodní články jsou znamenité, navazoval pan páter.

Opravdu, znamenité! dotvrzoval pan učitel, některé jsem už četl, znamenité, výtečné. Samé jádro v nich! To bezpochyby pan biskup sám?

Pan páter přisvědčil.

Chlapík! řekl pan poštministr.

Umí to »podat«! chválil pan Smeták, taky to někdy čtu. —

A panu Šádkovi dát »náhubek« taky dovede! mínil pan Hnojůvka. Četl jsem z ní jedno číslo, mně se zdá, že ten úvodní článek měl nadpis »Zrcadlo fariseův?« To bylo skvostné! Ať se taky jednou pan Šádek podívá do jejich »zrcadla« a neukazuje chyby jen na kněžích našich!

Jest to drahé? zeptal se opatrně pan Smeták.

Obnova? Není! řekl pan páter. Pět zlatých ročně. —

Hm! pan Smeták na to.

A když se odebírá už jeden výtisk placený za 5 zl., stojí druhý výtisk už jen polovičku, 2 zl. 50 kr.

No, tak! řekl pan pošt mistr, to nic není! Jsme na to čtyři! Co pak přijde na každého? Maličkost! —

Žádná řeč! Předplatíme! To nic není! Na celý rok 62½ krejcaru, nevidáno! Utratí člověk víc všelijak! vykládal pan Smeták horlivě.

Předplatíme, předplatíme! souhlasili čtvermo.

Ujednáno tedy, pánové, ujal se slova pan páter a měl radost, že zase jeden katolický list se dostane do rodin a rukou katolických.

Složme hned peníze, co přijde na každého, navrhuje pan učitel, bude to aspoň odbyto!

To bude nejlepší! souhlasil pan Smeták a druzí dva s ním.

Obnos na předplatné tedy sehnán.

Velebný pán bude tak laskav a noviny objedná, vyjednával pan učitel; už to zná lépe než my. —

S radostí! svoloval pan páter, ale, prosím, páni, na koho z vás se má Obnova zasílati?

Nastalo utišení . . . . Rozpaky usedly pánům na oči, takže se, zadívali k podlaze. Snad tam hledali — odvahu!?

Já myslím, ozval se pan Smeták, aby to »šlo« na pana učitele. —

Dejte pokoj! ohražoval se pan učitel, víte, že po mně pasou! Ne, ne, na mne ne! Spíš na vás, pane Smetáku! navrhoval pan učitel.

Co vás napadá? obrátil se pan Smeták, nevíte, že jsem obchodní člověk? Ne, ne,

mohlo by mně to škodit! Prosím vás, znáte je! Ale tuhle pan pošt mistr by mohl?

Pánové, mne prosím ušetřte, jsem úředník, a to víte, klerikální list! Ne, ne, se mnou to rozhodně nejde. Ať se posílá na pana Hnojůvku, ten nezávisí na nikom!

To bude nejmoudřejší! přisvědčil pan učitel.

Pan Hnojůvka se podrbal za uhem. Inu, víte, když to nepůjde na mne, bude mně to milejší. — — — — —

Bylo na chvíli ticho ve společnosti. — —

No, víte, co? řekl pan páter, já to objednáám sám na sebe!

Sláva! hučelo čtvero hlasů rozradostněných, že »los« padl na Jonáše. Toho, pana pátera totiž, ať si velryba pohltí, jen když oni zůstanou celí! . . . . .

Ó, hrdinové! . . . . .

A teď, prosím, ještě do fary, jen kousek cesty, tak, trochu sice do kopečka, ale jen s chutí — prosím!?

Jsme ve faře. Pan farář u psacího stolku. Pochválen buď Ježíš Kristus!

Na věky buď pochválen!

Do pokoje pana faráře vchází pan »policejkomisar« s vážnou tváří. —

Ah, pan Simonides, i pěkně vítám, to jsou hosti na faru! Sedněte, sedněte! pobízí farář.

Děkuji! Prosím, důstojný pane, tuhle něco nesu. —

Co pak, co pak?

I, přinesla to holka ze školy, a mně se to nelíbí! Samý Hus jest v tom! Pan učitel Krtek to dal ve škole dětem, tak jsem to předplatil, ale vidím, že to pro katolíky není!

Pan učitel Krtek jest evandělík.

A co vlastně chcete?

No, holka ráda čte, chtěl bych, aby četla něco jiného, našeho, snad máme něco pro děti, nelitoval bych na to, ať jen čte!

To se ví, že máme! Chceteli, objednáám vám »Anděla Strážce« nebo »Rajskou Zahradku«, co budete chtít, to obě jest katolické a pro děti. —

To ano, to ano!

Až přijdu v pátek do školy, zeptám se, řekl farář, když mu pan Simonides ohlašoval, které děti ještě od pana Krtka odebírají helvetský list »Besídku Malých«.

Kdo pak z vás bere »Besídku Malých«? tázal se v pátek farář ve škole po vyučování.

Asi polovic dětí vystrčilo ruce hlásíc se.

Jest to helvetský časopis, poučoval farář, řekněte doma rodičům, aby vám předplatili katolický časopis, tuhle máte první číslo »Anděla Strážce« a »Rajské Zahrádky«, vezměte si je domů a ukažte rodičům, ať si to prohlédnou a vám potom předplatí! —

Děti se mohly utlouci, aby několik čísel na ukázkou pochytily a domů donesly.

Jářku, komu se to nebude líbiti, ať přinese číslo nazpět!

A druhou hodinu přinesly děti všechna čísla — nazpět! Šly nejistě s hlavami sklo-

penými. — Mezi nimi i dceruška pana »policejkomisara.«

Co pak, co pak?

Tatínek to nechce! hlásily děti.

Proč pak?

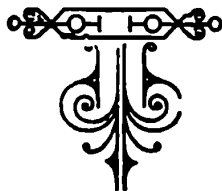
Že to jest drahé! —

Ovšem, 80 krejcarů! Není to rána na rok?

Ale Krtek odbývá svůj helvetský časopis dál mezi dětmi a katoličtí otcové platí jako morovatí, jen když to není — katolické! Ó, hrdinové! —

Co vlastně my katolíci chceme? To jest ovšem otázka, ale já pravím: Chceme-li něco, pak jistě nechceme býti — katolíky! My totiž něco katolického odebíráti? My? Co pak nejsme — hrdinové? My raději platíme helvetské rozumy, aby se neřeklo, že máme — svůj katolický rozum!

Ó, my, hrdinové! —

X.

Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého!

Ponocný ve Mrákotíně odtroubil půlnoc a vrací se ke svému baráku. Statky i chalupy jsou pohříženy ve hluboký spánek, tmavá jejich okna vyhlížejí ponurně do návsi, za okny ticho, všecko spí, jen sem tam zaštěká pes krátce, ospale, jako ze sna.

Jen u Markův zazářilo v oknech světlo, padajíc do noční tmy jako polekané, vyděšené.

Co pak ti tam kalabisují? hučí ponocný do vousů. Aha, napadlo mu, to, myslím, stará zase »kucká!« Inu, má už léta a nadřela se. Pane Bože, kůň to nedokáže, co ta ženská. Ach je, chudý člověk na horách něco zkusí, nežli se dostane na poslední konce. Ach je!

Zívnuł, vyklepal dýmku, zastrčil do kapsy a zvolna šel k Markovým.

Podívám se.

Ponocný se nemýlil. Stará Marková byla tuze obklíčena, a teď v noci přišlo to na ni jaksi hrkotem, cítila, že se blíží konec, zdálo se jí, že smrt oknem dívá se zrovna na ni, na postel. Otrásla se hrůzou. Čekala na smrt, pravda, jako na vysvobození, ale když se jí

ukázala z blízka, poděsila ji. Ne, jako se jí každý děsí, ale ještě jinak, hrozněji postavila se před ní jako strašný nepřítel její, jako mstitel neúprosný, jako posel hněvu Božího. — Marková byla odpadlice.

Když se vdávala, že byla »už na [půl kola« vdaná, jak se to, bohužel, často stává na smíšených osadách, aby zakryla hanbu, odpadla: Helvet ji sveřel a pak ji nechal.

Chceš-li jít na naši stranu, vezmu si tě, jinak —

Byla to krátká vyhrůžka, ale stačila, aby Verunu zničila.

Chceš-li mne míti, přestup. —

A ona přestoupila.

Bylo jí to skoro jedno tu chvíli.

Jen své fary se bála. Boha se tak nebála jako svého faráře, když měla jíti pro křestní list.

Laskavě jako milující otec domlouval jí tenkrát její farář, ale ona ho poslouchala netrpělivě; už by raději měla list křestní v rukou a běžela . . .

Verunko, Verunko! A na smrt nevzpomeň, až se ti probudí svědomí a tvůj hřích ti před oči postaví, tvůj hrozný hřích odpadu a pomoci nebude žádné? Kdo tvůj pád napravit ti pomůže pak, kdo tě smíří s Pánem Bohem? Dítě, dítě, co jen podnikáš? —

Snad to nebude tak zlé! odsekla tenkrát úsměšně, a když bude nejhůř, no, vždyť mohu vždycky poslat pro velebného pána, »můj« mně to k vůli udělá. —

Udělá, neudělá — o tom nyní těžko napřed rozhodovati, ale na to se tuze nespolehej,

rozmlouval ji farář, to jest to poslední, a já ti povím jen tohle: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého!

Já spěchám, velebný pane. —

Spěcháš! Ba ano, ale spěcháš, Verunko, do neštěstí a do záhuby. —

Pánu Bohu poručeno, usmála se tenkrát Verunka. Byla venku a ráda, že to tak lehkou odbyla. Měla z toho větší strach. Nu, ješt po všem nyní a od faráře má pokoj na dobro. Div si nevýskla, jak se jí ulehčilo, když vyběhla z fary.

To bylo tenkrát před 40ti roky.

Farář, který ji napomínal, dávno již zpráchnivěl ve vzdálené farnosti, kam se odstěhoval; za ten čas vystřídalo se tu kněží mnoho, a Veruna měla, jak si přála kdysi, od nich pokoj.

Od nich ovšem, ale sama v sobě dávno již pokoje neměla. Na oko byla sice klidnou, ale uvnitř to vřelo, duše se bouřila v ní, svědomí se ozývalo.

První léta ještě to ušlo, byl tu muž, pak přicházely děti, práce a starosti jedna stíhala druhou, a ona ani oddechu neměla, nezastavila se skoro, a tak prchla léta jako sen — až přišlo stáří. Rozkoš pominula, udřené tělo vypovídalo službu, dech se krátil, dostavily se noci beze spánku a — začalo mluvit svědomí.

Hlásilo se pomalu, ale už se jí to nespustilo, vzalo ji to jako do kleští, a ona se — lekala.

Lekala se — konce.

Už se nesmála, když si pomyslíla, jak tenkrát odbyla faráře a že má vždycky čas vrátit se zpět. —

Vrátit se zpět!

Ó, kdyby mohla, kdyby mohla.

Nebyla sama tenkrát, odpadly s ní jiné ještě spoludružky, a jedna po druhé vracela se kajícně zpět do církve, napravily svůj hřích, mluvila s nimi, viděla, jak jsou opět šťastny, slyšela je, jak vroucně děkovaly Bohu za tu milost, že jim dal vrátit se, byla na pohřbu ne jedné z těch, které až na smrtelné posteli se navrátily a s Bohem šťastně se smířily, jen ona nesměla ani pomyslit, že by mohla za nimi nazpátek do církve, kterou lehkomyslně byla opustila, k Bohu, jímž svévolně pohrdla, ke smíru, o němž si kdysi představovala, že se dostaví dle její chuti, na zavolání. — —

Co se jí zdálo tak snadným, to se jí později ukázalo nemožným, nedosažitelným.

Vrátit se zpět! Ano, jen kdyby mohla pro muže, pro děti . . . .

Vzdávala se pomalu té myšlenky, ale ona se k ní vracela noc jak noc a jako upír sedávala na pelesti jejího chudého lůžka a plášila spánek s unavených očí.

Vrátit se zpět!!

Není možná, není možná . . . .

A pak jí napadlo: až přijde nemoc. Kéž by přišla, pak — snad. —

A přišla jako na zavolání, aby jí řekla: teď máš čas! Vrať se zpět — vrať se!

Vrať se! Vrať se! Volala duše pobouřená
myšlenkou na blízkou smrt.

Vrať se! Vrať se! Volalo svědomí podě-
šené stínem hrobu, který na ně padl.

Až bude hůř, až bude zle opravdu, ko-
nejšila duši, tišila svědomí a přála si, aby to
už brzo přišlo, aby jí bylo opravdu zle, tuze
zle, pak už nebude odkládati, požádá muže,
poprosí ho pro Boha. —

Ó, byly to noci, byly to noci.

Jak jen mu to řekne? Jemu! Tak jest
tvrdý, zarytý, pravý »beran«, a ona proti němu
bezmocná, na jeho vůli závislá. —

A děti, dcery, ty budou činit! Jak jen
to poví, jak to dokáže? Bože, smiluj se podle
velikého milosrdenství svého . . . .

Konečně!

Dočkala se. Po čem práhla, dostavilo se:
bylo jí hůř a hůř. Nesmí déle odkládati, musí
do toho, děj se, co děj.

Nadešla noc, o které píši.

Táto! ozvala se z postele.

Jest ti hůř?

Ba — musíš na faru — dál nemohla.
Rozčílení ji dusilo, krev hnala se k srdci, tla-
čila se k mozku, zdálo se jí, že se točí s ní
světnice. —

Snad až ráno, »náš« nerad v noci kam
jde, vždyť víš! namítal muž.

»Nevím, táto, jestli to vydržím, ale slyšíš,
pro »vašeho« mně nechod, já chci »našeho«. —

Pro Boha, co to pleteš? vyskočil muž.
Váš, náš — co se ti to motá v hlavě s tím?
Snad tě nechytá »konfus«.

Milý brachu, nebylo by divu! Já nemohu již dlouho na místě obstát, že jsem tenkrát odpadla k vám, a teď mě to trápí — štkala Veruna.

No, no, bláhová! On tě z toho »pán« vyvede, jen se neboj, do rána není už dlouho, já tam za chvíli skočím. A co ti takové hloupé věci napadly teď najednou? Kdyby ti nebylo zle, věru bych se s chutí zasmál, že špásuješ. Jdi, stará, jdi, teď budeš fňukat! Ani na to nemysli. —

Ach, Ježíši, Ježíši, ustrň se Ty nade mnou, když mne můj manžel opouští v úzkosti smrtelné! bědovala Veruna. On mne nechá zahynout jako tu němou tvář — ach Ježíši, Ježíši ukřižovaný! —

Veruno, neblázní, ať se nerozhněvám!

Matko Krista Ježíše, neopouštěj mne, naříkala Veruna. Táto, muži, pro rány Krista Pána tě prosím, nezatvrzuj se nade mnou! Pro Boha živého, ustrň se, slituj se! Slyšíš, slituj se, prosím tě na smrtelné posteli. —

I, kdož by tě takhle poslouchal! vybuchl muž hněvivě a jak byl, vyběhl z chalupy na náves.

Zbláznila se! huboval ještě venku. —

Co pak se u vás stalo, kmotře?

Ach, to jsi ty, ponocný? I s naší mámou jest nějak zle a to víš —

Pán Bůh tě potěš! Myslil jsem si, co teď svítíte. Tak jest zle?

Ba, zle! A má ti ona nápady. To si považ, mám jít pro katolického faráře a honem, a našeho ne a ne k sobě!

Rány Boží! Toť snad už se tak plete. --
Taky jsem to povídal, ale ona vede svou
a brečí a prosí; utekl jsem raději ven. --

To jsou věci! To jsou věci! divil se ponocný — a kdo jí to napískal a teď?

I, že prý jí to dávno trápí, a tak ti činí a vyvádí, vztekl bych se zlostí. —

To věřím, to věřím, hochu. Ale počkej, půjdus sebou, chceš-li, snad jí hlavu napravím. —

Pán Bůh tě, kmotře, sem vedl, pojd' jen, pojd'! Já zatím vzbudím holky a dáme se všichni do ní. To by tak bylo! —

Dali se tedy společně do ní a jak!

Nejhůře řádily dcery. Odřeknou se jí navždy, na funus jí nepůjdou, proklínat jí budou. --

Byla to u Marků pro Verunu noc strašná.

Naposledy od matky zlostně dcery utekly, zůstali jen Marek a ponocný u nemocné.

Ponocný sedl k posteli a rozmlouval s Verunou, mluvil o Hospodinu a víře, ta že přikrývá hříchy, a římský kněz že nic nemůže, bránu do nebe si uzavře, a co že by teď si chtěla uhasit světlo pravé, když jí Hospodinke světlu zě tmy římských pověr přivedl, a co by o ní řekli druzí bratří a sestry ze sboru Páně, jak je všecky, ale všecky chce na konec potupit, jakoby v jejich čistém evandélium nemohla ani dobře umřít, a jakou by měl Marek a dcery ostudu před sborem a co mrzutostí a hněvu, a »pán« že jí přinese útěchu, jen jak bude den. --

Kmotříčku, pro Boha vás prosím, vždyť jest vaše taky katolička, nenechávejte mne

tak, přejte mně aspoň vy dobře umřít, když dcery a muž jsou tolik proti mně, vždyť vy jednou taky musíte, ach, pro vaši poslední hodinku prosím vás pro Boha — abyste jednou pokojně mohl odejít — abyste měl v hrobě jednou pokoj — ach, já ho míti nebudu, nebudu, ó slitujte se a jděte vy tam, když z mých nikdo nemá srdce a slitování. —

Skála byla by se pohnula nad tím nářkem; pohledem na ubohou, sklíčenou Verunu pohnul se i ponocný.

No, když, kmotra, tolik voláš a prosíš. —

Ach, můj kmotříčku zlatý, Pán Bůh vám odplatí, co pro mou duši učiníte, jen prosím vás, aby už to bylo, já toho snad nedočkám! A pošlete sem vaši, ať vezme, co jest potřeba a trochu to přichystá tady, víte kříž a svíce, však ona už bude věděti, jen kdyby to už bylo. Ach, Ježíši milosrdný, dej mně toho dočkati. —

No, kmotře, sám slyšíš, volá pro Boha, jsme přece lidi; když myslí, že jí to pomůže a jinak nedá, tak jakáž pomoc. Neboj se, řeknu všem, jak jste nechtěli a bránili, toho se neboj, že se nezastanu, ale teď se oblec a jdi na faru sám, já doběhnu pro ženu, myslím, že to opravdu spěchá, a holky ať dají pokoj aspoň, než se to odbude. —

Markovi se mnoho nechtělo, ale bylo ho hanba, když se už cizí člověk přimlouvá — oblékl honem kabát a povídá:

Tak pojd', ty pro ženu, já na faru, ale — to řekl už jen tak pro sebe — raději bych zlámal obě nohy.

Pán Bůh ti to zaplatí! žehnala ho Veruna plná radosti, že se jí přece naplní její touha, že se nad ní smiloval Kristus, že ji nehodnou navštíví za chvíli v rukou kněze, že ji jako ovečku zbloudilou přece nalezl a nazpět uvede do církve své, ústy svého kněze rozhřeší, očistí, na cestu do věčnosti posílí. —

Ponocná přiběhla v malé chvíli, chystá na stůl bílé plátno jako prostěradlo, doprostřed staví svatý kříž, po stranách jeho dvě svíce, svěcenou vodu do skleničky, sůl na talířku a na otření prstů po svatých olejích vatu klade na stůl. Veruna se modlí, oči jí září, hrudí nadějí se pozdvihuje, srdce v těle mocně buší radostí, jakoby chtělo z těla ven a vstříc svému Spasiteli a vrhnouti se kajícně k jeho nohám.

Čekají obě, aby se rozzžaly svíce, až uslyší zvonek pod okny, a přijaly v pokoře Pána života i smrti, až k nim zavítá přes chudý práh, aby obohatil Svou milostí a láskou duši ochuzenou, bídnou, na dalekou cestu již již z těla vykročující. — —

Kačenko, vytrhla se Veruna z modlení, já nevím, co jest to, ale mám strach, nejdou tak dlouho; měl jít raději tvůj, já našemu nevěřím, aby tak, pro Krista Pána, přece jen šel »tam« — místo pro katolického.

Ale, co ti napadá, Verunko, tvůj je sice divný, ale to by ti snad přece neudělal; zdá se mi, počkej — že slyším kroky, ano, už jsou pod okny.

Ale že nezvoní? plná úzkostí namítá Veruna.

Bodejt', taky mně to jest divné, ale raději rozsvítím, budou už tady. —

Škrtá sirkou, svíce se pomalu rozhořívá, pak druhá, až v plném jasu ozářená světlička očekává Spasitele, to světlo jediné, světlo pravé duší vězících ve tmách hříchův, jako byla duše Veruny.

Jsou tady! volá ponocná taky rozechvěna jednak tou příhodou podivnou, jednak spěchem a očekáváním těch věcí, které přijdou.

Ve světnici se rozhostilo posvátné ticho, ale hned po tom cvakla klika u venkovních dveří, dvěře se otevrou a do světnice vchází — pastor helvetský.

Kriste Ježíši! vykřikla Veruna poděšená.

Ó, ona to tušila, muž ji oklamal, šel sice na faru, ale ne na katolickou. —

Helvetský kazatel sotva spatřil sv. kříž, svíce hořící a již se mračí a přísně volá na zmatenou ponocnou:

Co ty pověry tady! Pryč s tím modlářstvím se stolu!

A ponocná chvatně uklízí sv. kříž, shází svíce, odstraňuje vše to, co prvé ochotně byla pro návštěvu katolického kněze přichystala.

Kriste Ježíši! Kriste Ježíši! naříká žalostně Veruna s očima do kořán vyvalenýma, vyděšená, zoufalá, oklamaná. —

Marek posupně hledí k zemi s tváří tvrdou, jako kamennou, pravý beran.

Pastor se chystal k úkonu.

Milá sestro v Kristu! Hospodin náš . . . . —

Jděte pryč! vykřikla strašně Veruna, jděte pryč! Já vás nechci, já jsem vás k sobě ne-

volala, já chci umřít jako katolička, Bůh můj mne slyší, že jinak nechci. Odříkám se bludu, proklínám svůj odpad. Žádám si vrátit se nazpátek, muž mne podvedl. Kriste Ježíši! Matko bolestná!

Pastor se nedal odbýti.

Hospodin náš smilovává se nade všemi, kdož věří v Něho, smiluje se i nad tebou, ubohá ženo, a —

Ale já vás nechci. Nic od vás nechci, slyšet vás nechci. Nic, nic, jděte pryč s vaší útěchou!

Obrátila se ke stěně, strhla peřinu na sebe, zakryla si hlavu a plakala usedavě.

Pastor vida, že se marně namáhá, přestal.

Myslím, že tu nejsem nic platen, povídá Markovi, někdo ji, trvám, přemluvil — hodil očima po ponocné — a ostatně, však víte, že byla poslední chvíli na smyslech tržená. Jestli se utiší, dejte mně vědět, já přijdu zas.

Odešel, ponocná všecka polekaná za ním s křížem a svícemi. Marek s dcerami rozeleni zůstali ve světnici.

Nejstarší dcera skočí k posteli, strhne peřinu s matky a místo láteření vykřikne:

Tatínku, ona se nehýbe! Ona nedýchá! —
Sahají na ni: byla mrtva. —

Bylo po boji.

Marek ulekaný, dcery vyděšeny. Snad se v nich hnulo svědomí.

A mrtvá ležela tu jako oběť náboženské vášně, jako oběť svého poblouzení v mládí, svých vdavek, svého hříchu; ruce, jak držela peřinu, zkrouceny, oči vytřeštěny, zsinalá.

Ležela tu uprostřed svých — opuštěna, zrazena, s obrazem zoufalého zápasu na strhaném obličejí.

Opustili, zradili ji!

Nevrátila se zpět, nesmířila se s Bohem, nedošla Jeho milosti. . .

Kdyby žil farář, který ji tenkrát napomínal, byl by nad mrtvolou její mohl říci místo všeho povídání pastora, které měl v den pohřbu, do třikráte:

»Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého!«

Katolíku, katoličko! Tenhle příběh jsem dle skutečnosti nakreslil pro tebe a děti tvé, abys v čas pokušení vzpomněl na Boha a řekl si: Nebudu pokoušeti Pána Boha svého! Abys vzpomněl na smrt svou, která tě ze všeho čeká naposledy a která nebude dobrá a šťastná pro tebe, budeš-li v mládí lehkomyšlně říkati spoléhaje se: vždyť se ještě mohu vrátit nazpět, ne-li dřív, aspoň na smrtelné posteli. —

Ano, můžeš, ale nebude to záležití jen na tobě, nýbrž také na Bohu, a ty nevíš, dá-li ti Pán Bůh milost, abys se vrátiti mohl. Proto: ostříhej víru svou a víru dětí svých a pamatuj, abys nepokoušel Pána Boha svého!

XI.

Náhoda nebo trest Boží?

Má dceruško malovaná, Bohem daná,
malovaná — á — á! Aničko má — á —
Bohem daná — á — á!

Už ochraptěla od nářku jdouc za rakví
své Aničky. Nesli ji mládenci z rodného domu
osadou k farnímu kostelu.

Zpěváci zpívali vážně žalm 50., mezi
přestávkami pronikal nářek matčin: Bohem
daná, malovaná, dceruško má — á — á!

Měla jen tu jedinou; na ni se starala,
pro ni pracovala, jí k vůli šetřila až lakotila,
a teď ji provází na cestě poslední ke hrobu!
Aničko má — á — á!

Anička Bezchlebova byla hezké děvče.
Že byla sama jediná na familii, měla se také
do čeho ustrojít, a tak jí všecko slušelo, že
matka se rozplývala radostí pohledem na ni.

To bude nevěstička, pane! —

A dnes měla svatbu, pohřeb.

Toho se Bezchlebka nenadála, že ji
z domu takhle vyprovodí, tak najednou že
vpadne smrt do jejího domu na místo ženicha
a urve jí to nejmilejší, jediné potěšení. —

Umřela jí, odešla. Ale jen kdyby si nemusila sama dávatí vinu, kdyby si aspoň vyčítatí nemusila!

Ó, tenhle pohřeb stál za tisíc kázání. Přece jen tahle smrt, když chce, udělá kázání, že se v člověku dech zatají, srdce se sevře, hlava jako opilá zatočí. — Ale abych už vypravoval.

Osada farní, o které vypravuji, jest nábožensky smíšená. Bydlí tu katolíci pomíchání s nekatolíky. Nekatolíci, ač v menšině, díky netečnosti katolíků, vládnou v obci a katolíci tančí dle jejich noty. Co chtí nekatolíci, to ochotně ve spolku s nimi činí katolíci třeba na škodu svou, na škodu svého náboženství, na úkor své církve. Za to se jim dostane chvály do očí, ale po straně výsměchu, jenže oni toho dlouho nechápou a ani nevěří, když se jim na to ukáže nestranně, ba někdy se i zlobí, až pořádně naběhnou — a pochopí. Jenže po účinku zlá rada. Domlouváš jim a oni tě odbudou: A, my to nepředěláme — a jsi — hotov.

Tak to bylo zvláště s tanečními zábavami v čas církevním zákonem zapovězený.

Helveti chtěli míti muziku na sv. Štěpána, druhý svátek vánoční a katolíci, toť se ví, budou tančiti s nimi na potupu církve, jako by pro ně neplatilo Kristovo slovo: Kdo by církve neuposlechl, budiž jako pohan a publikán! —

Ale tentokráte přece to nešlo tak hladce. Farář katolický před svátky vánočními své osadníky napomínal a upozornil na zákaz

církve svaté ohledně tanečních zábav až do svátku Zjevení Páně čili svatých tří králů. Do té doby katolík nemá se účastniti takových veselí, chce-li před Bohem a církví zůstat katolíkem. Katolíci ovšem ničeho nesmlčí, naopak všechno, co se jim poví, za tepla povídají a jest-li to něco, co jim právě nevoní, ještě při tom hubují, před nekatolíky na svého kněze reptají, a ti z toho mají radost a ještě podněcují a popichují a po straně se vysmívají, protože oni sami nikdy před katolíky si nezadají, aby na svého kazatele hubovali, proto že by v tom viděli svou a svého evandělia nečest; proto mlčí a jsou tajni jako kniha sedmerou pečetí zapečetěná i tenkrát, když by opravdu mohli hubovat. A tak hubovali katolíci i tentokrát a na faráře žehrali, že jim nic nepřeje a kdesi cosi, a prudčí hned přidali, oni že si poroučet nedají a nedají.

To byla voda na helvetské mlýny.

Farář ti bude poroučet! vysmívali se.

Snad se nebojíš faráře? I jdi mně, proč bys se na něj ohlížel, vždyť to povolují páni od ouřadu a jsou taky katolíci. Ti přece líp vědí než váš farář, co se smí a co nesmí. To jen váš farář si pořád něco vymýšlí a dělá různice.

Opravdu farář způsobil různici v pravém smyslu toho slova. Katolíci se měli různiti, lišiti, rozeznávat od nekatolíků. A ještě více! I katolíci se měli různiti, totiž mělo se ukázati, kdo jest katolíkem opravdu, dle skutků a kdo katolíkem jen tak dle jména.

Ale ať si někdo nemyslí, že taková věc se odbude ve smíšené osadě jen tak hladce a bez boje. Kdo ve smíšené osadě nežil, nechať si trochu představí život v rodinách, v obci smíšené. Tu se bojuje nejdříve doma, od čísla k číslu, nežli přijde boj na ulici a zachvátí celou obec, aby ji rozrůznil, na pravo a na levo rozestavil ve dva protivné tábory, kde se potom odbude vojna dvou vyznání, dvou různých směrů. Tu se opravdu vyžaduje statečnost a odvaha, o čem ani ponětí nemá katolík, v rodině a v osadě čistě katolické žijící. Na příklad jest v rodině matka katolická, otec nekatolík a děti buď víry matčiny nebo po otci, nebo dcery po matce katoličky, chlapci po otci nekatolíci.

A nyní má katolická strana v takovém postavení zachovávatí své náboženské předpisy, když strana nekatolická nezůstává při tom nestrannou a shovívavou, naopak postaví si hlavu a žádá, aby katolická část rodiny zapřela své a šla s ní, chce-li míti doma pokoj. To nejsou malé věci. Anebo: Do katolické rodiny nebo pomíšené dochází ženich nekatolík; on k muzice půjde, kdyby jindy nešel, a co teď? Nepůjde-li taky ona, jest po známosti, po kopulaci, po zaopatření. Aspoň si to tak může vykládati katolík, a to všecko stěžuje boj jeho, když se má rozhodnout buďto pro církev a ztratit v domě pokoj a výhody časné a vyhlídky, anebo proti církvi a získati pochvalu, zaopatření, zisk. Katolík věrný na smíšené osadě jest hrdinou své víry a čeká ho větší odměna u Boha, když setrvá, nežli

katolíka v osadách čistě katolických, kde takových bojů není.

Tím více by se měli zardíti hanbou katolíci v krajích a osadách čistě katolických, že si poměrně málo váží své víry a skoro nic nedbají zákonů jejích, ačkoli by je to nestálo obětí žádných, nebo jen nepatrných. —

Tak co? Bude muzika nebo nebude?

Bude, musí býti, »justament«!

Vždycky byla, vždycky se »na Štěpána« tančilo! Ani bych »Štěpána« bez muziky neužil.

To já říkám! A co jemu jest potom, faráři? Nevídáno! Naše Anička už má šaty přichystány. A co by řekl Josífkův, kdyby zůstala doma! Ne, ne! Naše Anička k muzice půjde a dost!

Tak se troštovala Bezchlebka s horlivostí lepší věci hodnou.

Co by řekl Josífkův! — Nu, ano! Vždyť se »chtějí«, a kde pak by se mohli ti dva lépe »užiti«, než-li při muzice.

Ba ano! Mladost, radost, ať to něco užije za svobody! Jak se jednou děvče vdá, jest konec všemu! Aby jen hlídala chalupu a konejšila děti; mužský to doma nevydrží, co pak těm jest hej i po svatbě, ale ženská, co neužije za svobodna, nemá!

Inu, inu, jest to skoro pravda, ale když ta muzika přece jen býti nemá na ten svátek! řekl starý Brázda. Vždyť to farář nezapovídá; že pořád proti němu něco máte, on za to nemůže. On to musí hlásat, ale zapovídá to církev svatá, ne on, tak mu dejte pokoj a nepřevalujte ho z huby do huby!

Nevídáno! Jindá to taky církev zapovídala a jiní faráři si toho ani nevšimli, co lidé dělají a byl pokoj a byli tu léta a bylo dobře, a tenhle jen přijde a už zapovídá!

Bezchlebka byla na faráře tuze rozezlena, a starý Brázda jen příkládal polínka na její oheň, když ji chtěl utišit a opakoval:

Ale, osobo, když to svatá církev přece jen zapovídá.

Inu, zapovídá! utrhla se Bezchlebka, zapovídá! — Nám! A páni tuhle v městě si dělají bály, kdy chtějí, jen nám chudým se všechno zapovídá!

Nepovídej! Pánům se to zapovídá jako nám chudým, jenže my chudí nechceme poslouchati zrovna jako ti »páni«!

A co má člověk na světě, než co užije, chudý obzvlášť. —

Myslím, že s tou muzikou mnoho neužiješ, a když můžeš tancovat jindy, máš na tom dost, a ještě se ti Ančka vytančí, až bude k tomu čas, ó je!

Ale Josífkův?

Inu, milá brachu, ani se tak do toho nežeň; kdyby aspoň byl katolík. —

Aťsi není, ale jest spořádaný a má peníze.

Však jich u vás není zrovna potřeba; ostatně, peníze ještě nejsou všechno, a stojí psáno: Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a to ostatní bude vám přidáno, rozumíš!

Bodejť bys nekázal! vysmívala se Bezchlebka; ale teď, pane, jest jinší svět a to, co povídáš, to už teď neplatí.

Já myslím, že starý Pán Bůh ještě žije a dnes jako včera že platí: kdoby církve neposlechl, budiž jako pohan a publikán.

Že se nemrzíš! Pro takovou hloupost takové řeči! Nevídáno, pro jednu muziku.

Že tak mluvíš! Když neposlechneš v malé věci, jak pak poslechneš ve věci důležité, a ostatně tohle není ani malá věc, abys věděla; dáš jiným špatný příklad, pohoršení. —

Prosím tě, nemluv! Tancovala jsem na Štěpána vždycky, ať tancuje taky má dcera. Však se mně posud nic nestalo a jí se taky nestane. Pro jednu muziku!

Jak chceš, ale Pán Bůh posud neumřel.

Bezchlebka mrzutě odbroukla a uhnula stranou; jest ještě ze »starého vydání«, povídala si — s tím teď člověk daleko nedojde, a byla ráda, že ona už nepatří do »starého vydání«, když se ještě lidé ohlíželi na Boha a dali na církvev.

Bezchlebka si to libovala, že starého Brázdu »odbyla«. Jaký pak má on ze světa rozum? Doma vysedá s knihou v ruce za pecí a pořád jen v tom hloubá a hochy drží »zkrátka«, že jsou jen za posměch a »do světa« se nehodí. No, ti jistě nikam nepůjdou. Ať jen zůstanou doma, tak by jen druhým kazili radost. Ó, to jest Josífkův jinší chlapík. A že není katolík? Co pak on za to může? V čem se člověk narodil, v tom ať jest. Ona Aničce bránit nebude, ne, ne. Ať se vezmou, když se mají rádi, však to beztoho jen ti kněží dělají, Pán Bůh jistě ne; vždyť se jim vede líp než katolíkům, jak jim Pán Bůh žehná, a kdyby

je Pán Bůh neměl rád, ani by se jim tak nevedlo a nebyli by ani, kdyby je Pán Bůh míti nechtěl. To jen ti kněží naši pořád si něco vymýšlejí a jen by zakazovali. --

Bezchlebka neměla faráře ráda; jeho kázání proti smíšeným sňatkům se jí docela nic nelíbila. Ona už měla svůj plán s Josífkovým a tak se utěšovala sama, jak uměla, ovšem na prázdno, nebo jaký rozum, takové dílo. A jí to bylo jedno, protože hleděla jen tělem na svět a hledala jen to, co tělesné jest a nikdy se nestarala příliš ani o duši svou ani dceřinu, jen když jí hodně nahospodaří. Kde pak ona věděla o přikázáních církevních. Tak tak že se ráno v chodě pomodlila, někdy že odskočila do Božího kostela, ale mnoho tam platná nebyla; taky ze zvyku ke správě Boží se dostavila, a to ostatní pro ni nebylo už ničím anebo čímsi vedlejším. A teď najednou má se starati o takové »hlouposti« a na ně dbáti. —

Myslím, že Bezchlebka nebyla a není samotná mezi katolíky vůbec a ve farnosti smíšené zvláště. Takových jest na tisíce, že jsou katolíky jen dle jména čili jen z toho důvodu jediného, že je »bába« zanesla ke křtu na faru katolickou a ne na helvetskou. —

Takoví ovšem ani nevědí, že jsou jaká přikázání církevní a tím méně dbají toho, aby je zachovávali. Proto si myslím, že i v povídce mohou naše církevní přikázání jednou uvedena býti, a že to nebude na škodu žádnému katolíkovi, když si je jednou přečte i v povídce, aby věděl, kdy se může katolík státi

pohanem, člověkem bez víry, bez náboženského vyznání. Nuže, tady jsou! My katolíci máme si pamatovati aspoň těchto pět příkázání církevních:

1. Svátky zasvěcené světiti.
2. V zasvěcený svátek při celé mši sv. přítomen býti.
3. Ustanovené posty zachovávat.
4. Aspoň jednou v roce zřízenému knězi se zpovídati a v čase velikonočním Nejsvětější Svátost přijímat.
5. V zapovězený čas svatebního — a jemu podobného — veselí nedržeti.

To poslední jako nejvíc časové nejdřív jsem vybral, poněvadž až srdce bolí nad tím, jak všechen lid náš vrhl se jako rozumu a rozvahy zbavený na muziky a zábavy, taneční všeho druhu právě v čase zapovězeném, aby vědomě i nevědomky druhdy pro zbožnost svou proslulý český lid hlásal, že od matky své duchovní, církve, duševně odpadl a jen tělesných věcí žádostiv jest na zkázu svou i duševní i — hmotnou.

Pro jednu muziku! Nevídáno! říkala Bezchlebka před týdnem a dnes?

Dceruško má, malovaná, Bohem daná, Aničko má—á—á!

Tak naříkala Bezchlebka dnes, za týden, po — muzice.

Helveti přece sehnali muziku »na truc« faráři, a kdo z katolíkův o ni nejvíc stál, byla Bezchlebka s Aničkou.

Vždyť tam bude Josífkův!

K muzice přišly mezi prvními, aby Josífkův věděl, že jim na něm »záleží«!

Ale, jestli počítaly, že za nimi pohrnou se druzí z katolíků, jen starý Brázda s »hochy« že zůstane doma »za pecí«, to se tuze sklámaly; z katolíků nepřišel kromě nich nikdo. — Došli sice za to posměchu ode všech nekatolíkův, ale jich to nebolelo, měli naopak radost jeden z druhého, že zůstali doma, své církve uposlechli a měli to za zlé Bezchlebce, že k vůli helvetskému ženichu na nic se neohlíží, jakoby toho tolik potřebovala, když u nich všeho dost, a může si spíše poručit na ženichovi, nežli se mu ještě takhle podkládati. Ale Anička byla ve slávě. V hospodě si jí předcházeli, jí pochlebovali, chválili o překot, ona jediná jest moudrá, ostatní katoličky jsou pošetilé. Co pak jim ale ten jejich farář dá za to, že ho poslechly; snad »ňaký ten odpustek«! Ale ona, Anička, to jest vidět, že rozumí světu, za ně se nestydí, za farářem jako školačka neběhá. To bylo chvály! Anička zářila, Bezchlebka se pýchou nadýmala. A Josífkův?

Teď tě mám, Aničko, teprve rád! povídal jí, když se točili v kole sami dva, že jim »na počest« udělali »solo«.

Anička byla v devátém nebi. Žádná tu nebyla takhle vážená dnes jako ona. Žádná se jí z katoliček nevyrovná. Hloupé, co z toho budou mít, že zůstaly doma? Ona se tak krásně vytančí, pobaví; teď teprve poznává, jak dobře udělala, že šla.

Že nikdo z katolíků nepřišel, bylo v kole »tuze volno« a aby se to zakrylo, tančilo se

»o všecko pryč«.

A tančilo se, až se z tančících kouřilo, ale o půl noci přece jen to začalo váznouti; všecko umdlévalo, hudebníci byli mrzuti, že málo vyhrají, tanečníci byli uhoněni, nic naplat, bez katolíků to přec jen nešlo. Konec koncův o půl jedné bylo po muzice k veliké mrzutosti helvetské furie, která chtěla ukázati, že i bez katolíků »postaví« muziku. Ale nešlo to. Josífkův vyváděl s Aničkou, že jen hořela. Všecka unavená, spocená, ale šťastná, ó, šťastná — Josífků ji vyprovázal domů jako ženich.

Pro jednu muziku! Tančila jsem vždycky na Štěpána, a nic se mně nestalo!

Blažená, s pohrdavým úsměškem nad hloupostí druhých katolíkův usínala Bezchlebka. Nespala dlouho, aby nic nepromeškala v hospodářství, vstala, Anička ať si poleží. Nadře se ještě dost, a včera jí udělala velikou radost!

Ať si poleží, udělám všecko sama!

Zatím uvařila snídání, pojedla a že byly ještě skoro svátky, usedla k oknu a dala se do správký. Toť se ti, děvče, daří, usmívala se, že Anička posud v komoře a nevstává. Ještě ji nechám, ať si hová, však to bylo nákyho tance. No, aspoň užila!

Bylo už jedenáct, Bezchlebka sebou trhla, odložila práci a povídá: Nic platno, už abych ji sehnala s postele, toť je spaní! To já jsem bývala jinačí! a usmála se vzpomínajíc, jak ona po muzice jakoby nic a třeba do rána se točila v jednom kalupu. Ale teď už lidi nic nevydrží, hned jsou na hromadě.

No, musím už, musím — na tu naši

holku. Odešla do komory, ale hned vylítla ven, na dvůr a ze dvora na náves. Ježíš, Maria! Ježíš, Maria! rukama lomíc křičí jako rozumu zbavená. Lidé vybíhají, že zaslechli její pronikavý nářek, běží kvapem k ní, za ruce ji chopí: Co pak, co pak?

Ach Ježíš Maria! Aničko má! Ježíš Maria!

Tak přece mluvte! dotírají na ni.

Ona jest mrtvá-á-á! Mrtvá-á-á!

A zas rukama lomí a v zoufalém nářku rve si vlasy s hlavy: Mrtvá-á-á! Ježíš! Maria! Mrtvá-á-á!

A lid se kupí kolem ní a nevychází z udivení. Co pak se stalo? dorážejí na ni.

Ježíš Maria! Jdu vám ji budit a ona nic, a jdu blíž, a ona se vám nehýbá, a sáhnu na ni, a ona vám studená-á-á! Ježíš Maria-á-á! Anička má-á-á!

Bezchlebku zármutkem a leknutím skoro smyslů zbavenou odvádějí útrpné ženy domů, za nimi kde kdo přiběhlý v zástupu, a všichni rozděšeni, zamlklí, jakoby náhle ruka Boží přešla kolem nich, až se zachvěli.

Ale Aničku už nezbudili. Posláno pro lékaře. Přijel, prohlédl, vyptal se a řekl: Ochrunutí srdce.

Dědinou ozval se pronikavý hlas umíráčku: umřela! umřela! umřela! zdál se volati od čísla k číslu a kdo jeho volání zaslechl, zachvěl se bázní tajemnou, cítě a uznávaje, že Anděl hněvu Božího navštívil tichou jejich ves, po včerejší »truc muzice« ještě stichlejší než jindy. Jen tam s hůry od Bezchlebů pronikal tichem ulekaných domků nářek a pláč.

Aničko má! Aničko má — á — á!

Ti, kteří včera tančili s Aničkou církvi svaté na potupu, slyšíce umíráček řekli: Ale, ale, totě náhoda.

Katolíci, kteří slavili svatého Štěpána s církví svou, řekli: Trest Boží! a byli rádi, že oni včera nesvolávali neposlušností svou taky na sebe Boží trest.

Starý Brázda se pomodlil, když hlas umíráčku žaloval i jemu novinu smutnou, a řekl: Starý Pán Bůh posud žije. Kdo smí pohrdat jím beztrestně? Pán Bůh jí buď milostivým soudcem.

A když šli z pohřbu, přidružil se Brázda k děvčatům a povídá: Tak co, děvčátka? která z vás půjde na svatého Štěpána urážet církev na přes rok?

A řekly: Žádná, ani na Štěpána, ani jindy. Pán Bůh nám ukázal, že přikázání církve svaté jeho bez trestu se přestupovati nesmí.

Milý čtenáři, katolíku, co pak ty tomu říkáš? Náhoda nebo trest Boží? Aspoň o tom trochu přemýšlej a zákonů svaté církve Boží, kterou ti Pán Bůh poslouchati přikázal lehkovážně a na potupu její nepřestupuj, věda, že, co ti církev káže, k tomu tě Bůh váže!*)

---

*) Zapovězené časy jsou: doba od první neděle adventní až do svátku Zjevení Páně, od popelce až do neděle provodní. Též i všechny dny postu a dny křížové.

Nesluší však světské veselí ani v sobotu večer nebo před svátkem, jelikož se tím již neděle neb svátek zneuctívá a k zanedbání mše sv. v den sváteční vede.

XII.

„Nepotřebuji zpovědi!“

V Podhrází koná pan farář velkonoční křesťanské cvičení.

Ve školní světnici shromáždili se šcole odrostlí, dospělá mládež obého pohlaví, muži i ženy, hospodáři i hospodyně, i čeleď.

Duchovní pastýř vykládá čtvrté přikázání církevní: Aspoň jednou v roce zřízenému knězi se zpovídati a v čase velikonočním nejsv. Svátost oltární přijímati.

Přítomní pozorně sledují řeč svého kněze a když je ku konci vybídnul, aby všichni dle příkazu sv. církve přijali sv. svátosti pokání a oltární, duši očistili, s Kristem se spojili, ve víře svaté se utvrdili, jiným dobrým příkladem předcházeli, ukončil cvičení řka, že za nynějších časů ne jeden katolík ani jednou v roce se nezpovídá, Pána Boha nepřijímá, všelijak se přitom vymlouvaje, ba třeba se ještě posmívaje, ale že Pán Bůh nikomu nezůstává dlužen a zadarmo vysmívati se nedá.

Zatím v hospodě »na kopečku« bylo také cvičení, jenže — nekřesťanské. Kolem tří stolů seděli »lepší« katolíci z rolníků, kteří o výklady farářovy »nestojí«, potom nekato-

líci, kteří jim sice silně přizvukovali a je za jejich »pokročilost« chválili, ale sami, když k nim zavítá jejich pastor, do jednoho se dostaví »na slovo Boží«, konečně jeden žid, obchodník, který »drží« s »osvětou«, ale dře přitom i ty »osvícené« i ty »zpátečníky«, jak se kdy dá dělat; a stranou sedí nějaký ten »menší« člověk z chalupy nebo jen baráku, aby taky na něj padl aspoň »šajn« pokroku a osvěty.

Slovo vede mladý pan Eman Jadrný, študent, vlastně už »pan inženýr«, protože má školy »odbyté« a čeká jen místo nějaké. Zatím jest doma na zahálce, ale má prý »zadáno« do cukrovaru v Poříčanech.

Vykládá právě o klerikálním »hnutí« a jeho zhoubných účincích na rodinu, obec, národ. Kam vnikne klerikalismus, tam není porozumění novým směrům, novým, časovým proudům. Klerikalismus ohlupuje, pokrok nové doby zastavuje, tmou středověku zavádí. Co na příklad má za soužení v rodině muž, kde jest žena ve vleku klerikálního vedení! Aby s ní jako chlapec v neděli poslušně spěchal do kostela, tam poslouchal klerikální rozumy, bál se pekla, běhal po poutích, chodil dokonce ke zpovědi a tam ještě tu poslední trochu rozumu ztratil a svobodu svou nadobro zanechal v ruku chytrého kněze, který ho potom vodí jako na provázku, kam chce. Vzepře-li se však muž, hájí-li svou samostatnost, chce-li zachovati svou svobodu, běda, jsou v domě hned mrzutosti, tekou slzy, žena činí výčitky, předhůzky a život občana toužícího po zlaté svobodě jest takto otráven.

A v obci zrovna tak! Svobodomyslný list se tam nedostane, každý volnější projev se hned odsuzuje, za kacířský vyhlašuje, a kacíř a neznaboh jest ten, kdo se odvážil odložit pouta klerikální. Nechodí-li někdo neděli jak neděli do kostela, nelíbá-li faráři na potkání ruku, sní-li v pátek kousek masa, nejde-li ke zpovědi, už jest rozkřičen jako špatný a jako ovci prašivou ukazují ho otroci klerikální i dětem z okna, jde-li kolem nich. Vím to podle sebe, doložil pan Eman — jak to dopadá, k jaké »cti« člověk přijde, ale nesmí se dáti a jíti statečně dále.

Tak, tak! Pravda jest to! přizvukovali někteří, zatím co jiní potměšile se usmívali.

A v národě jest to zrovna tak. Klerikalismus zatahuje národ náš ve své síť. Co se naši svobodomyslní vůdci »napracovali«, aby do lidu vlili trochu osvěty, pokroku, svobody, aby ho vyvedli z jařma klerikální »poroby«, ale lid jest jako hluchý, jako slepý, jako když spí. Někdy sice, jakoby se probouzel v něm český lev, zaburácí »hanba« zaprodancům Říma, ale může za den potom přijeti do osady biskup biřmovat, a lid se hrne za ním a křičí »sláva«, jen ti, kteří neztratili rozum a smysl pro svobodu, zachovají se chladně tak, jak k nepříteli duševních statků zachovati se náleží, ale těch celkem hrstka a ještě se proti nim rozhorčeně obrací veřejné mínění a odsuzuje je. Vykládejte na příklad, pánové, našemu lidu o světcí kostnickém a mučedníku za pravdu, našem Husovi, řekněte, že on první u nás se stal obětí klerikalismu, že

zhynul jako průkopník svobody svědomí, jako praporečník osvěty porážející tmu klerikální, jako nový prorok pokroku v zastaralém zpátečnictví. Lid vám tleská, bouří a vy myslíte, že jest získán už pro myšlenku husitskou nadobro, ale přijde den upálení národního světce a lid — jakoby nic! Jeden, dva přidají se k vám, účastní se zapálení hranice, nějaký výrostek pro legraci půjde s sebou, ale lid, pravím lid — zůstane doma a nejvýš se tomu »bláznění« zasměje! Takové jsou poměry, pánové, u nás, protože se nedovedeme vymáhati z pout klerikálních. Ještě naši evandělíci že myšlenku Husovu přijali za svou a bojují za svobodu národa. Nebýti jich, bylo by po všem; proto sláva jim! Já v nich spatřuji ty, kteří obrodí náš národ a uskuteční v lidu to, zač trpěl a umřel světec Hus! Na zdar!

Pan Eman sklenici v rukou přitukával po řadě sedícím u stolu evandělíkům, kteří ovšem nadšeně se hlásili ke slávě jim právě vzdávané — katolíkem, a to katolíkem študovaným! — To už něco vydá, když takový katolík promluví . . . . .

Katoličtí sousedé, kteří taky šli za heslem »svobody« a raději poslouchali výklady přemrštěného mladíka, nežli poučení svého duchovního pastýře, a proto nešli na cvičení, ovšem souhlasili se svým »vůdcem«, panem Emanem, proto též oni hlučně přitukávali a jednohlasně »na zdar« provolávali.

Pánové, jsem sice katolík, ale katolík bez pout, jsem svobodomyšlný a miluji svobodu tam, kde ji nalézám, ať jest to kdekoli,

proto se kloním k evandělíkům více než k církvi naší. U nás poroba ducha, v evandělictví svoboda svědomí. My katolíci, kteří pracujeme pro svobodu lidu, musíme jíti s evandělíky. Naši »předáci« to dávno pochopili, proto vůdčí naše listy, jako »Národní« a za nimi jiné stojí na stanovisku svobodomyšlném, po boku evandělické církve naší, čistě národní, husitské a šíří ducha národního, evandělického v národě. Jen tak se vymaníme z poroby klerikální. Musíme pracovati za tím cílem taky my, každý na svém místě, a odstraňovati překážky z cesty ke svobodě národa. Pánové, první krok musí učiniti každý z nás sám, musí se nejdříve sám osvoboditi ode všeho vlivu klerikálního na sebe, pak na rodinu a půjde to. Kněžský vliv musí býti, ne-li na dobro odstraněn, aspoň utlačován. Vidíte, povím vám, jak se to provádí. Já do kostela nepáchnu! Už léta jsem tam nezabloudil ani, a jest mi volno v duši, jsem svoboden! Slovo kněze nemá na mne účinku leda, že se nad jeho kázáním útrpně usměju a jdu svou cestou za zlatou svobodou! Tak se to musí dělati — tak se odstraní z rodin vliv kněze, vliv klerikální. Ale nejhorší osidlo svobody svědomí jest, pánové, zpověď! Bez řečí! Vidíte, evandělická církev zpověď zavrhla — aby zachovala svému lidu svobodu svědomí, ale církev naše, římská, nechce popustiti, své vlády nad svědomím člověka zřící se nechce. Takovým způsobem však zotročuje lid a zároveň znepravňuje učíc spoléhati se na odpuštění hříchů. Proto já, pánové, zpověď zavrhuji a už dávno

k ní nechodím — já zpovědi nepotřebuji! —

Výborně! Znameníť! ozval se hlas ode dveří, kterými právě po cvičení ve škole vcházelo několik sousedů a s nimi na vroucí jejich přání též — farář. On to byl, který na slova pana Emany ode dveří volal: výborně, znamenitě!

Pan Eman se zapálil, mezi svobodomyšlnými katolíky nastal patrný zmatek, evanděličti besedníci se dívali pod sebe a v šenkovně — nastalo ticho.

Pánové se baví, začal farář šibalsky se usmívaje, že »ctěnou společnost« překvapil, jak říkají myslivci o škodné, zrovna v pelechu. Snad nepřekážím a nevyrušuju?

Ó, prosím, prosím, nikterak, zamlouval Eman své rozpaky, naopak bude nás těšiti, jen račte, a hned vykazoval místo v čele stolu sám posedaje dále.

Katoličti sousedé, kteří křesťanské cvičení »drželi« s Emanem, byli by nejraději se viděli někde za kamny doma tu chvíli, ale nebylo, kam uhnouti. — . . .

Čerchmantský farář, myslili si, komu pak by napadlo, že vejde právě sem a je tady natreť? Eh, však mají svého »generála«, Emany, s sebou, a ten se nedá, kdyby k něčemu mělo přijíti.

Vida, vida, jaké mám zastání! žertoval farář, aby navázal řeč, já ve škole právě o sv. zpovědi mluvil, a tady, jak jsem ve dveřích zaslechl, zrovna taky řeč o zpovědi! Totě trefa! Pan inženýr, tuším, měl slovo?

Ó, prosím, velebnosti, jen soukromé náhledy — vytácel se »pan inženýr«. —

Ale s právem veřejnosti, není-li pravda? žertoval posud farář. Co se v hostinci mluví, spadá již do veřejnosti a tudíž podléhá kritice, soudu. —

Eman se zatím vzpamatoval a nabyl odvahy čeliti svému »nepříteli«, který ho tak z čista jasna překvapil. —

Prosím, velebnosti, jsou jisté choulostivé věci, kterých neradno se dotýkati. —

Na příklad zpověď, myslíte?

Ano velebnosti, právě zpověď to jest.

A přece jste o ní mluvil?

Ovšem — ale s mého stanoviska — prosím.

Nechtěl byste se vyjádřit určitěji?

Ó, ano, s radostí, — ale —

Jen mluvte bez obalu.

Předně musím říci, že patřím mezi svobodomyšlné.

Těší mne velice, že se shodujeme, i já se k nim počítám!

Velebnosti — žertujete.

Ani dost málo! Jako sám svobodu žádám pro sebe, tak ji také rád jinému dopřeju docela podle evandělia: Co chceš, aby tobě jiní činili, čiň i ty jim, a čeho nechceš, aby tobě jiní činili, nečiň ty jim. Vy jste se ulekl mých slov o svobodomyšlnosti zrovna tak, jako mnozí jiní, kteří se, ovšem omylem, domýšlejí, že já, kněz, a moje církve nemáme ani ponětí o svobodě, o svobodomyšlnosti, ačkoli, jak jste právě slyšel, církve náboženstvím Kristovým svobodu pravou ohlásila —

a musím říci, že taky ona jediná svobodu pravou i poskytuje i hájí proti svobodě a svobodomyslnosti nepravé; — ale o tom prozatím dosti, chtěl jsem jen povědět, že ani já, ani církev moje nejsme nepřátelé svobody.

Dovolím si odporovati! Církev a svoboda, toť dva nesmiřitelní protivníci, kteří se spolu potýkají už od počátku a až do dnešního dne se nespřátelili. — Právě církev všecku svobodu bere člověku jednotlivému i celým národům navlékajíc všem, kdož se jí dají, svá pouta.

Farář se jen usmíval.

Nechtěl byste už ta »pouta« hned taky pojmenovati?

Zákony, dogmata, zповěď — ó, těch pout jest celá řada, — dle potřeby a dle poměrův, tvrdil pan Eman, ale všechny směřují k jednomu: upoutati svobodu ducha, svobodu svědomí — a — panovati nad národy. Jaká zde může býti řeč o svobodě, svobodomyslnosti?

Farář se dosud jen usmíval, což patrně dráždilo pana Emanu.

Víc už nevíte nic? řekl konečně.

Ó, prosím, o tom by se dalo mnoho mluvit.

Máte pravdu, mluvit se dá ledaco, třeba i mnoho, ale hůře jest taky dokázati své mluvení. Podle všeho si představujete svobodu v náramně růžovém světle, asi tak po česku řečeno nevázanost, a sice nevázanost v pravém slova smyslu, tedy ode všech zákonů neodvislost! Milý pane, kam chcete s takovou svobodou? Tuším, že takovou svobodou mohou

se pochlubiti jenom tygři, lvi a jiné divoké potvůrky. Ale člověku jest svoboda zaručena jen pod zákonem. Pokud žije člověk v mezích zákona, jest svobodným, ač se zdá zpoután; vymaní-li se z pout zákona, ač se zdá svobodným, jest jen otrokem. Mínil zákon přirozený i božský mravní. Přemáhá-li člověk na příklad své vášně a náruživosti, jest svobodným, jinak jest jen otrokem třeba své pýchy, nebo lakoty, nebo smilstva, nebo obžerství atd. A zrovna tak se mně zdá, že pojem svobodomyslnosti stavíte vzhůru nohama a představujete si ji asi tak po česku jako: býti svobodomyslným znamená býti špatným katolíkem, a naopak býti dobrým katolíkem, jest nesvobodomyslné. Nechci-li konati povinnosti svého náboženství, řeknu jen: prosím, já jsem svobodomyslný člověk! Nechci-li se postiti, zpovídati, službám Božím obcovati, hájím své špatné jednání: já jsem svobodomyslný! To jest sice pěkná fráse, ale taky nic více nežli lesklé slovo — a po česku řečeno: abych nemusil žíti dle své víry, abych nemusil zachovati zákonů Božích a církevních, říkám raději: já jsem svobodomyslným. To však je špatná svobodomyslnost. A kdyby jen na tom se přestalo, ale jde se dále a z celé té svobodomyslnosti se pohrdá i náboženstvím i církví a také těmi, kdož chtějí žíti dle víry. A jde se ještě dále s tou svobodomyslností a zrovna se chce zakazovati a brániti jiným vésti život křesťansky spořádaný. Tupiti víru, jest známkou svobodomyslnosti, ale ten, který chce míti svobodu tupení, nechce trpěti, aby

jiný zase měl svobodu zastati se, hájiti víru. Svobodomyšlný chce míti pro sebe svobodu slova, svobodu skutku, ale jinému nechce dopřáti tutéž svobodu ani mluvení, ani skutků. Tak vypadá ta vaše svobodomyšlnost. Církev obviňujete z panovačnosti, ale sami chcete panovati i nad svědomím i nad skutky těch, kdo s vámi nehudou stejnou.

Vašnosti, já jsem neurážel.

Taky já nechci urazit nikoho, chci jen činiti rozdíl mezi tak zvanou svobodou lidí tak zvaných svobodomyšlných a mezi svobodou pravou. Vám a stejně s vámi smýšlejícím zdá se církev katolická nepřítelkyní svobody proto, že žádá na svých údech život spořádaný dle zákona Božího; podle toho však by si mohl každý mysliti, že život nepořádný jest život svobody; ale nevázanost není ještě svobodou, zrovna jako zákon není ještě poutem, okovem nevolnickým. Proč chcete zavrhovati zákony Boží a církevní, když při tom zákonů světských, občanských šetříte? To by muselo býti zrovna tak újmou svobody osobní, a přece nikdo ze svobodomyšlných, kteří brojí proti zákonům Božím, nebrojí proti zákonům světským! Toť přece nedůslednost patrná.

Ó, prosím, velebnosti, to jest veliký rozdíl! Zákon světský chrání mou svobodu osobní, jest nutný k tomu, abych mohl svobodně užívati věcí vezdejších, ale zákon církevní ujařmuje duši a drží v kleštích ducha lidského i tam, kde zákon světský volnost poskytuje.

Na příklad?

O příklady nebude nouze. Všecky věky žalobně se pozvídají proti církvi, že vždycky ujařmovala ducha lidského nepopřávajíc mu volného rozmachu. Což jest málo, velebnosti, mučedníků svobody svědomí? Což náš Hus, což Luther a jiní, kteří se proto stali velikými, že podstoupili boj s církví za svobodu svědomí? A jak pochodili? Husa odměnili — hranicí, Luthera a jiné aspoň — klatbou! Ale duch lidský se více nedá vtěsnati do úzkého rámce dogmat, duch lidský nebojí se už klatby, nýbrž vstupuje vítězně do šlépějí svých mučedníků za svobodu a postupuje, uchvacuje už nejen jednotlivce, nýbrž strhuje s sebou celé národy, kteří odhodlaně odhazují pouta jako vítězové jdoucí za svatým cílem svobody, volnosti, bratrství . . . I u nás už svítá — — —

Pan inženýr nadarmo nečítá »Národní Listy«. —

Nezapírám! Takové listy musí se nyní státi evanděliem pro náš lid, aby nastalo probuzení i u nás. Osvětou — k svobodě! toť naše heslo. — Nesmrtelný Jan Hus — toť náš vzor! — — —

Kdybych mohl věřiti, že opravdu Hus jest vzor váš, pane inženýre. —

O tom, velebnosti, neračte ani dost málo pochybovati! Nuže?

Pak bych vám mlčky odpustil všecka prázdná slova, která jste prvé mluvil o mučednicích svobody svědomí, kteří snad — po česku řečeno — svobodu hřešení ohlásili a trpěli-li, pak jen uskutečnili na sobě pravdivost přísloví: Čím kdo hřeší, tím též trestán

bývá. Ano, měl bych nyní vyvracovati vaše, odpusťte, třesky plesky jednak o ujařmování ducha lidského se strany církve, jednak o postupu ducha »osvobozeného« na cestě k naprosté svobodě, rovnosti a bratrství, ale že jste se rozhodl na konec jíti za Husem, odpouštím vám sám za sebe i za církve všecko, čím jste jí na cti utrhal a ji pomluvil a to z toho důvodu, že taky já jdu za Husem a tak jsme se po druhé už dnes spolu sešli na společné cestě — k mému velikému potěšení. — A nyní už hořím zvědavostí na vaše názory osobní o zpovědi, nebo, že Jan Hus se sám zpovídal a k velikonoční zpovědi důtklivě nabádal, to vám jako nadšenému ctiteli Husovu až příliš dobře povědomo; bude mne tudíž zajímati, pochopíte, váš výklad. Pánové zde přítomní rovněž vám budou povděční; pokud jsou katolíci, zvědí takto od vás, jakožto stoupence Husova, čeho nechtěli se dověděti od svého faráře, proto nepřišli na cvičení; a pokud nejsou katolíci, jednou uslyší o Husovi pravdu a budou vám dvojnásob vděční, že i mistr Jan Hus sám na sobě ponechal pouta zpovědi, i jiným táž pouta nésti důtklivě nakazoval. — Nuže, jen s pravdou ven, na mne se neohlížejte, víte, že jsem svobodomyšlný člověk. —

Pan Eman zrudl v obličeji, pak zase zbledl a rozpačité hryzal levé křídlo svých vousů, zatím co pravé křídlo natáčel na prst pravé ruky. Vycítil, že se mu těmi slovy farář vysmívá, že si ho jen dobírá, že ho vehnal do slepé uličky a to ho rozčílilo tak,

že zapomněl na dobro na Husa jako na vzor svůj mysliti, aspoň pokud se týče zpovědi.

Račte mi, velebnosti, nedobře rozuměti! Hus jest mi vzorem jenom tam, kde jest opravdu velikým. —

Ach tak! Rozumím vám již: Hus, pokud stojí na půdě církve i víry, nelíbí se vám, tu jest ve vašich očích maličkým, ale velikým dle vás jest tu, když církve neposlouchá. Poslušnost jeho jest nectností, hodnou povržení, jeho neposlušnost však jest ctností, vzorem k následování. O ctnostech jeho života ať se mlčí, ale jeho vzdor, jeho neposlušnost se hlučně vychvaluje. Husa ke sv. zpovědi nechcete následovati, ale v neposlušnosti k církvi činíte si ho vzorem. —

Ctím v něm charakter a následuji ho. —

Snad pýchu spíš?

Ať tomu říkají klerikálové jak chtějí, pro mne třeba pýcha, ale já právě v té pýše — jak velebnost praví — v té — řeknu zase já — nepoddajnosti vidím kus české povahy a vzor tvrdé palice české — zkrátka charakter, který raději volí smrt, aby zachoval svobodu, nežli život v porobě. To na Husovi obdivuji; co přijde na jeho náboženský život, ten mi věru vedlejší věci a úplně lhostejnou, — tak jako vůbec mně náboženství jest věcí čistě osobní, soukromou. A proto mne pranic nezajímá, zpovídal-li se Hus nebo nezpovídal. To byla čistě osobní jeho záležitost, po které širší veřejnosti nic není a mně obzvlášť, poněvadž, co se mé osoby týče, já se zpovědí

jsem, tuším, navždy hotov a opakuji jen, co jsem již řekl: já zpovědi nepotřebuji. —

Obdivuji vás, pane inženýre. —

Posmíváte se jen, velebnosti. —

Naopak, závidím vám dokonce.

Račíte žertovati. —

Nikoli, nýbrž jsem nucen, vám gratulovati jen. —

To už jsou, velebnosti, vtipy. —

Mýlíte se, pane inženýre. Skutečně vás musím obdivovati; jste asi jediný člověk pod sluncem, který nepotřebuje zpovědi. —

Ach, tak —

Proto, vidíte, vám závidím. Já nejsem tak šťasten, abych se nepotřeboval zpovídati, protože jsem jen hříšný člověk, a ačkoli bojuji proti hříchu a přemáhám zlé žádosti, přece jsem to posud nepřivedl k takové dokonalosti, abych mohl říci: nepotřebuji zpovědi, nemám hříchu; proto vám zároveň gratuluji k vaší dokonalosti, na které vás dle všeho již nedostihnu. — Ano, vy jste, pane inženýre, předhonil samého mistra Jana, který jak víte, se i v Kostnici chtěl zpovídati a žádal o zpovědníka, a mistr Jan jest přece národní svatý i ve vašich očích! Povídám: nezbyvá mi, leč gratulovati. —

Vyprosím si, velebnosti, takovéto vtipy, vlastně špičky. —

Ale, drahý pane, mluvím zcela vážně a jen na základě vašeho doznání, že nepotřebujete zpovědi — a také zcela vážně a upřímně se vyznávám, že já a kromě vás všickni katolíci zpovědi potřebujeme, proto že hřešíme a

bez odpuštění hříchů nechceme ani žítí, ani umřítí. —

Pro mne! já si troufám obejít se bez zpovědi! Svobodě chci žítí, svobodě umřítí! Pro mne jest zpověď jen zotročování ducha, vynález klerikální na udržení panství, mučírna svědomí, nemístné vtírání se do tajností lidského srdce, nic víc! Chci mítí svobodu svědomí, chci pěstovati charakter, ale tomu zpověď překáží. Evandělíci zavrhli zpověď a hle, kdo z katolíků chce býtí »svým člověkem«, jde za nimi a zpověď rovněž zavrhuje; — proto evandělíci vykazují však karaktery, ráznost a mužnost jest jejich vlastností, volné čelo, volný číň! — Ať žije svoboda! —

Milý pane, kolik slov jste pronesl, tolik frásí jste napověděl. Zasmál bych se vám z plných plic, kdyby mně nebylo líto předně vás samého pro vaši zaslepenost a za druhé těch lidí, kteří vaše prázná slova berou za bernou minci. Nerozčilujte se, víte, že jsme oba svobodomyšlní! Mluvil jste bez překážky o mé strany, ať mluvím bez překážky též já! Vám jest tedy zpověď zotročováním ducha. Dobrá. Mně zase jest zpověď cestou k dosažení svobody, k vyvýšení duše nad tělem, ano jediným prostředkem vedoucím k poznání sebe sama. Prosím, nevyrušujte mne! Pravím a opakuji: k poznání sebe! Mám-li se zpovídati, musím prvé poznati své vady, nedostatky, chyby, náklonnosti, hříchy i co ke hříchu přivádí. —

Tu teprvé poznám jak se patří, že jsem byl spoután, zotročen vlastním tělem, snad i

k šerednému hříchu jako otrok přikován. — Vezměme na příklad opilce, smilníka. — Podle vaší mravouky jest opilec, smilník, který jest oddán své náruživosti tou měrou, že stydno mluvití, právě v tom svobodným, když otročí svým náruživostem. — Ale opak jest pravdou. Pokud opilec, smilník nezanechá svých nepravostí, nevyjde z otroctví. Ale kdo ho osvobodí? Kdo ho očistí? Kdo mu podá pomocnou, přátelskou ruku? Bůh, milý pane, svátostí pokání se ho jediný může ujmouti a ho ještě zachrániti. Ano, svátostí pokání přijímá Bůh nazpět marnotratné syny, kteří pásli vepře, t. j. hověli neřestem. Spoutaný hříšník svatou zpovědí se stává teprvé volným, svobodným; duše ujařmená osvobozena, z otroka hříchu stává se dítkem Božím. Jen, kdo chce zůstatí otrokem dle duše, jen ten vyhýbá se sv. zpovědi, kdo chce dle duše býti svobodným, vyhledává zpověď!

Tak jest to, milý pane! Ale, nechte mne přece domluvití. Vám jest zpověď vynálezem kněží. Tou báhorkou nechte se utěšovati protestanty, kteří zpovědi nemají a proto, že jí nemají, proti ní mluví. Vy ani sám nevíte, co všecko nekatolíci o původu zpovědi vybájili. Zavedl prý zpověď papež Innocenc IV. na sněmu lateránském, tedy ve 13tém století prý se začali lidé zpovídati, čili zotročovati. Ale měl byste věděti, že Innocenc, jako hlava církve, ustanovil jen dobu, čas, kdy každý jako katolík se vyzpovídati má. Kdybych já na příklad tvrdil, že pan berní v Mýtě zavedl daň, protože určil, který den v týdnu se má do Mýta

odváděti, vysmál byste se mně a měl byste k tomu právo. A zrovna tak jest směšné tvrditi, že Innocenc papež zavedl zpověď, protože určil — řeknu — den, totiž čas, kdy ji každý konati má. A na udržení panství docela ji zavedl, povídáte? Milý pane, to jest smutné panství, které my kněží na věřících provozujeme, když musíme zpovídati. Já na příklad mám jednu osadu skoro dvě hodiny vzdálenou. Někdo se tam těžce roznemohl, chce se zpovídati. Venku jest Boží dopuštění, sněhu po pás, vítr burácí, dělá závěje, ani pes nechce zůstat venku, škrábe na dvěře a sotva ho vpustí do světnice, zaleze pod kamna a svine se do kotouče. Nikdo nevystřčí hlavy ze stavení. Ale nemocný řekne: Jděte mně pro kněze! Co dělat? Někdo se do té sloty vydá, přijde na faru, aby velebný pán šel k nemocnému. -- Pěkně děkuji! U nás, jak víte, se chodí pěšky k nemocným. A co? Nic! Kněz se sebere a jde, zápasí s větrem, brodí se závějemi, na smrt unaven přichází po trápné cestě k nemocnému, aby ho vyzpovídal. Opravdu, toť veliké panství kněžské! Nemocný si poručí, kněz bez odkladu poslechne, obětuje život, vydá v šanc zdraví, ať ve dne, ať v noci — ale jest to dle vás panství! Milý pane! trochu to obraťte v hrsti, co jste tak ledabylo řekl: Právě tu jest kněz ochotným služebníkem, nic víc! Kdo si tu poručí, jest hříšník, kdo tu poslouchá, jest kněz! A přidejte k tomu, že kněz zadarmo to všechno koná a — nemluvte o vynálezu kněží k vůli panství! Tak, milý pane! Vám se to snadno mluví, vy

můžete pohodlně spát v noci, ve dne pohodlně seděti třeba v hostinci a baviti se a nemusíte míti strachu, že vás každou chvíli někdo k sobě zavolá: pojd', chci se zpovídati! Nemluví ani o nemocích nakažlivých, kdy kněz svůj život musí nasaditi, protože nemocný se chce zpovídati. Ale něco vám řeknu: Letos bylo jednou v lednu Boží dopuštění, takže výroční trh se nemohl odbývati v mé farní osadě, a hle, já byl volán k nemocnému do osady, o o níž mluvím, jak jest vzdálená, a šel jsem tam plné tři hodiny ve hrozné vánici a na zpáteční cestě jsem kolik hodin bloudil v poli! Byl jsem taky jednou nemocen, myslil jsem, že dostávám zápal plic. Počasí venku bylo hrozné. Povídám si: dnes si lehnu, vypotím se, obložím křenem a bude zas dobře, když takové počasí, nikdo snad pro tebe nepříjde. Řeknu a udělám. Vypařil jsem si nohy, křenovou placku dal do zad a hájdy do postele. Ležím asi 10 minut, začínám se potit, libuji si to domácí léčení, ale — najednou: cink, cink, cink! Co pak? I, k nemocnému! Kam pak? Do Rybného! Tu máš! Vylezu z postele, zahodím placku, obleknu se poslušně a jdu jsa sám nemocen v počasí nejhorším do osady půl druhé hodiny vzdálené. . . . A kdo si to na mne zavolal? Člověk, který o sv. zpověď nestál, pokud mu nic nescházelo. Snad taky říkal: Zpověď si vymyslili kněží, aby panovali. Ale když mu bylo zle, poručil si: chci se zpovídat, a já, kněz, klerikální pán, pěkně na slovo poslechl a šel, ne panovat, ale sloužit.

Tak, milý pane, to vypadá s tím naším

kněžským panstvím. Každý pobuda mně může poručit, když se chce zpovídat, a já ho musím poslechnout, ať jest hezky, nebo šeredně, ať jsem zdrav, nebo churav, ať to ve dne, nebo v noci. — A teď mně řekněte, proč ti lidé sami kněze »štrapicírují«, k sobě volají, když přece zpověď jest jen mučírna svědomí? Viděl jste už člověka, který sám od sebe na sebe katana volá? S tou mučírnu svědomí to tedy divně stojí! Ale řeknu vám, že ten, kdo vynalezl tu mučírnu ve zpovědi, nikdy se sám nezpovídal, jinak by věděl, že mučírnu svědomí jest nepokoj duše, svědomí špatné, hřích; proto, kdo do takové mučírny padl, volá k sobě kněze, jde ke zpovědi, aby ta sv. zpověď ho vysvobodila z mučírny svědomí a zjednala mu v duši pokoj a mír. Ano, mučírnu jest zpověď, ale ne svědomí, nýbrž mučírnu kněze, který zpovídá po celé hodiny v zimě ve mrazu, v letě v parnu, vždycky na svém zdraví škodu trpě. Jen vás tam posadit asi na hodinu — na dvě, vy byste brzo poznal, pro koho jest zpověď — mučírnu!

Jenže jest zpověď nemístné vtírání se do tajností lidského srdce, povídal jste? Je-li tomu tak, to vám skoro dávám za pravdu, že se zpovídat nechcete. Kdo pak si dá prohlížeti pro nic za nic od nějakého vše-
tečky své »špinavé prádlo«? Ale, milý pane, na štěstí jste na omylu s tím »vtíráním se« — jako s tou mučírnu a panstvím kněžským. Snad se ještě pamatujete trochu na zpověď, jak se koná? Kajícník přichází a prosí kněze: Vyslyš mne, chci ti svěřiti taj-

nosti své duše, své tajné činy, myšlenky, žádosti, pokud urážely Boha. Kdo pak se tu vlastně vtírá? Kněz, který zasedne na prosbu kajícíkovu do zpovědnice a klidně poslouchá, co mu kajícík svěruje? Nevrtí se tu vlastně spíš kajícík v důvěru knězovu? Nečiní ho on sám důvěrníkem svým? Nenutí ho takřka, aby slyšel jeho vyznání? Milý pane inženýre, z té důvěry kajícíkovy má kněz malý užitek a ještě menší zábavu! Nemyslíte, že by bylo lépe seděti u teplých kamen a hovět si, nežli 3—4 hodiny vyseděti za mrazu a zimy lačný před kázáním a službami Božími, tedy před namáhavou prací ve zpovědnici? Ale ovšem, něco za něco, ne-liž? Chce-li se vetřít kněz do tajností lidského srdce, ať něco zkusí! Ale nemyslíte, že ty tajnosti lidské, které se odhalují ve zpovědnici, možno taky bez zpovídání, bez mrznutí a nepohodlí, docela snadno vyzvědět od první klepny, kterou potkáte? Myslíte, že lidé nevědí nic a nevidí a neslyší? Ó, kněz bývá často ten poslední, které ty »tajnosti« zvidá; buďte bez starosti a věřte, že naši lidé nejsou tak delikátní v tom ohledu a co oni si dávno o někom šeptají, není tak velikým tajemstvím. — A věřte, lidé jsou takové šelmičky, že si šeptají taková »tajemství« i o těch, kteří se nechtějí zpovídati, aby se jim »nevtíral nemístně kněz do jejich tajností«. —

Má to snad platiti mně? mračil se pan Eman temně se zardívaje.

Ani mně nenapadlo!

To bych si také vyprosil! vypjal se se-

bevědomě. Ostatně, řekl pohrdavě, jsem nad všeliký tlach nevzdělaných lidí povznešen. —

Ovšem, ovšem, já jen chtěl ukázat, že vaše námitky proti zpovědi jsou jen fráse, čili prázdná slova, nic víc jsem nechtěl. —

Ó, prosím, proti tomu se rozhodně ohražuji! Víím dobře, jak soudit o zpovědi, a nedám se poučovati jako malý školák! Co jsem řekl, na tom trvám. Já zpovědi nepotřebuji!

Nikdo vás také k ní nenutí! Zpověď koná každý sám ze své vůle, když uzná, že jí opravdu potřebuje, ta jest svobodným činem každého jednotlivce a jak už jsem řekl, krok ku svobodě z otroctví. Mnohý člověk už před vámi se zpovědi odříkal, ale když přišlo na opravdu, sám po zpovědi toužil. —

To mohl jen slaboch dokázat, anebo ho donutili domácí. —

Nemoc a smrt naučily už mnoho lidí rozumně jednat, i když takoví kdysi pošetile mluvili. — Jste ještě mladý člověk, pane inženýre, dá Bůh, že časem přijdete k jiným náhledům, nežli jste je dnes projevil. —

Ó, nikdy! Zůstanu charakterem dnes, zítra, za rok, vždycky! Svoboda svědomí — toť moje heslo, kterému se nezpronevěřím.

Nemalujte čerta na stěně, jak se říká, nevyzývejte zbytečně Boha, který nebývá nikdy posmíván nadarmo! . . . .

Pah, nebojím se! S Barákem svaté paměti svobodě svědomí připíjím! . . . .

Ah, s Barákem, milý pane, dejte pokoj! Takových Barákův u nás až dost, ale nemy-

slíte, že Hus a Barák se k sobě hodí asi tak, jako pěst na oko?

Nevěděl bych!

Dost možno, že nevíte; ale dovolte, Hus, jak do omrzení opakujete, trpěl za své náboženské přesvědčení, že?

Ovšem!

Inu, ale víte také, že váš pan Barák neměl žádné náboženské přesvědčení, čili, že byl beze všeho náboženského vyznání?

Ale byl charakter!

Snad proto, že nic nevěřil? To máte divné ponětí o charakteru, a skoro se mi zdá, že vám jest charakterem každý, kdo jest nevěrec a neznaboh, aneb aspoň špatný katolík.

Aspoň má takový své přesvědčení a netají-li se jím, třeba někde narazil, osvědčuje charakter a jest vzácným člověkem.

Leda u vás. --

Ano, u mne a u každého svobodomyšlného člověka.

Pane inženýre, něco vám povím o tom charakteru, ale nehněvejte se.

Ó, prosím.

Znal jsem jednoho svobodomyšlného pána, který si velmi zakládal na tom, že jest charakter, ale charakter v tom smyslu, jak si ho představujete vy. Byl sice katolíkem dle vyznání, ale proti náboženství mluvil, církev a kněžstvo tupil, a že nevěří, se chlubil okázale. Já mám charakter, říkával, klerikálové jsou bez charakteru! Ale, víte co? Ten pán, co měl ten charakter, vystudoval v biskupském ústavu v Hradci zadarmo proto, že každý rok

až do konce studií sliboval, ač se to na něm nežádalo, že bude knězem. Dostal také stipendium se závazkem, modliti se růženec denně za zakladatele stipendia, vykonati pouť na jisté poutní místo Marianské a tam na chóru při mši sv. spoluúčinkovati. A ten pan student vyšel z gymnasia, odbyl školy latinské a — ukázal záda svým dobrodincům ani se s nimi nerozloučiv a — nepoděkovav. Na kněze ovšem nešel, ale za to se dnes honosí, že má — charakter a nadává církvi, která ho jako matka po 8 roků ve studiích živila a vydržovala. Znamenity charakter, co?

Pan Eman se začervenal jako krocan, vyskočil prudce ze židle, popadl klobouk a chvěje se rozčilením řekl:

Mohl bych sice na to odpovědět, ale k takové klerikální mstě lépe pomlčeti. Poroučím se.

Narazil klobouk na hlavu a hlučně odcházel.

Přítomní se jen usmívali, pokud znali poměry pana Emany, který studoval opravdu „na chudý list“ v ústavu biskupském a byl právě tím, o kterém farář vypravoval; druzí po útěku Emanově nápadně stichli, jako po výprasku.

Milí přátelé, končil kněz, jsem rád, že jste viděli na své vlastní oči, jak vlastně ti svobodomyšlní vypadají z blízka. Mnoho hluku, málo vlny, mnoho řečí, ale nic po nich. Pamatujte si to. Jen věřící člověk jest charakter, to jest: důsledný ve svém jednání, v dobrých skutcích, v obětech, jaké ukládá život vezdejší.

Katolík, který se nezpovídá, už tím ztratil svůj charakter katolický a místo charakterem jest třtinou větrem se klátící. Buď totiž se bojí posměchu špatných a proto se schovává a zpovědi vyhýbá, anebo se bojí, že by musil žít jako řádný katolík a on k tomu nemá chuti a vůle ani síly a pak jest slaboch, anebo se řídí špatným příkladem jiných a dokazuje svou odvislost, nesamostatnost, a tak v každém případě na sobě ukazuje nedostatek charakteru, ačkoliv stále volá: já mám charakter! Takoví jsou naši lžisvobodomyšlníci všickni. Proto katolík pravý ukáže svůj katolický charakter právě v čase velikonočním tím, že vykoná předepsanou zpověď a jde ke sv. přijímání. Pravý katolík totiž koná, co věří, a v tom jest jeho charakter: on jest ten, kdo jest — totiž: katolík. Ale špatný katolík právě v čase velikonočním ukazuje, že jest špatný charakter, když se vyhýbá sv. zpovědi, on totiž ukazuje, že není ten, za koho se vydává, že jinak věří a jinak jedná, a tudíž nemá charakteru vůbec anebo jen velmi málo. Jest to vlastně pokrytectví nejhoršího řádu, stavěti se, jako bych byl katolíkem, ale vlastně jím nebýti, když přijde na to, dokázati to skutkem. Kdo nechce konati, co mu víra ukládá, proč vlastně ještě se chce dále jmenovat katolíkem? Nemá takový vlastně z církve vystoupiti, když to, čeho žádá na něm církev, plniti nechce? Ale, činí tak naši svobodomyšlní? Nikoli! Na církev sice hubují, ale pohodlně v ní dále žijí. To není charakter, to je polovičatost a pokrytectví. Proto, kdo drží na »karakter«, milí přátelé,

bude charakterem v čase velkonočním, vykoná sv. zpověď i půjde k sv. přijímání. Kdo jest pokrytcem, bude i dále zváti se katolíkem, ale nebude konati toho, co jako katolík konati má. Tak si to, milí přátelé, pamatujte, a dle toho naše svobodomyslné katolíky posuzujte. A nyní s Bohem . . . . .

Tak se skončilo v Pobhrází oboje »cvičení«, křesťanské i nekřesťanské, a pan Eman se svými stoupenci od té doby utrpěli na »karakteru«, čili došli výsměchu všech soudných lidí.

Ovšem panu Emanovi to nebylo lhostejno, a »vyléval« si svou žluč na faráři i církvi, jenže jen v kruhu svých »zasvěcených«, kteří mu ovšem zůstali »věrni«, protože porážka Emanova byla též porážkou jejich a nikdo není tak citlivým jako právě svobodomyslní, kteří trpí povážlivě na samolibost a jakousi »neomylnost«, jenž mají »kuří oka« a proto hned jsou vzhůru, jakmile jim někdo šlápl na některé takové »kuří oko«. Ovšem, oni všemu rozumějí jen sami nejlépe, o všem dovedou mluvit, a nejvíc o církvi a náboženství — snad jen proto, že je církev a náboženství upomíná »na staré dluhy« a tak je dráždí, jako červený šat — krocana . . .

Uplynul rok.

Farář v Kroužíně chodil po chodbě a modlil se kněžské hodinky, čili breviář. Bylo asi 5 hodin odpoledne. Někdo prudce zazvonil u dveří. Z čeledníku jdou otevřít, a slyšet chvatný hovor. Farář se zastavil, odložil breviář a spěchá dolů.

Velebný pane, honem do Podhráze — tuze na kvap! vyřizuje posel ulekáný, vyděšený.

Ke komu?

Pan inženýr.

Pane Bože!

Jest potlučený, nemluví, nevím, bude-li to co platno — nebude-li už pozdě. — Vůz jest před farou.

Okamžitě byl farář přichystán, sedl do vozu a koně se rozjeli.

Jen letěli. S koní padala pěna, těžce od-
dychovali, chvílemi hlavy věšeli, aby nabrali
vzduchu a zase hlavy nahoru a pádili, jako
diví . . .

V Podhrázi jeden zmatek. Lidé přebíhají,
zastavují se, vybíhají před stavení, tu slyšet
pláč, tam volání, tam zalomí ženská rukama,
a utíká. Jedni vyhlízejí povoz, čekají kněze,
druzí spěchají ke stavení, kde Eman v bez-
vědomí, krví zalitý, s očima zavřenýma . . . .

Jen chrčí.

A nad ním matka . . . Potácí se, rukama
lomí, usedavě štká. Občas přikládá čerstvý
obkladek na hlavu.

A Eman jako zabitý, bez pohnutí, jen
někdy zachrčí hlasitěji, a matka znova propuká
v pláč . . .

Stůl ve světnici upraven pro příchod
kněze, krucifix uprotřed dvou svící, jako by
připomínal — soud . . .

Smutno, úzko ve světnici . . .

Na zvoníčce ozval se osadou zvonek —
kněz vjíždí do vesnice a lid se hrne k místu,
kam v rukou kněze pospíchá Bůh . . .

Farář vchází s Nejsvětějším přes práh, světnicí ozývá se vzlykot ubohé matky, pláčicích nad ní žen . . .

Eman otvírá oči.

Farář vzbuzuje, nakloněn nad nemocným, krátce víru, naději, lásku, lítost.

Á — á — á! dere se Emanovi z úst jako divý skřek.

Dav propuká v hlasitý pláč . . .

Á — á — á! ozývá se opět poraněný. Farář uděluje sv. pomazání. Někteří se modlí, jiní jako hrůzou omráčeni němě přihlížejí k posvátnému úkonu a vyděšeně patří na Emanu, kterému začíná z úst vytékati krev.

Á — — — dere se z hrdla Emanovi, jako výkřik spojený s chrochtáním. To krev valící se z úst zastavuje hlas v hrdle, jako když kloktá. — — —

A, opět nový proud vyvalil se z úst a s ním klesla Emanova hlava, zsinalost rozlila se po líci, smrt usedla na čele . . .

Skonal . . .

Krucifix uprostřed rožžatých svící na stole začernalý, smutný, a na loži mrtvola s očima vyboulenými, krví zalitá a kolem do kola nářek, bědování, pláč. — — —

Co pak se to stalo?

Soudy Boží! Eman dostal místo technika v cukrovaru a vyjel ráno z domu, aby se představil.

Byl vesel, že našel místo, i domácí se těšili. Cestou samý žert, samý smích. Zdrželi se v hostinci přes poledne a vesele vyjeli nazpět k domovu. Před samou vesnicí nad

srázem vyletěl najednou pták, mladí koně se vzepjali, skočili a Eman chtěje s vozu vyskočit, spadl po hlavě dolů a na kámen prudko narazil.

Dovezli ho domů bez vědomí.

Už nepromluvil, jen chrčel. Když přišel kněz, vzpamatoval se, ale to už začal umírat. Zpovídati se ovšem nemohl a tak se mu dostalo toho, čeho si přál říkáje: já zpovědi — nepotřebuji . . .

Tuším, že k tomu výkladu netřeba.

Já jen maličko k tomu ještě doložím: Katolíku, katoličko! Neříkej nikdy: nepotřebuji zpovědi, poněvadž nevíš, co na tebe čeká, kdy, kde a jaká bude smrt tvá, ale za to se modli, aby smrt tvá nebyla taková, jako Emanova, a při tom si pamatuj, že, jaký život — taková smrt. A proto nezanedbej nikdy velikonoční sv. zpovědi, jak ti to ukládá čtvrté přikázání církevní, jež zní: »Aspoň jednou v roce se zpovídati a v čase velikonočním Svátost oltářní přijímati!«

XIII.

„Pro kousek masa!“

Vondráčkův student přijel na Velikonoční svátky domů.

Jest už v poslední latinské škole, ještě jen udělati tu »maturiku«, takovou zkoušku ze všech škol latinských na konci školního roku a bude — pánem.

Co pak z něho asi bude za pána? Stará Vondráčková by nejradši, aby šel »na panáčka«, tak ji slzy polejí, když si pomyslí, jak by to Honzíčkovi slušelo u oltáře . . . . .

Ale tatík říká, ať si hoch dělá, co sám chce, když kněz, tak kněz, když jinak, taky dobře. Však on se ve světě neztratí a na jeho »hlavu« by ho skoro bylo škoda do »semenáře«, ten může ve světě udělat jinačí štěstí . . .

Soused Brázda tatíkovi jeho náhledy přichválil. Nač hocha vázat? A k tomu zrovna na takový stav, jako jest kněžský . . . Kdyby to aspoň bylo jako u nich, evandělíkův, aby se mohl oženiti, ale taková vázanost, to by se jemu, Brázdovi, pranic nelíbilo a hocha by k tomu neměl na žádný pád. Takový život bez rodiny, zač pak to stojí? A Honzík jest k světu, škoda

by ho bylo. Jen ho nechte, ať si vyvolí, co se mu líbí. —

Toť že nechám; to naše máma by ráda, ale co pak ženská — dlouhé vlasy, krátký rozum, to víte!

Brázda, jako evandělík, neměl rád náboženství katolické, ale že byl v Pohoří sám jediný vyznání helvetského, byl raději opatrným a »pracoval« raději po straně, tajně, než aby vystoupil veřejně a obrátil na sebe pozornost všech. Raději se na oko přizpůsobil katolíkům; ani by nikdo byl po řeči nepoznal, že není katolík, jak to uměl. V sobě však byl dokonalým helvetem, vždyť ho »pán« dokonce udělal »starším«, presbyterem.

Jeník Vondráčků často k němu docházel o prázdninách. Brázda byl jako »starší« sečtělý, ledacos donesl domů ke čtení z jejich fary v nedalekém městečku, i noviny čítal, a tak se »pan študent« mimovolně ocitnul ve vleku evandělického směru a netuše ani přibíral na sebe ráz protikatolický, jaký v jeho mladistvém věku vypěstovaly v něm pohnuté historie české minulosti zbarvené způsobem smýšlení a psaní českých protestantů, domnělých právních dědiců Husovy a Žižkovy slávy a tiché, blahodárné činnosti českých Bratří . . .

Ale Brázda měl ještě jednu přitažlivost pro Jeníka; — jeho Andulka přišla před nedávnem z ústavu v Německu jako hotová »slečna« . . . .

S kým pak se měl takový študent pobavit o dlouhých prázdninách, ne-li se vzdělanou dívkou?

Matce to sice nebylo vhod, že Honzík jest pečený vařený v sousedově statku, ale tatík jí říkal, že ničemu nerozumí, aby se do toho nepletla, a Jeník zas naříkal, že mu maminka nic nedopřeje, když se celý rok »dře« a nad knihami sedí a přinese vysvědčení samé výborné . . . . .

Co pak naše matka, vysmíval se tatík, ona by nejradši, abys chodil jen s ní a držel se jí za sukni, jako když jsi byl malý a říkal s ní na růženci. —

Jen se neposmívej, bránila se matka, snad nechci nic špatného, a co z toho bude hoch míti, když mu ten beran hlavu poplete, a ta frajle! —

I dej pokoj a přej chlapci vyražení! Snad jest tam v městě víc frajlat, a to strachu nemáš, jen Andulky se bojíš, jako by spolu nemohli promluvit, když vyrostli vedle sebe, a hoch, kdo pak ví, kdy a kde se jednou usadí, aby mohl pomyslit na ženění. —

To vím!

Tak dej pokoj a nekaž pořád! Hoch jest rád, že jest doma, že si oddechne od učení, ať se trochu vyrazí . . . . .

Matka už potom umlkla, ale jakési tísně v duši se nezbavila. Její mateřské srdce bylo příliš citlivé, aby nepochopilo, že denní styk s helvetem a mladým děvčetem jest špatná příprava pro stav, který ona svému Jeníčkovi v srdci vyvolila. Proto ho žárlivě hlídala, úzkostlivě sledovala. Chtěla ho míti u oltáře, ale takhle se Jeník spíše od oltáře vzdaloval, než aby se k němu přibližoval a to ji levalo

a znepokojovalo. Helvet a děvče — to přece není pro hochy, který má už brzo obléci na sebe kněžské roucho, jak ona si toho přála. —

Jeník byl doma na svátky a zas pořád u helveta a s tou — frajlí. Ani v kostele ještě nebyl, jen tam by pořád seděl, sotva se doma ukáže. A jen samý hovor tam a smích . . .

Byl Velký pátek. U helvetů jest Velký pátek větším svátkem, nežli hod Boží. Toho dne jdou k »večeři Páně«, slaví hody, jedí maso. I tam, kde se celý Boží rok maso nevaří, na Velký pátek voní z trouby pečeně, neb aspoň jitrnice. Řezník, třeba katolík, už se na helvetský Velký pátek přichystá, jitrnic nadělá, pečení nachystá . . . . .

U Brázdů taky slaví Velký pátek po helvetsku. Dopoledne půjdou do města, kde mají svou modlitebnu, přistoupnou k svaté večeři Páně a vrátí se k obědu zase domů. Půjde Andulka s tatínkem, matka zůstane dnes doma, aby přichystala velkopáteční oběd, masitý, za to si půjde k večeři Páně na hod Boží v neděli.

Jeník jest pozván, aby s Andulkou šel do města. Matka se už opravdu hněvá, ani na Velký pátek nepůjde s ní do farního kostela, nač se potloukati na takový den po městě s těmi — — Ale tatík, jen ať si jde, však může do kostela v městě, aspoň poslechne něco, co pak tady na vesnici, zač pak ale to všecko stojí. —

Tak ať si jde, kam chce a s kým chce, když se mu to zdá s matkou sprosté a u nich v kostele špatné, ale bolest jí udělal, tuze ji

zarmoutil. Jen aby tam někde svaté obřady nepromeškal a svatý kříž uctil, jako to jindy dělávali spolu, když se ještě za ni nestyděl, jako teď k vůli helvetce. —

Ale, maminko, pořád jen na mne sedíte a pro nic za nic mne peskujete, jako malého chlapce! Vy ani nevíte, co evandělíci u nás pro víru zkusili a jak naši vlast českou milovali!

I, dej mně pokoj s takovou řečí, mluví z tebe Brázda a jeho dcera! hněvala se matka.

Jeník se zaškaredil a pohněván odešel z domu bez pozdravu. Matka si bolestně povzdychla a chystala se do kostela, aby tam u Božího hrobu trochu si Pánu Bohu požalovala na muže nerozumu, na syna svedeného . . . Matce bolestné vyleje dnes bolesti svého mateřského srdce . . . . .

Jeník zatím s Brázdou a Andulkou kráčeli k městu. Za dědinou přitočil se Jeník k Andulce na bok a hovořil s ní, Brázda o krok byl před nimi.

Ty dnes jako škaredá středa vypadáš! škádlila Andulka.

Tak? Možná, měl jsem doma mrzutost. —

Ale? Snad ne k vůli nám?

Skoro!

To tě lituji, Jeníčku! takovou obět pro nás přinášíš. —

Ale, co! To naše matka; tatínek ten nic, ale maminka pořád myslí se mnou na kněze. —

Ještě má takové dětinství na mysli?

Ba, dosud!

A ty?

Však víš, Andulko, řekl vroucně patře na ni.

Zapýřila se, sklopila oči. — Ne, já bych tě nemohla v tom hrozném rouchu spatřit — brr! Radši smrt, než toho se dočkati . . . . .

Však se nedočkáš!

Opravdu? zahleděla se na něho tak divně jaksi, až se zachvěl. Zvláštní pocit ho uchvátil, div jí nepadl k nohám tady na cestě, aby jí vyjevil, co se děje v jeho mladíckém srdci, nezkušeném, nedozralém . . . . . Pozorovala to, ale jako by neviděla, netušila.

Nic na to neodpovíš? naléhala úlisně.

Zastavil se rozechvěn, pobledlý.

Andulko, nač mne trápíš? řekl chvějícím se hlasem.

Taky se zastavila, oči na něho upřela, takové hluboké, jako tůň jezera, zavlhlé, krásné, zamilované . . . . .

Ty — zlý! řekla tiše klopíc oči.

Já?

Toť! tvrdila čtveračivě se usmívajíc.

Proč?

Protože — ale hleď, tatínek nás předběhl, musíme za nim pospíšiti. —

Dopověz dřív! naléhal v milostném roz-toužení

Až potom, až zpátky! řekla spěšně utíkajíc napřed.

Spěchal za ní — na perutích citu, kterému se říká »mladá láska«. — — — —

Byl krásný, jarní den, slunečný, usmívavý. Skřivánci pěli ve výši své jásavé

hymny, mouchy poletovaly vesele ve vzduchu, probuzené vřelým políbením slunce jarního, země jako kouzlem dotknuta probudila se ze sna zimního spánku, omladlá, snívá, plna touhy a zanícení, ve tmavých vlasech orosené sedmikrásy, tu a tam prvosenky, petrklíče . .

Jeník s Andulkou, jati oba touhou, srdce přeplněna, s poklady snivé lásky šli uprostřed polí a luk, jako by to čarovné jaro bylo se jemně doteklo i jich a řeklo jim: žijte, milujte se . . . . .

A mezitím v kostele pěly se pašije a kněz odhaloval sv. kříž, aby ukázal věřícímu lidu obraz ukřižované Lásky, která sebe zmařila, aby jiné oblažila, smrt podstoupila, aby smrt přemohla, věčná, nezištná, nehynoucí Láska Boží čistá . . . . .

Došli do města, když v katolickém kostele bylo po obřadech, a na helvetském vyzváněli »všemi« zvouce vyzývavě na služby Boží jako na výsměch smutku, který se svým nebeským Ženichem slaví toho dne v hlubokém tichu pohřížená nevěsta jeho, církev katolická, halící tvář svou v roucho smuteční pro hříchy synův a dcer svých, za něž trpí a umírá miláček její Kristus na kříži . . . . .

Zvony se odmlčely, vždyť i na Kalvárii zavládlo ticho tajemné, jímavé, ozvěna slov: Dokonáno jest! . . . . .

Jaké to kouzlo divné Velkého pátku, jak se slaví v církvi Kristově! Smutek dere se do duše, proniká až srdce . . . Vědomí hříchu, tíha viny uléhá na věřící duši jako

smuteční příkrov . . . . Pro národa svého
vinu . . . . .

Kdož pak by, věřící, jinak si mohl představití církev, nežli, jak líčí Matku Páně přechistou píseň známá »Stabat mater«? Kde jinde hledat ji bude duše věřící na Velký pátek, ne-li pod křížem? Jak jinak ji shledá, ne-li plnou žele? Jak si ji představí, ne-li s mečem bolesti v srdci? Jak jinak ji uzří, ne-li v slzách se rozplývající? Jak jinak, ne-li smutnou, sužovanou, tu nevěstu Kristovu a volající jímavě: Ó, vy všickni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, zdaž jest bolest, jako bolest má? . . . .

Ó, jak smutná, sužovaná
byla, svatá, požehnaná
Matka Boha živého!
Ó, jak lkála, jak se chvěla
Matka dobrá, když jest zřela
muky Syna slavného! . . . .

A jestliže matka — nevěsta o Zasnoubence oloupená nebude s ní sdíletí její bolest, její muka, její strast? Či by byla církev církví, kdyby na Velký pátek netruchlila? Kdyby pod křížem v němém bolu nestála, v roucho smuteční se neoděla, Krista na kříži zmučeného, ubitého k srdci a k ústům netiskla, nezlíbala? Ano, v pravdě:

Kdož jest člověk té krutosti,
jenž by byl s to, bez lítosti
Matku zřítí zmučenou?
Jenž by za slzy se styděl,
když by Matku Páně viděl
s božským Synem souženou? . . . .

Což jest přirozenějšího, rozumu i srdci přístupnějšího, nad to, volá-li katolická církev na Velký pátek:

Ach, ó Matko, lásky zdroji,
nech, ať žal mne s Tebou spojí,
ať se s Tebou rozkvílím! . . .

Svatá Matko, ony rány,
které snes' Ukřižovaný,
hluboko mně v duši vtlač!

Ty bolesti, jež chtěl nésti
za mé hříchy, za neřesti,
se mnou mile dělit rač! . . .

Dej mně s Tebou zaplakati,
nad Synem Tvým chci já lkáti,
dokud tento život mám!

Ať u kříže s Tebou stojím,
ve pláči se s Tebou spojím —
tu jen vroucnou žádost mám . . . .

Kdo pak z vás, milí katolíci, dovede si Velký pátek představit jinak, nežli ho slaví zarmoucená nevěsta Kristova s Matkou Páně bolestnou? Proto církev zahaluje ten den svou tvář, zahaluje oltáře, odívá se ve smutek, zakazuje zvonům hlaholit. Kříž svatý odhaluje, Krista zsináleho ukazuje, rány jeho líbá, uctívá. Pod křížem stojí v hlubokém smutku pohřížená, opuštěná, zhrzená, na tělo a jeho potřeby zapomíná, půst svatý ukládá . . . Kdo truchlí, na pokrm nemyslí . . . Zármutek jest tu pokrmem, slzy nápojem . . . . .

Ale nekatolík jde s úsměškem a pohrdáním kolem ní, v smutku pohřížené. To jsou všecko jen »papežské ceremonie« nicotné, hříšné, zavržení hodné. Radovati se sluší a proto

se raduje, jak jen dovede; jakoby se chtěl vymstít církvi za její žal, kterým se pravou a jedinou nevěstou Kristovou jeví. Proto chce mít nekatočík na Velký pátek hodně hlučno, jakoby chtěl přehlučiti hlas svědomí, že ne jedná dobře, na zlost, že není údem církve pravé, Kristovy . . . . Proto chce vyzváněti víc, než jindy, proto jde k večeři Páně, proto v hospodách hlučí a popijí, doma k pečení zasedá. Jakoby víc, než jindy, chtěl vzdorovat . . . .

Brázda s Andulkou přidali do kroku, aby přišli v čas do modlitebny. Jeník byl na rozpacích. Co on tady počne? Má zajíti do kostela aspoň k Božímu hrobu? Skoro se mu nechce, zrovna ho mrazí to chladno v kostele při pouhém pomyšlení. A co tam? Modlit se? On by radši zpíval, jásal, vždyť — miluje a jest milován! Ne, do toho mrtvého chladu kostelních zdí nevstoupí dnes se svým vzrušeným srdcem, nemodlil by se, nehodil by se tam ke kříži s Ukřižovaným on, který se sám se svými žádostmi ukřižovati nechce.

Projde se městem, počká na Brázdovic. Za hodinu přijdou, zatím se tu poohlédne.

Srdce se v něm sice plašilo, utíkalo mu takřka z rukou, z otěží, ale hlava a rozum dostávaly přece vrch, a sotva Andulka s očí mu zmizela, vypůjčily si ho pořádně a vyčinily mu. Takhle odbýváš Velký pátek? Matku opustíš pro cizí holku, toho si ubohá zasloužila od tebe za všecku lásku mateřskou a péči? za všecko dření k vůli tobě; za všechny starosti? Snad tam někde pláče nad tebou, a ty se tu procházíš! V kostele jsi nebyl, jsi

horší než helvet, s kterým jsi šel, on jde do své modlitebny, netají se tím, že jde k večeři Páně, a ty? Není tě hanba? Na lidi zevluješ, kteří jdou kolem tebe, a oni buď z kostela nebo do kostela pospíchají, jen ty dnes zůstaneš tak, jako pohan, — styď se! Kdyby tě tak viděla matka! Kdyby tak věděla, že's ani u Božího hrobu dnes nepoklekl! —

Eh! hlouposti mně napadají! bránil se výčitkám. Nic jsem nezmeškal, mohu jíti odpoledne do našeho doma, však jsem tu cizí, ani se tu nevyznám! Ovšem, zajdu si do kostela odpoledne a bude to . . . .

Hodina uběhla dřív, nežli se nadál. Brázda s Andulkou už k němu zamířili přes náměstí.

Už jste hotovi? divil se.

Juž! Důstojný pán si dnes pospíšil, snad k vůli tobě, že čekáš! žertovala Andulka.

To jest hodný za to! oplácel Jeník směje se.

Na chvílku se stavíme, určoval Brázda, do poledne hromadu času, jen co dorazíme k obědu, pojďme, třeba tuhle ke »Stromu«.

Třeba! kam chcete, mně je to jedno! souhlasil Jeník.

Vešli do hostinské místnosti, která dnes byla skoro přeplněna, že se tu sešli »bratří« evandělíci posedět po službách Božích a posilnit se něčím, že byli přespolní a někteří vzdálení.

Dnes budeš mezi samými evandělíky, škádlila Andulka.

Aspoň je poznám, a jsou-li všickni jako ty?

Ó, já jsem nejhorší ze všech! smála se.

Pozoroval jsem. --

Ale?

No, cestou!

Ah, ty —

Pamatuješ?

Ne, zapomněla jsem.

Však ti připomenu. —

Už se těším. —

Jen až cestou domů, ale mnoho se netěš, víš, že's mně zůstala dlužna odpověď. —

Splatím i s úroky —

Jen aby!

Dočkej! řekla významně na něj popatříc.

Poroučíte? nabízel se hostinský, když zasedli.

Třikrát párky! poroučel Brázda. Jeník se zapálil.

No, no! chlácholil Brázda, však jsi student, a ostatně, pro kousek masa do pekla nepříjdeš, a přijdeš-li, budeme tam pohromadě — hihihi!

Ovšem, přišla na pomoc Andulka — co vchází do úst, praví písmo, neposkvvrňuje člověka — to jsou zastaralé předsudky!

Jeník se už nezdráhal, chtěl ukázat, že nedbá na »zastaralé předsudky«, a chutě jedl, vždyť jedla Andulka, on seděl vedle ní tak blízko, že se jí tělem svým dotýkal a to mu bylo tak milé, že by třeba jedu požil, kdyby poručila . . . . .

Dnes poprvé zneuctil Velký pátek! — —

Ale, což, pro kousek masa! — — — —

Stará Vondráčková tu chvíli klečela u Božího hrobu prolévajíc hořké slzy zklamání. Není nic bolestnějšího pro mateřské srdce,

pro mateřskou pýchu nad zklamane naděje . . . .
Nic matku tolik nezabolí, jako když se jí
odcizí srdce dítěte, od ní se odkloní, aby se
naklonilo někomu třetímu, cizímu. V tom bývá
srdce mateřské nejnedůtklivější, nejcitlivější.
Ona si tolik zakládala na svém Honzíčkovi,
byl předmětem její snů, její pýchou, její ra-
dostí . . . . . S ní se modlival a jak rád a
nábožně, s ní chodíval do chrámu Páně, s ní
a za ní jako stín její běhával do polí,
na luka, všude. Ještě loni byl hodným, po-
slušným . . . . . A najednou jí ho vzala osoba
cizí, a kéž by jen cizí, — ale ještě taková —
s cizí vírou . . . . . A hoch, jako by už nebyl
vyrostl na jejím srdci, v její ruce, na jejím
klínu, jako by se byl odcizil, jako by za-
pomněl, co pro něj podstoupila matka a
ještě stále podstupuje. Jak jen to jest možno?
Co ho tak náhle zaslepilo, změnilo? Mladistvé
poblouznění, ó, rozumí tomu již, chápe to
dobře, co se děje v chlapci . . . . . Omámila
ho . . . . . Aby ho ještě tak zkazili na duši . . . .
Bože, nedopouštěj! . . . . Slzami skropila obraz
Ukřižovaného pro hřích . . . . Hřích v duši
synově trápil ji, soužil, mučil. Hřích . . . . .
Matičko Kristova, chraň mé dítě před hří-
chem! . . . . .

Zpáteční cesta z města k domovu vesele
ubíhala. Andulka byla přítulná, láska hleděla
jí z očí, ze tváře, Jeník všecek šťasten, rozra-
dován jí po boku, v ní se shlížeje, lásku jí
projevuje, očima ji takřka pohlcuje . . . .

Brázda jakoby neviděl, neslyšel, šel svou
cestou jsa spokojen, že ti dva si spolu poroz-

uměli . . . Vždycky si toho přál, proto Jeníka pozvolna připravoval, aby si oblíbil život dřív, nežli se bude míti rozhodnouti pro seminář. Pak už tam jistě nepůjde, jak jednou okusí radostí života, ať si matka mluví, jak chce, nepředělá ho, spíš odvrátí ještě a zatvrdí ho . . .

Andulko, tvůj dluh — připomínal Jeník. Nedočkavý! hněvala se na oko.

Slíbila's i s úroky. —

Teď ne, až doma! zašeptala zardělá.

Vodíš mne aprilem? vyčítal.

Nevíš, že po něm hned máj? A máj — což nevíš? řekla oči klopíc.

Vím, Andulko, vím! Máj — toť lásky čas — Lásky! Andulko! slyšíš? Smím říci: naší lásky? šeptal kloně se k ní a ruky její se chápaje.

Stiskla mu ruku, podívala se mu do očí — slova nepromluvic vytrhla se mu a poskočila ku předu, za otcem.

Nedohonil ji až před dědinou, uhřátou, udýchanou, ale veselou, šťastnou, zářící . . . .

A teď k nám! pobízel Brázda Jeníka. Ten se rozpakoval.

To by bylo hezké! durdil se Brázda, s námi půjdeš!

Teď ne, až potom se zastavím, odpíral Jeník.

Nic, nic! protestoval Brázda. S námi jsi strávil dopoledne, s námi zasedneš dnes ke stolu! Vid', Andulko?

Jeníčku, mně k vůli — prosila oči naň upírajíc, takové — no, magnetové, že Jeník hned přivolil jít s nimi, obědvat s nimi — maso.

Doma ho čekala jahelná kaše . . . .

Ale — což, pro kousek masa!

Za to se výtečně bavil. Andulka zasedla k harmonium, on se postavil vedle ní a zpívali . . . . .

Matka doma bolestně vzdychala, marně s obědem čekala . . . . . Uběhlo půldne, nastal večer. Po jarním, slunečném dnu se citelně ochladilo. Od lesa vystupovaly šedavé páry, natahovaly se dál a dál nesouce sebou mrazivý chlad, až obklíčily ves a jako závoj přes ni přehodily. Jeník s Andulkou v přístěnku k sobě přituleni, tiši, v sebe pohříženi.

Miluješ mne? šeptal Jeník vytrhuje se ze snění.

Přitulila se k němu.

Opravdu?

Ty víš! šeptala vroucně.

A nezapomeneš?

Nikdy!

Polibky pečtili — svůj lásky sen . . . . .

Domů se vracel už pozdě, rozechřátý, rozechvěný, opojený štěstím a láskou. Cítil ještě její polibky na ústech . . . . . Ani se mu nechtělo domů . . . . . Čeká ho — domluva, výčitky . . . . . A zaslouží je! jedl maso, milkoval se a — jest Velký pátek . . . . . Eh, není už chlapec, jest vzdělaný muž, co mu do předsudku sprostých lidí! Ale — matka? Nemůže vidět její oči slzami zalité! Čte v nich výčitku, němou, ale palčivou . . . . . Synu, co's to učinil? Eh, jest taky jen žena prostá, nevzdělaná, lpí ještě na starých zvycích, neví co svět, nerozumí pokroku. A on jest mladý,

chce žít, světa užívat, láskou se těšit . . . .
Miluje Andulku, jest milován . . . . Svět se
na něj usmívá, kyne mu, budoucnost ukazuje
po boku milované dívky . . . . Projde se
ještě, pokochá se v myšlenkách růžových,
sladkých, jak mu před oči staví ráj, lásku,
milování . . . .

Chodil asi hodinu, až ucítil chladno. Ani nepozoroval, jak nasákl mlhou, jak prostydl, až ho silně zamrazilo. Byl jen lehce oblečen. Opravdu, zima jím drtí . . . . Zajektaly mu zuby, zatřásl sebou. Musím domů!

Vkradl se domů jako zloděj, aby se vyhnul matce, a hned nahoru do své studentské světničky pod krovem. Ulehl do studených peřin. Zahrabal se až po uši, ale nemohl se zahřáti. Ráno se probudil, ale nechtělo se mu jaksí s postele. Hlavu měl jako opilou, nohy, jako by do nich olova nalil, a v těle ho mrazilo.

Budu míti pořádnou rýmu! povídal si, spěšně se oblékáje. Ucítil píchnutí v prsou, jako když řízne. Co to? a zase tak, jak dýchnul jako bodnutí . . . .

Nastydl jsem! konejšil se a vzpomněl, jak ho včera drtila zima, když chodil po venku a blouznil.

Ach, maminka! řekl rozpačitě a bál se jí podívatí přímo do očí.

Nesla mu snídani.

Dobré jitro, maminko! Trochu jsem zaspal, vidíte? hovořil, aby zamluvil včerejší den, který tak neslavně prožil před Bohem, církví i svým svědomím.

Jen si polež, spaní ti ráda popřeji, ale jinak mne trápit nemusíš! řekla s výčitkou.

Viděl, že měla oči opuchlé, od pláče zardělé. To jistě v noci plakala, pro něj se soužila . . . Zastyděl se.

No mlčte maminko, už budu hodnější, chlácholil ji nejistě se usmívaje. Zdrželi mne včera, nechtěl jsem, ale, to víte, člověk jest křehký tvor a nic se konečně nestalo, abyste se nad tím trápila, — lhal statečně, jen aby matku ukonejšil.

Jsme ti protivni doma, sprostí, vím, ale jsme tví rodiče, a ty se doma sotva vyspíš a zase pryč . . . .

Jsem, maminko, zvyklý na společnost.

Ale mezi helvety lezeš. —

No, maminko, ti mne přece nepokazí?

Jen, ať nepokazí!

Ale, co si myslíte? Snad jsou lidé jako jiní . . .

Jsou jiné víry!

Však s nimi o víře nemluvíme! Ani bych neměl s kým tady promluvit, ukousal bych se dlouhou chvílí, jsem rád, že najdu u nich zábavu. —

S Andulkou, vidí?

Krev se vehnala Jeníkovi do tváře. —
Prosím vás. —

Ó, mne neoklameš! Jsem tvá matka a mám oči v hlavě, abych viděla! To tě tam táhne, nezapírej, ale, máš-li pak rozum? Ještě ničím nejsi, máš se ještě učit a už se chceš zavádět? Kam myslíš? Co pak jest to holka pro tebe? A ještě helvetka! —

Ale, maminko, co vás napadá? hájil se nesměle Jeník; že s ní mluvím, to ještě není nic špatného. —

Snad, ale neměl by ses zahazovat! Proto jsme tě nevychovali a chceš-li se bavit, bav se, nic proti tomu nemám, můžeš zajít na faru, pan farář si rád s tebou promluví, snad jest študovaný pán. —

Ach, na faru! Máme každý jiné názory, neshodli bychom se třeba. —

Tak, tak! A potom, že tě nepokazili! Ani na krok mně tam nepůjdeš už! —

Maminko, nejsem už malý chlapec. —

Ať jsi, jaký jsi, já jsem matka, musím za tebe jednou před Bohem odpovídati a tohle já si na svědomí nevezmu! Nemáš-li ty rozum, musím ho iníti já! Dokonce ti ty schůzky zakazují, pamatuj si to! A teď snídej — víš, co máme dnes dole za práci, v sobotu před svátky. Mohl bys do kostela, projdeš se, ujde ti čas, než budeme hotovi s tím Božím darem. Ale to ti povídám: »tam« mně nechod! —

Ba, zůstanu doma. —

Dole budeš jen na překážku dnes. —

Zůstanu tady. —

Jest tu chladno.

Ať! Lehnu si trochu. —

Co pak?

Mrazí mne v těle.

To's myslím, chytil včera něco. —

Trochu jsem nastydl. —

Ve dne? Snad v kostele. —

To ne! zarděl se do temna, ale večer myslím, chodil jsem po venku a bylo sychravo.

To jest rozum! Ještě nemoc si uženeš. —
Ale to! Leda rýmu.

Kdybys byl doma, nic by se ti bylo nestalo. —

Eh, pořád mně předhazujte jen —

No, snad povídám pravdu? Tak jen si lehni, až bude čas k obědu, zavolám tě. — —

* * *

U Vondráčků měli smutné svátky: Jeník v posteli, rozpálený, hned zase ho mrazí a v prsou ho píchá . . . .

To má z těch toulek, naříkala matka.

Prosím tě, mlč, okřikoval ji muž.

Bodejť bych mlčela! Zkazili mně hocha na duši, teď ještě aby ho připravili o zdraví a zkazili i na těle! A ty mlč sám a styď se, starý blázne, jestli ti hoch umře, jdi se poděkovat helvetům vedle. —

Pro Krista, co pak jest tak zle? křikl zoufale.

Nekřič a zajdi pro doktora, ty — jeden —

Pro Krista! Pro Krista! naříkal Vondráček.

Tak jen už se přistroj a jdi! hubovala.

Zápal plic! řekl doktor. Není to zlé, ale musíte býti bedliví. —

Ó, já ho dobře obstarám!

To jest dobře, spoléhám jen na obsluhu.

Já taky na řízení Boží, pane doktore. —

Nu, ovšem, ovšem, ale řádná obsluha jest nezbytná, Bůh zázraků nečiní. —

Buďte bez starosti, pane doktore, nehnu se od něho, vždyť jsem matka. — — — —

A taky se nehnula, jen co nevyhnutelně musela odskočit, ve dne v noci bděla nad ním, aby ho vyrvala smrti svou láskou a úzkostlivou až péčí mateřskou. Kdo pak se v obětování sebe může měřiti s matkou? Šťastné dítě, nad nímž v nemoci těžce oddychujícím bdí starostlivé oko matčino, nad nímž chorým, malomocným vznáší se účinnivá ruka mateřská, nad nímž obklíčeným úzkostlivě bije věrné srdce mateřské ke každé oběti hotové . . . .

Jeníkův stav se lepšil. Lepšil se dle těla i dle — duše. Mnoho se s ním změnilo během nemoci. Vliv vášně zmizel, vytratil se, zůstal na dně duše — stud. Styděl se za své poblouzení. — Teplo mateřské lásky rozehřálo opět jeho srdce, očistilo je, pozvedlo, zachránilo . . . .

Ta matka, prostá žena, tolik se obětuje pro něho, jenž ji zarmoutil, opustil — ó, což byl slepý, že neviděl, kde nezištná, čistá láska? A on jí pohrdl a šel za — láskou? Ne, ne, to vzplanutí smyslů, to opojení, to žádost tělesná, jaká pak to může býti láska? Jak byl pošetilým, nezkušeným! A pro to hnutí tělesné obětoval matku, zapřel víru, zneuctil Velký pátek! Jakým byl slabochem . . . .

Maminko, ozval se jednou nahýbaje se k matce z peřin — podejte mně ruku!

Podala a on ji uchopil a líbal . . . .

Co pak zas vyvádíš? lekala se, že snad se vrátila fantas.

Ó, milá maminko, nebojte se o mne, dá Bůh, že zase budu zdrav, ale prosím vás, odpusťte mně, víte — co jsem —

Ale hochu, nech toho, ať si neublížíš, starala se. —

Ó, nechte mne jen! odpustíte mně?

To víš!

Zaplať Pán Bůh! Ale nevíte všechno — až vám to povím — já nevím, zrovna se bojím.

No, no! hladila ho laskavě, snad jsi nezabil nikoho? usmála se vlídně.

Ba, skoro. —

Jdi!

Aspoň duši svou. —

A vypravoval jí svůj Velký pátek jako syn marnotratný. — — —

Vyslechla ho trpělivě, shovívavě, jak jen může matka slyšeti chyby dítěte, které se kajícně vyznává.

Víš co? řekla mu konečně, pomodlíme se na to spolu bolestný růženec a zítra zavolám pana faráře. —

Jak, maminko, chcete — svoloval ochotně.

Za tři neděle potom loučil se Jeník se slzami v očích s matkou odjížděje do Hradce, aby dohonil, co zameškal ve studiích. —

Maminko, jste můj anděl strážce, Pán Bůh Vám zaplať vaši péči o mé tělo i duši . . . .

Andulka se v roce provdala za obchodníka z Pardubic, helveta, na Jeníka vzpomínala jen s úsměškem jako na blouznivého snílka, který se ještě bál — maminky a snad její metly. A Jeník? Odbyl maturitu s vyznamenáním a k radosti matky své hlásil se do semináře v Hradci, aby do smrti litoval, že kdysi zapomněl na duchovní matku svou církve a jedl z falešného studu maso v den za-

povězený, konejšě svědomí heslem těch, jejichž bohem břicho jest, »pro kousek masa do pekla nepříjdu«. —

Ano, pro kousek masa, katolíku můj, do pekla jistě nepříjdeš, ale pojídaje maso v den zapovězený, těžce hřešíš, ne proto, že jíš, nýbrž proto, že své církve neposloucháš ve věci důležité.

Buď tedy katolíkem opravdu a pošty ustanovené Bohem samým a církví přikázané věrně zachovávej, abys veřejně i soukromě, ale zvláště veřejně, t. j. před lidmi vyznal, že jsi katolický křesťan a že dovedeš nejen poslouchati církev svou, nýbrž i krotiti tělo své, což obé bude tobě ke spasení a jiným ku vzdělání.

XIV.

Však mně ruka neupadne!

Co pak že hekáš?

A, nic! Co se ti zdá?

Ale, hekáš celou noc!

Dej pokoj a spi, něco se ti zdálo. —

Snad tě slyším?! —

To jen tak snad ze spaní — sám nevím, že bych — jen spi, to nic! . . . .

Venzara konejšil svou ženu, která se starala, co muž, že se přes tu chvíli na loži obrací a převaluje a při tom že vzdychá, jako když něco schází, bolí . . .

Ale zapřel to a nutil se do spaní. Začal chrápati, aby se zdálo, že usnul, že spí, přemáhaje se, aby mu nepozorovaně neuklouzl povzdech z úst a on nepoděsil ženy po druhé.

Nespál opravdu. Celou noc oka nezamhouřil bolestí. Bolela ho ruka, pravá ruka, ale tak, že by byl s postele vyletěl a hlasitě zaúpěl, jak ho to chvílemi v ruce píchlo, až do kosti, až mu vyvstával na těle pot. Ale přemáhal to, aby nezbudil ženu, aby nemusel povídati, co a jak s rukou -- jen si časem povzdechl, ale to zase zuby zatínal, aby nevy-

křikl a obracel se brzo s boku na bok, brzo rovně se natáhl.

Myslí, že žena spí, že ničeho neslyší, a ona zatím už pozorovala!

Teď opět stichla a Venzara byl rád, že ji tak odbyl, upokojil. Sám však pokoje neměl.

Čertova ruka, ta mně dává co proto . . . rozjímal v duchu. A ještě abych se s tím tajil . . . to jest při tom to nejhorší. To mně byl sám ďábel dlužen, že jsem — eh, ještě ke všemu výčitky! . . . Ruka bolí, duše bolí — oh!.. Co jsem to učinil? — Ale zbytečně se lekám — lidské řeči, nic víc! Nevídáno, nejsem první, co dělal jako já — a za náhodu nikdo nemůže . . . Musím k doktorovi, musím, nic naplat! Jen aby se to neproneslo . . . To tak! To by bylo řečí a výsměchu a ukazování po mně! Vidíte ho, Venzaru, už na něj došlo! Aha, na posměváčka, rouhače, aha! Teď to má. — Však mně ruka neupadne, řečnil, a jen smích si dělal a teď — tu máš! S rukou zle a zle . . . Oh, jen to ne, jen to ne, raděj bude trpěti a s rukou zkoušeti, v duši ouzko míti, v sobě vše tajiti, jen aby nikdo nic, ani žena ne. —

A už neusnul, ale dále přemýšlel, jak zajde až do Morašic, však tam doktor tuze šikovný, už tolika lidem pomohl, snad jemu taky a snad nebude ani tak zle, jak si to představuje, snad se zbytečně leká, to pro to myšlení bláhové, že se mu to do hlavy vloudilo, že to má trest — za svůj hřích . . . .

Zítra odskočí do Svratky, koupí na trakař hliněné zboží, co uveze, a pustí se dolů, do kraje, až k Litomyšli, do Morašic . . . . Tam

se s doktorem poradí a jakoby nic, zas domů, až hrnce v kraji prodá . . . Až, co ten doktor! . .

Ale už ta myšlenka na lékaře ho utišila, posilnila. Vyhojí se, vyhojí . . . .

* * *

Nad Herálci rozhlaholil se zvonek volaje probouzející se katolíky k pozdravu pánenské Matky Kristovy. Zdrávas, milosti plná!..

Obstárlý zvoník, čepici s hlavy, tahá za provaz zvonu, ústa jeho říkají modlitbu Anděl Páně, zatím co očima těká po rozespalé obloze, jakoby zkoumal, jak se vyspala na dnešní den, zdaliž do růžova, jasná, veselá, nebo zasmušilá, pomračená. A vidí: nad lesy z temna vyhlíží modrá obloha, výš a výše jasnější a teď vyskočilo slunce nad hory, ozářilo temena lesův, upřelo své jiskrné oko na oblohu, až zrůžověla, popatřilo k zemi a políbilo ji, rozespalou, probouzející se a milliony perel rozhodilo po stromech, obilí, trávě . . .

Vůně letního jitra šíří se kolem od lesů, z polí a tak ke kostelu na vršku, k vesnici dole . . .

A toho zpěvu! Předhánějí se ti opeření umělci, jeden líp než druhý zpívá chvály Bohu a té, kterou si jako jitřenku spásy vyvolil, Marii Panně.

Mezi tím zvonek s vížky kostelní vesele volá své Ave Maria . . . . Dnes Její svátek, den Její veliké slávy v nebesích, Jejího Nanebevzetí.

Dole v dědině nastal šumot a rozruch, vše jakoby dotknuto kouzelným proutkem sebou pohnulo, oživilo. Z komínů vystupuje dým, domovní dveře se otvírají, vrátka vrzají, z chlévů se hlásí dobytek, na dvoře kohout zaplácá křídly, stává se přímo proti domovním dveřím a zakokrhá. Za ním jedna za druhou slepice ze řádu a hned plno hovoru — až najednou vběhne mezi ně, když jsou v nejlepším, domácí »nádvořník«, pes, a slípky se s křikem rozlínou na všechny strany polekány, zatím co kohout hněvivě měří »štěkoně« a přešlapuje volaje: ko-ko-ko-ko! Ale ten, šelma, jen vesele zaštěká a poskočí k otevřeným dveřím pozdravit hospodyni . . . A už se před ní sklání, čumák na přední packy a prohýbá se, pak vyskočí a lízá se k ní, k ruce, aby ji olízl a ohonem bije kolem sebe a selce do sukni a vyskakuje, až ho, dotěru, pohladí a hop, hop, už zase po dvoře rejdí a shání. — Zatím kohout s rodinou jde se představit své paní a živitelce . . . Z chlévů vynášejí hrnky mléka, pasák vyhání dobytek na pastvu . . .

A zase všechno stichne po dvoře i po stavení, jen ve světnici živo: umývání, strojení, smích, někdy slovo domluvy, pobídnutí, ale vše jinačí dnes, než jindy bývá ve všední dny; jeť svátek Matky Boží, a kde kdo se chystá hned z rána na pout. —

Oči usměvavy, vesely, tváře se lesknou. Jen kdo musí zůstatí dnes doma a nejíti s sebou, jest zamklejší, vážnější, někde i slza ukápne, malá rozepře se strhne, nejvíc mezi dětmi a mládeží . . .

Sváteční nálada panuje v dědině od čísla k číslu, kde bydlí katolíci. Ale jsou tu též nekatolíci, však je poznáš za chvíli hned z rána a potom za dne! Jako stín vedle světla jsou, když svátek katolický a zvláště den Matce Boží zasvěcený — však uvidíš! —

Jak doznělo s věže Anděl Páně, ozval se tu a tam po staveních zvuk kladiva: fuk, fuk, fuk — nejdřív jako ostýchavě, potom už zvučně, zvonivě, v plné síle a — jako ze zlosti. —

To nekatolíci se ohlásili . . . Naklepávají kosy, půjdou do polí na žito, pšenici, jedni sekat, jiní vázat a domů svážet mandele.

Nechali si to na dnešek, na svátek Panny Marie, však co by oni zaháleli a snad »spasení hledali u Marie«, jako to dělají zatemnělí katolíci . . . Oni jen Hospodina mají, žádných svatých . . . Katolíci v processích »po světě Boha hledají« a zatím jen den prozahálejí . . . Bláhoví — a peníze jinam zanesou na pouti, a utratí daremně za obrázky, růžence, marcipán . . .

Zvoník, jak odzvonil, šoulal se pomalu dědinou ku svému baráku. Proč, jak se rozhlížel od kostela, zrovna okřál pomyšlením, že bude hezký den a že ten svátek Matky Boží se dnes vydaří? Však se jich chystá na pout! — Sám by taky šel, ale nohy už neslouží, už to nejde, jako to chodívalo! Před lety, to se vždycky vydal na pout k Matce Boží na Chlumek a rád, a zpěváka dělával, vůdce . . . A tam, na Chlumku! Těch processí ze všech stran, toho lidu z blízka i zdálí a Chlumek a kostel jen zvučel písní a modlitbou za pomoc

k Matce Boží. Pros za nás hříšné — Ty, která jsi svatá a Boží Matka . . . za nás — hříšné pros u Boha! . . . .

Tak se v něm duše rozehřála takovým teplem jakýmsi milým, takovou silnou vírou v Boha a důvěrou k Matce toho Boha . . . . A mimoděk zanotoval polohlasně: Vzpomeň, ó Královno milá, že nebylo slýcháno, abys koho opustila, když k Tobě jest voláno. Královno nebes milá, celý svět to dosvědčuje, že kdo se v Tě důvěřuje, nadarmo Tě nevzývá — Ty ho slyšíš a vyslyšíš jeho prosby zajisté . . . Královno nebes, milá . . . .

Oči se starci vyjasnily, tvář radostně se usmívala . . . Královno nebes milá! šeptala vroucně vpadlá, bezzubá ústa a to staré srdce v těle chatrném poskočilo veselé, omládlé . . .

Ale jak šel potom kolem statkův a chalup, zarazil se a stanul naslouchaje.

To zase ti — ariáni jedni! hučel hněvivě, když zavadilo o jeho sluch klepání kladiv. Boha se nebojí! To naschvál, na potupu — dnes! A křesťané že jsou a lepší prý víru mají než my? Maria Panno! Boží Matko! Takový svátek, a oni nic, nic! Jen do práce — a co Matka Boží jim? Nic, zhola nic! Bůh Vás naprav . . . .

Svěsil hlavu, sesmutněl.

Bylo to takhle vždycky, vyrostl v tom, pravda, opakovalo se to rok jak rok, a přece ho to zabořilo dnes jako vždy před tím . . .

To budou chodit celý den špinaví zas, roztrhaní, umazaní jako zlí duchové, zamračení, shlížejíce na katolíky, jízliví, s úsměškem a

potupou na rtech . . . Ani Matce Boží nedají pokoje! —

Před jednou chalupou se náhle zastavil. Div nevykřikl!

Na dvorku naklepával kosu Venzara — katolík!

Venzara schýlený nad kosou pracoval kladívkem. Zvoníka neviděl, neslyšel, jak stanul před ním pohněvaný, pobledlý ve tváři.

Co děláš! křikl mu zrovna nad hlavou.

Venzara jen hlavu nazdvihl od práce, aby se podíval, kdo ho vyrušuje. Spatřiv zvoníka zarazil se trochu, začervenal a hned zase na kosu se zadíval a v rozpacích zkoušel ostří kosy palcem levé ruky, v pravé držel kladívko.

Ty zvoníš, pane, jinačí Anděl Páně nežli já prvé, povídal zvoník; ostře a přísně patřil na rozpačitého Venzaru.

Ten zůstal nad kosou shrbený a mlčel.

Člověče, co děláš?

A, snad vidíte! odsekl Venzara zlostně.

Vidím, toť, a taky slyším! Bože mne nestrestej, co ti to napadlo dnes? Takový den a klepat kosu. —

Nevídáno!

Ták? Hned toho necháš. Ty — jeden!

Až budu chtít a vy až budete mět co poroučet. —

A to jsi katolík?

Taky že, jen se zeptejte tamhle na kopci na faře, jsem tam v matrice zapsán jako vy.

Tak, tak! Hezky to umíš!

Dejte pokoj, dám vám ho taky! A ne-meškejte mne — spěchám!

Snad nechceš dnes na pole?
To víte, že. Proto chystám kosu. —
Sekat?!

Toť!

Aby tě Bůh netrestal. —

Ha, ha!

Ještě se směj!

Plakat přece nebudu?

Jen, abys neplakal! Venzaro, Venzaro!
Takhle slavíš svátek Matky Boží? Ješ ti toho
potřeba? A mezi helvety se dáš, za trochu
bryndy a pár krejcarů Matky Boží jdeš mezi
ně potupit? Cizím, helvetům, půjdeš dnes dělat
ze sebe otroka?

A nekažte mně tady a jděte svou cestou!
Co jest vám do toho? Tyhle ruce jsou mé a
ne vaše a komu dnes budou sekati, po tom
vám nic není! Co mně dáte vy? Nic! Ale od
nich, helvetů, mám živobytí, tak co? Když
mohou dnes oni dělati, proč bych nemohl taky
já?

Oni! — Však jsou helveti! Ale ty — jako
katolík?

Žaludek se houby ptá po víře! —

Ale Pán Bůh! Což se ani Jeho nebojíš?
Když Jeho Matku potupíš, nebojíš se, že ne-
ujdeš trestu Božímu? —

No, no! Jen pomalu s těmi strašáky!
Nejsem už malý chlapec, abych se bál vaší
metly. —

Mé se neboj, ale Boží metly by ses měl
báti! —

Ke všem řasům! rozkřikl se Venzara.
Dáte pokoj už jednou nebo ne? Vyskočil a

odhodil prudce kladívko, až země zaduněla. Pak napřáhl pravici proti zvoníkovi a zlostně zahulákal: Snad mně ruka neupadne, když budu dnes sekati? A vy proroku, tamhle jsou vrátka, sic —! a hrozivě zaklel.

* * *

Na Duškově sekali pšenici od Božího rána, za rosy, aby zrno nevytloukli. Kosy vesele chrupaly, jak rázem podtínaly stojaté obilí v pravidelném tempu rozhánějících se sekáčů. Ti v řadě, jeden za druhým, postupovali ku předu bez oddechu, kladouce řadu vedle řady, až se prosekali k široké mezi. Tam stanuli jeden za druhým, postáli chvíli, aby přejeli brouskem znavené kosy, aby sami oddechli z plných plic a narovnali údy, a zas nořili ostré kosy do hustého podrostu, aby kladli na zem žlutavé klasy. Sem tam nějaké slovo, vtip, zařehotání a zas jen kosy hovořily: šrum, šrum, šrum! — —

Od kostela nad dědinou zahlaholily zvony, zvoucí na mši sv., po mši sv. vyšel z kostela průvod: napřed kříž s chlapci v páru, potom děvčata, za těmi chasa, dvě vlající korouhve a za nimi řada mužů čtyři a čtyři, na konec ženy, z počátku také čtyři a čtyři, pak už v chumáči, nepravidelně, jak už ty ženské jsou, že jedna předbíhá druhou a řady neudrží.

To vyšlo processí na Chlumek. Zpívali »Tisíckrát pozdravujeme Tebe«, a píseň jejich nesla se s vrškem do polí kolem, do údolí k dě-

dině, kde už vyhlíželi průvod ti, co zůstali doma a tesknili, že nemohou s nimi na pout. Tu si někdo zaplakal, tam oči zarosené tiše jiný utíral . . . Tu: »s Pánem Bohem!« zavolal, tam: »pozdravujte Matku Boží« žádal, jiný zas: »vraťte se ve zdraví!« se loučil a očima všichni sledovali průvod, až jim zmizel s očí a pak ještě postáli, pokud korouhve viděli se vesele třepetati nad hlavami průvodu, až i ty zanikly zrakům jejich v dáli. Jen zpěv ještě dorážel do vsi, až i ten utichl na dobro, a zvědaví se pomalu vytráceli z návsi do domů, každý po svém . . . .

I naši sekáči na Duškově, jak zaslechli zvony a spatřili průvod, mimovolně nechali práce, kosy opřeli o zem a spolehli na ně dívající se a naslouchající zpěvu. Byli všichni helveti, jen Venzara mezi nimi katolík. »Světil« s nimi marianský svátek.

Budete vidět, že zítra bude pršet! prohodil jeden sekáč.

Proč? tázal se druhý.

A, z toho vřeštění dnes. —

Ha, ha -- smál se sekáč, s ním druzí.

To bych rád věděl, ušklíbl se jiný, co ti katolíci mají na těch poutích?

Zeptej se tuhle Venzary! škádlil jiný.

Ha ha, ha ha! smáli se sekáči. Venzara se mračil, pak pohodil hlavou a smál se taky.

A kolik těch »panenek Marií« mají?! chechtal se jiný. Chlumeckou, Vambeřickou, Svatohorskou, — ó já, já je ani neumím všechny vyjmenovati. —

Snad by ti pomohl Venzara? štípl jiný.

Víš, co? Dej mně pokoj! zahrozil Venzara, nebo praštím kosou a půjdu. —

No, no! Tyts dnes jaksi zhurta, ani špásu nerozumíš!

To ono jest mu líto, že taky neběží za křížkem a s těmi tam nevřeští! podpaloval zas jiný. Mohl si koupiti »svatý« obrázek. —

Anebo marcipán. —

Chacha — chacha! Soudruzi Venzarovi se řehtali.

A ženě přiuésti pouti, třeba růženec, víte, ten »dotýkaný« — škádlil opět jiný. —

Chacha, chacha! ozývalo se hlučně po strnisku.

Venzara měl ženu helvetku, proto si ho takhle po helvetsku dobírali.

Zatra, chlapi, držte huby! hněval se Venzara. Ještě vy mne dožírejte! Mám toho dost skrz vás — už od rána. —

A — á? Co pak? divili se nechavše žertů. I, starý Brázda na mne padl — klepal jsem kosu na dvorku. —

A? —

To víte! Písmák. — Spustil vám na mě a vyhrožoval. —

A co?

Soudy Boží vám na mne svolával!

Chi chi! A co ty?

Co já? Hnal jsem ho, pane, odkud přišel. Dobře's mu udělal!

Venzara se usmál. Snad bych se mu nedal, dědkovi? Měli jste vidět, jak upaloval, když jsem praštil kladívkem, až to žuchlo! Já ti dám — ty — kazateli! —

Honzo, dones plucar! poroučel nejstarší, vůdce.

Teď ne, až potom, bránili sekáči.

Ticho! Já poroučím! Abyste věděli, vy dršťky, vám nic, ale ty, Venzaro, na, zavdej si.

To zavdám, však mně ten »prorok« vyhrožoval! A Venzara vyluskl sklínku jako nic, jen se ulízl. Ještě! poroučel si.

Dostaneš! svoloval vůdce a hned nalil. Druzí sekáči se mračili.

No, no, vy chámi závistiví! chlácholil je, však vám neubude! Já vás neošidím, ale Venzaru dnes musím uctít, rozumíte? Mrkl po nich, hlavou pohodil, aby srozuměli, a Venzarovi opět nalil: Pij, však jsi zasloužil!

Venzara jen nachýlil a vyklopil už ve-sele, usmívavě.

No tak, řekl vůdce, abys věděl, že si tě vážíme! — A teď, hoši, zas do toho! Co jsme prostáli, musíme dohonit, alou!

A kosy zas hovořily . . . .

To bylo na svátek Nanebevzetí Panny Marie.

* * *

Na samý večer vrátilo se processí z Chlumu, unavené cestou, ale se srdcem veselým, rozradostněným. Tam, u Matky Boží, složili poutníci všecky své žaly a boly, svízele a trampoty a kříže své, mnozí vykonali tam sv. zpověď, přijali Pána Boha a tak pod ochranu Mateře Boží sebe i své doma odporučivše vraceli se domů v duši klidni, šťastni. —

Doma teprve bylo povídání, co a jak vyptávání, dárků prohlížení a radost na radost..

Šťastná věřící duše! Ona v Bohu klidně odpočívá . . . .

Bylo už hezky pozdě na noc, šel nejistým krokem Venzara domů ze sekání . . . Zdržel se mezi kamarády, »kapku« měl už z pole, tam se »dodělal«. Vrávorál po návsi zpitoměly kořalkou. Cestou hovořil a rozkládal rukama ze široka vykračuje. Chvílemi stál kývaje sebou jako na vodě, hned letěl ku předu ruce roztahuje jako pták křídla, teď zajel na levo, zas na pravo zarejdoval a zase ku předu pokročil, najednou bác! a už ležel na zemi jako nehybná kláda. — Za chvíli se vzchopil na ruce nejdřív, potom na nohy a zas to šlo z leva na pravo, z prava na levo, kus ku předu, kus do zadu . . . .

Ať mně tedy . . no-ó-ó, ať mně — ty, proroku, — upadne ten hnát! Tenhle, rozumíš, ty — mudrci? Já á-á — sekal, víš? — A ty, že metla Boží — na mne? Ty? — Co ty — víš? Nic — a kuš! — metla, no, metla — ah, dej pokoj! — Nic, nic nebude! Co? Ty? Dědku!

Rozběhl se, zavrávorál, padl na ruce. Pak těžko vstával a hubuje šoural se pomalu se zastávkami ke své chalupě, kde konečně zapadl . . . .

* * *

Uběhl rok a Venzara začal v pravé ruce cítiti chvílemi prudké píchání. Nevšímal si toho z počátku, vždyť se na ruce nic neukazovalo, ani neotekla, ale později ho to přece

znepokojovalo. Snad by přece? Ale, ne, ne, to nemůže býti! A přece ho poplašilo a strachu mu nahánělo, že pracoval v den zasvěcený, v den Matky Boží a jako z furie k tomu, naschvál . . . .

Metla Boží! šlehlo mu najednou mozkiem a už se toho nezbavil.

Tak jsme ho zastali oné noci, když už nemohl s rukou vydržeti a prozraditi se bál se i — styděl. —

Ba, styděl! Po celý rok si hrál na hrdinu a jen se vysmíval zvoníkovi a druhým katolíkům, že mu to měli všichni za zlé, jak znesvětil sekáním zasvěcený svátek a nad to svátek Mariánský — a mezi helvety, za trochu kořaly!

A, co! Však mně ruka neupadne! rozkládal chlubně, zvláště, když zase měl »pod čepicí« a rozumu až nazbyt.

Měl sám ze sebe radost, že to tak vyvedl a skoro si na tom zakládal, že to dokázal takhle on sám jediný ze všech katolíků.

Helveti ho ovšem za to chválili, že nedá na »papežské výmysly«, avšak, co Maria, ta že jest žena jako každá jiná a hříšná jako jiní — jaké pak slávy! To jen kněží římská z ní hříšné udělali »víc než Pána Boha«, aby jim lidé nosili peníze za mši a modlení o pouťích. —

A Venzara si liboval. Rok uběhl, ruka mu neupadla, — eh, jaké pak strachy? Nic mu není, nic mu nebude a zvoník ať si po druhé hrozí tomu, kdo se bojí. On, Venzara, že se nebojí. —

A teď najednou, z ničeho nic dá se ruka do bolení a bolí a bolí a jak. —

Přemáhal se, tajil to, pracoval, ale když byl sám, napadala ho úzkost a strach, jak bude s rukou dál, aby opravdu něco na něj nepřišlo. — A tak měl dvojí bolest: jednu v ruce, druhou v sobě, v duši . . . !

Teď už, po roce, se nekasal, ani, když si zavdal, rukou neuhodil na stůl, až sklenice poskočily, už se nevysmíval: eh, co, však mně ruka neupadne! — — Jen na doktora teď myslel, aby už byl tam a poradil se. —

Vydal se »do světa« s trakařem do vrchu naloženým hrnky a hned na Litomyšlsko. Tam jeho všecka naděje . . . Zklame-li ho?

* * *

Onehdy jsem ho potkal. Ve tváři přepadlý, hlavu v lopatkách skrčenou, oči upřeny před sebe k zemi a — pravou ruku — na šátku . .

Už se tím netajil, že ho bolí ruka, ta, kterou sekal, kterou se chlubně rozháněl, však že mu proto neupadne. —

Mrzel ho svět. K těžší práci nebyl, k lehčí ho nikdo nebral ani z helvetů, kterým šel kdysi pomáhat znesvětit svátek zasvěcený, svátek Matky Boží. —

Ani prohlášený doktor mu s rukou nepomohl — poslední naděje ho zklamala. Hrnce sice vyprodal do jednoho, ale ruku přivezl nazpátek chorou, nemocnou.

Ptal jsem se známých, co teď Venzara?

Ah, ten? Pořídil si flašinet a hodlá s muzikou do světa, aby se uživil. ---

* * *

Taky mne jednou navštívil v nové hodnosti se svým verglem! Žena točila klikou, Venzara pravou ruku na šátku, levou nastavoval čepici.

Snad se mně chtěl zavděčit, snad vzpomínal na svůj hřích, nebo co, nevím, ale spustil před domem: Tisíckrát pozdravujeme Tebe.

* * *

Katolíku, katoličko! Vám jsem načrtl tento obrázek pro poučení. Snad jest takových Venzarů teď ve světě víc, kteří zasvěcené svátky znesvěcují těžkou prací polní i jinou. — Nebyls i ty někdy mezi nimi? Vzpomeň si! Já jsem tě třeba neviděl, ale oko Boží vševědoucí vidělo tě — snad i sekat obilí v den zasvěcený, oko toho Boha, jenž dí, že chce býti ctěn ve svatých svých! —

Snad jsi byl dokonce Venzarou, který v den zasvěcený za trochu kořalky a peněz šel — dělat ze sebe otroka na pole nekatolíka svou víru svatou zapíraje a pohoršení dáváje? —

Kéž by se to bylo nestalo! A stalo-li, kéž se tak nestane nikdy víc! Katolíku, katoličko, pamatuj vždy, že první přikázání církevní zní: »Svátky zasvěcené světiti!«

XV.

Bez kmotry.

Od Plchova jede selský vozík. Na předním sedadle pyšní se sám pan starosta počestné obce Plchova řídě pevnou rukou bujné spřežení. Občas obrací usměvavý obličej k zadnímu sedadlu, na němž jako vesnická královna trůní statná panímáma růžových tváří, kulatého obličje. Může býti tak třicátnice. Nastrojena jest jako na svatbu. A jakby nebyla panímáma Kynclova dnes nastrojena, když jest předně paní starostovou, potom spolumatelkou dvou hezkých živností a dnes docela kmotrou!

Ano, má držeti dnes při křtu svatém na rukou malou Aničku Odvárkovu z čísla 3. v Plchově, která dostane od církve svaté jméno Anna a od paní kmotry lesklý dukát do vínku. Až za oltářem zastrčí malinké za povijan do peřinky zaobalený v pěkné obálce dukát, aby, až vyroste, věděla, jak štědrou měla kmotru.

To se u nás na horách sotva kdy stane, aby kmotra celý dukát položila do vínku, jako to dnes hodlá učinit paní starostová z Plchova!

Žádná, žádná kmotra po celém okolí se jí nevyrovná! Už jí to »babička« kolikrát dnes

lichotivě vyložila, takovou kmotru že ještě do katolického kostelíčka v Suchým nevedla. Paní starostová vždycky předělá všechny kmotry! Žádná, žádná se jí nevyrovná v celém okolí! To se budou divit u Chaloupkův, až jim poví, co ona, paní kmotra — a u Dostálův a u Černáků — no, po celém okolí, kam dochází babička k matkám, zvědí, jak si dala paní kmotra záležet, na jaké šaty koupila Odvárkové »do kouta«! To bude závisti! doložila pochlebně, že »ňákou tu kapku« dostala zavdané, nežli sedly na vůz.

Zatím co »babička« lichotila paní kmotře, vjížděl pan starosta na farský dvůr. Seskočil s vozu, pomohl své panímámě dolů, usmál se na ni zamilovaně a s pýchou v srdci patřil za ní, jak to sluší dnes té jeho panímámě, až ona i s babičkou zmizely v síni rozlehlé budovy farní.

Ještě se usmál a obrátil se ke koním, aby nezbedy něco nevyvedly. Hladí podsedního, ale náručnímu se to nelíbí, hryže otěž, hrabe nohou, frká, jako by se plašil, zatím však čeká, až pohladí hospodář také jeho.

Pan starosta si hraje s koňmi, aby zahnal dlouhou chvíli, než to »tam« odbudou.

Najednou oba koně se přímí, napnou uši a podsední zařičí: z chodby na faře slyšet panímámin hlas! Mluví nějak z ostra, skoro křičí a než se hospodář i spřežení vzpamatují, vyběhne paní starostová z fary ven, na dvůr, jako by jí honil a hned k vozu. A sama, bez babičky, bez dítěte, všecka zsinalá!

Než se muž nadál, skočila do vozu a skoro křikla dusíc se hněvem:

Jeď!

Muž se dívá, nerozumí. —

Jeď! křikla opět.

Ale kam?

Domů! Honem!

Pro pána krále, co pak?

Nic, jen jeď!

Ale babička, a —

O ty se nestarej! A honem, nebo skočím dolů a půjdu sama! Jeď! —

Paní kmotra se ani necítla, jak byla rozčilená. Co se jí jen stalo? přemítal muž vyjížděje ze dvora. Zeptat se víc, bál se, byl, chudinka, pod pantoflem, proto poslechl, čekaje, až začne sama. Ale ona nic!

Popožeň koně! poroučela, ač jeli dosti slušně.

Není ti dobře? odvážil se zeptati se.

Není! Jeď, ať jsme doma!

A k Odvárkovům? — divil se opět.

Nikam! Domů! —

Sotva vjeli na dvůr, panímáma s vozu a do přístěnku. Strhla se sebe šaty a zaryla obličej do peřin.

Kyncl spěchal za ní. Když otevřel dvéře u přístěnku, zvedla se s postele uplakaná, pobledlá.

Kačenko, prosím tě, co pak --? zeptal se nesměle.

Ach, muži, já rozumu pozbudu! Ta ostuda, ta hanba — ten člověk, ten farář, ach, ach, ach! Já umřu. —

Ale, Kačenko!?

Muži, já — nesměla býti — za kmotru.

Pán Bůh s námi! Cože? ty?

Ano, já, starostova žena, první v celém okolí! A že nesmím držeti, ani se podepsati do knihy, slyšíš? To udělal mně, mně ten — člověk! Již neplakala, jen z očí sršel jí hněv a lomcoval celým tělem, hrdým, nepoddajným a nyní tolik pokořeným.

Já — nesměla držeti! — já! A vždycky jsem chodila a jak bývali ke mně »tam« uctiví, pořád: »paní starostová«, »paní kmotra«, co jsme se jindy nasmály, když velebníček špásoval a kam se mám podepsat, ukazoval a tebe pozdravoval a vyprovodil až ke schodům a tenhle — fí, tomuhle jsem špatná a ty také u něho nic neplatíš a ke křtu že nepůjdu, abych počkala v kuchyni, až pokřtí — beze mne! Taková urážka — a před lidmi k tomu! Celý svět se mi vysměje, byli tam právě z Borové taky se křtem, viděla jsem, jak se mně po straně smáli, jak z toho měli radost. — Ty muži, starosto, tohle jen tak nenecháš! —

To víš, že, ale jen mně přece pověz, proč tě nenechal držet ten, ten farář?

Jsem prý helvetka a ta držet nesmí. —
A jindy?

No, však jsem se bránila, babička se taky zastávala, ale ještě za to dostala, chudák! To jest zarytá hlava, ten — jezuita! —

Bylo to Boží dopuštění u Kynclův, a farář katolický dostal svůj díl i s biskupem...

Zatím se vraťme do fary.

Tak tedy panímáma Kynclova nebyla připuštěna za kmotru, opravdu. Když babička s »paní kmotrou« vešly do farní úřadovny k zápisu a požádat o svatý křest, nevěděl farář, koho má před sebou, že byl na osadě nedlouhý teprve čas. Ale že to byla farnost nábožensky smíšená, hleděl, nežli pozná své ovečky, býti opatrným, aby se vyhnul i nedorozumění i — podskoku se strany obojí, což se může velmi snadno státi v takových osadách, není-li kněz s poměry smíšených osad obeznámen.

Na příklad: Katoličtí rodičové běrou proti zákazu své církve nekatolíky za kmotry svým dětem z příčin všelijakých. Někdy jest tím vinna přízeň smíšená, že v některé rodině následkem smíšeného sňatku jsou děti dvojího vyznání, bratří třeba katolíci a sestry nekatolíčky, anebo naopak, někdy třeba jeden z bratří katolík, druhý nekatolík, podle toho, měla-li kterého matka dříve, než se vdala, anebo jsou to zase přátelé se strany nekatolického manžela nebo manželky.

Katolík jest ve věcech své víry náramný slaboch: »Jak pak by je mohl urazit«, a »Mohli by se hněvat«, a »Ženu by to tuze mrzelo« atd. . . Že urazí svou víru, že pohněvá Boha, že to mrzí jeho kněze, na to se neohlíží takový slaboch, vyrostlý ve zkaženém vzduchu náboženské lhostejnosti následkem ustavičného styku s lidmi víry jiné, docela, když jest to v rodině. »Ale, prosímich, dyť jest to bratr, jak pak mu to mám udělat!« A když ne bratr, jest to zase sestra, nebo jiný kdosi ze přízně.

Jiná příčina jest — neomalenost. Při volbě kmotří hledí se také na to, co asi dá »do kouta« a »do vínku«, a potom ještě o něco dál: je-li to dělník, domkař, řemeslník — u kmotříčka bude míti práci jistou, děti půjdou za ním, přiživí se s ním, kmotříčka již nebude na ten žvanec hleděti, přidá ještě nákou placku domů, hospodář nasází mu brázdou bramborů, a kdož ví, co všechno ještě bývá v tom započítáno!

Jsou-li tedy takové a podobné vyhlídky u nekatolíka, poprosí se za to »svaté kmotrovství« u něho.

A nekatolík neodepře. Jest mu to jakousi chloubou, že »držel« v katolickém kostele a že se »podepsal« na katolické faře.

Že se tím zmatek v pojmech o jediné pravé víře neodklidí, ale množí, jest zřejmo. Kdo z toho má škodu na víře, jest ovšem katolík. Víc a víc ustupuje jeho náboženské přesvědčení, víc a víc vžije se do té nešťastné myšlenky, která mu jest tolik pohodlná, totiž, že »na víře nezáleží«, že »jest to jedno«, ano obcuje s takovými kmotry, sám jsa chudší, pro tu »shodu« skrývá své náboženství, jak jen může, až z něho zbude katolík, který vlastně nemá žádného náboženství, nýbrž pouhé jméno katolíka. Je-li takovým otec, nebo matka, nebo dokonce oba, jaké asi budou děti?

Konečně jiná příčina jsou někde porodní báby. Někdy jest »babičkou« nekatolička. Znal jsem jednu takovou a dlouho jsem nevěděl, že není katoličkou. Přišla-li do fary, dala katolické pozdravení, líbala knězi ruku, v kostele

klekla, dělala kříž, bila se v prsa — ale šelma byla mazaná. Že byla ze vzdálené, nepatrné osady přifařené, odkud byly asi 2 křty za 4 roky, nepřišel jsem na to, až mne podvedla a se prozradila. S takovou »babičkou« jest potíž a třeba ji bedlivě míti na očích, aby »nezanášela« — katolické děti proti smlouvě k nekatolickému kazateli, jak se to někdy stává v manželství smíšeném. Tu mívají nekatolické »báby« mnohou zrušenou smlouvu na svědomí, buď že přímo na katolickou ženu a slabocha muže působily, nebo že nepřímo straně nekatolické domluvami a jinak pomáhaly stranu katolickou zviklati a k porušení dané smlouvy svoliti. Taková »babička« nemá vlastně ani býti přítomna v katolickém kostele při křtu svatém, zejména když přijde sama, bez kmotří a jak se to kdesi stávalo, drží dítko na rukou při křtu svatém!

Ale i katolické »babičky« bývají šelmy. Aby si to nepokazily tu ani tam, chtějí býti »na všecky strany« dobře a Bože uchovej, aby taková obojetná »babička« řekla rodičům, když chtějí kmotry z »druhé strany«, že to nesmí býti!

Jest to zkrátka jedna ze mnohých svízeli na smíšené osadě a tu jest třeba vystoupiti jednou, ale rázně a rozhodně. Pak bývá dobře. Kdo se bojí, ať není knězem na smíšené osadě. Kdo se bojí o lásku lidí, chválu a přízeň a nebojí se ztratit lásku Boží, ten ovšem zamhouří ne jednou, ale mnohokrát, ne jedno, ale obě oči. Ovšem to lahodí, slyší-li za to na své vlastní uši: pane, tohle jest hodný

pán, ale tamhle ten —! Jenže, co chceme potom vytýkati lidu jeho chabost, jeho zmalátnělost a nerozhodnou skoro bojácnost, když se sám tomu byl vyučil od svého duchovního vůdce?

Když jsem po prvé jako novosvěcenec přišel na smíšenou osadu a lidí dle vyznání neznal, dorozuměl jsem se s babičkou takto: Byl-li mezi příšlymi kmotry nekatolík, dala mně znamení -- zakašlala, mrkla a já byl doma, věda, kolik uhodilo.

Na jedné farnosti smíšené přišel jsem na jiné žalostné překvapení. »Babička« přicházela ke křtu svatému sama, bez kmotra, bez kmotry. Prohlížím matriku, pro Boha, ono to tak napořád dobrých 20, 30 let! Domlouvám »babičce«, ta pokrčila rameny: »Tady to není zvykem«. — —

Pěkně děkuji! Tady to není tedy zvykem! No, to jest mi krásný »zvyk«! Ale, co dělat?

Začal jsem o tom v kostele. Povídám: Když jsem ještě studoval, přišli k městu H. K., cikáni. Jedné cikánce narodilo se dítě. Sháněli hned po městě kmotry a to cikáně mělo slavný křest, sám pan purkmistr držel na rukou. Tak to dělají — cikáni! A katolíci zdejší? Ó, jak mne to rmoutí, mám-li říci, že moji osadníci posílají děti své ke křtu svatému — hůř, nežli — cikáni! Tady se křtilo a dosud křtí bez kmotří . . . .

Ale marné mluvení, nejbližší křest odbyval se zase, jako před tím. Napomínal jsem opět a opět a zase -- nadarmo! Sáhł jsem k poslednímu prostředku, nechtě se dovolávati

pomoci světského úřadu na příslušném hejtmánství. Ohlásil jsem v neděli potom a »babičkám« obzvláště důrazně připomenul, přijde-li opět jen babička sama s dítětem, že ji pošlu s nepořízenou, až si přivede kmotry, že teprve pokřtím. Jen v jedné přifařené osadě si říci nedali, až mně pomohla — kořalka!

Byla to osada nepřístupná a vzdálená a v zimě šlo někdy o život. »Babička«, která tam odtud chodila ke křtu sv. sama, si někdy trochu přihnula. Divil jsem se, že jí samotné svěří rodiče své nemluvňátko do takové cesty, ale »babička« říkala, že ta »mrňata« otužuje.

Snad měla pravdu, byl tam lid jako skály silný, zdravý a vzrostlý, jako jedle. Měla-li o to zásluhu právě »babička«, nevím.

Šla tedy milá »babička« ke křtu sv. zase bez kmotří. Bylo to v zimě a sněhu spousta náramná. »Babička« si vzala »kapku« pro kuráž na cestu, šla, ale nedošla — zůstala i s dítětem ve sněhu. Nalezli ji lidé na polo ztuhlou. Sedla si do sněhu a usnula. Byla by usnula na dobro. Snad chtěla zase to »mrně« otužovati, nevím, ale od té doby vodí i ona ke křtu sv. kmotry.

Než, kam jsem to zabloudil! Honem se vracím na faru v Suchým, abych, jak tam bylo, dopověděl.

»Babička« s řečí jako med pozdravila kněze žádajíc o svatý křest.

»Babičku« již znám, řekl pan farář, ale kmotříčku —?

Ó, prosím, jemnostpane, ona paní kmotra jest tu již kolikráte zapsaná, švadronila bába

— paní Kynclová z Plchova —, paní starostová, vědí, jemnostpane!

Kynclová? Hm? z Plchova? Hm! Pan starosta přece jest —

Taky jest tady, jemnostpane, sám nás dnes zavezl, ó, tuze hodní lidé, jemnostpane.

Ano, ano, ale vy mně, »babičko«, nerozumíte, odbyl hovornou ženu kněz obraceje se přímo k nastrojené kmotře.

Odpusťte, že se tážu, víte, že jsem tu nedávno, jste katoličkou, nebo —

Nedořekl, paní kmotra se zarděla do temna, pak se hrdě usmála a řekla jaksi s patra:

Prosím, my jsme evandělíci! —

Těší mne, že poznávám paní starostovou — řekl farář usmívaje se — pana starostu jsem měl již čest viděti. —

Paní kmotra se nadmula pýchou. —

Tedy, pokračoval kněz, těší mne ještě jeduou, že se dnes po prvé setkávám s paní starostovou, ale — vážně pokračoval — netěší mne to, že se setkáváme právě při svatém křtu. —

Bába vyvalila oči, paní kmotra se udivená zadívala na kněze. —

Jest mi to velice nemilé, paní starostová, že právě vám na po prvé musím říci něco pro vás jistě nepříjemného, ač vy za to nemůžete, nýbrž tuhle »babička« na prvním místě a na druhém rodiče tohoto dítky. —

Ó, prosím, jemnostpane!?! hájila se bába.

Mlčte! zarazil ji přísně kněz, vy jste přece dobře slyšela, co jsem ohlašoval v neděli i vám samé ještě zvlášť opakoval!

Bába sklopila oči.

Paní kmotra byla jako u vidění, nevěděla posud, oč se jedná.

Kněz jí to vyložil. Nemůže býti kmotrou, poněvadž jest jiné víry nežli dítě, které chce držeti na ruku. Nemůže přece ona, evandělička, za dítě katolické učiniti vyznání víry a slib křestní, když sama jinak věří a víry katolické ani nezná, tím méně vyznává. Nemůže na sebe vzíti povinnost, kterou ukládá katolíkům svaté kmotrovství, poněvadž není s to, aby těm povinnostem dostála. Či může slíbiti Bohu, že jako druhá matka, matka křestní a duchovní, nad dítětem bude bdíti, aby, až vyroste, také opravdu po katolicku věřilo a žilo, ano v pádu úmrtí rodičů nebo jejich nedbalosti že ona sama povede dítě k tomu a vychovávati bude dle slibu křestního? Toho, co na sebe bérou kmotři katoličtí, ona při nejlepší vůli vyplniti nemůže a nedovede, z toho důvodu kmotrou býti nemůže a nebude.

Nyní to užaslá panímáma pochopila!

Já že nesmím držeti? vyjela zprudka. Všechna pýcha se v ní vzbouřila. Já že nesmím držeti? opakovala hrdě a hněvivě změřila očima kněze. Co pak jsem já nějaká poběhlice, anebo tak špatná ženská, že držeti nemám? To jest pro mne urážka, já jsem starostová. —

Třeba králová! přerušil ji kněz, ale nejste katolička a už jsem vám vyložil. —

To jsou pěkné výklady, hněvala se dále, ale pro mne nejsou! Držela jsem vždycky a mohlo to býti, bylo tu »pánů« víc a nikdo

proti tomu nic neměl, snad tomu rozuměli taky, co může býti aneb ne, ale měli pro člověka čest a věděli, co jest slušnost, já se jen tak odbyti nedám! Ne, ne, ne! Držela jsem jindy, budu držeti zas! Já se urážet nedám!

Ano, poníženě prosím, jemnostpane, paní kmotřenka vždycky držela a nebožtík jemnostpán -- ó to byl tuze hodný pán, on nikdy nic proti tomu, ani slovíčkem, ó to byl pán!

Vy se do toho nepleťte, odbyl farář bábu, a vy, paní starostová, se zbytečně hněváte a hledáte urážku tam, kde jí není! Já přece proti vám ničeho nemám, vždyť vás dnes vidím po prvé, tím méně mně napadlo vaší osoby urážeti. Hájím jen své, poněvadž nesmím dopustit, aby byl ode mne uražen zákon mé církve! O ten se tu jedná a ne o mne, nebo o vás. Já zákona své církve neporuším! Hle, jen maličko poshovte, přečtu vám a ode dneška v úřadovně vyvěsím opsaný zákaz ohledně kmotří nekatolíků; nuže, poslouchejte: »Biskupskému vikariatnímu úřadu! Poněvadž se opakují případy, že se dovoluje jinověrcům, aby při katolických křtech intervenovali, ano i důležitý úřad kmotrů zastávali, upozorňuje se důstojné a velebné duchovenstvo na dotýčné církevní předpisy, jež intervenci a kmotrovství nekatolíků při křtu katolických dítek zakazují (srovnej výnos S. Kongregace officií ze dne 10. května 1770.) a činí se všecky důstojné farní úřady tamního třídnictví za náležité šetření všech sem spadajících církevních předpisů co nejprísněji zodpovědnými, ježto nelze připustiti, aby svěřen byl úřad kmotrov-

ství těm, kdo mnohým a důležitým povinností úřadu toho vůči katolickým dítkám dostáti nemohou. Za tou příčinou buďtež věřící a porodní báby o důležitosti kmotrovství ve smyslu římského katechismu za vhodné příležitosti poučení a jim důrazně na srdce vloženo, by protestantů za kmotry k udělení svátosti křtu nebrali, ježto by tací kmotři, když by se o odporu s církevními normami ke křtu katolických dítek předce dostavili, musili býti duchovní správou *odmítnuti*«.

Vidíte, slyšela jste to! Byl by to můj hřích, kdybych zákona toho nedbal a byl bych špatným knězem své církve, kdybych sám zákon církevní přestupoval a na jiných žádal, aby ho zachovávali! Tedy, paní starostová, zkrátka a dobře: vy držet nebudete! Hněvati se na mne proto, že konám svou povinnost, bylo by nerozumné — a vy jste předce žena rozumná!

Jsem, nejsem! odsekla. Tomu rozumí každý, jak jsem dnes potupena -- pro nic, za nic! Rozumím: jsem helvetka a helvet není člověk, nesmí držet katolické děcko, aby ho nepokazil! Jak pak ne! Co jsem tu platna? Nic! Proč jsem tady? Pro nic! Zač mne tu mají? Za nic! Žádné děvce se tohle nestalo, co dnes mně tady! A to jste kněz, který káže lásku k bližnímu? To jste kněz, který má učit snášlivosti? To je křesťanská —

Paní starostová, přerušil ji klidně farář, nezdržujte mne! Jsou tu již druhé křtiny, pověděl jsem vám již a to beze všeho hněvu — můžete počkat vedle v pokoji, až pokřtím. —

Ó, pěkně děkuji, co bych tu dělala? V pokoji čekat! O, děkuji, já nepřišla na besedu, abych čekala v pokoji! Aby se mně tu ještě něco stalo, ne? Abych tu naposled někoho pokazila, ha ha! —

Popadla za kliku a ta tam! Chodbou na dvůr, na dvoře na vůz a domů! To ostatní už víme . . . .

»Babička« zůstala sama. Jako opařená stála před svým knězem. Oči měla na podlaze.

Ještě jednou mně tohle, »babičko«, uděláte a byla jste u křtu zde naposledy! Pamatujte si to!

Bába ani muk. Ale zlost měla, ó, měla! Ten farář ji připraví o všecko! Už počítala, co paní kmotřenka dá, a teď — všecko pryč, všecko! Řekla doma chlapci, aby jí k večeru přišel naproti, že něco olízne, uzél nésti pomůže a všecko pryč! Ó, měla zlost a jakou! A jak ne? Jindá, to to bylo dobře a dnes, že prý ne! Takové novoty! — Bručela bába, bručela, ale jen tak po tichoučku, aby neslyšel farář. Ó, není s ním nic! Nebál on se ani paní starostové — pane — to jest co říci! Té se bojí sám dvojctihodný pán a kde kdo jí uhne a on, farář, ne! To už jest něco! Hned by ho za to měla ráda, jen že jí pokazil takový kšeft! Taková škoda, ne, ani na to pomyslit nechce! — — —

* * *

Jest to bída na tom světě, jest! Všecko vzhůru nohama! Dělá-li někdo svou povin-

nost, chválí ho noviny, velebí ho mluvkové, rozhlašují ho končinami země, opěvují ho básníci, vynášejí ho řečníci, zvěčňují ho pomníky a pamětní desky. U kněze jest to naopak. Dělá-li kněz, co jeho povinnost, jest — bit! Tupí ho noviny, zlehčují ho ovečky vlastní i nevlastní, lítá za ním kamení urážek, přemílá ho kde který tlučhuba. Pro kněze konajícího svou povinnost k duším jest vždycky přichystána — koruna trnová, jest hotoven kříž.

Ukřižuj ho!

A proč medle ukřižuj?!

Poslyš: Jezuita! — Fanatik! — Přepjatc! — Nesnášelivec! — Štváč! — Zpátečník! — Nepřítel svobody! — Odpůrce pokroku! — Tmář!

Znáte tohle, řekl bych »devatero cizích hříchů« štvoucích proti knězi konajícímu svou povinnost? Ó, kdybyste žili na smíšené osadě, tohle »devatero« znělo by vám v uších ozvěnou tisíceronásobnou den jak den! Znělo by vám vstříc z úst nekatolíkův i — katolíků!

Ba, též katolíků! Musím napsati pravdu, že na smíšené osadě jsou to právě katolíci a dosti četní, kteří takovou anebo aspoň podobnou »litanii« začínají proti svému vlastnímu knězi, když právě ten kněz jako dobrý pastýř chce uchrániti ovce své před tím, co zapovídá Bůh i církev, před tím, co hřích, když nechce dovoliti, co nedovoluje Bůh, když zapovídá, co zapovídá Bůh, když žádá, co žádá Bůh. V tom ohledu jsou nekatoličtí kazatelové v nesmírné výhodě proti kněžím našim. Oni totiž

nepotřebují ani zakazovat, ani přikazovat; není jednoduše, co. Oni nemusí kárati přestupků zákona, poněvadž jejich »úřad« jest vykonáváním toho, co chtěl míti Luther za »jedinou« svátost nového zákona, totiž »hlásání evanđělía«.

U protestantů není zákona postu, není zpovědi, není pokání záležející v polepšení života, napravení zlých následků hříchů na př. povinnost náhrady, navrácení cizího statku, napravení daných pohoršení, odstranění toho všeho, co jest příležitostí ku hříchu, smír s nepřáteli, zkrátka, nic z toho, co se protiví přirozené náklonnosti ku hříchu — jediné jen to neomezené, každému dle chuti odpovídající »Credo«: zaplať solár a věř si a dělej si, co chceš, jen když táhneme na »Řím« a jeho »modloslužebníky«, buď s námi za jedno — hrr na ně! —

A »Sion« zůstává vždycky velikým před Hospodinem bojovníkem za »svobodu svědomí« t. j. za svobodu: věř, co chceš a dělej, co chceš, jen když nenávidíš »Babylona« (katol. církve totiž).

A to jest také ta příčina, že tak mnozí katolíci vidouce hodně z blízka, ba pod vlastní střechou často tuto závidění hodnou »svobodu svědomí«, pletou si své zákonem Božím i církevním ohraničené »Credo« s »evanđělickou svobodou« a poněvadž příklad táhne, honem by chtěli míti také takové »široké« Credo, kdyby nenarazili — na svého kněze, který jménem Božím a jménem matky církve volá neúprosně, na osoby nehledící: »nesmíš«, nebo

»musíš!« A hned se tomu dá jméno klerikalismus, kněžovláda, třeba i vláda tmy a dokonce i zneužívání náboženství k nadvládě, potlačování pokroku a tak se potom loví »v kalné vodě« a mate se lid, místo aby se poctivě řeklo nebo napsalo: To a ono zapovídá kněz proto, že to zapovídá Bůh i církev, anebo: to a ono přikazuje kněz, protože tak velí a káže Bůh i církev! A nerozumný, nepřemýšlející člověk rád se chytne na takové »okřídlené« heslo a poněvadž se mu nevyhovělo, roztrpčen zvolá: »Ti naši kněží si pořád něco nového vymýšlejí!«

Neodsuzuji tím, co jsem napsal, katolíků všech, nikoli, chtěl jsem jen označiti příčinu toho zajisté divného úkazu, že právě na smíšené osadě bývají mnohdy vlastní ovečky rozhořčeny na své pastýře a to právě tenkrát, když tito s nimi nejlépe smýšlejí, poněvadž jsou vlivem protestantství v každém ohledu »svobodného« částečně nakaženy. Proto bývají hned »vzhůru«, jakmile koná kněz svou povinnost háje zájem duší, zájmy Církve, zájmy Boha. Mnoho se jim tudíž musí odpustiti, nežli si srozumějí; potom si dají říci a v tom zase má kněz náhradu za to, co utrpěl dřív . . . .

Farář v Suchým to taky zakusil na sobě. Pohněval si pana starostu, poněvadž se hněvala paní starostová, rozhněval si bábu, poněvadž jí zmešlo, a popudil proti sobě Odvárkovic, poněvadž »urazil« jejich »paní kmotru«. — A tak se na faráře hněvali helveti i — katolíci!

Velebný pane, Odvárkovic nebudou cho-

dit do kostela — a ostatní z Plchova prý taky!

Kostelník vypravuje tuto novinu škodolibě se usmíval. Na, abys věděl, myslil si u sebe, to za to, že jsem přišel o rénský od paní starostové.

Farář se jen usmál.

To je palice tvrdá! hučel kostelník, vida že jeho »Jobova« zpráva tak málo dojala faráře.

V neděli potom byl kostelík v Suchým jako když nabije, hlava na hlavě.

Plchovští přišli — na zvědy, jak účinkovala jejich hrozba.

Opravdu, farářova tvář byla jako zachmuřena.

A hned po kázání a po ohláškách začal farář znova mluvit k lidu. Pohlížeje ku klenbě kostela pravil hlasem starostlivým: Drazí osadníci! — Veliká obava svírá srdce mé. —

Odmlčel se. — V kostele nastalo ticho, pozornost věřících byla napjata. Co to bude?! Plchovští na sebe významně mrkli, kteří stáli vedle jiných, ťukli do nich šeptajíce:

Aha, teď to přijde!

Co pak?

Co! Skrze ten křest! Nebudeme chodit do kostela: —

To se stalo tak v malé minutě šeptem.

Ano, pokračoval farář, kormoutě se víc a víc, jsem velice znepokojen! Nevíte, netušíte snad mnozí, co se stane co nejdřív. —

Plchovští se v duchu usmívali: aha, už to ví, začne o nás, bude prosit — oho! —

Pomyslete si, dí dále farář — tohle klenutí v našem kostele — spadne. —

Úžas a leknutí zírání se všech tváří. —

Spadne, pokračoval farář zvolna — po-
něvadž — — — katolíci z Plchova — — —
přestanou chodit — — do kostela!

Plchovští byli jako opařeni. Kostelem
na chvíli zavládl šumot, oko setkalo se s okem
a kromě Plchovských, kteří se dívali do země,
oči všech obrátily se ku kazatelně mluvící:

Dobře tak!

Farář poznal, že vyhrál. Usmál se a vida
usmívající se tváře svých oveček s důvěrou
obrácené k sobě, vyložil jim znova zákaz církve
o nekatolických kmotřích.

Na konec řekl: Jsem váš duchovní pa-
stýř; jsem mezi vámi ustanoven strážcem zá-
konů Božích i církevních. Táži se vás: chcete,
abych já přestupoval zákony tyto, které učím
zachovávatí vás?

Nechceme! zavznělo plným kostelem, jed-
němi ústy.

Nuže, tak jsem spokojen.

A Plchovští? Byli vyhojeni. Truc po-
minul, stud jim pověděl, že se dali napáliti
od nekatolíků, že jednali sami proti sobě. —

Od té neděle nepřivedla »babička« ani
jednou nekatolíka za kmotra.

Sami nekatolíci začali vypovídati kmo-
trovství: Ohledni se jen jinde! Aby mne ten
»váš« poslal do čeledníku čekat! Bodejť bych
ti tam šel!

A katolíci? Iuu když to nemá býti, ne-
budeme jich bráti! Když jsme to dříve nevě-
děli! — Proč nám to naši kněží neřekli dřív!?

Proč? Ano, proč? — — Snad si nechtěli
»dělat nepřátele«, anebo proč? —

Knězi na osadě smíšené! Ukaž, pro Bůh,
nejdříve ty, že si své církve vážíš, její zákonů
dbáš, pak si té církve budou vážiti též ovečky
tvé, pak i ony budou zákonů její dbáti a bude
to tobě i jim — ku spasení!

XVI.

Zachráněna.

Pán pěšky nepůjde! odbývala paní pastorová v Kavanově venkovana, který po dlouhém zvónění a když to nepomáhalo, tlučení na dvěře pastorny byl puštěn na síň residence dvojctihodného pána.

Políbil poníženě ruku dvojctihodné paní a smeknutou čepici v ruce mačkaje prosil, aby si dvojctihodný pán neobtěžoval jít »s útěchou« do Jestřábova. —

Někdo vám stůně?

Žena, poníženě prosím, po malým, vědí, —

Máte koně?

Koně?

No, ano, pán přece nepůjde pěšky!

Koně! Já a koně! Kdybych já měl koně!

Ale, mohl jste aspoň zjednat. —

Ó, dvojctihodná paní, kdo pak by jel mně? Zadarmo nepojede a platit není čím; ač, jo!

Tak, tolik jste chudi u vás?

I bárci, poníženě prosím! Barák bez kouska pole a tak zrovna na spadnutí. Takové jest naše bohatství! Že tak tak žijeme; a teď ještě se dá žena do nemoci! Achich, ach!

To jest smutné. —

Ba, a tři malé děti! A teď ještě ke všemu ten malý červíček! Ba, smutné, dvojctihodná paní, prosím poníženě. —

To vás lituji, ale pán tak daleko pěšky nepůjde. —

I, Bože, co pak by nešel? Cesta jest pěkná, silnice jako mlat, poníženě prosím. Bude to jen procházka. —

Co vás napadá? Aby potom stonal?

I, kde pak! Neráčeji se bát; tuze hezky se to půjde. —

Vám se to řekne! Jste chůzi zvyklý, ale pán? Aby mně z toho onemocněl! Ne, ne, pěšky vám ho nepustím!

Co si teda počnu? naříkal venkovan. Doma jest zle, nenechám ji, chuděru, odejít jen tak — bez outěchy!

Poproste někoho! radila panička.

Kde pak, to bych darmo prosil! Tady? Kdo pak mne zná? A běžet zas domů? Marná cesta! Kdo má koně, jest v poli, nebo v lese. Nesehnal bych nikoho, prosím poníženě. Musíme jen pěšky. —

To nevím, milý brachu! Pán ještě nikde pěšky nebyl, a tohle jest cíl země! Až do Jestřábova — to je lán světa! To aby šel dobře hodinu? vyzvíдалa.

Tak asi, poníženě prosím, ale, neráčeji se hněvat, kdyby jako dvojctihodný pán. raději už šel. —

Umíte vy si poroučet! Pán není jen pro vás, rozumíte. Ale řeknu mu o tom, počkejte tady. —

Nechala venkovana státi na chodbě a odběhla do pokoje. Za chvíli se otevřely dvěře a vyšel sám pan pastor Potměchuť.

Jste vy z Jestřábova? zeptal se přísně, když před tím vzdal mu venkovan úctu a ruku políbil, až to mlasklo.

Jsem, prosím poníženě. —

Stůně vám prý žena?

Prosím poníženě — jsem tu už chvíli, je skoro naspěch. —

No, no! A koně nemáte?

Nemám, dvojctihodný pane. —

Hm! — a z Jestřábova povídáte? Tam jsou nepořádní lidé! To už je po druhé, co chtějí, abych tam šel pěšky! Ale nešel jsem po prvé a nepůjdu ani dnes! Jen vám podat prst! To by mně tak scházelo! —

Poníženě prosím, katolický farář chodí pořád pěšky. —

Tak si jděte k němu! —

Inu, vědí, ráčej odpustit, ona moje byla katoličkou, než jsme se znali a tak jsem mohl jít tam; ale jak pak to mám udělat, když na to nedržím a chci, aby to bylo, jak se patří, když jsem ji jako převedl. —

No, to jest chvalitebné od vás, ale — poslouchejte, byla vaše o velikonocích u svaté večere Páně?

To byla, byla najisto!

Tím lépe! Jen jděte pokojně domů! Jak byla u svaté večere Páně, tak to platí na celý rok a já u ní nemusím být. —

Tak?

Ano, ano, buďte bez starosti! Večeře Páně platí na celý rok. —

Ráčeť odpustit, to já nevěděľ, kde pak já — ráčeť odpustit. —

Tak, tak! Kdyby umřela, uhlídáme se. Poníženě prosím, my jsme chudí. —

Slyšel jsem, slyšel! No, nepřijdu-li já — a pěšky nepůjdu — odbude to pan učitel. —

Pán Bůh rač pozdravit! Jen aby už nebyla nebožka! Má Rozára, ty doma vzpomínáš! No, pospíším a dohoním to! Jaká pomoc; vůz nemám, pěšky nepůjde, ach, chudý člověk ani k Pánu Bohu nesmí pěšky. — Ale, co řeknu doma? Jen, abych tam už byl. — A já ji svedl, že se dala na mou stranu — no, ta mně poděkuje! Bože, Bože! . . .

To si tak povídal, vycházeje z fary. Před »pánem« by se toho neodvážil.

Upaloval k domovu, jako když mu hlavu podpálí. —

Co pak asi dělá Rozára? A dítě? Bože, tak dlouho byl pryč a stál na chodbě — a nic! Pěšky jít ne! Ale jak si pomůže? Chtěl, aby Rozára, jeho milá Rozára poznala, jak to jest lepší v jejich evanděliu, když už jednou na to přistoupila, a teď — ne, jak pak jí to poví, že pán — ach, darmo vzpomínat! Ale, co jen řekne Rozáře? A proč jí sváděl? Přijít na faru katolickou a říci: k nemocnému, ó Bože . . .

Že platí večeře Páně? To jsou divné věci! Nebožtík pastor to dělal jinak — ale, nač pak jsme my chudí? Ne, lépe ani nebyti! Ale, počkej, až to řeknu Rozáře, ať si vyvolí, nic jí bránit nebudu! Když katolický farář

běhá pěšky všude, však on půjde taky k nám, ať si Rozára má, co pořád chtěla, když mne náš tak odbyl. —

Zatím Rozára prosila úpěnlivě Boha, aby k ní pastor nepřišel.

Když byla mladá, svedly ji věci marné, že zapřela Boha, víru, církev. To tenkrát rozumu neměla, vášeň ji opanovala. Dnes by toho neučinila! Odpadla od víry katolické a jako evandělička myslila, že musí ze sebe dělat evanděličku k vůli muži, k vůli církvi a »bratrstvu«, jen že se brzo zmýlila! Ona v prostotě myslí obětovala všecko — teď, když byla na smrt, nechtěl pro ni obětovat pastor několik kroků — pěšky! —

Rozára zatím strachy mřela, že muž přivede pastora. Kdyby tak nechtěl jít! Věděla, že pěšky chodit nechce. — Kdyby to Pán Bůh dal! Ale, co potom? Tak zůstatí nemůže a smrt na ni volá . . . Bože, Bože, že tenkrát rozumu neměla, když se vdávala a víru svou opustila! Co z toho teď má? Smrt — a nic víc! To si toho vyvdávala! Trochu dření — a víru na to obětovala! Bože, Bože, co učinila! . . . A radostí neužila! Pořád měla v sobě výčitky, že odpadla. Pravda, nosila to v sobě, ale tím hůř, že si nesměla požalovat, jen v sobě to tajit, — nebo komu si taky postesknout, aby nedošla výsměchu od nekatolíkův a výčitek od katolíkův? Ach, těžké takové živobyті! Jen ať to do smrti žádná nečiní, co vyvedla ona! Přesadit starý strom — to jsou nápady! Kořeny v ní zůstaly katolické, třeba byly ukryty v duši, ale tím hůř pro toho, kdo vede

takový dvojí život, v srdci jinak, na venek taky jinak! A k tomu ještě zklamání, že ne našla v helvetství toho, co jí na pohled slibovalo, pokoj duše.

Uhlídáš, u nás to, pane, je život! říkalo se jí. Žádná ceremonie, to jest jen pro oči, ale duše z nich nemá ničeho, žádná latina, které nikdo nerozumí, jen čisté evandélium a ta potěcha, když pán vykládá a potom se zpívá! Ale ona té potěchy nezakusila, že pán kázal většinou proti tomu, v čem ona vyrostla a tak ostře někdy, že se v ní obracela duše a proti vůli vracela se k tomu zpět, co se před ní tupilo, aby potom tím větší smutek naplnil celou duši odtrženou násilně, nepřírozeně od toho, co kdysi milovala . . . .

Jaká pak útěcha — aspoň pro ni! Nemohla to ani chápat, jakou útěchu nalézají nekatolíci v tom, že Panna Maria jest dle výkladu pastorova žena obyčejná, hříšná jako každá jiná. Jak jim při takových »výkladech« jiskřily oči, takřka rostla v nich duše, ale jí bylo při tom nevýslovně smutno, že nic není už svatého na zemi, ani Matka Páně, že na zemi samý hřích — a mimovolně jí napadlo hned tu chvíli opakovat si slova modlitby, kterouž jako evandělička měla pohrdati jako špatnou: »Svatá Maria, Matko Boží« a zrovna cítila, jak se jí lehčí u srdce stíženého vinou a nemohla pochopit, co špatného jest v té modlitbě, když jí duše okřívá a na Matku Boží jako na zázrak se dívá . . . .

Pravda, latiny tu nebylo — ale ona z toho neměla útěchy, že kolem ní zpívají

žalmy, proto že si při mši svaté mohla zrovna tak zazpívat píseň českou a nic jí nevadila latina, kterou se modlil u oltáře kněz, když si ona ve svých knížkách mohla říkat modlitby po česku. Jen jeden žalm nejvíc si zamilovala: Smiluj se nade mnou, Bože, podle velikého milosrdenství svého . . . . .

Milosrdenství — to bylo pro ni, po tom práhla její duše lačná, po tom volalo její srdce vyprahlé. — Milosrdenství! . . . . .

Ale slýchala, když ještě katoličkou byla, že bez modlitby nepříjde nikomu milosrdenství, proto se potají modlívala za sebe k Matce milosrdenství: Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Amen. Amen! Staň se! volala duše její v takových chvílkách, když ne jindy, aspoň v hodinu smrti . . . . .

A teď smrt klepe na okno, hodina smrti se blíží, a muž přivede — pastora. Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás, za mne, nyní v hodinu smrti . . . . .

Ale nač se to modlí? Co ještě doufá? Nač ještě čeká? Pastor tu bude co nevidět a ona umře — bez milosrdenství! Bože, Bože — co ji čeká? Soud, Kristus a ona — Jidáš! Kříž zapřela, znamení Syna člověka, nástroj slitování — a teď po něm chce volat, k němu teď chce ruce vzpínat, tím znamením teď chce znamenati čelo své, když na tom čele znamení zrady Jidášovy, ústa svá, když jimi před tím zapřela, srdce své, když v něm kříž svatý napřed zradila? . . . . Bože, Bože! nevzpomínej teď mých mladých provinění! Hřešila jsem,

ale z nerozumu a dnes toho želim a Ty víš, jak dávno už k Tobě volám! Jsi všemohoucí, pomoz mně! Jsi nejvyšš věrný, vyslyš mne! Jsi nejvyšš dobrotivý, nezamítej mne! — Ach, Matko Boží, ukaž, že Jsi Matkou Boha všemohoucího! Mám k Tobě, Maria, takovou důvěru, něco mně říká, že Tě nevzývám nadarmo — pomoz, vypros, oroduj! Svatá Maria, Matko Boží, pros za mne hříšnou nyní v hodinu smrti. —

V tom vrazí muž do světnice. Udýchaný, zpocený, ve tváři zčervenálý, už ve dveřích utkvěl očima na posteli, na tváři nemocné ženy, živa-li, či mrtva . . . .

Živa! div nevykřikl radostí. Skokem byl u postele a z jeho prostých očí sálalo k ní tolik upřímné lásky, tolik manželské oddanosti, že se jí oči zalily slzami. —

Rozárko!

Josítku!

To jsem se proběhl! sděloval s tichou radostí nad tím, že ji zastal živu. A strachu jsem poměl, co ty tady, chudinko! No, však jsem hnal, tak se ze mne kouří, ale ať, jen když -- a blaženě se usmál a jak jen dovedl, něžně ji hladil svou velkou, tvrdou, upracovanou rukou. —

A pána nevedu! hovořil jaksi vesele a tak se na ni díval, jako by sám tomu byl rád, že přišel sám.

Dívala se naň taky, — jako by se chtěla zeptat, a taky jí tu chvíli zazářily oči jako nějakým velikým štěstím.

I, nechtěl jít! Chtěl koně! To víš: koně!
My!

A nepřijde? šeptala.

Ne. Nemusí to prý býti! Když jsi byla u večere Páně, tak to prý platí na celý rok.

To jsem ráda! šeptla a usmála se na muže.

Tys byla nerada, že jsem »tam« šel, vid'?

Přisvědčila. Dnes byl Josef takový hodný, skoro měkký, sotva ho poznávala. Tak se v ní něco ozvalo, že to bude pro ni šťastné.

A lépe ti není? otázal se.

Kynula hlavou, že ne. —

Bože, Bože! to jest neštěstí! naříkal a zase ji hladil po tváři a na čelo sáhl. —

To pálí! povídal, máš v sobě »hic«, vid'?

Přikývla.

Víš li pak, co jsem pánovi řekl, když ne a ne jít pěšky sem? Pane! rozhněval se na mne — a pousmál se při tom — jářku, katolický chodí pěšky. — Tak si jděte tam! povídal pán — slyšíš!?

Rozárka se bála dýchat, jen hlavou kynula, že slyší. Pro Boha! kdyby tak — Panenko Maria! pomyslila si a bylo jí do pláče. Taková radost ji naplnila, že tu chvíli zapomněla, jak je nemocna k smrti. — Tak si jděte tam! hučelo jí v hlavě. Tam pro kněze, ach! — Bože se smiluj!

Jářku, nechtěl jsem, ale cestou mně napadlo, abych teda šel — když ani na funus že nepřijde — už napřed to hlásil, pomysli si! — jakobys musila umřít! — a že, ať to od bude učitel! No, jsme chudi, arci, ale copak chudý člověk nemá cit a srdce? Tak co z té

víry mám, řekni mně? Ta jest jen pro toho, kdo může zaplatit? Vidiš, toho mně jest líto! Já tě převedl na svou stranu a teď — tu máš: pochová tě učitel! No nechť! Tak ať učitel, anebo jen hrobař, ale kdo tě teď obslouží, když jsi obklíčena? A pán, že platí večere Páně, jen aby nemusil až sem! Holka, to jsme do-
padli oba, já i ty! A já tě blázen převedu a teď ti nemohu ani přivésti útěchu na smrtelné posteli. Co jsem to učinil? Zbláznil bych se! A ty, chudinko má! Takovou máš odměnu: umři. jako, krom té drahé duše, hovado, bez outěchy a zahrabou tě taky jen tak. Na mou duši, Rozárko, jestli chceš, já ti půjdu pro katolického. --

Můj dobrý Josítku! šeptala vztahujíc k němu prosebně ruce. Sklonil se k ní a vroucně ji políbil.

To jsi hodný! mluvila tichým hlasem, jdi, ach, jdi, prosím tě! Ani jsem nevěděla, že mne máš tolik rád! Můj Josítku! . . . .

Muži se zachvěly pysky, slzy mu vyskočily z očí a vyvalily se ven, na tvář. Honem si přejel tvář a řekl: Jen mně neumři, všechno ti udělám! Pak popadl čepici a běžel pro katolického faráře

Rozárka učinila vyznání víry na smrtelné posteli, vrátila se do církve Kristovy z helvetské víry Kalvínovy, kterou s drzým cílem kazatelé helvetští vydávají za církev Kristovu, jakoby Kalvín, který tu společnost náboženskou založil, byl druhý — *Kristus*; anebo *jakoby Kristus a Kalvín (!!)* jedno byli!

A tak jest ubohý ten lid klamán od let dětských, kdy začne chodit do školy, až ke hrobu, jsa tomu od svých kazatelův učen, že žije v církvi staré, původní, Kristově, a zatím žije ne v církvi, — nýbrž v sektě, která odpadlíkem od církve Kristovy, Kalvínem, v zemi helvetské 1600 let po založení církve Kristovy zdělána byla. A tomu nechce porozuměti ubohý, svedený lid!

Rozárčin muž také tomu nemohl, či spíše nechtěl rozuměti, až jím otrásla Rozárčina nemoc, pastorova neochota a všecko, co viděl a slyšel nyní při vyznání víry a potom při udílení svatých svátostí, pokud směl býti přítomen. Ani nevěděl, že taky klečí on jako druzí katolíci a s nimi se modlí Zdrávas a — všecko! Byl jako omámen, vždyť šlo o jeho Rozárku a co by si počal, kdyby mu měla odejít! Proto se modlil celou duší vzýváje katolickými modlitbami Boha i Matku Boží o pomoc . . . Pak vyprovázel kněze až za chalupu.

Co pak jsem povinen, poníženě prosím...

Farář se zastavil. Mně?

Prosím poníženě.

A zač?

Inu, za posloužení, poníženě prosím, když si neobtěžovali v tom dešti — spustil se totiž liják. —

Ah tak! zasmál se farář, vy mně chcete platit? U nás se, milý příteli, neplatí za svaté svátosti, ale sloužíme nemocným z lásky.

Ráčeji odpustit, já jsem nevěděl, u nás se zas platí, tak jsem myslel, že, no — zaplat Pán Bůh! řekl již veseleji. Ale hned ho zas

napadl smutek. Jen aby mně ji Hospodin ponechal; co pak troufají, vydrží to?

Myslím, že z toho vyjde, těšil ho kněz.

Hospodin dej! vzdychal muž; ale, prosím ponížene, jak pak, kdyby zemřela?

No?

Neráčeť se hněvat, já jako stranu funusu.

Inu, pochováme ji, jak se sluší a patří.

Ale, ráčeť odpustit, já na to nemám. —

Ale, ale, kdo pak se vás ptá, máte-li?

A v takovém pádu! Pochováme ji a bude, nic se nestarejte! Ale já doufám pevně, že jí ještě pohřeb vypravovat nebudete. Tak, tak, příteli, vraťte se jen domů a o to, co bude, se nestarejte, jak jsem vám řekl!

Hospodin nebeský jim to zaplat! děkoval a ruku líbaje knězi povídal opět: Pán jim žehnej! A odcházeje kolikrát se ohlédl nazpět za knězem a opakoval: Pán mu žehnej! A funus by jí udělal, chudince naší! A že neumře, povídal! Tak mně je milý ten člověk, vida, římský kněz! A náš? Hm! učitel to odbude! Bodejt! — —

Farář dobře prorokoval; Rozárka neumřela, ale za to »umřel na duši«, jak o tom kázal v neděli dvojctihodný pán, muž Rozárčin; že si zamiloval »tmu papežských výmyslův« a to ještě jen proto, že římsští kněží »vládnou úplatkem«.

Josef Rozárčin totiž stal se katolíkem.

Víš co, Rozárko? povídal jednou, když už mohla s postele a přejít si po světnici. Něco se mně u nás teď nelíbí, co jsi tou katoličkou.

Podívala se naň skoro leknutá. —

I nic! Ale, že se teď modlíme každý jinak, víš? Ani mně ta modlitba není už, Pánbičku odpusť, tak milá! Opravdu, věř mně! Abys mě, holka, naučila svým modlitbám, co pak se budeme modlit každý zvlášť? To mně věř, to mně tak připadá, jako bychom nebyli ani muž a žena! S tebou se budu modlit, vid', spolu, že?

Jak se zaradovala! Ó, tys hodný, Josítku! To budu ráda, že se chceš se mnou modlit.

A když modlit, tak už ať všechno! řekl radostně Josef.

Padli si kolem krku. Tak se Josef stal katolíkem a Rozárka byla — zachráněna! Matka Boží neopustila jí, ale vyprosila jí na Bohu milost, že se mohla vrátit nazpět do své církve a zjednalá jí i tu milost, že mohla zúplna napraviti svůj pád i jeho následky, že přivedla s sebou ještě muže i dítky.

Katolíku, katoličko! Máš-li někoho v rodině, kdo podobně jako Rozárka za svobody z nerozumu a byv lákán odpadl od Krista, který jest jenom s církví Svou a ne také zároveň s některou sektou, třeba si dávala jméno církev a Krista si vlastnila pro lepší oklamání nezkušených, pověz mu, chce-li se zachránit jako Rozárka, ať se modlí k Matce Boží, ona mu v bludu nedá umřítí. Modli se i ty za něj k Panně Marii bez přestání, aby, ne-li dřív, aspoň v hodinu smrti nazpět ke Kristu přivedla toho, koho miluje duše tvá, ač tě zarmoutil, když odpadl! . . . .

XVII.

Hladový Esau.

Milý čtenáři! Dnes chci s Tebou trochu zopakovati biblickou dějepřavu. Snad jsi se jí učil chodě do školy? Učil-li jsi se, obnovíš si v paměti, co ti tuto připomínám, neučil-li's se, třeba jako tenhle můj Esau, který málo co chodil do školy vůbec a na náboženství zvláště, aspoň se něčeho dovíš, o čem jsi posud nevěděl.

Patriarcha starozákonní Isák měl dva syny: Esaua a Jakuba. Starší, Esau, měl po otci převzít vládu nad domem, čeledí a rodinou. Ale Esau, dobrák, na tuto výhodu mnoho nedbal. Byl prvorozený a dál se nestaral; právo mu připadne samo sebou, až zemře otec. Co by si tím lámal hlavu? Jest prvorozeným a to stačí. Byl jako *beatus possideus*, po češku: šťastný ten, který má a se nemusí starati. —

Ale mladší Jakub a matka jeho smýšleli jinak; právo prvorozence nedalo jim spáti. Býti vladařem domu, hlavou rodu, pánem nad jinými — jaká to přednost! A Esauovi to vše jest jako ničím! On, Jakub, by si toho jinak považoval! . . . Kdyby to nějak šlo předělat! Ale jen jak? Násilím to nepůjde, — Esau jest

silák. — Ošidíme ho! Právo jeho přivlastníme si my — lstí!

A Esau honí po lukách a polích bezstarostně zvěř, zpívá při práci polní, dohlíží na stáda, nic mu neschází, nic ho nebolí, starostí nemá . . . .

Jakub přemýšlí . . . Ošidím ho — jest — dobrák!

Prosím pokorně všechny učené vykladače Písma sv., aby laskavě na chvílku zapomněli na svou učenost a zamhouřili obě oči nad tím, co z Jakuba udělám já ne v exegezi, jen v obrázku, aniž bych měl v úmyslu hýbati prachem Jakubovým v hrobě jeho.

Ale tak mně to napadlo. Esau se svým prvorozenstvím a právy oteckými podobej se dnes třeba církvi svaté Kristově, anebo lépe, katolíkovi. Chytrý Jakub s matkou ať na chvíli představuje nám nekatolíka s jeho matkou, reformací.

Jak toho Esaua, církev katolickou, přemohu? Jak jen jí vezmu to její prvorozenství? Jak pak si přivlastním jeho práva? Násilím? Esau jest silným, to nepůjde, to nepůjde! Násilím církve nepřemohu! Ale snad to půjde lstí? Ano, ošidím ji!

A matka reformace synáčkovi poradí a pomůže.

Synáčku, nejdřív Esaua musíme dostat, potom Isáka. —

Co pak Esau, s tím už si poradím, ale Isák?

Ale, synáčku, což není Isák — slepý?
Inu. —

Jak dostaneš Esaua, Isáka se neboj! Jen Esaua kdybys měl. —

Víte co, matko? Esauovi dám — mísu čočky! Už vím, jak ho dostanu, už ho mám!... Čočku, on ji má tak rád! . . .

Katolíku, Esaue, chápeš, co na tebe chystá chytrý Jakub, nekatolík? Mísu čočky! Nastrčí ti, hladovému po věcech marných, buďto živobytí, chalupu, pár korců pole, grunt, nebo peníze, nebo ti navnadí tělo, hezkou tvář a s tou tváří třeba — hřích před kopulací . . . Mísu čočky!

Dej mně jíst! prosí hladový Esau Jakuba.
Nedám — brání se Jakub.

Dej mně! doléhá Esau.

Nedám!

Tak prodej aspoň!

Prodám!

Co chceš? Dám ti všechno, dej sem svou čočku. —

Všecko? Nechci! Dej mně jen své prvorozenství. —

Prvorozenství chceš?

Ano!

A jinak nedáš?

Nedám!

Esau váhá, přemýšlí, hlad jej pohání.
Ale co řeknou druzí?

Co ti do nich? Se mnou máš co činiti!
Chceš-li čočky se najíst, dej prvorozenství, jinak nedám nic!

Esau klesá na mysl. Čočka na míse voní, smysly jeho se matou. Jíst, jíst! hlásí se tělo. Dej mu, co chce, ať se najíš! Na nikoho při

tom nehleď, jen na sebe! Hle, najíš se! Honem, pospěš si . . . Mísa čočky! A Esau sahá po míse čočky žádostivě.

Jakub vyhrá, nač by slevoval? Esau dá prvorozenství; jen odvahu!

I, měj si po vůli, ale čočku sem! svoluje hladový Esau a už sedí u mísy a ukájí žádost těla svého.

Jakub vítězí nad Esauem, který prodává prvorozenství a práva svá. Chce sloužiti, místo aby panoval, chce poslouchati, místo aby poroučel, jde pode jeho ten, který má vévoditi. A to všecko za — mísu čočky, za žádost těla svého . . . .

Nejeden katolík na osadách smíšených jest takovýmto Esauem. Prvorozenství své, víru svatou, práva svá i dítek budoucích prodává lehkomyšlně chytrému Jakobovi, helvetství nebo luterství — za žádost těla, za žádost očí. Aby se oženil, aby vyženil, aby dostal jistou osobu, kterou si oblíbil, nedbá ničeho, neváží si ničeho, dá všechno. Sebe učiní podnožem, nevolníkem, zaprodancem — za mísu čočky! Co na něm žádá helvetská strana, to učiní: dá budoucí děti helvetskému bludu nebo luterskému, dá se poslušně vésti na helvetskou faru, všecko podepíše, dá se ohlásiti jen v modlitebně a na hejtmanství, dá se s výskáním a třeba se střelbou zavésti do modlitebny, aby byl oddán před kazatelem některé protestantské sekty — za mísu čočky . . . .

Že se rozešel se svou církví, že uzavřel manželství bez svátosti, že nesmí potom při-

jímati svaté svátosti — co na tom, on má —
mísu čočky! —

Jest tu chvíli jako opojen. Mluv mu, nemluv, vše jedno! On chce — mísu čočky, on chce chalupu, grunt, holku a za to dá ochotně všecky statky duševní; víra a blud, kostel a modlitebna, oltář a stůl, svátost a něsvátost, kněz a pastor — to všecko jest mu na ten čas lhostejno, ano protivnou jest mu víra pravá, ona mu překáží, odporným jest mu kněz, on mu domlouvá, nemilým jest mu kostel a celé katolictví, že mu zastupuje cestu — k míse čočky! Ale helvetství se svým pastorem za to jest mu tím milejší, jaksi »lidštější«, ono mu pomůže -- k míse čočky!

Chce hřešit, smrtelně hřešit a dobrá jeho matka, církev, předstupuje před něj s tváří sesmutnělou, s rukama sepatýma, se slzavýma očima.

Dítě, synu, co děláš? Já jsem tě od Boha obdržela na křtu svatém, já jsem tě vychovávala pro Boha, já jsem tě bránila před bludem a vedla obětavě k nebi a ty mne nyní takhle zarmucuješ? Proč jsi raději neumřel, pokud jsi malý byl a hodný, než abys nyní mne trápil a duši svou poškodil? Vrať se, v záhubu spěcháš, do záhuby jiné s sebou strhuješ — nečiň toho, co hřích jest!

Ale marně prosí, marně mu předkládá, jeho opojila již — vůně čočky a teď se jen škaredí, aby se nevlídně — vyhnul vařující matce.

Mísa čočky! —

Na faru v Kroužíně míří v podvečer párek. Mužský jde napřed, za ním, zachuchlená ve vlňák, ženština. On jest o celý krok napřed, pospíchá, aby už byl hotov na faře, ona jde váhavě za ním. Nechce se jí jaksi. —

Velebný pán doma? kurážně ptá se mužský domácích; hovoří s jakousi tvrdostí, s tváří zamračenou.

Co pak chceš, Josefe? ozvala se zvědavá služka.

Tobě nic! odbyl ji Josef s vysoka, ptám se po faráři. —

Ty furiantě! Tebe se snad mohu zeptati? Nevídáno, aby tě potom nebylo! Vida ho, jak si vede ženskou, už kouká s patra! Aby tě něco! Aha, však já už vím — á, ty jsi pěkný hoch! Helvetku si vede — kujon! Že se Boha nebojíš!

Co tě nepálí, nehas! odsekl Josef, ptám se po faráři. —

Však nejsem hluchá! Ale není doma. —

Tak! Už jsem tu po druhé dnes — ráno, že jest ve škole, a teď zas — kolikrát sem budu běhat? hovořil zlostně.

Troufám, že pro tebe nevzkazovali, abys přišel — posmívala se holka. Chodili spolu do školy a tak se s ním nyní po starém zvyku »bavila«. Ale Josef dnes patrně nebyl naladěn podle toho. —

Kam pak šel? zeptal se mrzutě. —

K nemocnému.

Hm, zas abych čekal!

I, to nemusíš, chechtala se potutelně holka.

Šel daleko? vyzvídal Josef.

Máš tolik na spěch? Daleko!

A nevíš, kdy se vrátí?

Nejspíš, až přijde!

Josef zlostně odplivnul.

Cha, cha! chechtala se Nana farských.

Budeš dopalovat! mračil se.

Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá, mladý pane! A uхни z cesty, ať mohu pro vodu, je vás plná chodba; bodejť, když jdeš zrovna »párem« a mně se zdá — chichichi!

Co? utrl se Josef.

Že, chichichi, zubila se Nána zvědavě, jak to jen dověde ženská, prohlížejíc si zahalenou ženštinu, chichichi, že vás brzo — bude víc! Popadla putny a utíkala na dvůr.

Ženština se zapálila, Josef zaťal zuby a za Nánou hrozil.

Tady nebudem stát! namítla ženská v rozpacích a ještě důkladněji zabalovala se do vlňáku.

Půjdeme do židovny! rozhodl Josef. Aby si nás ta slota dobírala, ne? Počkáme tam! Pojď!

Odešli do židovny. Z nálevny jim vyběhli dva mužští naproti.

Už jsi »tam« pořídil? ptali se Josefa.

Ale kde! řekl mrzutě Josef.

Co pak? Dělá průtahy? Dostal's myslím.

Toto! Co bych dostal? Ale není zas doma?

Táák?

Šel prý k nemocnému!

Tak co?

Počkáme, když jsme už tady! Aspoň to bude s krku!

Máš z toho strach?

Já? naparoval se Josef, to mne neznáte! Jaký strach? Co chci, to dělám! řekl vzdorovitě. Mne už nezvrátí nikdo!

Však, aby! Tuhle se podívej, odkazoval starší z obou, patrně otec ženštiny, Josefe na ni, »dala« se ti, hanby snad jí neuděláš. —

Nestarejte se! Víím, nač jsem se dal. —

Tak, hochu, tak! A pojdte dál, dám ti nalejt. —

Kapka neuškodí! svoloval ochotně Josef.

Posilněni jsouce vydali se ke katolické faře poznovu

Tentokráte nenarazili na nezbednou Nánu a zvědavou, ušel tedy Josef všemu »výslechu« a za to natrefil faráře již doma.

Nežli dojde Josef do úřadovny v prvním poschoďí — a jde se mu jaksi tuze těžko, jakoby mu do bot nalil někdo olova — seznámíme se s tímto »párkem« —

Josef Žádnáměnechce byl svobodný chasník v Kroužíně. Ačkoli neslíbil Pánu Bohu, že se ženit nebude, zdálo se přece, že manželské jho nepotáhne se žádnou ženou a rod jeho že vymře s ním. Obcházel sice jak mlsný kocour všecky baráky v Kroužíně, kde by »něco« pro sebe našel, ale nikde ho nechtěli; buď se rodičům nezdál, nebo zase nelíbil se holkám. Měl — smůlu!

Po Kroužíně škoda boty trhati, pomyslí si a že »pro jedno kvítí — slunce nesvítí«, dopálil se na Kroužín a zašel »přes pole« — hledat štěstí. A taky je našel — truc na truc osudu, který ho obdařil jen — smůlou.

Holku hledal a našel hned holku i — chalupu.

Káča Břicháčkova v Oužlabině měla taky zlý osud. Vdávat se chtěla jen což, ale — kdo přišel jednou, po druhé už se nestavil. Byl v tom totiž malý háček a ten nejednoho chasníka »odrazil«. Káča se před třemi roky »zapomněla« a — teď jí to vadilo a ženichy odvádělo. Byla z toho již všecka mrzutá a hochy měla tak ráda! Čím byla starší, tím byla vdavek chtivější. Vzala by si kde koho, jen kdyby přece přišel.

A přišel!

Byl to náš Josef! Hned si rozuměli, že se k sobě »šiknou«, jakoby na sebe čekali! Osud!

Josef s Kačou se tedy »chtěli«. Ale Josef byl katolík, Kača helvetka.

Jak pak se v tom porovnají?

Josef jako hladový Esau najednou se octnul před — mísou čočky. Tolik let se sháněl po nějakém hnízdě, aby se v něm teple usadil a nikdo ho nepozval ani dál, přes práh a tady zrovna chalupa před ním, dveře u ní dokořán a ze dveří ho vlídně zvou: jen dál, jen dál k nám, chalupa bude tvá!

A Josef dosud neměl kam sklonit hlavu, jen se potloukal od mládí po cizí lavici.

Tolik let nabízel své mládenecké srdce děvčatům a žádná mu dosud neřekla: dej mně to srdce!

A teď najednou děvče »jako lusk«, jak si u sebe radostně povídal, obě ruce mu podává k milování. —

Esau před mísou čočky . . .

Dej mně najíst se! Chci míti chalupu i holku!

Ale Jakub nespěchá! Kača sice neodpírá, ale starý Břicháček má rozum a vyjednává za Kaču s liladovým Esauem.

Hochu, to nejde tak rychle, povídá mu moudře. Chceš Kačku?

Chci — a mlsně se oblizoval.

Chceš dostat k ní taky chalupu?

To víte! a nedočkavě přešlapuje. —

To věřím! zasmál se Břicháček. Bodejť bys nechtěl, ale, Josefe, my jsme evandělíci.

To vím! Na tom nezáleží. —

Tobě třeba — nám záleží!

Ale, pantáto!?

Josefe, dám ti Kačku, dám ti s ní chalupu, ale jen tak zadarmo ne!

Josef sklopil oči. Zarazil se. Naposledy nedostane ani Kaču, ani chalupu? To by mu ještě scházelo!

A co na mně chcete? tázal se nesměle.

Břicháček se jen usmíval. Co na tobě chci? Poslouchej, Josefe, dáš holce revers?

Revers? vyhrkl Josef.

No, snad rozumíš? Dáš upsat děti naší víře. —

Josef stál jako schlíplý. —

Ztratil jsi řeč? dorážel Břicháček. Úsměšek pohrával mu koutky úst.

Josef pořád nic.

Koukej, bláhový, budeš mít ženu a jakou, pane — dostaneš s ní chalupu, to není leda-jaký barák, pět mír polí k tomu, krávu a ja-

lůvku při tom, není to živobytí? Nelíbí se ti to? Řekni sám, není to slušná pomoc?

Inu, jest to pravda, ale —

Snad nekoukáš, že má Kačka to děvče? To ti překážet nebude, má svou »dišposici«, tak co?

O to mně, pantáto, nejde, ale — ten — revers!

Á, revers? A ty jsi mně chytrý kos! Snad ti dám všecko jen tak — pro nic, za nic? Leda bych bláznil! To z toho, holenku, nemáš tady nic! Ne, ne, bez reversu tě do chalupy nechci! Kačko, vidíš, takhle tě má rád, ani děti ti nechce svěřit. —

Kačka si přikryla zástěrou oči, jakoby plakala, zatím pokukovala po Josefovi, co vyvede.

Ten stál, jako nahý v trní.

Kača se mu líbila, chalupa se mu líbila, živobytí bude míti pěkné, bude ve svém, bude jísti svůj chléb — ale ten revers! Jak pak to má jen udělat?

Když Josef pořád nic, Břicháček se rozmrzel a chladně povídal: Buďto dáš revers, anebo nedáš. Dělej si, jak chceš, ale bez reversu ti nedám ani holku, ani chalupu, to máš jisté! Rozmysli si to, ale jestli tohle zamítneš, nemáš rozum pro sebe a lásku pro nás.

Kačka už spustila pláč. —

Jestli ji tenhle nechá, zbude na ocet! —

A kopulace, toť se ví, bude po naší straně! dokládal Břicháček ledově.

Víte, pantáto, já si to rozmyslím! řekl konečně Josef nesměle.

Kačka už hlasitě vzlykala.

Snad bys neplakala? vadil se Břicháček a spustil hněvivě na Josefa: Když rozmyslíš, taky dobře. Do neděle počkám. Přijdeš-li v neděli, budeme věděti, že nás máš rád, aspoň Kačku; nepřijdeš-li, budeme věděti, že nechceš ani holku — no, přestaň s tím pláčem — ani chalupu. — A teď s Pánem Bohem jdi. —

Josef se vytratil z chalupy. Na dvorku se zastavil. Snad přece Kačka vyjde aspoň na slovíčko? Ale nešla. Chvilí postál, pak zvolna vycházel. Za vrátky se zastavil. Aby ani ven nevyšla? Ale třeba nesmí! Počká ještě chvilku. To se mu odtud nechtělo! Už měl chalupu, jako svou, už tady v duchu hospodařil a najednou jest — za vraty! Po každé ho Kačka vyprovázela, za vraty s ním ještě postála, za ruce se drželi, do očí si hleděli, na sebe se usmívali, někdy se trochu škádlili a dnes tu stojí sám jako Adam vyhnáný z ráje. A kdo ho vyhnal? Víra! Což to dříve nevěděl? Inu? — Ale mohl si to pomyslit, že to takhle dopadne!

Dát revers — ale co bude z něj? Jak pochodí on? Otočil se na patě a zvolna si prohlížel chalupu. Zavzdychal. S tímhle se vším se má rozloučiti na vždy — a proč? Pro revers! Hrom do toho! Pro tohle má trpěti on? Proč právě on? Nikdé ho nechtěli, tady ho přijali — proč by jim nevyhověl? Tady má teplé místo, jinde doma nemá, kdo mu dá co lepšího? Ale víra! Hm, vím!, Víra mu nepomůže ani k ženě, ani k chalupě. — A tady má oboje pohromadě! — Kdy pak se mu to

zase nahodí? Aby se plahočil dál tím světem, jen sám, lidem pro smích a bez vlastní střechy . . . Těžké živobytí a tady si už skoro zvykl, bylo by mu tady tak dobře se ženou, v chalupě, s dětmi. — Ale když nebudou jeho víry! Těžká porada . . . Snad aby přece povolil? K ženě si pomůže, v chalupě se usadí, živobytí bude míti . . .

Mísa čočky před Esauem!

Dvířka ve vratech zavrzla, Kačka vykukla ze vrat.

Josef sebou hnul, ale zůstal státi, jako přikován.

Kačka se protáhla dvířkami a zavřela je opatrně za sebou. Chvilí stála, pak pokročila k Josefovi.

Co pak ty tady stojíš?

Josef se usmál. Čekal jsem — řekl měkce, lítostivě.

Na mne?

To víš, že! Tak se mně odtud nechtělo jaksí, ani nevím.

Kačka už byla u Josefa.

Opravdu?

Co bych zapíral? Půjde se mně dues těžko od vás. —

Tak nechod!

Jak pak nechod? Musím! —

Nemusíš! Zůstaň, Josefe, budu tě mít ráda. —

Holka, nejde to, tatík mne vyhnal. —

Když jsi takový!

Ale, co mám dělat?

Tobě se to řekne! Ale já — nesmím!
To víš, zůstal bych rád, tuze rád, ale —

To mne máš pěkně rád. —

Nemluv zbytečně, víš, že —

Nic nevím! Co pak je po řeči, když nechceš nic udělat k vůli? Kdybys mne jen trochu měl rád, ale jen trochu, povolil bys tatíčkovi a bylo by nám oběma dobře! Víš, Josefe, lichročila se a přitiskla se k němu, já bych ti ráda sama povolila, měj si ty děti sám, ale tatínek, to víš, ten jinak nedá! Udělej mu to k vůli, ať se dostaneme. Pojď, vrať se, řekni, že uděláš, co tatík chce a zůstaneš u nás! Pojď, pojď, nutkala, co pak mně nic rád nemáš? Hovořila vášnivě, chtivá — hřích. Oči se jí leskly, jen svítily . . .

Esaue, — mísa čočky před tebou! . . .

Táhla ho nazpátek ke vratům.

Josef — zůstal!

Kam bys chodil? řekl na ráno Břicháček. Zůstaň u nás, když jsi teď náš! — Vidíš, nejsme tak zlí, jak si myslíš! Víru ti nikdo nebere, zůstaneš si ve svém a děti ty vychovávat nebudeš, ať je má matka! Tobě to ani nepatří, musíš po práci, ona ať si hrá s dětmi. No, tak, není to takhle dobře?

Už neříkám nic! Udělám, co chcete!

Je vidět, že máš rozum! Ženu bys třeba našel, ale s chalupou, jako je naše, to sotva. Považuj si toho!

Josef si liboval. Kačka si ho předcházela, pantáta byl jako z másla a Josefovi vše to bylo něčím novým, nikdy nepocítěným. Byl — doma!

Tak tedy žil Josef s Kačkou pohromadě, jak to na horách napořád! Býti na horách »jen tak« jest skoro pravidlem, nikdo se nad tím nepozastaví, nikomu to nepřekáží, dáti se oddati počestně, jest výminkou. —

Josef nechtěl s Kačkou býti výminkou, oba se i s tatínkem drželi staré pranostiky a byli taky »jen tak«.

Až to už »muselo být«, sháněli kopulaci. Tak jsme je natrefili na cestě ke — katolické faře.

Pro Josefa to byl tvrdý oříšek, proto si bral pro »kuráž«, třeba to zapíral, ale uvnitř bylo mu všelijak. Proto mluvil zhurta už s farskou Nánou, když přišel a faráře doma nenatrefil. —

Teď šel s Kačkou po třetí a naposledy, aby tuhle »obchůzku« ze všech nejhorší měl už »s krku«. —

Na helvetské faře dostal už »ponaučení«, jak a co má mluvit, jen že zapomněl vzíti s sebou též dva svědky, ač mu to dvojctihodný pán opáčil dvakráte po sobě, aby si vzal svědky a před těmi aby katolický farář se vyjádřil, že ohláseti nebude. Josef, že měl ze své fary přece jen strach, nadobro zapomněl, že nemá jíti sám, a tak šel jen s Kačkou.

Dovedu si představit, že cesta na katolickou faru v takové záležitosti přece jen jest pro katolíka cestou těžkou a nemilou, a napíšu pravdu, že i katolickému knězi taková návštěva jest — při nejmenším — nevítanou. Jen si to dobře rozvažte! Jak musí býti

ve svědomí takovému katolíkovu, který má před svého duchovního pastýře předstoupiti a vyznati: já jsem zrádce své víry a církve! Já jdu oznámiti, že jsi se ve mne, milý můj pastýři, klamal, že jsem hotov prodati duši svou a dítky své za — mísu čočky. Ty's ve mne kladl naději, že církvi svaté zachovám věrnou poslušnost, ale já ti dnes jdu oznámit, že církve své poslouchati nechci. — To není maličkost, takto předstoupiti před svého pastýře a říci: já jsem ovce špatná, protože opouštím svého, Bohem daného pastýře a jdu za hlasem nájemníka, který není pastýř, třeba se jmenoval latinsky pastor, čili česky: pastýř —! Jaký div, že katolík, který dospěl až tak daleko, bere si pro »kuráž«, aby mu pomohla kořalka, nebo jiný nápoj, a že si vypomáhá třeba — urážkami víry i svého pastýře, jen aby neukázal pravý stav duše své, který jest bídný k nevypsání, ale taková chvíle jest poslední taky překážkou, která mu ještě brání, oběma rukama popadnouti nabízenou mu se strany nekatolické — mísu čočky! A naopak zase, jakou hořkou chvílku připraví takový katolík svému pastýři! Těmto smutným výstupům, tuším, vyhnul by se rád i katolík špatný i jeho duchovní pastýř, protože v srdci jednoho i druhého zanechávají jen — hořkost!—

Kdo jako kněz pracoval na smíšené osadě, porozumí mně, kdo nepracoval, snad si to dovede představit, jak jest u srdce otci, který ztrácí syna, pastýři, který ztrácí ovci, za kterou by rád položil život svůj, kdyby potřeba kázala . . . . .

Josef, s Kačkou pozadu, vešel do farní úřadovny; sám postoupil ku předu, Káča zůstala u dveří v šátku zabalená tak, že vykukovaly jen oči.

Vítám vás — sedněte! nabízel farář.

I, nestojí to za to, odbudeme to stoje, odmítal Josef.

Jak chcete! Co si vlastně přejete? dotazoval se farář.

Jen tak něco se zeptati — řekl nedbale Josef.

Nuže?

Tudyhle si vedu nevěstu! —

Ah, tak? Přece si sedněte, oba! Nevěstu neznám. —

Kde pak? Není zdejší a jest evandělička. —

Proto, proto! Hned mně to napadlo, že zůstává pozadu, a jak to hodláte spolu udělati?

Dám jí revers, jako děti —

To snad ne?

I, dám, a proč ne? Děti patří matce. —

Otci snad taky trochu?

Už jsme si to ujednali, děti budou její. —

Tak jste se už uradili, uradili?

Ano, uradili, kopulace bude taky po její straně. —

Hezky, tuze hezky, a s kým pak jste se radil?

No, s pantátou.

A s nevěstou?

To vědí!

A s dvojctihodným pánem?

Josef se zarazil. Pak zpurně pohodil hlavou. Taky trochu!

Hezky, tuze hezky! A s jiným jste se neradil?

Už nemám s kým!

Ale jděte, že nemáte? Jak pak se svědomím, to nic? Toho jste se nezeptal o radu?

Josef se odmlčel a díval se na podlahu.

Vidíte, milý příteli, radil jste se s pan-tátou, s nevěstou, s helvetským farářem, ale s tím, na kom nejvíce záleží, jste se neradil, se svým svědomím!

I, taky!

A co vám řeklo k tomu vaše svědomí?

Nic, co by řeklo?

Nemluvíte pravdu! Vaše svědomí vám řeklo, že nejednáte dobře.

Josef se opět zadíval na podlahu a mlčel.

Vaše svědomí, milý příteli, vám ještě řeklo, abyste toho nechal. —

Josef rychle zvedl hlavu.

Co mně oni lezou do mého svědomí? Každý jest dnes svým pánem a může si dělati, co chce.

Máte pravdu, ale pánem nad každým i nad vámi jest Bůh. —

Bůh to nezapovídá!

Ale, ale, kdo pak vám tohle řekl?

Vím to! Kněží dělají různice, a já jsem nepřišel pro kázání! Víme, každý rozumí svému: oni svému, a já taky svému! Oni kážou a já se žením, každý podle svého!

Ovšem, já kážu: Kdo by církve neuposlechl, budiž jako pohan a publikán, a vy se zase ženíte, ale při tom neposloucháte své církve. —

Nemohu si pomoci!

Kdybyste nemluvil! Nutí vás někdo?

To právě ne, ale vyžením chalupu. —

A hříchu těžkého se dopustíte!

Málo platno! Chalupa jest chalupa! Za živobyčí dá člověk všecko!

I duši?

Však zůstanu ve svém. —

Ale, hříchu se dopouštíte!

Josefe, pojď pryč! ozvala se Káča, když jsme my evandělíci takoví hříšníci, pojď honem, pojď! tahala ho za ruku.

Milá holka, o vás nemluví, ani o evandělících. —

Tak nepovídají o hříchu! Snad jsme taky lidi, a Pán Bůh jest jeden! A ty pojď!

Chcete-li, můžete jít, ženich tu ještě počká. --

Bez něho nepůjdu! Aby mně ho tu přemluvili?

Ó, nebojte se toho, usmál se bolestně farář, já jen chci vašemu ženichovi říci, že, nezanechá-li svého předsevzetí —

To nezanechám! vpadl spěšně Josef do řeči.

-- že potom nebude moci ani ke sv. zpovědi, ani ke sv. přijímání. —

Jak to? Že bych ke zpovědi nemohl? zarazil se Josef.

Tak, příteli, tak, dáte-li revers a budete-li oddán před helvetským kazatelem, nedostanete potom rozhrěšení. —

Tááák?

No ovšem, na to vás předem upozorňuji.

Však nemusíš chodit! ozvala se opět Kačka. Měla strach, aby jí Josef necouvnuł. A dělej, tatínek čeká, máme jít ještě na naši faru! V noci tam nepůjdeme. —

No, počkej, není zmeškáno! ozval se Josef a obrátil se opět k faráři. Snad nemusí býti zle? Dají se porovnat jinší věci, co pak by nešlo tohle? Však to záleží na nich!

Na mně, milý brachu, při tom nezáleží nic!

Ale, to říkají jen tak. —

Člověče, vy snad myslíte, že můžete se mnou smlouvat?

Inu, — když budou chtít, mohou udělati všecko!

Co vás napadá? Já nejsem církev, abych k vůli vám dělal nové zákony! Chcete-li zůstat dobrým katolíkem, abyste mohl ke sv. zpovědi, musíte toho nechat — anebo, při nejmenším, musí vaše nevěsta dáti revers vám, aby oddavky byly u nás. —

To já neudělám! bránila se Kačka.

Proč ne? Aspoň neobtěžíte svědomí svému ženichovi!

Ale? A sobě ho obtížím? Ó, ne! Měla bych smrtelný hřích. — *)

Vy? Smrtelný hřích? Dejte si pokoj!

Každý rozumí svému! Kdybych se mu podepsala, nesměla bych k svaté večeři Páně! (Dle nové mody vyhrožují pastoři i tím).

To snad ne?

---

*) Tak jsou navedeni helveti od svých pastorův, ač v helvetství hřích „neškodí“.

Pán mně to řekl! Já se mu nepodpíšu, radši nechám všeho, ať si jde, když mu běží o zpověď!

Vzala za kliku, že uteče.

Josefem to trhlo. Skokem byl u dveří a Káču zadržel.

Snad jsem nic nesliboval, abys utíkala? chlácholil ji úzkostlivě.

Ó, míso — s čočkou! —

Tak tomu udělej konec! poroučela držíc se dveří.

Josef byl na rozpacích.

Dělej, spěchám! nutkala.

Budou nás ohlášeti? tázal se Josef faráře.

Když dáte revers nevěstě, nebudu. —

Dostanu za to chalupu. —

Pán Bůh vám požehnej. —

Poroučím se!

S Pánem Bohem! Ale na sv. zpověď nezapomeňte!

Josef s Káčou vyběhli na chodbu. Oddechli si obadva. Josef, že má faráře s krku, Káča, že nepřišla o Josefa. Došli až na farský dvůr.

To jsem! udeřil se Josef do čela, vždyť musím nazpátek!

Co zas?

Ale, křestní list jsem si nevyzdvihl! A kolek mám v kapse! No, to jsem to vyvedl! Jaká pomoc! Vrátím se a ty jdi napřed, hned jsem za tebou, vaši ať chvíli počkají. —

Ale ne, abys potom — lekala se Káča.

I, co tě napadá? Jen jdi, hned jsem v židovně, jak to napíše, nic se už neboj!

Kačka šla napřed, Josef nazpátek po schodech. —

Zapomněl jsem požádat o křestní list; omlouval se vstupuje opět do úřadovny. —

Tak přece, myslil jsem, že si to rozmyslíte!

A, jaké rozmýšlení? Jinak mně to nevypadá, než abych povolil! Budu míti chalupu, živobytí, usadím se! Mám už čas! Bude mně hnedle třicet! Co mám dělat? Každý se musí o sebe starat a zadarmo nic není! omlouval se horlivě.

Ale duše? O tu se má každý postarati předem!

Inu, vědí, však jsme tu sami dva, ono mně to taky není »akorát«, ale tuhle chvíli si nemohu pomoci. Nemohu! Až se usadím, až bude Kačka má i s chalupou, kdopak ví, jak to ještě udělám! Kačka není zlá a dá si říci, ona mně děti dá, budou-li, to jen pantáta jest umíněný, no a on pořád nebude a potom — já to všechno napravím!

Jen se netěšte na plano! zrážel Josefa farář; pantáta vás může oba přečkati a co potom? Milý příteli, začínáte s hříchem a hřích ještě nikomu nepřinesl požehnání, já se o vás bojím. —

Teď jinak nemohu, až později. —

* * *

Josef se tedy oženil po helvetsku. Mísa čocky byla jeho! Dal za ni sice prvorozenství své, a tu chvíli, když zasedl k míse a ovanula

ho vůně čočky, zapomněl úplně, za jakou cenu si ji koupil. Když se usadil trvale v chalupě, když Káča byla »jeho« — co pak mu záleželo na tom, co povídal farář v Kroužíně?

Ale zůstaňme při podobenství. Esau se nasýtil a potom litoval. Litoval tak, že Jakubovi hrozil smrtí.

Za půl roku se Josef taky nasýtil čočky úplně. Zůstala mu v ruce jen — prázdná mísa.

Chalupu dostane Káča, až starý Břicháček umře, pokud bude žít z ruky ji nedá, aby byl ve stavení pánem, až nebude, ať má jeho mozoly dcera. Však se Josef přiživí, bude-li podle toho, ne-li, ať ví, na čem jest! Přišla mladá síla do stavení, ať pracuje. Břicháček se už nadřel dost, chce-li Josef jísti, ať pracuje.

Josef dělal, jako morák. Měl radost z chalupy, pole ho těšilo, Kačka ho oblažovala, až zvěděl, že vlastně — nic nemá a mít nebude! Za půl roku to už věděl . . . . .

Kačka byla ostrá, pantáta krutý, a jen dření a dření, po všem — ani na tabák!

Už ho to pranic netěšilo! Aspoň kdyby měl pokoj v neděli! Ale to! Jít do katolického kostela — jaký pokoj? Jak uhlídal svého faráře, nemohl v kostele obstát. — On mu dobře povídal, jestli se poradil se — svědomím! Ano, poradil! Dnes by se pral, ale cítil by jen rány, kterých zasluhoval . . . . . Doma jest otrokem, pánem nad ním a jeho duší jest pantáta. Jak to vydrží?

Narodilo se mu děcko, chlapec, a musel s ním na helvetsko. Pantáta poručil a Josef —

mlčel! Skřípal zuby, ale mlčel! Odešel z domu a — napil se!

Takhle ho dostali! Zatínal pěsti, hrozil, hněval se, ale kdo se ho bál? Musel býti rád, že mu v chalupě dali přespát, a dítě mu odnesli; aspoň kdyby to nebyl hoch! — Opil se na to.

No, no, Josefe, vítal ho pantáta, ty se dnes divně vracíš!

A, dejte mně pokoj! odsekl Josef.

Có, co? Snad nechceš vyvádět? lehni a dej pokoj. —

A nedám! zabouřil Josef a zaklel. Hocha jste mně ukradli, ani jste se mně nezeptali, cakra, snad je ten hoch váš a ne můj. —

I, mlč, napil jsi se, lehni s pokojem, Kačka stůně. —

Ať stůně, mně taky dobře není! Ošidili jste mne!

Povídám, lehni si, máš v hlavě, ani nevíš, co mluvíš! Kdo tě ošidil? Sám jsi se ošidil! Jdi spat!

Však proto! Sám jsem se ošidil! Pane Bože na nebi! Myslíl jsem, že si pomohu k chalupě, a zatím tu mám jen noclech! že budu míti pole, a zatím jen se na něm dřu, že budu míti své, a zatím mám jen cizí, jen almužnu. —

Ale nekřič! Ať mně nerozlobíš!

Bárci! Vás se nebojím!

Tak jen jdi spat už!

Nepůjdu! Abyste věděli, na truc nepůjdu! Já vám budu dělat jen otroka? Zač mne tu

máte vy? Zač mne má Kačka? Jen abych dělal a dost! Ne, to takhle nepůjde!

Ty osle! a zač pak jsi tu chtěl býti? Co pak jsi sem přinesl? Ty tady budeš poroučet? Oho! Tady já poroučím! Ty myslíš, že u Břicháčků bude pánem katolík? To jsi se zmýlil, pane! Táhni, nebo tě něčím přetáhnou. —

Josef se pozdvihl. Vy — mně? ptal se vyhrůzně.

Už se klid! poroučel Břicháček.

Josef zaklel a poskočil ke dveřím.

Kam ještě půjdeš? hartusil pantáta.

Kam budu chtít! odstrčil ho Josef a vyrazil ze dveří. Vyletěl jako šílený. Co má z toho, co učinil? Jen těžké svědomí! Troštoval se na chalupu, těšil se na živobytí, na radostný, bezstarostný život, a dal za to všechno své, i děti, a teď byl jako výměník, kterému každou skývu předhazují! Těšil se na vlastní krov, na vlastní chléb a všechno se mu obrátilo jináč! Opravdu, co počíná s hříchem, nemůže nésti požehnání Boží! Řekl mu to jeho farář a nevěřil mu, dnes mu už věří! Hřích plodí jen hřích! Neměl to dělat, co udělal, ale dnes už jest chyba! Myslel, že dokáže děti po své straně, a dnes mu vzali první a odnesli je, kam chtěli, a jeho se ani nezeptali.

Utekl z chalupy do tmy. Nic jej už na světě netěšilo! Nač se nejvíc těšil, zklamalo ho! Jeho Josefa zanesli na helvetskou faru ke křtu! A on se tolik těšil! Všecku svou naději na to skládal! Myslel si: bude-li to

hoch, bude můj! A zatím jeho nebyl!

Rozběhl se do tmy. Už se nevrátí! Co má ze všeho? Otroctví! Raději smrt! —

Ráno byl v Oužlabině pokřik. Josef byl přejet vlakem . . . . .

A, byl to lump, to jsme si s ním dali! řekl Břicháček, o všechno by nás byl připravil!

Ale jděte? odporovali, kdo Josefa znali, zdál se hodným a pracovitým. —

Ano, zdál! Ale včera mne chtěl bit a měl v hlavě, proto šel pod »mašinu« — jen to nechte, byl to hoch, abych ním »nehýbal«, když je už na pravdě Boží, ale skoro dobře udělal, že šel. —

Josefa pochovali s večerem na Kroužínském hřbitově — za drátem, mezi zoufalce. Přivezl ho na trakaři serbus, Břicháček ani nevyšel za dvůr, Káča ani oknem nevyhlédla:

Nepotřeboval dělat ostudu!

Chudák Josef! Za prvorozenství, které prodal, dostal naposledy místo — za drátem! To teď byla jeho chalupa, jeho majetek, jeho — štěstí . . . . .

Ubohý Esau! — Chtěl živobytí a našel — smrt! . . . . .

* * *

To jest můj obrázek pro tebe, katolíku a katoličko na smíšených osadách. Každý Esau katolický tak neskončí — za drátem, ale vede horší ještě život v otroctví duševním, v porobě naprosté za kousek toho živobytí, za krátké zaopatření, za smyslův opojení, které

přechází. A potom? Potom život — horší smrti v hanbě, ponížení . . . . .

Ubohý — Esau! —

Představ si ho jenom: Čím jest takový katolík v rodině? Ani ne pátým kolem. Žena s dětmi jsou jemu duchovně cizími; cizími, nepřátelskými směry jsou vedeni, a on uprostřed nich, jako osamělý kůl, o jeho duši a jeho duševní potřeby se nestará nikdo, pro jeho náboženství v rodině leda — posměch a on sám jako trpěný pes, který se proto ve stavení trpí, že — hlídá! Jediné, co se mu za to dá, jest — žrádlo, nasycení, těla ukojení . . . . .

Můžeš-li si představití bídnejšího tvora nad takového katolíka?

A kolik takových Josefů zoufá si v duši nad otroctvím, do kterého vlezli proto, že jako svobodní prodali — své prvorozenství za — mísu čočky! Ubozí Esauové! Jen smrt anebo duševní otupělost zbaví je muk, výčitek zlého svědomí! — — — —

Ale, což neměl Esau otce, Isáka?

Ovšem, ale Isák byl — slepý!

A ten slepý Isák jest výtečným obrazem rodičů katolických, jejichž děti jdou za Esauem, prodávající prvorozenství své. Katoličtí rodičové bývají — slepí! Jakub před ně přijde v obalu beránčím, když si namlouvá dceru, když jde o syna, který chodí za helvetkou . . . . . Až potom, když se prodalo prvorozenství, slepý Isák dá — požehnání!

Můj katolíku! Nevím, komu přijdou tyto mé řádky do rukou, ale jsi-li na osadě smíšené, pro Bůh, nebuď hladovým Esauem,

který za mísu čočky, za věci pomíjející prodává statky duševní, víru svou a víru dítek — sám pro sebe maje na konec jen život bídny dle duše, zoufání, ve kterém vleče život svůj až ke hrobu, jestli sám si ho nevykopal — před časem!

XVIII.

Pro chleba.

Melezínkova Terezka se bude vdávati. Ona i rodiče jsou sice katolíci, ale Terezka katoličkou nebude.

Ženich Terezčin totiž jest evandělík helvetského vyznání a má grunt, Terezka jest zase jen z baráku a z mnoha dětí, z domu kromě hadříků ničeho míti nebude, proto musí dáti, aspoň co má, víru.

Za to se dostane na grunt.

Terezce se z počátku do toho nechtělo, když zvěděla, že musí zapříti víru, aby se vdala, ale matka ji rozmluvila.

Milá holka, nemáš to nic platno! Děláš to pro chleba, povídám, pro chleba! Tuhle vidíš u nás, však jsi v tom vyrostla a sama víš, kolikrát jsme byli všichni bez chleba! A teď budeš míti svůj chléb, ještě pomůžeš nám! Musela bys nemíti rozum; abys nechtěla! Chleba jest chleba, toho se drž! Selkou budeš, holka, kdo by si tohle pomyslí? Podívej se, jaké mám ruce já! Dření a dření a nic, jen dření a konec konců — chleba není! Tobě bude lépe na gruntě! Arci dáš víru, ale, holka, věř mně, víra jako víra, tyhle rozdíly dělají

jen kněží a těm se lehko káže, když sami mají; ale kdo se musí domáhati chleba, ten nesmí koukati na každou maličkost. Ať nebudeš katoličkou, však Pána Boha se tím nezříkáš a jen když budeš živa, míti chleba, na tom záleží. To ostatní už musí dáti člověk na stranu — pro chleba! Jen chleba, chleba a zase chleba! -- Toho se drž, kdo ti dá chleba.

Terezka tedy se držela chleba a pro chleba dala — víru a odpadla.

Chleba měla na statku do syta, ale když se jí zasytila, přejídal se jí, protože v nasyceném těle zůstala — lačná duše!

Pokud sháněla věci tělesné jen a ve zdejší, duše mlčela a ozvala-li se, byla umlčena. Ale když se jak se patří usadila tělesně a po starostech měla, začala se hlásiti také duše a nedala se odbyti jen tak zhola. Dej taky mně jísti! dohlašovala se. Kam jsi dala mou modlitbu, kterou jako ranní a večerní rosou skrápěla jsem se zemdlená, klesající? Prachem vezdejšího života pokrytá omývala jsem se jí a teď jsem na dobro uvadlá, vypráhlá a rosy není; dej mně nazpět mou modlitbu! Ráno i večer volá s věže zvon Ave Maria, zvoní Anděl Páně, vtělení Božího Syna mně připomíná, k Matce Boží odkazuje a já o tom nemám věděti, já nesmím s tím hlasem zvonu zajásati, pookřáti? Vrať mi mou modlitbu!

Kam jsi odložila znamení sv. kříže, kterým jsem se sílila, ďábla jím zaháněla, své vykoupení si připomínala? Čím mně nahradíš mši svatou, při které jsem se přítomností Kristovou nasycovala, Jemu se kořila, Jemu a

s Ním Bohu v obět se podávala? Čím mně nahradíš můj chrám, můj oltář a na tom oltáři svatostan s mým milým Ježíšem, pokrmem mým andělským? Co mně dáš místo živého Těla a živé Kristovy Krve, abych se lačná nasýtla? . . . Hynu, dej mně jísti! Co mně dáš místo pravé víry Kristovy, abych bídne neumírala při tvých plných hrncích? Kam jsi mne to zavlekla? Co jsi ze mne učinila? Vrať mi, co jsi mně lehkomyšlně vzala! . . . Pro tělesný chléb zbavila jsi mne chleba duchovního! Ty jsi se najedla, já hladovím! Pro chleba! Běda mně! Běda mně! K smrti hladem jsem odsouzena — pro chleba! . . .

Terezka při všech výčitkách duše dělala ze sebe přece jen hrdinu. Nikdo nesmí poznati, co schází duši. Zrovna se nutila do helvetství, aby byla »tvrdá«, aby se zavděčila muži za to, že jí dal — chleba, aby ukázala všem, že »udělala« štěstí, aby katolíkům na podiv ukázala, že o nic nepřišla, když od víry odpadla, ba že pro tu svou bývalou víru má jen pohrdání a posměch, jako zase pro helvetský blud, který přijala, úctu má a vážnost.

Ta se v tom brzo ochočila! Bude horší, než rozená helvetka, soudili katolíci, kteří ji vídali a slýchaí.

Čím více v ní naříkala duše, tím více zanevřela na víru a církev, ve které vyrostla. Jízlivostí a posměchem naproti všemu katolickému si vylehčovala.

Nebylo to z počátku pro Terezku nic lehkého dělati ze sebe najednou helvetku! Potkávala katolíky, ústa se jí otvírala, aby,

jako jindy, řekla: Pochválen buď Ježíš Kristus, ale hned se vzpamatovala a s jakousi zlostí sama na sebe řekla: Dej Pán Bůh dobrý den!

Potkala kněze, který ji křtil a vychoval. Jindy se z daleka radostně usmívala, hned přidala do kroku, aby spíš byla u něho a ruku políbila — teď šla s tváří cizí, chladnou, zamračenou, s očima vrytýma do země a jako nemá, bez pozdravu. —

Potkala kněze, když kolem ní spěchal k nemocnému nesa Nejsvětější Svátost: Jindy klekla z daleka a klečíc vyčkala, až přejde kolem ní klečící a Kristu se kořící — teď hlavu na stranu a jako když ji honí, pospíchá . . . a duše v ní pláče a naříká, ráda by konala, co dělávala dřív, ale Tereзка se proto zlobí a tím příkřeji vystupuje a jedná.

Koukejte! povídala Sodomková, to se z Terky udělal beran!

Ba, udělal! přisvědčovaly jiné ženy, bývalé Terežčiny kamarádky.

A ještě udělá! prisolovala Kloferka, máte ji slyšet, jak už umí »rejpat«. —

Inu, má dobrého mistra!

Pastora?

Toť! Kdy pak promluví, aby nezavadil o »římskou pověru«? Tuhle povídal dětem, že katolická víra jsou jen »báchorky« a že jen hloupý tomu věří. —

Jděte!

Přinesly to děti ze školy, to víte, že se s tím pochlubily helvetské před našimi dětmi po náboženství. —

A říkati naše pozdravení Pochválen buď Ježíš Kristus, to prý jest hřích, říká pastor dětem.

To snad ne?

I, ano! jistila Sodomková, děti Šimonovy s tím přišly ze školy, jest prý to braní jména Božího nadarmo!

To se podívejme! Už i ta hádata budou štípati katolíky. Proto on se pastor tolik zlobí, když mu dá někdo naše pozdravení a křikne vám jako naschvál: I, dej to Pán Bůh! Mne ondyno div očima nespálil a tak vám houkl »Dej to Pán Bůh!«, že jsem se ho až lekla . . . . To on tak dělá každému!

Tak vidíte, co mají lepšího dělati druzí, kteří jsou jen sprostí jako jsme my, když sám »pán« je takhle učí?

Co pak tohle, to ještě nic není, ale o Matce Boží a ostatních věcech, to byste teprve otvíraly oči!

Že se Boha nebojí?

Ten? Kdo ví, jestli v jakého věří! Penězům takhle, to třeba věří — no, nechci mu lézti do svědomí, ale, že na peníze drží, to víme všichni a »jeho« to vědí ještě líp, než my.

Však ho mají plné oči!

To jest platné, když se ho přece drží jako klíšťata a věří mu jako Pánu Bohu, třeba jim při tom rejpaní do nás stahoval kůži přes hlavu s těla.

Takoví jsou helveti, milá brachu! Mohli by se od nich katolíci učit. —

To mohli! Máš pravdu! Než na nich náš kněz něco dokáže, to dá práce! Nežli mu uvěří,

to jest dříve rozumu a povídání po chalupách a po hospodách! Prala bych je, když to někdy vidím a slyším. Aspoň kdyby si to řekli mezi sebou a mlčeli před helvety, ale to jako malé děti hned se vším za tepla běží k helvetům a před nimi své rozumy vykládají. Jak řekne náš kněz slovíčko v kostele, už to musí věděti kde který helvet a sám by katolíkovi slova neprozradil, jen se vysměje.

Je to pravda, jest! No s Pánem Bohem, spěchám. —

Taky spěchám, s Pánem Bohem!

S Pánem Bohem! volaly druhé a rozešly se domů.

* * *

Terezka se tedy »vydařila«. Za nějaký čas naplnilo se na ní pořekadlo, že »poturčenec horší Turka«. Už jí nenapadlo ani, že někdy před lety dávala pozdravení katolické, ale pohrdavě se vždy ušklíbla, když je zaslechla. Už jí nenapadlo ani, že dělala kdysi kříž, ale horšila se nad tím znamením, už neklopila oči potkávajíc katolického kněze, ale vyzývavě hleděla před sebe a hrdě, jako ta, která shodila se sebe »římská pouta« a ví dnes, kdo vlastně jsou »římští« kněží, kterým ona, bláhová, kdysi líbávala ruce. Tak byla »nevědomá!« Dnes by těm »modloslužebníkům« pověděla do očí! Pěkné věci o nich slyšela, ještě hezčích kousků o nich se dočetla od té doby, co ze »tmy« vyšla do »světla«.

Dnes jen pysky vyhrnula, když kolem ní ubíral se Kristus ve Velebné Svátosti k ne-

mocnému a jen se zamračila, když kostelník jda před knězem dával znamení zvonkem, že Spasitel tudy jde potěšit a očistit a obživit tělem svým duši nemocného. —

Ó, na ni dnes se svým »modlářstvím« si nepřijdou, ví ona, co pravá Večeře Páně a co katoličtí kněží lidu vzali. Ona dnes z kalicha přijímá!

Tolik ji zlobilo tohle chození katolického kněze k nemocným! Aspoň kdyby šel, jako jejich »pán« chodí! Ale ne, to se musí zvonit a smekat a dokonce klekat! Zlost jí popadla, když se k tomu natrefila. Jen samá ceremonie! S chlebem — nevidáno! A svatá Večeře Páně to není, jen papežský výmysl, — jak se tomu mohla jen někdy klaněti? Inu, byla »zaslepená«, dnes už to »vidí«! — — —

Ani si nepomyslela, jak jednou bude »vidět«, ale to se přihodilo trochu později a Pán Bůh sám to tak řídil, aby viděla, že opustivši víru katolickou pro chleba, nezískala nic víc, než zase jen — chleba i — pro duši . . . .

Měla poznati, že odpadla opravdu jen — pro chleba!

U Balíků se kdysi s večerem strhl pokřik.

Terezka, hospodyně se roznemohla. Jako když to na ni hodí! Klesla najednou celým tělem, v kostech jí lámalo, mysleli, že přišla její hodina poslední. Hospodář byl všecek polekán a jako když ztratí hlavu, děti běhaly po světnici a kolem postele se stavěly, snášely, co kdo poradil, a lomily rukama a plakaly. Přiběhli Terezčini přátelé, aby zmatek ve stavení a ve světnici rozmnožili a plakat pomohli.

Terezka se zatím trochu vzpamatovala. Vidouc muže a děti, jen zaúpěla a rukama zalomila.

Jděte mně pro »pána«, řekla po chvíli. Muž se zdvihl a hledal čepici.

Ty ne, ty zůstaň, ať jde švagr!

Terezčina sestra byla již také provdána a muž její byl taky evandělík. Ten se tedy vydal, aby přivedl helvetského kazatele.

Zazvonil u fary a čekal.

Ozvaly se kroky na chodbě, ale dveře se neotvíraly.

Kdo to? tázal se ženský hlas z chodby.

Já, Bureš. —

Co chcete?

Rád bych s důstojným pánem. —

Jen to povězte, já mu to řeknu.

Má jíti s outěchou.

Teď? Už jest večer! Snad to počká, až ráno?

Jest to nakvap. —

To říká každý! Mohl jste přijíti dřív a ne teď na samou noc!

Ono to přišlo najednou, až teď! Zrovna letím, jest opravdu na spěch!

Kam pak?

Jen sem — pár kroků!

Kdo pak jest nemocen?

Balíková, hospodyně!

Jděte? Dnes jsem ji viděla! Co pak?

Najednou ji to popadlo, z ničeho nic, a zle a zle!

No, když jest to k Balíkovým, to už nic neříkám, pojdte dál, zavolám hned pána. —

Otočila klíčem v zámku, pootevřela dvěře, aby mohl posel na chodbu, a sama spěchala zpravit o tom svého pana manžela.

Za chvíli vycházeli z fary. Bureš nesl páuovi talár a ve futrálu kalich a chleba pro svatou Večeři Páně, dvojctihodný pán pokuřoval, jako obyčejně, své cigárko. Kostelníka dnes odbude Bureš, aby se zbytečně nemeškali.

Došli po silnici na křižovatku, kde stál hostinec.

Počkejte! zastavil se dvojctihodný pán, zaskoče do hostince pro trochu vína, ale nezdržujte se tam!

Podal Buršovi lahvičku na víno — pro přijímání z kalicha!

Bureš se kvapem vrátil s vínem a teď oba spěchali s outěchou k Terezce.

Bureš skoro utíkal, dvojctihodný pán mu nestačil.

Neběžte tolik, sotva dýchám. —

Mám strach, aby nebylo pozdě.

No, no! Jaký pak strach? Bude-li pozdě, my to už nedohoníme!

Aby přece došla outěchy, než umře!

Na tom tolik nezáleží. —

Bureš se zarazil a zvolnil krok.

Jak pak nezáleží? podivoval se.

Když tomu nerozumíte! To všechno jest vedlejší, jen světská záležitost, rozumíte: pro svět, pro lidi, pro oko. —

Táák? zaraženě řekl Bureš.

Ovšem! Hlavní věc jest víra! dodal spěšně pastor pozoruje hned, že Bureš se zarazil nad jeho výkladem.

Taky myslím, že víra, ale když už jest člověk takový, že hledá při smrti »outěchu« od svého duchovního. —

Ovšem, ovšem! To dělá zvyk, ale bez toho může taky dobře, docela dobře umřít!

To já nevěděl!

Proto vám to povídám. —

Umlkli oba.

Bureš svěsil hlavu a zamyslel se nad tím, co právě slyšel.

Bylo to pro něho opravdu něco nového. On si dosud myslel, že to ani nemůže býti, aby si někdo nezavolal »pána«, když stůně, že by mohl jen tak bez »outěchy« ze světa a že by to byl »hřích« nedávati se »zaopatřiti«, a teď slyší, že na tom hlavně nezáleží, že to býti ani nemusí . . . . .

Nemohl si to jaksi srovnati v hlavě proto, že si pletl svého pastora s knězem katolickým a domníval se, že jeho kazatel zrovna tak jako kněz katolický uděluje nemocnému svátost. Viděl ve svém kazateli duchovního, jako jest katolický kněz, a nevěděl, že jeho kazatel sice vypadá jako duchovní, ale skutečně duchovním není, ať žádné duchovní moci nemá, tím méně jakou duchovní moc nad duší a na duši vykonává. Mýlil se v tom zrovna tak, jako se mýlí druzí nekatolíci, pokud se domnívají, že jejich kazatel a katolický kněz mají stejnou duchovní moc, zapominajíce při tom, že jejich duchovní jest pouze kazatelem, který z vůle a moci »lidu« koná úřad kazatelský, že však vlastně jeho »duchovní

«moc» jest zrovna tak velká, jako těch, kteří mu ji »dali«, ač sami žádné neměli. —

Vida, vida, řekl sám k sobě, tak ono to ani nemusí býti! —

Už tak nespíchal, když na tom tolik nezáleží, přijdou-li včas, anebo po všem.

Ale došli včas, naopak Terezce se zatím značně ulehčilo, že mohla dvojctihodného pána hlasitě přivítati, a když přistoupil až k posteli, ruku mu políbiti.

To jsem jich dychtivě čekala! řekla nábožně.

Však mne tuhle Bureš div neschvátil, jak utíkal! No, Hospodin dá, že bude zas dobře, těšil Terezku.

Dejž to Pán, děkuji za útěchu, vděčila se nemocná.

Pastor se oblékl do taláru, vyndal kalich, postavil na prostřený na stole ubrus, přichystal chléb, vytáhl z kapsy lahvičku s vínem, vylil z ní do kalichu, odkašlal a ptal se nemocné, když zatím přítomní tomuto úkonu stichli a zbožně ho sledovali, zdaliž ona svých hříchů lituje a želí?

Lituji, z toho srdce lituji a želím! odpověděla.

Pán vzal do ruky chléb a kousek po délce ukrojené střídy ulomil a říká: Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé, podal Terezce. Ona přijala z ruky jeho ulomený kousek chleba a vložila si do úst, aby ho požila.

Potom vzal pán kalich s vínem a říká opět: Pijte z toho všickni, totoť jest kalich krve mé, podal nemocné kalich, ona ho opět

vzala do rukou, nachýlila k ústům, aby trochu vína usrkla.

Pán vzal kalich, podíval se, zdali v něm ještě co zbylo, vyšplíchl zbytek pod postel a kalich zase uložil.

Buršem to silně škublo, když viděl, kam pán vylil svatou »večeři Páně«, div hlasitě nevykřikl »svatou« hrůzou.

Pán zatím klidně sbíral svůj krám, netuše, jakou opět »ránu« zasadil do věřící duše svého beránka. Cestou jednu, teď druhou! . . . .

Potom se pán ještě pomodlil díkyčinění po svaté večeři Páně a rozloučiv se s Terezkou a hospodářem odešel domů.

Bureš zase nesl talár a kalich.

Ráčeť odpustit, ale něco mne na ně mrzí. — začal Bureš.

Ták? A co? řekl shovívavě pastor.

Inu, ale neráčeť se proto hněvat, vylili tu svatou večeři Páně na zem, pod postel. —

A?

A, ráčeť se nehněvat, byli tam taky katolíci. —

Že byli?

Bodejť! Já teď doma před ženou neobstojím! Ta se mně pěkně vysměje! staral se Bureš všecek zarmoucený. My spolu kolikrát už skrz to dišputirovali, chtěl jsem ji přemluvit na naši stranu, ale tohle dnes mně ublížilo, ona bude jako na koni a bude předhazovat, jak jejich kněz —

Z toho si nic nedělejte! Naopak, aspoň na vlastní oči viděla, že se neklaníme chlebu, jako oni, — že neprovozujeme ani s večeří

Páně žádné modlaření, to jest dobře, že tam byla, jen jí to vyložte takhle, chlácholil pastor a zlobil se u sebe, že si ti lidé všeho všimnou, že to skoro neměl tak udělat, aspoň jak někdy činívá, když přijde mezi »míchaninu«, kdyby co zbylo v kalichu, býval i dnes nalil zase nazpátek do lahvičky a vzal domů pro podruhé! Už se stalo — po druhé bude před lidmi opatrnější! Ovšem, vylil jen víno, vždyť jen víno nemocné »podával«, ale ten lid si Bůh ví co představuje pod tou večerí Páně a pořád jen by se srdcem klonil k uctívání večere Páně a ač katolíkům se vysmívá, že se klanějí chlebu, sám by to dělal do opravdy. Mrzelo ho to, že tak málo smýšlejí po kalvínsku, i ten Bureš, a jest přece hlava »otevřená«!

Proto ještě jednou mu povídal; Nic se nad tím nezastavujte! Co jsem vylil, to už nepatřilo k večerí Páně, jen co nemocná požila jako znamení Kristovy krve, když jsem jí podával kalich, potom už to nic není, jen obyčejné víno a to se může dáti kamkoli, třeba na zem. —

Tak to tedy jest? odlehčil si Bureš, to ano, to ano, to jsem rád! Tak se mně ulehčilo, teď se už nebojím, že ženě neodolám! řekl veseleji.

Doprovodil pána až do fary a vrátil se k Balíkovým.

Terezka seděla v posteli opřená peřinami a vedle ní na lavici ležel kancionál.

To jsem ráda, že jdeš! vítala švakra. Chtěla jsem se pomodlit z knížky, ale jsem

ještě tuze slabá, a náš hospodář to neumí, jako ty. Pojď, sedni a zazpíváš mi něco, abych se utěšila, když jsem byla oučastna »stolu Páně« před chvílí.

Bureš vzal kancionál, vynašel v něm říkání po užívání stolu Páně a začal zpívat:

Ó Jesu, má radosti, duše mé sladký hosti, jenž's na smrt vydal sebe, dejž mi vždy chválit tebe.

Čím se odplatím tobě, za tvou milost v té době? Co dám za dobrodiní, mně prokázané nyní?

Neb tělem a krví svou občerstvil jsi duši mou, jako pastýř nejlepší, Otec nejlaskavější.

Děkujiť, že's mne nyní rozvlažil dary svými, tělem a krví svatou, za hříchy mé vylitou . . . . .

Bureš ustál. — Tělo a krev, chléb a víno, znamení těla a krve, to vše se mu zamíchalo v hlavě, že si musel oddechnouti. Co vlastně z toho všeho jest pravdivé? Tělo přijímám, ale jím chléb, docela obyčejný chléb a zase to není chléb obyčejný, nýbrž chléb svátosti. Krev přijímám, ale piji víno, v hospodě ho koupil sám cestou k nemocné a zas to není obyčejné víno, když se pije, ale když se vyleje z kalicha, jest to už jen obyčejné víno! Kdo pak tomuhle rozumí? A v kancionále zase jen o těle a krvi se zpívá! . . . .

Převrátil v zamyšlení několik listův a zrovna mu padla do očí sloka písně »O večeri Páně«:

Protož vzav chléb dobrořečil a jej tělem svým vysvědčil, kalich též svou krví nazval, z něhož všechněm píti kázal. —

A dva verše dále, zase:

Není svátost tato Bohem, ale chléb jest Páně tělem, obzvlášť víno drahou krví, jakož o tom sám Pán mluví. —

Bohem tedy není ta svátost, ale přece jest chléb tělem, víno krví Páně, co jest to vlastně? Chléb jest tu tělem, ale není tu tělo, jen chléb! Víno jest tu krví, ale není tu krev, jen víno!

Co pak nezpíváš? vytrhla ho Tereзка.

I, tak mne napadlo všelicos! řekl a zavřel knihu.

A zase ho napadlo: Když jest chléb tělem, není už chlebem; nýbrž tělem, a víno když jest krví, není už vínem, nýbrž krví — to dá rozum, to povídá sám Kristus, ale pán zase to jinak povídá — to mně nasadil červa do hlavy dnes!

Vstal a sáhl po čepici.

Poseď, co pak utíkáš?

Přijdu, pošlu sem ženu! Beztoho čeká, až přijdu, aby sem šla. —

Tak ano, ať přijde a ty zase brzo přijď sám!

Přijdu, přijdu! sliboval a dal s Pánem Bohem.

* * *

Co pak už? divila se žena, já tě ještě nečekala!

Myslil jsem, že budeš třeba sama chtít odejít, tak aby někdo byl u dětí — omlouval se.
Jak pak je s Terkou?

Zdá se, že lepší. —

Pán Bůh dej, aby z toho vyšla, už k vůli dětem, chudinkám! To jsme se polekali! Po mně dosud nic není!

Po mně taky! řekl sedaje na lavici. Čepicí hodil do kouta za stůl a podepřel si hlavu. Seděl zamyšlený a nemluvil.

Žena sháněla večeri, ukládala děti spat, opatřila chlév, aby mohla odejít a Bureš aby nehuboval, že uteče ze stavení a nechá všechno jemu na starost.

Jak žena odešla, vzal Bureš heidelberský katechismus, v němž se vykládá helvetské vyznání a vyhledal si v něm o svaté večeri Páně. Přešel otázku 75. a odpověď na ni, potom následující až k 80., ale dnes nijak z toho nemohl zmoudřeti, proto odložil katechismus a otevřel bibli. — Ale co mu to bylo platno? Všude jedno a totéž: vezměte a jezte, totoť jest tělo mé a opět: pijte z toho všickni, totoť jest krev má. —

Zavřel bibli, zavřel také oči. Co se mu to dnes plete? Vždyť přece ví od malička, že ve svaté večeri Páně chléb a víno se podává, tělesně požívá a při tom duchovně Kristus ukřižovaný se přijímá. Ale je-li tomu skutečně tak, jak do dneška věřil? Totoť jest tělo mě, řekl Kristus sám, svědčí o tom Písmo, uvádí to heidelberský katechismus, ale právě jen heidelberský katechismus přitom ještě vykládá, že to slovo jest není opravdu jest, ný-

brž jen tolik, jako: to vyznamenává a pečetí! Jenže ani Kristus Pán, ani sv. Pavel, ani bible mi o tom nevykládají tak, jako heidelberský katechismus.

Ještě se podívám, jak to vykládají katolíci. Kde pak ale má žena ten »Oltář?« Aha, co pak se tam povídá? Přemítal, až našel o Svátosti Oltářní. Co věří oni? Svátost oltářní jest svátost těla a krve Pána Ježíše za pokrm duše — čte v »Oltáři«. No, no, povídá si, to věřím taky! Tělo a krev, toť! Ale jak to jest s tím chlebem a vínem? Počkej, tady se mluví o zaslíbení — aha! To jest v heidelberském taky! Tělo a krev sliboval Pán židům na poušti za pokrm a nápoj pro duši, dobrá! Ale, co židé na to? Jak pak dá své tělo k jedení? A jdou pryč! Horší se, když slyší o těle a krvi, berou ta slova do opravdy, toť jasno, nač by se jinak nad tím horšili? Ale co Pán? Nechá je snad odejít, když o požívání chleba jen myslí? Běda, nevolá jich zpět, nečiní zvláštní výklad, aby vysvětlil, že není, proč se hned horšiti, to že jen chléb se bude tělesně požívat, ale duchovně tělo Jeho, tedy chléb že dá za pokrm, ale ten chléb bude tolik jako tělo Jeho, víno dá za nápoj, ale to víno bude tolik jako Jeho krev! Co se to děje? Pán mlčí a lid odchází! Podívám se k apoštolům, ti přece vědí víc, než lid, který se rozchází nechtě ničeho už slyšeti o těle, které »právě jest pokrm«, ani o krvi, »která právě jest nápoj«. Pokrm — hm! Nápoj — hm! Já bych radši slyšel říci: tělo mé právě jest chléb, krev má právě (opravdu) jest víno, anebo na-

opak: chléb jest právě (opravdu) mé tělo, víno jest opravdu má krev, ale Pán nic takového nepovídá. Tak, co apoštolové? Ale, ale, ani jim se ta řeč o těle a krvi nechce líbiti, vždyť to nahlas povídají: Tvrdá jest to řeč a kdož jí může rozumět? — Ani jim se to tedy nezdá! A Pán? Mnoho neříká, výkladu zase nedělá, jen praví: Zdaliž i vy chcete odejítí? To jest zrovna umíněnost! Jen o těle a krvi věřit, anebo jít — a žádný výklad o chlebě a víně, o znamení a pečeti, nic, jen z krátka: zdaliž i vy chcete odejítí? Tohle se mně začíná líbiti, ale až jak to dopadne? Na tom mně teď všechno záleží, co udělají apoštolové, nebo naše víra přece jest ta stará, tedy od apoštolův a jak oni věřili, věříme jistě taky my a ne katolíci, kteří to, čemu učili apoštolové, mají znečištěno papežským učením. — To jsem zvědav, jestli co řeknou, nebo se taky otočí a půjdou pryč? Ale tu Petr vystupuje a mluví: Ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného a my jsme uvěřili, že jsi Kristus, syn Boha živého! Tohle jest rána do naší víry, se mně zdá! — Oni povídají: my jsme uvěřili! Ale čemu? Tělu a krvi a bez výkladu, bez znamenání a bez pečetení! A já, a my? — Bolí mne hlava z toho! Kristus řekl: to jest tělo mé, to jest krev má, apoštolové uvěřili, a my to vykládáme: to znamená mé tělo, to znamená mou krev! Kristus potom nařídil: To číňte na mou památku, ale my vykládáme: jezte a pijte na mou památku! A teď, co? Apoštolové řekli: my jsme uvěřili, my evandělíci říkáme zase jako židé, kteří uvěřit nechtěli: jak pak nám

dá své tělo k jedení? Bože, Bože, do čeho jsem se to pustil? Darmo si lámu hlavu, já z toho učeným nejsem, ale mně se zdá, že katolíci jakoby šli s apoštolů a řekli Pánu, jenž dí o chlebu: totoť jest tělo mé, jako apoštolové: my věříme! A když o víně, zase: to jest krev má, jakoby řekli: kdož o tom pochybovati smí? Opravdu, katolíci věří, jak to přislíbil, ustanovil a přikázal Pán, ale náš katechismus opět v ot. 78. vykládá, že se chléb a víno neproměňuje v opravdové tělo a krev Kristovu, ale že se posvátný chléb tělem jen nazývá! No, teď jsem zase v koncích a zdá se mi, že mne naše víra honí kolem do kola. Kdo mne z toho vymotá? Kristus Pán mluví o těle, kancionál náš zpívá o těle, náš katechismus jednou mluví o těle, po druhé o znamení těla a po třetí, že se chléb nazývá tělem — co si já ubohý z toho vyberu? Ale, ať už tomu tak, nebo jinak, na podlahu to pán vylíti neměl — už proto, že to Krista připomíná!

Bureš ovšem nebyl žádný učený bohoslovec, já však jeho rozumy, jak mně je později sdělil, tuto uvádím a dokládám, že jeho dnešní cesta s pánem k nemocnému zasadila jeho helvetství první smrtelnou ránu, po které se už nevzpamatoval, až jednou večer zašel na katolickou faru a žádal za přijetí do katolické církve a vyučení ve víře katolické.

* * *

Žena přišla od Balíkův, a Bureš posud nespal. Za stolem sedě hledal a zkoumal,

hned do některé knihy nahlížel, hned zase za hlavu se chytal. —

Co pak že nespíš? žasla žena.

I, jsem všecek nespív, spat bych nemohl, tak jsem se pustil do knih tadyhle. —

Prosím tě, snad nechceš naposledy dělati zkoušku na »pána«? Kdybys byl šel raději spat a odpočal si!

Tobě se to řekne, ale těžko spáti, když má člověk něco v hlavě a pokoje to nedá! bránil se muž.

A co ti mohlo vléztí dnes do hlavy? divila se.

Ba, ani ti to nepovím -- otálel.

Inu, to! Snad to nejsou tajnosti? doléhala ona. Abys mně to neřekl!

Vysměješ se mně!

Co bych se vysmála? Snad jsem tvá žena! A sám povídáš, že toho máš plnou hlavu. —

Ba, plnou, holka, plnou! tak mne tlačí a tíží na ramenu! Něco se mně, milá brachu, dnes stalo. —

Žena přisedla k němu na lavici. Tak jen už povídej! nutkala.

Byla's u Balíků, když tam přišel pán s outěchou?

Byla, vždyť víš. —

A neviděla's nic?

Co pak jsem měla vidět?

Tak ty's si nevšímla?

Ale všímla! Však mám oči!

A líbilo se ti to?

Proč se ptáš?

Jen tak! Proč neřekneš tak nebo tak?
Zlobil by ses třeba!

Nic se zlobit nebudu, jen pověz. —

Inu, mnoho se mně to nelíbilo, když to chceš věděti! — To není žádná příprava na smrt, jen tak — ani nevím, jak bych to vyjádřila honem, ale zdálo se mně, že to nic není! To náš kněz u nemocného přece něco dělá. —

A co dělá? Pán taky snad něco dělal, ne?

Dělal, dělal! Ale co? Tohle může dělat každý! Ale náš kněz nejdříve nemocného vyzpovídá, hříchy mu odpouští na místě Božím. —

A potom?

Potom podá mu Pána Boha. —

A?

Pak teprva mu dává svaté pomazání, to jest ta svátost pro nemocné. —

Jen jestli jest?

Jak pak není, když jest!

A odkud víš, že jest to svátost?

Odkud to vím? Což pak sám sv. apoštol Jakub nenařizuje: Stůně-li kdo z vás, uveď kněží církve a ať se modlí nad ním mažíce jej olejem ve jménu Páně? Však to máš v písmě, jenže váš pán tohle nedělá. —

No, no, to teď nechme! řekl netrpělivě muž, povídej dál.

Inu, potom ještě dává kněz nemocnému svaté požehnání apoštolské. Já to tak neumím povědít, ale kdybys při tom byl sám a viděl a slyšel všechno, jinak bys na to koukal, ale to ti musím říci, že to jest velikánský rozdíl u nás a u vás! Váš pán jest hotov za

malou chvílku, jen co chleba podá a kalich — a víš, všechno jen tak povrchně, žádná pobožnost, aby už byl hotov, a pak --

No?

Ale nezlob se potom! Je-li to, co podává, večere Páně, no — pěkně děkuju, nechci! Tuze hezky s tím pán nezachází! Náš kněz jde k nemocnému z kostela, jest ustrojený jako k oltáři, třeba šel přes pole, Velebnou Svátost nese sám, jde prostovlasý, a to pán jde oblečený jako na procházku, s kloboukem na hlavě, s cigárem v hubě, a ty neseš »kreditku« a kalich a večeri Páně sám! Arciť, jest to jen chléb a víno, ale —

No?

Zkrátka, nelíbí se mně to! A ten kalich! Já bych se z něj nenapila!

Proč?

Vždyť jest celý zelený! Ten už nebyl dlouho čištěn, a přece se z něho podává večere Páně! Ne, ne! Zrovna se mně zatočil žaloudek! A potom na konec, to bylo nejlepší. —

Bureš sklopil hlavu, jakoby čekal ránu.

Vyleje to na zem, pod postel! Večeri Páně! Jdi mně pryč s takovou večerí Páně, když ani pan s ní nezachází lépe, nežli — ach, darmo o tom mluvit! Ty's to neviděl?

Mlčky přisvědčil.

A co tomu říkáš?

Nic! Jsem z toho jako opilý! Abys věděla, když jsme přišli k hospodě, pán mne poslal teprve do hospody pro víno — k večerí Páně!

Tak — naposledy jsi tam zůstal za ně dlužen?

Řekl jsem, komu to jest. —

Proto, ještě abys to musel sám zaplatit!

Inu, to! Ale to by mne ani tolik nemrzelo, jako teď tohle! Zpropadená věc!

Vidíš! A dříve to jsi pořád jen mluvil o modlářství, a že se my katolíci klaníme chlebu. —

Teď, holka, nevím sám, na čem jsem. Učili nás tak, že se klaníte chlebu, věřil jsem tomu a smál se vám! Kdo pak se bude klaněti chlebu? Ale v kancionálu se zpívá: není svátost tato Bohem, a vy ji přece máte za Boha?

Kdo pak to povídal? Svátost přece není Bůh! Ale tolik věříme, že v té svátosti Bůh přebývá, ne že tato svátost jest Bůh — rozumíš?

Tak vy tu svátost nemáte za Boha?

Bodejť měli! Věříme, že v ní tělo a krev Páně živé pokrmem naší duše a tedy celý Kristus že v ní přebývá a nám se požívati dává.

No, no! to čtu a zpívám taky v našem kancionálu: »ale chléb jest Páně tělem, obzvlášť víno drahou krví, jakož o tom sám Pán mluví.« —

I, dej pokoj s vaším kancionálem, když jsi sám šel tu »drahou krev« koupit do hospody a pán ji vylil pod postel jako — nechci říci co! O těle zpíváte a chleba vám podávají! Jaké pak jest to tělo? A je-li tělo, není chleba! O krvi se modlíte a z kalicha pijete víno!

Jaká pak jest to krev? A je-li krev, není víno! A je-li opravdu krev a tělo, čím pak jest? Snad Kristovo! A když Kristovo, tak s ním na zem? Snad jest Kristus Bůh, ne? A když jest Bůh, myslíš, že to jest modlářství, jest-liže se my v te Svátosti klaníme Bohu? No, za to nejsme modláři! Ale náš kněz by z kalicha jistě nic nevytil pod postel, jako to dnes udělal váš, a přece se potom modlil díkyčinění, že tělem a krví nasýtil Pán Terku naši! A tebe mrzí už to, že tě poslal pán pro víno do hospody na cestě k nemocné? Milý brachu, to já ti povím jinší věc, když jsme se dostali až tam! To budeš teprva koukati!

Raději mně neříkej nic! Anebo, i — pověz tedy!

Mnoho tě to nepotěší, ale já tím vinna nejsem. Není tomu dávno, seděl pán v hospodě na Zavadilce. Víš, že se rád »staví«. Přišli za ním, že má jít na Baldorf k nemocnému. To víš, je to dobré 1½ hodiny. Pán měl jíti tedy domů pro útěchu a zas nazpátek kolem Zavadilky k Baldorfu.

To taky domů nepůjdu! povídá si. Pane hostinský, dejte mně kousek chleba. —

S radostí, třeba celý bochník!

A víno máte?

Pane, to nemohu sloužiti!

Opravdu?

Bohužel, pane faráři, vína nemám!

A co máte kromě vína?

Kmínku, slivovici, rum atd., jmenoval hostinský.

Hm! víte co? Dejte mně trochu slivovice,*) když nemáte vína. —

Skutečně?

Proč ne? Možná, že bude strýc radši, když mu přinesu slivku místo vína. —

A jel tam — s outěchou a taky to odbyl! Už jsem to měla dávno na jazyku, ale bála jsem se ti co říci, aby nebylo zle. Dnes ti to povídám, když sám rozvazuješ. —

Tohle snad ani není možná, co povídáš? Jdi, jdi! Že jsem něco řekl, ty už takhle zajíždíš!

Inu, jdi se zeptat na Zavadilku, šenkýř ti to poví, když mně nevěříš! Však tam dosud na hospodě a sám to povídal!

K neuvěření! Ne, to snad řekl jen tak?

Možná, co mně na tom? Já jen ti chtěla říci, jak se to s tou vaší svatou večerí provádí a vy si myslíte, kdo ví co nemáte! A teď už toho nech a pojďme spat! Ráno musíme býti zase brzo na nohou, nic naplat! Shasni a lehneme . . . . .

Hned, ale ještě něco bych rád věděl. Povídáš, že máte ve svátosti oltářní tělo Páně . . . . .

Taky že!

Ale, kde máte krev Páně?

Inu, v těle!

Jak to?

Bože, člověče, najednou nechápeš! Co pak jest tělo bez krve? S tělem taky krev přijímáme!

---

*) Stalo se tak skutečně asi před 25 roky. Svědek, hostinský, dosud žije a sám mně to řekl.

Tomu nerozumím!

Protože tě plete váš kalich!

Máš pravdu, my přijímáme též z kalicha, vy ne. —

Ale co vám jest platný váš kalich, když z něho pijete jen víno?

To jest taky pravda! Ale bez kalicha se mně to zas u vás nelíbí. Proč vaši kněží nepodávají též kalich?

Proto, že toho není zapotřebí! My totiž věříme, že pod způsobou chleba, čili ve svaté hostii jest živé Kristovo tělo a proto také živá jeho krev, tedy celý Kristus se požívá. K čemu ještě kalich?

Ale Pán podával při svaté večeři taky kalich. —

Ovšem že! Ale On konal obět nového zákona, a přikázal apoštolům a jejich nástupcům tuto obět konati, proto řekl: To čiňte na mou památku! Proto, když kněz koná obět, taky má kalich a přijímá z něho, ale jindy ani sám z kalicha nepřijímá, ani jiným z kalicha nepodává, protože pod způsobou chleba jest přítomen celý Kristus, tělo i krev. Vy se nám posmíváte, že nám naši kněží ukradli kalich, ale vaši reformátoři vám ukradli hned celého Krista a dali vám na místo těla a krve jen chléb a víno. Ale to vás nebolí, jen když vám nechali kalich, třebaš v něm bylo jen víno! Tak jest to, milý muži, tak! My ve svaté hostii přijímáme tělo i krev, vy požíváte chléb a víno! My Krista, vy obraz Kristův! To jest ten rozdíl! Proto náš kněz, jde-li k nemocnému, jde jako se chodí s Pá-

nem Bohem, váš pán zase jde s chlebem a vínem, proto je ani sám nenese, ale kostelník, on jde jen jako na procházku s cigárem a kouří a nemocnému jen chléb a víno podává, proto, co se nesní a nevypije, může pohodit, jako to udělal dnes váš! —

Dáváš mně rány, ženo, do hlavy i do srdce, ale dnes ti nemohu odolati! Něco v tom vězí, jenže dnes neřeknu tak ani tak! Buďto máte vy pravdu a my jsme v chybě, nebo jest naše pravé a vy chybujete! Jen, kdo mně poví, kde jest pravda? Obojí pravé býti nemůže, to nahlížím, ale jak pak mám říci, že máte pravdu vy a ne my?

Poslouchej, muži, jsem jen sprostá ženská, co pak já umím, ale přece si myslím, že vy nemůžete míti pravdu.

Jak to? Proč?

Inu, komu pak přece věříš?

Já? Kristu Pánu! Komu bych jinému věřil?

A písmu snad?

To se rozumí! Vždyť písmem učí Pán!

A já ti řeknu, že to není pravda! Ty Kristu Pánu nevěříš. —

Kdybys mlčela!

A Písmu taky nevěříš!

Dělej si ze mne blázny!

Žádné blázny! Dokážu ti to snadno! Hleď: Kristus Pán slíbil, že dá za pokrm a nápoj pro duši. Sebe čili Své tělo a Svou krev, vid'?

To slíbil!

No, a co slíbil, taky splnil. Při poslední večeři, co řekl o chlebě?

To jest tělo mé!

A o víně?

To jest krev má!

Dobře! A stojí to taky v Písmě?

To stojí!

Taky dobře! A teď poslouchej: Slíbil někde Pán Ježíš, že dá za pokrm pro duši chléb a ten chléb že bude znamenat Jeho tělo?

To neslíbil!

Anebo: že dá za nápoj pro duši víno a to víno že bude znamenat Jeho krev?

Taky ne!

Řekl snad, když tu svátost ustanovoval: vezměte a jezte, ten chléb jest znamení mého těla? Pijte z toho všickni, to víno jest znamení mé krve?

Ani jedno, ani druhé!

Tak snad v Písmě se mluví o chlebě a víně jako o znamení těla a krve?

To opravdu nevím! Ale nač to povídáš!

Na to, abych ti ukázala, že nevěříš ani Kristu, ani Písmu! Ty věříš reformátorům? Ti teprve začali po 1600 letech slova Kristova, jak jsou v Písmě, jinak vykládati a řekli: Slova: totoť jest tělo mé, totoť jest krev má se musejí vyložiti v jiný smysl, než doslova, totiž že »jest« je tolik, jako »znamená«! Ale kdo jim to řekl a to teprve za 1600 let, že se ta slova mají tak vykládati, jak oni chtějí? Vidíš, to chtěl jeden zakladatel vaší víry, Kalvín, ale Lutr zase to chtěl míti jinak než Kalvín a nemohli se o ten výklad ani spolu do-

hodnouti a jiný zase jinak vykládal, až nadělali o těch slovích 150 rozličných výkladů, a každý byl jinačí, jen žádný tak, jak řekl Kristus sám a jak svědčí Písmo! Tak se nadělalo 150 večerí Páně a každá měla býti «ta pravá», ač byla každá jiná! Jen katolická církev zůstala při tom, co řekl Kristus. On řekl: to jest mé tělo, a ona tomu také věří. Jiné církve, i tvá, dělají si z těch slov výklad, jaký chtějí samy. To znamená, že vy ve vaší církvi věříte víc výkladům vašich reformátorů, nežli slovu Kristovu, jak jest v Písmě. Proto jsem prvé řekla, že ani Kristu, ani Písmu nevěříš!

Poslouchej, tohle, co teď povídáš, taky mně už napadlo, když jsem o tom přemýšlel, nežli jsi přišla od Balíkův — to samé, jakobys mně to vzala z mé hlavy! I já jsem si povídal: Katolíci věří, jak řekl Kristus, my to vykládáme jinak.

Tak vidíš, sám jsi na to přišel!

Mně jen ten kalich v tom pletl ještě hlavu!

A teď?

Inu, zatím ještě neřeknu nic! Nechci se unáhliti, ale to ti řeknu, že teď spokojeněji lehnu. Jen to mně napadá, když byla Terka katoličkou a přijímala Pána Boha, že měla katoličkou zůstat i a když nezůstala, že vyvedla velikou hloupost a místo těla Páně na konec dostala jen — chleba.

Já ti povím, řekla Burška, jak jest má sestra, ale zachtělo se jí chleba vezdejšího a tak má, co chtěla — chleba! Jenže, — zavzdychla smutně, co z toho má duše? Taky jen — chleba!

Terezka neumřela. Stonala dlouho, ale šťastně z toho vyšla, jenže se nemohla dlouho vzpamatovati a jen zvolna se zase sbírala a křísila.

Zatím se Bureš pomalu chystal státi se do opravdy katolíkem, ale bylo to prozatím jen mezi ním a ženou, jinak nikdo ani netušil, že by se z Burše mohl na konec vyklubati katolík.

Ale Bureš pilně četl v »Oltáři«, žena mu ještě přinesla z fary, jakoby pro sebe, »Štít víry«, kde se proti sobě staví víra katolická i blud helvetský a obé se tu vykládá a objasňuje tak, aby i prostý člověk mohl poznati, kde pravda a kde jest zase blud či nepravda.

Tak pomalu uzrával Bureš v katolíka, taky se teď modlíval se ženou, když večer klekla, klekl i on a jak se modlila ona, modlil se i on. Oboje: poučování se i modlitba pracovaly společně na jeho obrácení . . . .

Divné věci dějí se na světě. Jeden se odvrací od Krista, kterého znal a ctil, ke bludům a bludy má za pravdu pravdou pohrdaje, a jiný zase z bludů touží po pravdě a Krista hledá, poněvadž poznává, že blud jest prázdný jen stín pravdy a prázdnou zanechává i duši. Proto vidíme divnou zajisté věc: katolíky odpadati k sektám, nekatolíky vraceti se ke Kristu.

A ještě něco jest při tom podivného: katolík odpadá k sektě některé jen z ohledů časných, skoro pokaždé jest to hřích anebo žádost hříšná, která ho zaslepí a svede, anebo časné zaopatření, které jako tmou zakalí jeho zrak duševní, jenže se té tmě hříchu, žádosti,

časného zaopatření říká »světlo«, proto každý odpadlík od katolictví přišel »ze tmy« do »světla«. A naopak zase většina obrácení k církvi katolické jsou jen novými doklady toho, že duše nesmrtelná nemá pokoje, pokud nena-
lezne Boha svého ve světle víry pravé. Ovšem, i tu se někdy stává, že i nekatolík opouští blud svůj z pohnutek jenom časných, ale to jsou výminky. Já sám cvičil jsem už za 15 let svého kněžství více než sto nekatolíkům a mohu dle pravdy říci, že téměř všichni z nich ve víře katolické hledali Boha a ne zaopatření časné; byliť většinou lidé již provdaní a ženatí, v letech, a nezískali ničeho svým k církvi obrácením, leda zášť a nenávisť svých bývalých souvěrců, posměch a ústrky. Zajisté, kdyby nebylo hříchu, nebylo by odpadlíkův od katolické víry. Na smíšené osadě má helvet-
ský kazatel věru snadnou práci. Jemu do rukou pracuje hřích a proto může jen klidně sbírat to, co spadlo jako červivé ovoce se stromu života, zatím co katolický kněz se namáhá, obětuje, souží a přijde do katolického stavení — hřích a zničí všecku jeho pastýřskou práci na některé duši a knězovo srdce raní bolestně až do krve, že pro tu neb onu duši pracoval — nadarmo. Ó, kolik bolestných chvílí zažije kněz na takové osadě, kde každou chvíli musí býti připraven na zradu, která bolí, poněvadž jest to zrada jeho vlastní ovce, která ho opouští pro — pastvu tělesnou, pro — chleba!

Kdo tyto řádky čísti budeš jsa v osadě čistě katolické, jsi-li katolík dobré vůle, po-

modli se za nás kněze na osadách smíšených pracující a věz, že často jídáme svůj chléb smáčený slzami, solí hořkosti přesolený, ale pomodli se též za lid náš, který v osadách smíšených bojuje a trpí, chce-li zůstatí věren víře svaté, anebo padá, jestliže bojovati a trpěti buď nechce, nebo se bojí . . . .

* * *

Tereзка vyšla kterousi neděli od Buršů, kam zašla na besedu. Burška, její sestra, ji vyprovázela. Bylo krásné, sluneční odpoledne.

Vyšly za stavení a daly se cestou kolem polí za humny, aby nemusily po silnici.

Najednou se obě zastavily a zadívaly se na silnici do vsi.

Cink! cink! cink! zní zvonek dědinou a kdo jde po cestě, ustupuje stranou, tu kdosi smeká, tam jiný kleká . . . .

Kněz chvátá k nemocnému.

Jakési posvátné ticho naplňuje ulici, kudy se ubírá kněz, hlasitý hovor umlká, zpěv chasy zaniká, kroky se uvolňují . . . Kristus Král běře se tudy tichý, ve Svátosti utajený. A přece jde v rukou kněze jako král duší . . . .

Jest to něco dojemného a povznášejícího . . . Pastýř duší jde hledat ovečku svou, jde ji navštívit v úzkosti smrtelné postavenou, jde ji očistit hříšnou, jde se jí podati za pokrm na cestu do věčnosti, jde ji potěšit, posilnit, pozdravit . . . . Jest to něco, co dojíhá a k vážnosti a úctě mimovolně nutí . . .

Kdo mne vyzná před lidmi, jakoby volal Kristus, vyznám ho i já před anděly Božími! A zvonek odměřeně zní, a za hlasem zvonku ozývá se věřící duše, lid vychází před stavení a padá na kolena, zastavuje se v cestě, Krista vyznává . . . .

Burška, hned jak zaslechla zvonek, poklekla na mezi čekajíc, až se objeví naproti nim kněz s Velebnou Svátostí, aby Kristu Králi vzdala hold víry a povinné pokorné úcty.

Terezka se zarazila, pobledlá od nemoci tvář ještě více sbělala, ale dnes se nemračila jako jindy, zůstala sic státi, ale mimoděk sepala ruce . . . . .

Kněz přešel kolem nich ve vzdálí asi sto krokův, Burška již byla povstala ze země, ale dosud slova nepromluvily, jen Terezka jaksi zhluboka vzdychla. Burška, které to neušlo, mrskla po sestře okem.

Nechci ti dělati bolest, řekla Terezce, ale viď, tohle jest přece něco jiného, než —

Terezka rychle se odvrátila, ale neodpověděla.

Ale, koukej, zvolala spěšně Burška, totě náhoda, teď jde zase váš pán! Vídíš ho?

Terezka se otočila, podívala se a přisvědčila.

Kam pak ale jde? zeptala se, aby něco řekla.

Daleko ono to nebude, to by pěšky nešel, ale, jen se dobře podívej. —

Dívám se. —

A?

Nic! zapýřila se Terežka.

Že nic? Ale, ale, Terežko, co pak jsem hloupá? Jakobych ti neviděla do duše! No, nešklubej sebou, ale porovnávej, jak šel první náš, a jak teď jde váš. —

Tobě se pořád něco nelíbí! vyčítala Terežka, aby se vyhnula odpovědi, jak pak chcete, aby šel? Tak, jako váš, přece nepůjde, tak jde, jak jde, co na tom?

Tohle, Terežko, nepovídej! Když před chvílkou šel náš kněz, cítily jsme obě i ty, že jde s Pánem Bohem, ale teď, když vidím vašeho pána, jak jde jen po světsku přistrojen, jak si pokuřuje a hůlkou pošvihuje a před ním kostelník s taškou, věř, to mně ani nepřipadá, že by to byl taky duchovní a že by se tu chvíli ubíral za takovým povoláním, vysluhovat večerí Páně, nésti útěchu těžce nemocnému. Prvé mně celou duši naplnila jakási zbožnost a svatá hrůza a úcta, teď mně ani nic nenapadá, leda, že se divím, jak se tohle může taky někomu líbiti . . . .

Terežka se zamračila. To se zdá tobě! My zase si myslíme, že ta okázalost, to zvonění a klekání vás zaslepuje, ale to jest jen zevnější ceremonie, jen slupka, my máme za to jádro bez ceremonií, bez přívěškův, ale jádro. —

Chichichi!

Čemu se směješ?

Tomu »jádro« vašemu! Poslouchej, Terežko, už to nevydržím, abych ti nepověděla, jak ti to »jádro« pán přinesl a co s ním dělal! Jen se nic neškareď, tuhle si sedni, povím ti to od a až do z.

A začala vypravovati, co my už víme.

Tereška poslouchala s hlavou skloněnou. Někdy to ní trhlo, jakoby chtěla vyskočit a jít pryč, ale zůstala, až do konce vše vyslechla, mlčky, jako zařezaná . . . . Co se v ní dělo, kdož dovede povědít? Obnovily se snad v její duši staré rány už zacelené napohled, že při vypravování najednou zavzdychla, že nakonec zůstala němá, bez odpovědi, ale také bez hněvu naproti sestře, která jí nemilosrdně odhalovala hroznou pro ni a jí už dávno známou pravdu, ač ji v sobě potlačovala, až ji nadobro potlačila, že odpadla od víry právě jen pro — chleba?

Co tomu říkáš? obrátila se k ní Burška.

Co mám říci? plna rozpakův odpovídala. Teď už je pozdě něco říkati! Milá Marjánko, člověk pro chleba všeho se odváží . . . Teď bych to třeba neudělala, ale na to mysliti teď, to už jest marná věc . . . Snad jsem — chybila . . . snad, ale můj Bože, co jsem si měla tenkrát počítí? . . . Ne, ne, jinak to nešlo a, Marjánko, vždyť jest Bůh jeden, a všickni k jednomu Bohu voláme . . . .

Terezko! Terezko! Bolí mne srdce nad tebou, ale v tom s tebou nejsem zajedno! Arciť, Bůh jest jeden, ale taky víra jen jedna . . . Povídáš, k jednomu Bohu voláme! Snad, ale voláme k Němu každý jinak, já jinak, ty jinak, o to se jedná! Všichni máme jednoho Boha, pravda, ale každý o Něm jinak věříme a jinak Ho ctíme! Vidíš, v téhož Boha prý věříme obě dvě, dle když já se Mu ve Svátosti Oltářní klaním, ty stojíš. To přece není stejné?

Buďto se máme všichni klaněti, anebo všichni státi, jedno nebo druhé, ale ne obójí. Máme-li všichni jednoho Boha, máme taky míti všichni jednu víru a jednu bohoslužbu, ale ne jeden tak, druhý jinak, jeden vyznávat, druhý zapírat, jeden ctíti, co druhý tupí, ne, ne, to mi neříkej! To nemusel Kristus učit, apoštolové kázat, mučedníci trpět a umírat, je-li to jedno, jak věřím a jak Boha ctím.

Ale já přece věřím! bránila se Tereзка, věřím v Krista, věřím v evandélium, přijímám svátosti dle jeho zaslíbení — kdo může říci, že věřím špatně? Právě my evandělíci věříme nejlépe, nebo evandélium naše jest čisté, bez pověr a bez nálezků lidských, bez papežských výmyslův!

Od kdy pak tohle, Terezko, víš? Od té doby, co's odpadla, a povídáš to proto, že tě tomu tak naučili, a taky proto, že se tím chceš ukonejšit, ale jen se zeptej, co ti řeklo srdce, když jsem ti povídala o tom, jak tě pán váš zaopatřoval. —

Nač mne trápíš? řekla smutně Tereзка a vstala. Ať už jest tak, nebo jinak. Marjánko, já si pomoci nemohu a musím se už držeti toho, co jsem si vyvolila. Už mně o tom nemluv, nic to platno není, a darmo si obtěžkávati srdce. —

Řekni mně pravdu, Terezko, přece ti to není jedno, vid'?

Nač to chceš věděti? Myslím, že takhle taky spasení dojdu. —

Ale přece tě to jen trápí? —

Tereзка mlčela.

Mně se můžeš svěřiti, sestře!

Inu, Marjánko, řeknu ti tolik: ať to nikdo nedělá, co já jsem udělala — pro chleba! Taky bych bez gruntu byla nějak živa byla, ale udělala jsem to — pro chleba! A už mně nikdy skrže to nic neříkej, sic bych se ti musila vyhýbati. —

Ubohá Terezko! Pořád na tebe myslím. —

To mně, Marjánko, nepomůže.

A modlím se za tebe. —

Modlit to se můžeš, ale —

U Boha není nic nemožného! Vidiš, můj muž bude, myslím, brzo katolíkem.

Bureš? Co nepovídáš? Takový písmák a zpěvák! Opravdu?

Opravdu! od tvé nemoci jest jiný člověk — hled, Pán Bůh jest mocný a může i tobě jednou pomoci, proto ti povídám tuhle novinu o muži. Kdo by to byl před rokem řekl? Mne převáděl, tebe mně předhazoval, a na jednou — teď se mnou se modlí, a dlouho to s ním takhle nebude trvati — přestoupí, už se na to odhodlal!

To máš radost!

Mám, Terezko, mám a jakou!

Kdybys taky ty mohla doufati. —

To jest marné! To Balíka neznáš. —

Ani by se mně nezdál!

Ó, ten jest tvrdší, nežli sám pán! To spíš pán se převrátí, nežli on! No, Pánu Bohu poručeno — mám, co jsem chtěla a musím býti spokojena i — takhle! —

Rozloučily se a každá šla jinou cestou k domovu, Marjánka vesele, Terezka smutně,

Marjánka s nadějí, Terezka bez naděje . . . .
Pro chleba!

Až jí jednou poslední sousto chleba vy-
padne z ruky, na smrtelné posteli, přinese jí
její kazatel — sousto chleba — pro duši! Více
nic! Opravdu, odpadla jen — pro chleba! . . .

* * *

Milý katolíku! Snad taky tobě přijde
jednou hodina, kdy pokušitel, jako kdysi Kristu
Pánu na poušti, i tobě bude nabízet chleba
za duši, za víru — co ty učiníš? Dáš-li se
vésti jen tělem svým, vyvolíš si chléb, časné
zaopatření, ale, až bude duše tvá žádati na
smrtelné posteli »zaopatření«, dostaneš za trest
svého hříchu zase jen — kousek chleba! Roz-
umíš? Místo živého Boha — jen kousek
chleba! Vyvol si tedy dobře, nebo, co si vy-
volíš, to ti bude dáno! Vyvolíš-li si raději
chudobu, ale přitom Boha, víru pravou, ta
víra ti podá Pána Boha tu chvíli, až jakékoli
časné zaopatření ztratí pro tebe všechnu cenu
na smrtelné posteli. Tam, na smrtelné posteli,
ukáže se nejlépe, jednal-li's dobře vyvoliv si
Boha a svatou víru, anebo špatně, vyvoliv si
chléb, časné zaopatření, ale za ztrátu víry a
za ztrátu Boha zde i po smrti! Nuže, až při-
jde pokušení, řekni si odhodlaně: Za celý svět
neopustím víry své a Boha svého, aby On
mne neopustil, až půjdu ze světa! Chci býti
raději bez chleba, nežli — bez Boha!

XIX.

Otrok.

Dvoje děti ve stavení nechci! dupla si nevěsta, Anna Zpurná, evandělička helvetského vyznání, ve farním domě katolickém v Kroužíně.

Nic nedbala na to, že není u nich doma, nýbrž ve stavení cizím, kde aspoň slušně má se každý, jako na úřadě, chovati. Tváře jí hořely, oči vášnivě se leskly. Stála před katolickým farářem zpříma jako voják u rapportu, hrdá, sebevědomá.

Bylo jí sotva 18 let, ale měla v sobě pýchy víc nežli rozumu, protože byla jedinou dcerou sedláka Martina Zpurného, kterému patřily v Ovčíně dva grunty, a měla, jak o ní klepny po straně mluvily, hubičku »na pravém místě proříznutou.« Však toho taky za malou chvíli pověděla katolickému faráři, až mu z toho zalehlo v uších. Všechny pastorské »knify«, kterých užívají jako flašinetář na svém kolovrátku stejně až do omrzení, když chtí zameziti při snoubencích různého náboženského vyznání, aby strana nekatolická se »nepodepsala« a nedala se oddati v katolickém kostele, odříkala tu s takovou sběhlostí, jako

by teprve včera byla přišla od konfirmační zkoušky.

Děti musí býti všecky mé: chlapci i děvčata! poroučela z ostra, pánovitě. —

Ženich, katolík, také selský synek, ale méně zámožný, z menší živnosti, stál přítom v pozadí a mlčel a bloudil očima po podlaze farní úřadovny. Byl to hezký hoch, štíhlý jako jedle, radost se na něj podívati, ale teď mu to právě mnoho neslušelo. — Stál tu jako — zaprodaný otrok, o jehož osudu rozhoduje bezohledně ten, kdo si ho koupil.

Tedy všecky dítky; dá-li vám jaké Pán Bůh, chcete míti vy po své straně? tázal se farář nevěsty, aby se dostal konečně také ke slovu.

Jak jsem řekla! Všecky! »On« se musí podepsati mně! hodila hlavou směrem k ženichovi.

A co vy tomu říkáte? obrátil se farář k ženichovi.

Co by on říkal? Nic nesmí říkati! Já jsem paní, já poroučím! On musí udělati, co chci já! rozkřikla se nevěsta.

Ženich se zapálil a — mlčel dále.

Farář se pousmál. Totě silné komando! pomyslil si. A to teď, když ještě nejsou »sví«, jak pak to bude, až potom! Ubohý hochu! ty nebudeš míti ustláno na růžích v tom manželském »ráji« . . . . .

Mějte strpení, nevěsto, začal opět farář, spolu jsme si už pohovořili nazbyt, ale ženich mně posud ani neřekl, proč vlastně sem ke

mně s vámi přišel a co miní dělati? Počkejte, ať se ho mohu zeptati. —

I, toho není potřeba! vyjela nevěsta, já si ho chci vzíti, tatínek má dva statky, budou oba mé, spolu jsme už zavedeni — tu se přece zapálila hanbou — a já mu neustoupím, děti mu nedám, kopulace bude po naší straně — on musí —

Ale, dovolte přece! zarazil jí farář, tuším, že se žení váš ženich a ne vy, nevěsto, jen sama? Chcete na něm smlouvu a kdo ví co ještě, ale smlouvu uzavírají dva, ne jeden, a dobrovolně, ne nuceně, vy však jen sama chcete všechno dělati a jen poroučeti, to přece nejde! Ať taky ženich mluví za sebe. —

Tady nemá, co mluvit! odsekla. Na naší faře jsme už všechno vyjednali, on se už podepsal, a my jdeme jen skrze ohlášky, já mu dám živobytí, on musí poslechnouti mne a dělati, co já chci! Vid', Josefe, že mne poslechneš? obrátila se prudce k ženichovi.

Josef odtrhl oči od podlahy a jaksi nejistě pohleděl na svého faráře, ale jen na okamžik, hned zase oči sklopil a zase do podlahy se zadíval. Potom řekl: Udělám všechno podle tvého, Aničko!

No tak! pokračovala Anička pyšně zhlí-
dajíc na faráře, vždyť jsem to povídala, že Josef udělá, co budu chtít! Však to nedělá zadarmo, jen tak pro nic za nic! Do takového rodu se dostane, do takového majetku sedne! Mohla bych chtít, aby hned přestoupil, musel by to taky udělati mně k vůli, ale to já zatím nechci, nejsem taková, ať jen si zůstane

ve »svým«, když se v tom narodil, ale děti mu nedám a »své« si zachovám, jak jsem slíbila při konfirmaci. —

Vy si své zachováte, namítal farář, ale ženicha svádíte, aby svého nezachoval!

Málo platno, jeden z nás ustoupiti musí! pokrčila rameny, já od svého neustoupím, zapřela bych tím svou víru evandělickou. —

To snad ne?

Prosím! To musím já věděti! Snad jsem se tomu učila? Má-li křesťan evandělický, vstupující ve smíšené manželství, slíbiti, že dítky jeho se stanou katolické? Nikoli, neboť tím zapírá svou víru evandělickou, nejdražší dědictví, jehož od svých předkův byl obdržel. — (Katechismus o učení rozdílů církve evand. a římsko katol. str. 43., ot. 98.) — Tak jsem se o tom učila! dokládala sebevědomě.

Umíte hezky odříkávati, pochválil nevěstu farář, ale tuhle váš ženich, kdyby uměl, mohl by vám zase odříkati něco ze svého katolického katechismu, abyste věděla, co takhle z něho uděláte. —

Co bych z něho udělala? Špatného jistě nic!

To se mýlíte! Člověka politování hodného z něho uděláte, katolíka špatného, který se velmi těžce prohřešuje na sobě i na budoucích dítkách.

Ták? A proč? Snad že se podepsal mně?

Ano, právě proto, že se podepsal vám, an, jako katolík, může jen tenkrát dovoleně, bez hříchu těžkého, s vámi sňatek uzavříti, když ne on vám, ale vy jemu slíbíte, že bu-

dou dívky katolické. Jinak jedná hříšně a Bohužel, jako špatný katolík, který pro vezdejší statky zaprodává duši svou a k tomu ještě duši dítek! A vy ho k tomu hříchu nutíte? Vy chcete s ním býti potom šťastná v manželství, do kterého on s vámi s hříchem smrtelným vstoupí? Na hříchu jeho chcete vystavěti štěstí své? To nemůže býti!

A bude a musí! odsekla zprudka. Já že mu mám ke všemu ještě slíbiti děti? Jak bych to mohla učiniti? A kdybych mu to hned teď slíbila, co pak bych to mohla vyplniti? Jak se má chovati křesťan evandělický, pakliby přece takto byl slíbil? stojí v našem katechismu (otázka 99.) a odpověď? »Jakmile byl poznal hříšnost toho slibu, jest povinen zvrátiti téhož a neodjímati dítkám svým požehnání církve evandělické!« K tomu já nikdy nepřistoupím, nikdy, nikdy!

Ale, jak pak, kdyby váš ženich, namítal farář, jako dobrý katolík řekl: já od svého taky neustoupím?

Však on to neřekne! A sám mně to dříve sliboval, že bude po mém. --

Možná, ale to, co jest hřích, nemá nikdo slibovati a slíbil-li, hřešil už tím, že sliboval; ostatně já jsem jist, že váš ženich ani nevěděl, když vám sliboval, že to slibovat nesmí! Vidíte ženichu, že jste nevěděl, jakého hříchu se tím dopouštíte?

To nevěděl! řekl nesměle ženich.

Vidíte, povídal jsem to! pokračoval farář; vy jeho náboženské nevědomosti chcete využítkovati pro sebe a pro svou stranu a to

není ani hezké, ani šlechetné! Vy ho dokonce skoro násilně doháníte .ku hříchu a to není spravedlivé a on, kdyby byl k čemu, řekl by vám: Když mne chceš mermomocí míti za muže, udělej dříve to, čeho na mně žádá má víra a pak si mne vezmi! On to ovšem neřekne, ale tím větší jest váš hřích na něm páchaný, protože, až se spolu vezmete a ozve se v něm po čase svědomí, bude jen vám dávati vinu, že jste ho svedla pro věci marné a připravila o pokoj svědomí, který mu nevrátíte potom ani vy, ani váš katechismus, který jste mně tu tak hezky odříkávala. --

A, podívejme se! ozvala se jízlivě, pořád že římszí kněží nerozvádějí? Vy nás chcete rozváděti? Teď, když už nás Pán Bůh spojil?

Pán Bůh? Snad ďábel, chcete říci? Takhle Pán Bůh nespojuje svobodné lidi, aby zapomněli oba na čest a poctivost a pak to sváděli, co sami z rozpustilosti vyvedli, na Pána Boha!

Tak třeba ďábel! řekla zlostně a zahanbená, ale vy nás nemáte rozváděti, jako duchovní osoba!

Právě, jako duchovní osoba musím říci tomuhle vašemu ženichovi, že jedná špatně a že to dělat nemá — aby jednou místo na vás nenaříkal na mne: Co jsem měl tenkrát za pastýře, on mně nepověděl, čeho se dopouštím; kdyby mně to býval řekl, já bych toho byl neučinil! Ať tedy ví on a vy také. —

My od sebe neupustíme už! Josef jest můj a já jsem jeho, on ustoupí mně a nechybí

tím, však co jest po takové víře, která rozvádí manžely. —

Ještě jimi nejste. —

Ale budeme, a už napolo jsme. —

To právě jest ta chyba! Váš ženich jako počestný muž nemůže vás teď, když jste takhle v tom, opustiti, a vy i z toho hříchu nyní chcete míti pro sebe a pro svou stranu prospěch! Vidiš, povídáte teď ženichovi, kam jsi mne až zavedl? Mohl bys mne teď už nechat? Ale na jeho duši se ani dost málo neohlížíte, jen na sebe a na to, aby i při tom, když on vaši hanbu zakryje, měla na vrchu vaše strana.

Josef mě má rád. —

Ale vy jeho ne!

Vždyť ho chci!

Chcete! Jeho tělo chcete, to se vám zalíbilo, ale duši jeho obtěžujete hříchemi smrtelným!

Máme se rádi! hájila se ohnivě.

To není žádná láska, aspoň ne křesťanská, a on, ženich, že vás má rád? Zrovna tak, jako vy jeho! Vaše tělo a vaše dva grunty, ty se mu zalíbily tak, že pro ty dvě věci přestal milovati nejdřív Boha a pak sám sebe, totiž svou duši, proto proti oběma hřeší. Ale kdo nemiluje Boha, ani sebe a také ani bližního pravou láskou milovati nedovede. Vy se oba o tom ještě přesvědčíte, co vlastně jste na sobě milovali. Až vás přejde oba to, k vůli čemu nyní hřešíte, budete oba se svou láskou v koncích! A potom se tuhle ve vašem ženichovi ozve svědomí a bude mu vytýkati, co učinil, a zvláště jestliže se zklame a nevyžení,

co doufal, přestane vás dvojnásob míti rád a — to ostatní — toho už se pak sami dožijete! Kdybyste byli od sebe čisti, řekl bych: rozejděte se raději, nežli abyste na smrtelném hříchu jednoho chtěli zakládati své štěstí, a vyhledejte si každý po své straně: vy ženicha, on nevěstu; ale nyní vám nemohu více říci, nežli jsem řekl, a ohlášet ovšem nebudu, setrváte-li na svém. —

To setrváme; a za ponaučení uctivě děkujeme! řekla posměšně nevěsta odcházejíc z pokoje.

Ženich se sehnul, aby políbil faráři ruku, a povídal: Velebný pane, já jsem tohle všechno nevěděl, až teď. Byl jsem tři léta u vojska, před tím nikdo z kněží proti tomu nebyl, matka jest evandělička, sama mně tohle vyhlídla, děvče se mně líbilo, statky má dva, tak jsem se toho chopil obouma rukama. Myslil jsem, jen když zůstanu ve své víře. Teď už, velebný pane, nazpátek nemohu. —

Chceš-li tady zůstat, zůstaň si, já jdu pryč! křikla nevěsta, dovnitř z chodby dveře pootevřevši.

S Pánem Bohem! řekl spěšně ženich faráři a chvátal ke dveřím.

Otrok! Ubohý otrok! . . . .

Již ve dveřích zastavil ho ještě farář. Minoutku ještě! povídal mu ještě přátelský. Bylo mu líto ubohého hochy, který si takto kazí život, aby dělal snad do smrti jen — otroka.

Ženich postál.

Mladý příteli, jest mi vás líto, ale řekněte mně, když už jste odhodlán obtížiti svou duši, co pak vlastně s nevěstou vyženíte?

Ženich byl v rozpacích.

Co vyžením? opáčil. Inu, má dva grunty a jest sama. —

To vím už, že ona má dva statky, ale co budete míti z těch statků vy?

To, velebný pane, ještě sám nevím, přiznal se Josef.

Tak? Nic vám posud ani neslábili? To jest chytré od nich! Na vás chtějí děti, vy se jim ochotně podepíšete, co chtějí, jim uděláte, hříchu se dopustíte, duši zavedete, a ještě nevíte ani, zač to všecko činíte? Kam jste dal rozum, když už jste svědomí ztratil?

Velebný pane, snad by mne neošídili? Když má žena, má taky muž, a budu přece hospodářem? usmíval se dobrácky ženich.

Jen abyste nebyl naposledy — čeledínem! Milý příteli, nepřeji vám zlého, ale, jak soudím podle vaší nevěsty, vy budete chodit jen v sukních, ona za to v kalhotách, rozumíte mně! Mně se zdá, že tento váš krok sám sebou hříšný zavede vás až tam, že budete hořce pykati za svou neposlušnost k církvi.

Už si, velebný pane, nemohu pomoci! Ať to dopadne jak dopadne! Anička není tak zlá, jak se zdá, jen trochu prudká. a to se časem poddá. —

Pojď už! křikla nevěsta z chodby. Ženich dal s Pánem Bohem po druhé a poslušně chvátal za rozhněvanou nevěstou.

Prosím tě, co tam děláš? vyčítala mu Mne necháš státi na chodbě a sám za mými zády něco kuješ naposledy? To bych ti neradila! Proč jsi tam zůstal?

Eh, jen tak —

Co, jen tak!? Žádných tajností; já římským kněžím nevěřím ani pozdravení! Hned mi to povíš! hartusila.

I, zadržel mne sám —

A, co?

Ale, nestojí to za řeč --

Vytáčíš se jen! To ti nepomůže, Josefe, nebo si budu mysliti, že jsi ke muě falešný. —

Ale, Aničko! Já k tobě falešný? Co ti napadá?

Dokaž to, že jsi teda upřímný!

Inu, když chceš, ale povídám, za řeč to nestojí --

Jen to pořád neobaluj!

Tak tedy! Ptal se mne — ale na mne se nezlob! — co prý mně za to dáte?

Zač?

Inu, za tu smlouvu —

To se podívejme na římského kněžoura! Co všechno by chtěl věděti? Co ti dáme? Co jemu jest do toho! A co ty? Cos mu řekl?

Co? Že ještě nevím, ale že suad živ budu. —

Vidíš, to's mu dobře řekl! zasmála se nevěsta a vesele vykračovala mu po boku.

Inu, řekl jsem mu pravdu, osmělil se Josef, vždyť opravdu ještě nic nevím, jak se mnou uděláte. --

Aha! Tak ty tak!? Ty si bereš jen grunt, mne ne? Já ti nejsem nic? A to mne máš, lháři, rád? Dobře, dobře, jen když to vím, proč si mne bereš!

Ale, Aničko, to já jen tak! Vždyť nic nevyčítám. --

Bodejť bys vyčítal! Ptala jsem se já, co ty k nám přineseš? Neptala, vidíš, a ty hned za tepla jdeš na mne s takovou? Bodejť! Všecko ti dám a sama potom nebudu za nic? Ó, holenku, tak hloupá nebudu! Budeš u nás, budeš mým mužem, budeš hospodařit, co chceš víc? Budeš-li ke mně hodným, budu já hodná k tobě, tak, teď to víš! Snad to sama nesním, co budeme mít? Ale to ti řeknu napřed: poslouchat musíš!

Josef šel se sklopenou hlavou podle ní a ani nedutal.

Otrok! --

Poslouchat musíš! Paní budu já, pamatuj si to! Ale neboj se toho, zalichotila vidouc, že jaksi sesmutněl, já tě mám ráda a chci-li zůstatí paní v domě, to jest jen proto, aby sis mne považoval. Mužští jsou šelmy, jak jednou si ženu osedlají, hrají si na pány a žena aby šla stranou, jako by jí ve stavení už nebylo, a to bych já, Josefe, nevydržela! Já chci mítí ve všem svou vůli, už jsem jednou taková, a ty mně vyhovíš, vid' ? lísala se k němu jako kočka.

To víš, že vyhovím, snad mně ubližovati nebudeš? odvděčil se jí Josef, a ona se na něho zamilovaně usmála tak, že zapomněl na výstrahy farářovy a s nadějí v srdci na bla-

žený život po boku Aničky na gruntě chutě
šel vstříc svému — otroctví . . . . .

* * *

Josef Stodůlka, ženich Anny Zpurné, jak už jsem napsal, pocházel z menší živnosti na kollatuře Kroužínské, Anna Zpurná, jeho nevěsta, patřila k pastoraátu helvetského vyznání v Trpíně, a otec její měl dvě rolnické usedlosti v Ovčíně. Tam se Josef přiznal.

Josef nebyl člověk zlý, ani katolické víře se nezpronevěřil ze zloby, ale vyrostl v rodině smíšené, kde matka helvetka vedla slovo, ačkoli, jak to chodívalo za stara, ponechala chlapce muži, sama pak měla děvčata po své straně, oddavky měli oba, jak říkáme jen v »pokoji« na faře, čili s passivní assistencí.*) Tenkrát ještě pastoři nečinili takových nároků jako nyní a tak, když nebylo mezi snoubenci různého náboženského vyznání smlouvy stran dětí, spokojovali se nekatolíci

---

*) Zdráhá-li se nekatolický snoubenec zaručiti v budoucím manželství s katolickým snoubencem křest a výchování všech budoucích dítek bez rozdílu pohlaví v náboženství katolickém zvláštní smlouvou čili po zproutu: „nechce-li dáti revers“, nemůže v takovém případě sňatek takový smíšený uzavřen býti v kostele katolickém a od kněze, faráře katolického snoubence, požehnán, poněvadž se katolík smrtelného hříchu dopouští odvažuje se s takovými podmínkami t. j. beze smlouvy uzavřítí sňatek smíšený. Aby však nadobro nebyla takovému neposlušnému katolíku cesta spásy uzavřena, může s přivolením duchovní vrchnosti uzavřítí svůj sňatek smíšený v úřadovně farní. Tu před dvěma svědky a před vlastním farářem katolického snoubence vyjádří se oba snoubenci, že

i jen passivní assistencí. Dnes ovšem toho žádný nekatolík neučiní za nic na světě, aby se dal oddati jen »na chodbě« anebo dokonce i »pod komínem«, poněvadž mu to nedovolí ani jeho vlastní pýcha, ani jeho strana, ani jeho pastor, a tak nezbyvá dnes katolíkovi, který s nekatolíkem sňatek uzavírá, buď aby na svém nekatolickém snoubenci vymohl smlouvou dítky pro víru katolickou a byl potom oddán v katolickém kostele, anebo, když smlouvy neobdržel, aby sám smlouvou svých dětí pro víru katolickou se zřekl a šel k oddavkám do helvetské modlitebny. Jiné cesty dnes pro katolíka v takovém případě není, proto tím více jest se katolíku chrániti známostí, které vedou jen do — modlitebny a ke ztrátě dítek v ohledu náboženském. Tím více však dej si pozor katolík z rodin smíšených, kde staří rodičové dle staré praxe bývali s passivní assistencí oddáni, aniž se smlouvou dříve zavázali a vedli si potom děti každý po své straně. Takoví rodičové

---

spolu vstupují do manželství. Farář katolického snoubence vyslechne toto obapolné vyjádření snoubencův oděn jsa pouze v talár, žádných úkonů při tom nekoná, ani církevních obřadů, proto se tomu říká passivní assistence t. j. přítomnost toliko faráře bez jakýchkoli při tom úkonů s jeho strany. Ač jest to „smutná kopulace“ přece pro katolíka lepší, nežli jíti do nekatolické modlitebny, poněvadž uzavřel sňatek před vlastním farářem a tedy svátost stavu manželského přijal a nadobro s církví svou se nerozešel. (Může totiž potom svaté svátosti přijímati). Více o tom v knížce: „Poučení pro katol. jinochy a panny o manželství dovoleném a manželství hříšném“, vyšlo nákladem biskupské knihtiskárny v Hradci Králové. Cena 4 haléře.

totiž i dnes ještě myslí, že se to odbude jen tak zlehka, jako tenkrát, když oni se »brali« a říkávají: Já jsem to s naší mámou udělal takhle, ať to teď mladí udělají zase tak. Jen že ty časy už minuly a dnes jest to všechno jinak než bývalo, dnes už se bojuje o každé děcko se strany pastorů, ne snad z ohledů spasení duše, nýbrž z ohledů na číselný počet, jednak pro ten boží salár, který je závislý na počtu »duší«, jednak z ohledu na školu, kde potom počet dětí rozhoduje o obsazení místa správce školy buď katolíkem, nebo nekatolíkem. Na smíšené osadě nutno počítati se vším a vážiti do budoucna každou maličkost, nevzejde-li z ní škoda té neb oné straně.

Josefův otec, ač katolík, nekladl na to žádnou váhu, jak bude s dětmi v Josefově novém manželství. Udělá to, jako jsem já to udělal, dají se oddati. To ostatní už mu bylo vedlejší. Že budou se strany nevěstiny žádati hned smlouvu a oddavky v modlitebně, to mu s počátku ani nenapadlo. Bral to, jak jsem napsal, ještě »po staru«. Zatím Anička byla už z »nové školy« a z »nového cviku« a chtěla všechno po své straně. Nejdřív ho to zamrzelo, ale pak pohodil hlavou a pomyslíl na dva grunty a bylo po všem rozpakování. Když po helvetsku, tak po helvetsku, za dva statky už se musí něco uleviti, však zůstane Josef ve své víře a neodpadne! —

Musím taďy na něco upozorniti. Nejednou se na smíšené osadě opakuje to, co napíši. Katolík si udělá známost s nekatoličkou: chodí za ní, počítá, co s ní dostane, kupuje si snad

už na svatební šaty, ale na to hlavní, jak to totiž udělá nekatolická strana, dá-li mu smlouvu, aby děti byly katolické a aby byl po katolicku oddán, na to má pořád času dost, o to ani nezavadí, až když už není vyhnutí, když se má rozhodnouti, na kterou faru půjde »zadat« ohlášky. Teď nastane smlouvání a katolický kněz má to potěšení, dělati mezi oběma stranami teprve — prostředníka. Nekatolická strana nechtívá o smlouvě ani slyšeti, ať má děti každý po své straně, katolík na tohle hned přistupuje, ale teď, kde kopulace? To jest to nejhorší! Když nedá nekatolická strana smlouvu, nemůže býti katolík s ní oddán v katolickém kostele a tak se jde na helvetskou faru, tam se vše pořídí ke spokojenosti obou, ať se smlouvou, nebo bez ní, jsou vždycky oddáni v »kostele« čili v modlitebně a proto zůstanou při straně nekatolické a mají ohlášky a oddavky po helvetsku. Pak dávají vinu katolickému knězi: Proč nám to nechtěl udělati v kostele, když helvetský ochotně to udělal? Že to kněz udělat nesmí, že tím sám katolík vinen jest, to jim ani nenapadne. Pastor ovšem může dělati, co chce, ale kněz jest vázán zákony své církve a jest jimi vázán i — katolík! Ale ten ubožák se přitom ovšem ještě těší: jen když jsem zůstal sám katolíkem a myslí, kdo ví, co chytrého nevyvedl, zatím — co s takovým katolíkem? A jakým vlastně katolíkem ještě zůstal? Skoro žádným! K sv. zpovědi nesmí, ke stolu Páně nemůže, svátost manželství nepřijal, třeba byl oddán po helvetsku, ale tomu on pranic nerozumí, ač to pořád slýchá,

že »kdoby církve neposlechl, budiž jako pohan a publikán«. Když jako pohan, jaký ještě katolík? Před Bohem a církví jest jako nekatolík, pohan, publikán. Co jest ještě platným své církvi? Že plodí v manželství bez svátosti nové nepřátele své církve. Jakým ještě údem jest své církve? Leda mrtvým! A on se tím utěšuje, že si zůstal »ve svém«, t. j. že neodpadl. Pravda, neoznámil na úřad, že odpadá, avšak ve skutečnosti, duševně opravdu jest jak odpadlík! Na to jsem chtěl tímto upozorniti všeccky katolíky, kteří jsou dobré vůle a více z nevědomosti, nežli ze zloby proti církvi své i duši své se prohřešují. Co jest takovému platno, že byl oddán před helvetským pastorem, když jako katolík svátost stavu manželského nepřijal a právě proto se od sv. zpovědi a sv. přijímání sám vyloučil?

Pamatuj si to, katolíku, pro tebe jest to psáno! —

Právě ty oddavky v »kostele«, třeba to byla jen modlitebna, zmátly mnohého katolíka a svedly s pravé cesty, že si zašel pro oddavky tam, kam jíti neměl, ani snad nevěda, čeho se na sobě dopouští! Mnohý nekatolík se nad tím horší sice, ale docela zbytečně a proto, že tomu nerozumí. Bude-li se snad horšiti i nad těmito řádky, pak mu připomínám tolik, že u katolíků jest manželství svátostí, právě proto jest u katolíků manželství nezrušitelné, kdežto u nekatolíků jest rozvazatelné, ale jest svátostí jen tenkrát, když katolík uzavřel manželství před vlastním farářem svým a svědky; ale když se dal oddati v modlitebně,

neuzavřel manželství před svým (katolickým) farářem, nebo jeho farářem není helvetský kazatel. O to se tu jedná! To má vědět každý katolík a dle toho též jednati; to ať také zví nekatolík, aby neměl, proč se horšiti, mluví-li nebo píše-li o tom oddávání katolíka v modlitebně.

Josef a jeho otec byli také toho mylného domnění, že dosti vykonali, když Josef zůstal katolíkem, ať už zaprodal děti i duši i kopulaci.

* * *

Josefovi se první čas v Ovčíně náramně líbilo. Anička byla sice někdy trochu ostrá, ale celkem to bylo ještě ucházející. Nebylo ani času na rozmary pomýšletí, bylo to v senách a Josef byl od časného rána z domu a vracel se až s večerem unaven, sotva dočkal večeri, aby šel raději spat a odpočal si.

Sotva dokončili sušení sen, chystali hrabice a znova naklepávali kosy, aby se pustili do rozlehlých lánů žita. Z práce do práce, den ze dne, sotva si v neděli oddechli, upoceni, plni prachu, celí polámáni . . . . .

Nežli měli »obžinek«. dostali všichni »pro vítr«, ale že byla pěkná pohoda, práce šla od ruky vesele, se zpěvem a žerty a tak to uteklo, že se ani nenadáli.

Josef miloval práci, miloval hospodářství, a proto byl všecek šťasten, že nyní už hospodaří na svém, klidí své, sváží svou úrodu, svůj chléb. Slavil takřka dvoje »lábánky« najednou: se ženou a s gruntem, který se mu čím dále, tím

více líbil. Byl by ty lány zobjímal a zlíbal jako nejhezčí milenkou, když vyšel za humna a rozhlížel se kolem a před sebe patřil: to všecko, všecko, až tam na zad, k lesu, kam už ani nedohlédne, patří k jejich statku, jest taky jeho . . . .

Jeho! Jeho! Aspoň se tím těšil, že jest . . .

Což pak tu není hospodářem? Což pak Anička není jeho ženou? Má sice všecko posud ona sama na sebe, ale což pak to není taky jeho? Vždyť se přičiňuje, pracuje za dva, stará se jako o své . . . Bude šetřiti, hospodářství zvelebí, statek pozdvihne, majetek rozmnoží, vždyť budou děti! . . . Když ne pro sebe, pro děti pracuje, pro děti se stará! . . . .

Tak si rozjímal a život ho těšil, práce ho zaměstnávala a zabrala mu všechn volný čas a všecko jiné přemýšlení od něho vzdalovala.

Konečně se trochu uvolnilo, aspoň v neděli si mohli oddechnouti. Však dosud neděli řádně nesvětil, teď si to vynahradí. Ráno se přistrojí, půjde do chrámu Páně, v poledne se vrátí, poobědvá a vyjde si na chvíli do polí, pak si doma trochu pohoví, ať užije toho dne Páně, jak si to vždycky přával a na to se těšival, až bude svým pánem, jak si to v neděli zařídí . . . .

Až bude svým pánem! — Ale Josef zapomněl, že jest jen — otrokem! Však si to měl připamatovati hned tu neděli, na kterou se tolik těšil a plány dělal, aniž se dříve — zeptal, »svého pána«, vlastně »své paní«. —

Vytoužená neděle přišla. Josef si převstal, vymydlil se, pořádně se umyl, učesal, převlékl, do svátečních šatů se přistrojil a čekal jen na suídání, aby si potom ještě nacemental do své dřevěnky a pustil se přes pole do Božího kostela. Už se na to těšil . . . Cestou si pohovoří se sousedy, seznámí se lépe, však pro práci sotva že se znali tak v nejbližším sousedstvu a to ještě jen tak, jako v letu, ve spěchu, že měli všichni na pilno a práce do strhání . . . .

Ale Josef pořád ještě žil v domněnce, že nyní jest svým pánem, zatím však byl jen — otrokem.

Kam pak jsi se tak nastrojil? ptá se ho pojednou žena, když v plné parádě vešel do světnice, aby posnídal.

Josef se zarazil. Něco, jako úsměšek vyznívalo z té ženiny otázky.

Co pak není neděle? ozval se udiveně.

A co z toho?

Chci do kostela —

Ani na krok!

Ale jdi! —

Už jsem řekla!

Stýská se mně už —

Ale? vysmívala se, jen že jsi se nedal kopulovati s kostelem, ale se mnou, a já nechci, abys šel. —

Proč mně to nepřeješ? Celý čas se dřou —

Však proto! Aspoň si doma odpočneš. —

Věř, neodpočnu! Všecko mně z domu vyháň, abych šel, přej mi toho, okřeju na duši. —

Láry fáry! Tam tě nepustím! Už jsem řekla! To pěkně na duši okřeješ, když papežské modlářství tropiti budeš a kadidlem načichneš, aby mne z toho celý den bolela hlava? Abys tam, Bůh ví, co slyšel proti evandělické víře? Ne, ne, doma zůstaneš, já taky nikam dnes nepůjdu. —

Ale, už jsem se přistrojil —

Zase se odstrojíš! A nepopouzej mne! dupla hněvivě pohou. Proto jsem si tě nevzala, aby ti římský kněz pletl hlavu! Kdybys šel do našeho, ještě bych mlčela, ale tam? Ne, ne!

Ale, vždyť jsem katolík, jak pak půjdu do vašeho?

A, to jest jedno! Aspoň bys ukázal, že si vážíš své ženy, a pán by z toho měl radost. —

Ale já ne!

Tak? Víra tvé ženy jest ti protivná? Podívejme se!

To neříkám, ale jest mně cizí, to uznáš, když jsem v tom nevyrostl, co bych tam dělal?

Nu, dobře, dobře! Aspoň vím, že jsem ti cizí. —

Ty, Aničko? Bože, co mluvíš? lekal se Josef.

Vždyť jest dobře! Když jest ti má víra cizí, jsem ti cizí taky já! Nechť! Má škoda to nebude. —

Pro Boha, ženo!

Mlč!

Vždyť jsi věděla, že jsem katolík a jinou víru že mám, nežli jest tvá. —

Mlč už, povídám ti! A kabát dolů! — poroučela.

Josef věsil hlavu.

Neslyšel jsi? Já paní, já poroučím — řekla z ostrá rukou nataženou ke dveřím ukazujíc.

Muž tiše vyšel ze dveří uložit kabát . . .

Snídani máš na stole! křikla ještě za ním, hrnek s kávou stavíc na stůl. Bochník chleba ležel vedle na stole.

Ale Josef se do světnice nevrátil. Snídaně vystydla, hrnek stál na stole, ale Josef k němu nezasedl. Oblékl všední kabát a zašel do polí, na jídlo ani nevzpomněl . . . . Jak by mohl jísti! . . . . .

Po druhé se v neděli už nestrojil do svátečních šatův, ani se neodvážil říci své »paní«, smím dnes jíti? Bylo mu smutno v duši, zrovna se té neděle bál, protože se v něm mocněji a mocněji hýbalo ten den svědomí a vyčítalo mu, a protože toho dně víc než jindy cítil tíhu otroctví, v němž vězel, nemaje sám ani tolik volnosti, kolik jí má kdekoliv jinde u hospodáře — čeledín . . . . .

Aby ubil čas, zalezl do stáje a čistil koně až do oběda, potom zašel do pole a toulal se bezúčelně po mezích mučen jsa myšlenkami hůř nežli mouchami, které na něj dorážely, ale které mohl zahrnouti rukou, zaplašiti dýmem z tabáku, myšlenkám však poručiti nemohl. —

Čím jsem vlastně u své ženy? Otrokem! Farář mu řekl výstražně, aby místo hospo-

dářem se nestal čeledínem, ale ono to bylo ještě horší, protože, chtěl-li míti ve stavení pokoj, musel se zřící své vůle a řídit se rozmary své ženy. A ty byly každé chvíle jinačí a vždycky bezohledné k němu.

Roznemohl se soused Josefův, katolík. Chtěli ho dáti zaopatřiti, ale sami pro kněze povozu poslati nemohli, že tahali jen »hovězinou«. Poprosili Josefa, souseda, aby přivezl kněze. Josef se vší ochotou, že pojede. Honem vozík vystrčil z kolny, ustrojil koně a zapřáhal. Aspoň takhle uctí Pána Boha, když jinak nemůže. —

Už měl zapřaženo, když vyšla Anička na dvůr.

Co pak? Kam pak? zastavila Josefa.

Ale, soused tuhle se nějak rozstonal, prosili mne, abych dojel pro kněze, chce se dáti zaopatřiti. —

Ták? A o mně nevěděli? Nikam nepojedeš!

Aničko, nezlob se, koním to neublíží, když se proběhnou. —

Ať, ale já koně nedám. —

Slíbil jsem to. —

Po tom mně nic není!

Nedělej mi hanby! Co pak si o nás pomyslí?

Ať si myslí, co chtějí! A ty po druhé neslibuj, já paní, já poroučím! Koně jsou mé. —

Aničko, prosím tě!

Vypřahej a dost!

Já přece pojedu! Musím! Co pak nemáš rozum? Co pak těm lidem řeknu, když nepojedu?

Opovaž se ň jed! Vřak on sem farář
pěřky dojde, je-li ho tu potřeba -- a tam, kde
tě požádali, řekni si, co chceř!

Nemáš ke mně řádných ohledů?

Jako ty ke mně!

Aničko!

Uř jsem řekla! Dej koně do stáje. —

Nedám! ve všem jsem tě poslouchal, ale
tohle už jest trochu mnoho i na mne! Co pak
tu nic neplatím?

Taky že ne! Tady poroučím já, a komu
se to nelíbí -- tamhle jsou u mého státku
vrata!

Josef už ničeho neřekl. Tiše odpřáhl
koně a zavedl je do stáje. . . . . Potom vyšel
ze vrat . . . . .

* * *

U Stodůlkův se večer polekali. Josef
z čista jasná vrazil do světnice na samý večer.
Co pak, co pak?

I nic, nelekejte se, ale jdu, ze služby. —

Hochu, hochu, co pak se stalo?

Paní mne vyhnala!

Jdi! Darmo mne lekáš?

To, to! Jdu na vagace!

Kdybys daremně nemluvil!

Inu, opravdu. Žena mne vyhnala. —

Nepovídej!

Věřte si nebo ne, ale tady mne máte!
Snad mne tu necháte přes noc? Ráno si už
něco najdu sám. —

Tak ty do opravdy?

Ba! Není to k vydržení už! Jiuý na mém místě byl by to dávno udělal, já jsem to pořád snašel trpělivě, nechtěl jsem dělati pozdvižení, ale takhle to už déle nevydržím. —

Zaražení rodiče vzali Josefa mezi sebe a on vypravoval.

Matka spínala ruce, tatík vrtil povážlivě hlavou.

Aui na tabák jsem z toho svého dření neměl! vykládal Josef. To si můžete pomyslit, jak bylo ve mně: hospodář na gruntě a nemít v kapse na paklíček tabáku! Však to bylo právě v sekámí! Náš podruh z pazderky přijde vám ke mně a prosí: Hospodáři, dejte mně nacpat, došel mně tabák, teď, když na chvíli odpočíváme, dostal jsem chuť na pár bafů. Byl jsem vám jako v ohni, jen jsem hořel, jak mně bylo hanba, já neměl špetky tabáku, protože jsem neměl, zač si koupit, a jí pořád se doprošovat jsem se nechtěl. Nemám, vidíte, omlouvám se před ním, taky jsem na to ve spěchu opomněl, až jindy dám s radostí. Ale on měl za ušima, co pak ujde takovým lidem, to víte a povídal mně, arci jen jako žertem, ale mohl jsem se už dovtípit: Co pak vám slepice nenesou? Jářku: to není má starost! Ať si, povídá, ale, však se hněvat pro to nebudete; já na vašem místě bych to udělal jinak, víme? Jste, pantáto, veliký dobrák a zasloužíte si něco jiného, než takhle se dáti odbývati — ale když už to jest u vás takové, já bych si pomohl jinak, pár vajec to spraví, ale ne, abyste se proto mrzel, já upřímně, to víte, člověk není slepý, třeba jsem sprosták

jen, ale mám cit. Vidíte, až tam jsem to přivedl, že jsem bral z hnízda vejce, abych měl na tabák. —

Fí! odplivl tatík.

Hospodinku! Hospodinku! vzdychala matka.

A co teď? Co hodláš začít? zeptal se otec. Sám ještě nevím! Snad, abych šel sloužit..

Inu to! odporovala matka, však se to nějak porovná!

Abych se tam snad pustil? navrhoval tatík.

Ty? Co bys ty pořídil? Sama tam zajdu.

Jak myslíte, svoloval Josef, ale jí nevytroufáte, ještě huby utříte. —

Snad inne nesní? Aspoň se domluvíme a ty zatím zůstaneš tady, co bys kde sháněl? Bude míň řečí, a pro tebe lehčí návrat. Tak, tak, zítra se tam pustím! —

Právě se Anička zlobila ráno, kam se Josef ztratil, že musí založit sena a nasypat obroku koním děvečka, když vcházela do stavení matka jeho, stará Stodůlková!

To jsem si hned pomyslíla, že utekl domů žalovat, povídala si Anička, jak ji zahlídla.

Večer jí to znepokojovalo, v noci spát nemohla, že se Josef vytratil z domu mně nic, tobě nic, ale ráno jí to přešlo a když pomyslíla, že práce stojí, napadla jí zlost.

Co pak bude povídati? Napadlo jí, že asi jde matka na domluvu. Nutíla se ke klidu a k úsměvu, aby jí přivítala.

Ale! maminka? Pěkně vítám! Co pak dělá Josef! Že se nemrzí, uteče z domu, jako

malý hoch! Že jest u vás, vidíte? No, pojdte dál, pojdte! hovořila Anička a vítala panímámu hned, jak se ukázala ve dveřích, dříve než mohla dáti pozdravení!

Dej Pán Bůh dobrýtro! řekla stará už ve světnici.

Dej to Pán Bůh! děkovala nevěsta a hned se k panímámě hnala a než se ona vzpamatovala, už ji hlučně líbala a ke stolu vedla a nutila, aby si sedla.

A co Josef? vedla svou nevěsta, proč nepřišel taky? Já vím, že jste se ho doma lekli, jakoby se kdo ví co bylo stalo! Pro takovou maličkost! Že ho není hanba! Utéci od ženy! Tuhle vidíte, že na mne může Pán Bůh vzpomenouti každou chvíli, a on mne nechá tak! žalovala v jednom proudu a na konec cípem zástěry oči si utírala, jakoby plakala.

Panímáma nepokojně posedala, vyslechla nevěstu a jen z hluboka povzdechla rozpáčitá, zaražená . . . . .

Žaloval na mne, vidíte? vyzvídala.

Panímáma jen zase zavzdychla.

Ale maminko, snad si nemyslíte, že jsem tyran ženská? Vždyť já mám Josefa ráda. —

Panímáma se smutně usmála.

Vy nevěříte? Opravdu, ráda ho mám, ale za svou náuru já už nemohu. To víte, každá ženská jest nějaká a teprv, když jest v takovém stavu, jako já teď; vždyť jste sama taky s dětmi chodila, no, a já jsem trochu prudká vždycky, teď obzvlášť mne všecko rozčilí, ale já to nemyslím tak zle, jak to třeba

řeknu, potom mne to mrzí taky, ale dejme tomu, nátura jest nátura! Proto Josef utíkat nemusel, však mu o hlavu nešlo, a že jsem nechtěla, aby jel, to bylo proto, že měl jet pro katolického, pro toho mé koně nejsou, kdyby to bylo pro našeho, i s Pánem Bohem, ať si jede třeba o půl noci! Vidíte, proto jsem si postavila hlavu, a on hned vezme do zaječích a k vám a darmo vám nahnal strachu a nadělal starosti, a mne tu nechá uprostřed práce; co pak já teď zastanu? Takový má rozum, no! Ať se hned vrátí a všechno zas bude dobře! —

Inu, já nevím, nevěsto, jak to bude? Hoch nemá chuti jíti nazpátek, mluvil cosi o službě, žeby jako šel někam jinam, tady že ani — čeledínem není, na útratu nemá, ani na ten tabák, a přece pracuje a dře se poctivě, jak povídal, a nic za to nemá. Když bude sloužit, povídal, že si aspoň vyslouží, a bude něco míti, tady že nemá nic, jen špatné zacházení. Já tu s vámi nebyla, tak nemohu nic říci, ale hoch si takhle naříkal, proto jsem se pustila sem, aby něco z lítosti nevyvedl. To není maličkost, když muž utíká od ženy, to už v tom něco musí býti, já, jak povídám, s vámi nejsem, tak nevím, kde jest vina, ale hoch jest můj a znám ho přece, že jest dobrák. —

Anička zbledla, ruce jí klesly, oči se jí zalily teď do opravdy.

Maminko! zaštkala, co pak nevíte ani vy ani on, že jeho dítě pod srdcem nosím a každé chvíle na svět čekám! A když jest mně

nejhůř, on, muž, uteče od ženy a od dítěte, jakoby jeho nebylo, a půjde k cizím lidem sloužit? Ať si tedy jde, když má to svědomí, teď mne opustit! Ať si jde, ale pak ať se nehlásí ani ke mně, jako muž, ani k dítěti jako otec! Zakryla si tvář a plakala . . . .

Panímáma si taky utřela oči. Bylo jí líto mladé ženy, ale syna jí bylo taky líto.

Vždyť ještě nikam nešel, chlácholila rozlítostněnou ženu, proto sem tady, aby se to zas porovnálo v dobrém.

Ať se teda vrátí! Tady jest teď jeho místo, u ženy, u dítěte, řekla Anička.

Inu, ano, toť taky, kde jinde, když jste muž a žena? Ale, myslím, nevěsto, že hoch nejvíc trápí to, že tu dosud nic nemá uděláno ani psáno, to víte, muž jest muž a když má hospodařit, chce každý vědět, na čem hospodaří. Na svém ono se to přece jinak pracuje, nežli na cizím. A potom není lidem za odrbek a na to, milá nevěsto, jsou muži nejvíc citliví!

Můj Bože, co pak mu to promarním, snad propiju? Co pak není dítě už na cestě? Snad hospodaří a pracuje pro své, pro děti, ne pro cizí, vždyť jsem snad žena jeho, ne cizí? A to, co sem přinesl, má pojištěno na statku, tak oč se u mne bojí? U mne nepřijde o nic, tak co mu nahání? Statek z rukou si nedám, to jsem mu řekla hned a nic proti tomu tenkrát neměl a teď to povídám zase. Až přijde čas, však se mu ode mne křivda nestane, to ať jest bez starosti on a vy taky, ale teď ať zůstane všechno, jak bylo až dosud.

Inu, já mu to povím, ať si udělá, jak sám rozumí, ale milejší by mně bylo, kdyby se mu hned něco pustilo, aby měl přece nějaké právo ve stavení. —

Právo? Co pak ho nemá?

Inu —

Vždyť jest hospodářem! V tom ať si poroučí, jak chce, já mu bránit nebudu. —

V práci, ovšem!

A není to dost? Některá žena i v tom chce poroučeti. Proč ne? Když není muž k ničemu, musí nastoupiti žena, ale Josef jest rozumný hospodář a přičinlivý. — To všecka čest, maminko, to musím sama Josefa jen chváliti!

No tak! Hospodář jest dobrý a srdce má taky dobré! —

To má, až moc dobré! kdyby byl jako já, byli bychom pořád v sobě a vojny by konce nebylo. —

Sama to uznáváš, Aničko, proto si taky můžeš pomysliť, že mu to dělá bolest, když neví, co smí nebo nesmí, co jest jeho a co není, jako teď naposledy s těmi koňmi. —

Přenáhlila jsem se, maminko, to už ať zapomene — vždyť jest to jen maličkost!

Myslíš? Takové maličkosti, pane, bolí víc, než rány!

Už o tom nemluvte! Po druhé si dám lepší pozor na jazyk, když ho tak všecko zabolí hned! Víte, maminko, upřímně povídám, já něco vyhrknu a ani tak zle nemyslím, jenže už jest to venku a nazpátek se to vzítí nedá! Vždyť mne zná, jaká jsem — a tak mu jen

vyřídte, že mne to mrzí, co jsem vyvedla, aby mně to už odpustil a hned ať se vrátí, že ho toužebně čekám . . . .

Večer byl Josef zas v Ovčíně na statku, aby dále dělal — otroka! . . . .

V Ovčíně nebylo žádným už tajemstvím, kdo u Zpurných, vlastně podle Josefa u Stodůlkův, poroučí a kdo poslouchá. Někdo Josefa litoval, jiný se mu smál, třetí mu to přál.

Proč jest taková bačkora, že se dá voditi od ženy ne na provázku, ale na vlásku? Když se mu to líbí, ať dělá třeba otroka, jenže to zrovna křičí a skoro za vlasy bere, když to jeden vidí a poslouchá . . . .

Josef zatím choval malého Josífka a byl v devátém nebi, že má hochu, dědice jména a statku. Pro toho chlapce chtěl býti třeba otrokem, obětovati všecko, snášeti všecko.

Anička byla teď taky k Josefovi hodnější a šetrnější, zvláště když viděla, jakou má radost z dítěte a jí také že má pro toho syna radši. Tak je dítě oba na čas uklidnilo, upokojilo a Josef už se těšil, že tyhle lepší časy potrvají napořád, že snad Anička, co se stala matkou, změnila »náтуру«.

Uběhl podzim, zima se už chylila ke konci a jaro se hlásilo. Na začátku jara přijeli do Kroužína kněží missionáři. V celé kollatuře kroužínské nastal rozruch: katolíci se hrnuli v davech od časného rána do svého kostela poslechnout kázání missionární, připravit se na řádnou sv. zpověď, přistoupit očištění ke svatému přijímání. O ničem se nyní nemluvalo, než o svaté missii. Lid byl nadšen a une-

sen ohnivými slovy kněží missionářův a hned k nim se upřímně naklonil a přilnul celým srdcem s dětinnou přítulností k těm, kteří pro jeho blaho duševní obětovali čas, pohodlí, práci namáhavou i život svůj od časného rána do pozdního večera . . . .

Ale čím větší byl zápal katolíkův a nadšení pro kněze missionáře, tím více se znepokojovali nad tím nekatolíci. Nejnesmyslnější povídačky, urážlivé posudky, výsměch a ze všeho číšící zloba opanovaly mezi nekatolíky. Když nemohli jinak spolu s katolíky užívatí dobrodiní svaté missie a s nimi, abych tak řekl, napítí se z čistého pramene »vody živé« vskakující do života věčného, napájeli se špinou protestantských lží, pomluv a nactiutrhaní řeholí, kněžstva, svaté zpovědi a všech pobožností. Jiného jim nemohl jejich dvojctihodný kazatel poskytnouti v náhradu za očištění duše, oživení víry, spojení s Bohem, které katolíkům přinesla svatá missie. Ve smíšených rodinách nastal poplach. Nekatoličtí členové rodiny užívali všech možných prostředkův, aby znemožnili katolickým údům svých rodin míti účast na sv. missii. Ale pohnutí v lidu katolickém bylo tak mocné, že úsilí nekatolíkův rozbilo se o pevnost a odvahu katolíkův, kteří si brániti nedali.

Jen Josef — nesměl nikam! Chodil zamklé od okna k oknu, jako v kleci zavřený pták, který zkouší, jak by se dostal z klece ven, na svobodu . . . Ale — nešlo to. Žena ho nespustila s očí. Neušlo jí; že má Josef trháni v sobě, že by, jako jiní z Ovčina katolíci,

rád se rozběhl přes pole ke Kroužínu, aby taky měl aspoň malý podíl na svaté missii. Ale Anička byla příliš zarytou helvetkou a jako taková tím více nenáviděla missionáře, ty »černé chlapy«, které »sám ďábel do Kroužína byl dlužen«, kteří přišli jen proto, aby »rozešťvali« obec a zneprátelili rodiny, aby rozseli nesvár a sami jen »hodně peněz« vymámili na hloupém lidu za »království nebeské«, které oni mají v pachtu a rozdávají tomu, kdo víc podá. Tak o tom totiž kázal pastor jejich už napřed, jak se dověděl, že »římští havrani« přiletí do Kroužína »na zob«.

Jest k neuvěření, co všechno »snese« helvetský lid, když jeho pastoři začnou do katolictví střílet z »kanonů«! Žádná lež není dost podlá, aby jí nepotřísnilo tito žoldnéři »čistého evandělia« roucho Kristovy nevěsty, církve římsko-katolické. A zaslepený vášní jejich lid libuje si toto »světlo« bídných lží a ničemných potup a děkuje »Hospodinu«, že »nesedí« v »římských pověrách« a v »papežské tmě«! Ubohý lid, jehož srdce jest soustavně otravováno jedem zášti a nenávisti všeho, co výborného v sobě čovává a duším poskytuje právě jen církev katolická, jediné pravá. Věru, kdyby se bylo ty dny, co se v Kroužíně odbyvala sv. missie, zamračilo a dalo se do deště, byli by zcela určitě nekatolíci tvrdili, že tím není nikdo jiný vinen, nežli »černí«. Na štěstí se takové »neštěstí« nestalo, ano ani kráva v chlévě se nikomu nerozstonala z té »hrozné« missie a tak nezbylo nic jiného, nežli nadávati missionářům a tropiti si posměch z po-

božnosti, která se přes to vše výtečně vydařila i se slavnostními průvody.

Celé to láteření nekatolíků bylo vlastně jen bolestným vyznáním: My helveti vám, katolíkům, závidíme vaši krásnou pobožnost! My jí mítí nemůžeme, o naše duše není tak postaráno jako o vaše, a proto se na vás zlobíme a vám se vysmíváme na oko, aby nám nebylo viděti až do duše, která jest v nás smutná, že nemá a nemůže mítí toho, co máte vy! — Ono se nám to v srdci líbí, ale aby to na nás nebylo znáti, proto nadáváme . . .

Zatím sv. missie utěšeně pokračovala. Kostel byl přeplněn, řady kajícíků se množily, nadšení rostlo. Po ulicích v Kroužíně se hemžilo lidí jako o největších svátcích, všickni svátečně oděni, s tváří jasnou a zářící, šťastni, nadšení, jedni chvátajíce ke kostelu, druzí zase z kostela domů pospíchajíce, aby vystřídali ty, kdož museli zůstatí doma.

Helveti zlostí ani nevycházelí z domů, jen co nejnůtněji museli, a škaredili se protivně jdouce chvatně kolem katolíků, kteří odbyvše pobožnost ve hloučcích tu a tam postáli, aby jeden druhému sdělil svou radost a pochvalně o kázání, o obětavosti missionářů, jejich ochotě a laskavosti něco promluvili.

Už jest hanba vystrčit hlavu ze stavení! huboval Šimon, zarytý kalvínc.

Ani se jimí prodrátí nemůže, jest jich pořád plná silnice! přisvědčovala žena.

Jako omámeni jsou! Chalupy prázdny, nikdo ani nepracuje, jen to přebíhá nahorů, dolů po silnici, růženec v ruce, na sebe se to

zdaleka směje, vítá, pozdravuje, kozel aby to přehlížel a poslouchal! Bude s nimi teď peklo! Slyšíš, jak na hlas pozdravují po katolicku? Dřív se sotva desátý ozval s tím »pochválen«, teď to jen zní po ulici, vráží to až do stavení. Jen chvíli poslouchej!

K chcípnutí! Opravdu, rojí se to a bzučí jako včely! Toť je museli ti muiši očarovati.

Ba! kdo to jakživ v Kroužíně viděl! A křížů ti nosí a obrázků plné ruce! Mají tam prý tři krámy s tím modlářským zbožím a krámy pořád oblehnuty jako o jarmarku, no ti si tady nacpou kapsy.*)

Proto to dělají! Sotva sem přišli, už v patách za nimi přitáhli kramáři a jejich »zboží« hned »vyložili« a zrovna u kostela, aby jim nikdo neušel.

Hm! Jezuitská praktika! Z čeho pak by nadělali takové peníze? Panečku! Takhle táhnou od místa k místu a balamutí lid! Sami nic nedělají, jen se dobře pomět na cizí útraty. Kde na to ten farář bere, musí to státi hříšné peníze?! . . .

---

*) Jest to jeden ze zlořádů, kterým trpí missionáři. že se za nimi jako přílepek všude táhnou kramáři s růženci, křížky, obrázky atd. Ačkoli missionáři o nich nevědí, až na ně narazí, tito kramáři přece sami lidu vykládají při nakupování, když věc notně vycení, že z toho musí missionářům platiti. U nás se jeden dokonce odvolával na konsistoř a chlubil se, že tam odtud mu (kdo, nevím) vypsal kdosi, kde a kdy v tom roce se koná sv. missie. Odkazují při tom na Růžencovou výrobu v Praze, kde každý farář může dobré a levné výrobky sám pro lid objednat, konaje zároveň dobrý skutek, a tak šlendrián. vředkářství pokaziti.

Což jest o to, v Hradci mají peníze, milá brachu! Co pak jen sem už přišlo peněz odtamtud! To si pomysli: Za každou hlavu, jak někdo od nás odpadne k nim, dostane farář z Hradce hotových 25 zlatých, někdo říká, že dokonce 50 zl. To máš peněz do roka! Ten člověk mohl už za těch pár let dostati kolik stovek, bodejť by nedal z toho modlicí knihu a oběd, když ostatní peníze schová hezky do kapsy.*) Náš pán to dělat nemůže. Sám to povídal, že v těch odpadech od nás jsou jen peníze. A tohle máš zrovna tak; dostane na to z Hradce, jen když zas někdo z našich odpadne k nim. Beztoho to jest jen na nás nalíčeno. Ó, jsou to chytráci! —

Zatím, co Šimon v Kroužíně se ženou ulehčovali svému helvetskému srdci pomluvkami missionářův i faráře, byl Josef v Ovčíně jako na trní. Přece by se taky rád podíval. Podruh z pazderky tolik toho napovídal, nebýval kdoví jakým katolíkem, ale teď, jako když ho to posedne, jen by do kostela a poslouchat missionářů.

Jestli pak ten podruh není šťastnější, nežli já? naříkal si v duchu Josef. Udělá si své a běží, a já, jeho hospodář, nesmím přes práh, aby za mnou žena v patách neslídila, neutíkám-li ke kostelu. Aspoň jednou se tam dostati musím, jen jak to nastrojiti, abych se vyvlekl ženě? Počkej, podruh mně musí pomoci!

---

*) Skutečně tak mluví nekatolíci, jakoby farář za každého konvertitu dostával peníze. Inu, kdo v té peci bývá, jiného tam hledá! Jenže my kněží nebereme prušácké marky, jako páni pastoři! —

Náhoda mu přála. Jest potřeba provést koně, náručnímu se musí vybrati roh. Aspoň má záminku, aby se s podruhem domluvil.

Venzaro, uděláte mně něco k vůli?

Vám? pomyslení, jen řekněte!

Víte, rád bych taky do Kroužína! —

Rozumím! Přál bych vám to ze srdce! Totě pobožnost! člověk teprva teď ví, že byl krom té drahé duše živ jako hovádko. —

Pomozte mi k tomu! Víte, žena —

Vím, vím! darmo povídat! Už jsem na to myslil a vás litoval. Ale co mám vlastně pro vás udělat?

Víte, někoho k nám pošlete, jako od našich, se vzkazem, že tatínek stůně a pro mne posílá, abych k němu zítra došel. —

A, vida, to není špatný nápad! přichválil Josefovi podruh, to ano, takhle to provedeme! Selka nemusí ani tušiti, že jste zatím v Kroužíně! Víte, co? dnes večer to někomu svěřím, zítra k vůli tomu zůstanu doma, nerad, ale pro vás to udělám, aby v tom nebylo překážky, když vy odejdete, aby někdo z mužských byl po ruce ve stavení! Tak mám z toho radost, že se vám pomůže. —

Já taky! Tolik mne to táhne, jsem jako v kleštích, však dobře víte, vzdychnul si hospodář. —

Ba, ba! Ale zítra se z nich přece dostanete! zasmál se radostně podruh. —

Ráno ve statku snídali, jen Josef scházel při stole, aby se nenápadně vyhnul snídání. Chtěl jíti lačný. Proč, domyslíš se.

Do světnice vešel obstárlý člověk. Pozdravil.

Kde pak je hospodář? shání se.

Někde venku, řekla selka, chcete mu něco?

Nesu mu vzkázání. —

Co pak?

I, tatík leží, aby ho Josef dnes navštívil —

Ale? Co pak mu schází? lekla se selka a položila lžici.

Nevím, panímámo, řekli mně, že leží. —

V tom vešel Josef. Uhlídal posla; domyslíl se, proto se zarazil ne leknutím nad zprávou, ale spíš obavou, vydaří-li se jeho plán.

Tatínek stůně! volala mu Anička vstříc.

Slyšel jsem za dveřmi, řekl stísněně Josef, snad budu moci odejít? A co mu schází, nevíte? obrátil se k poslovi, aby zakryl rozpaky.

Nevím, nic mně neřekli, jen, že máte přijít. —

Dnes?

Dnes!

Hm! Snad by mne tu pro dnešek zastal podruh!

Jen, je-li doma? namítla selka.

Podívám se, řekl a spěšně vyšel ze světnice; za chvíli se vrátil s Venzarou.

Budu dnes doma, panímámo, hlásil ochotně podruh, když bude potřeba, jen vzkazte.

A já snad abych šel? mýnil Josef.

Dřív se nasnídej!

Ani pomyšlení nemám!

Lekl jsi se? Snad tam nebude tak zle? Když nebudeš, posnídá za tebe Venzara!

Pán Bůh zaplať, bránil se podruh, ale oči mu zasvítily na hrnek s kávou.

Jen sedněte a pojezte, a ty se teda vypravuj. —

Josef se otočil jako na drátkách a ve chvílce byl přistrojen a přichystán na cestu. —

Venzara zatím držel oběma rukama objemný kafák a zářil radostí. — Selka myslila, že nad její štědrostí, ale on spíše nad Josefem, jak se dnes doštane hezky z kleští ven, na svobodu, do Božího kostela, ačkoli, co by zapíral, hrnek s kávou mu přišel taky vhod.

Josef zatím už uháněl. Div nezavýskuul radostí, že se mu dnes podařilo. Užije slova Božího, a potom rád by šel ke správě Boží, proto nesnídal; už nebyl kolik let, a duše ho tížila . . . Všecko si dnes nahradí. --

Ale byl opatrný. Přešel Kroužín, sem tam řekl také, že jde navštívit otce, ale potom zahrnul za ves a pustil se humny ke kostelu. Vkradl se na kruchtu, vtlačil do koutka a že právě začalo kázání, dychtivě naslouchal. Líbilo se mu, ačkoli dostával v tom kázání ránu za ranou, jakoby ten missionář věděl, že on dnes přijde poslouchati, ale uznával to, přisvědčoval, a čím více byl řečí tou bit, tím více se mu ulehčovalo v duši, jaksi jasnilo . . . Ano, hřešil velice, dávno to cítil, dnes dvojnásob . . . Pak byla mše svatá, zastup lidí obstoupil oltář, hlava na hlavě, šli ke sv. přijímání. Missionář promluvil k lidu. Vzbuzoval víru, naději, lásku, lítost. Dával

příklady. Lid hlasitě plakal, druh druhu dojímal a pohled na všechny uchvacoval, unášel. Josef si nestačil utíratí oči, pak už nechal slzy volně téci po tváři a do vousů, kam zapadaly a leskly se jako perly dýmantové . . .

Tak dávno už k tomu oltáři nepoklekl! Na vojně nešel, potou teprve ne . . . Zatím se nesla kostelem píseň »Ó Jesu, spáso moje«, z tolika hrdel, tolika jazyky, že se chrám chvěl a zdál se tu chvíli otevřeným nebem, kde Beránek Boží na trůnu od andělův jest opěvován . . . .

Po mši svaté se na chvíli kostel vyprázdnil; kdo přijal svaté svátosti, odcházel domů, anebo poblíž kostela, jen kolem zpovědnic nakupily se nové davy těch, kdo se dosud nezpovídali.

Jeden po druhém se vystřídal, kostelem se ozvaly časem kročeje vyzpovídáních, jak přecházeli od zpovědnice před oltář se pomodlit anebo do lavic, také se časem ozval táhlý povzdech kajícíka některého, hlasitěji šeptaná modlitba a zase ticho, takové milé, dojímové, že mimovolně cítila věřící duše to, co napsal sv. Jan: »Aj, stánek Boží s lidmi a přebýváti bude s nimi. A oni lidem jeho budou: a ou Bůh s nimi bude jejich Bohem; a setře Bůh všelikou slzu s očí jejich« . . . .

Ano, tu Bůh rozdával dnes a po čas sv. missie hojně milost svou, očišťoval duše, vracel jim ztracený pokoj, působil radost srdce, sčítal upřímně prolité slzy, hluboké vzdechy lítosti, přijímal svatá předsevzetí a sliby polepšení, a stíral přelaskavě všelikou slzu s očí jejich..

Všechn vzduch toho domu Božího byl jakoby přesycen kajícími hříšníkům a Božím milosrdenstvím neskončným. Nechci smrti hříšníka, jakoby hlasitě mluvil k srdcům Bůh ze svatostánku, před nímž tu silněji, tu zase slaběji kmitala hořící lampa, jakoby hlásala odpouštějící lásku Boží a pozvědala naději a odpuštění v pokleslém srdci hříšnickově . . . .

Nechci smrti hříšníka, ale aby se obrátil a živ byl! A kdo sem vkročil v čas sv. missie, jakoby zachvácen jsa Boží láskou, zatoužil upřímně po tom, aby se obrátil a živ byl. . . .

Missionáři nestačili zpovídati. Blížilo se už poledne, řady u zpovědnic řidly, odcházel jeden po druhém s klidem v srdci, s touhou po lepším životě v duši, lehko, veselo — byl smířen s Bohem! Josef, který zatím sešel s kruchty, čekal až naposledy. Viděl odcházeti ty, které znal, viděl jejich zkroušenost, byl svědkem jejich lítosti i štěstí potom, když tiše blaženi v srdci odcházeli. Duše se v něm chvěla . . . Bál se . . . Konečně přiklekl i on. — Dlouho tam klečel, drahnou dobu tam byl zaměstnán s jeho duší kněz missionář. Konečně vstal. V tváři byl na smrt bledý, jako ulekaný. Slzy stékaly mu po tváři, když na dlažbu kostela poklekl naproti svatostánku, od něhož zářil kmit světla až k němu. Dlouho klečel, vroucně se modlil, k Bohu vzdychal sám jediný v kostele stichlém, tajemství Božího plném . . . .

Vyšel z kostela jako omámený. Nohy se pod ním třásly, hlava šla s ním kolem, div nevrávoral. U dveří do kořán otevřených ještě

se zastavil, k oltáři pohleděl, pokřižoval se a žalostně vzdychaje vykročil ze hřbitova . . . . Dal se směrem k dědině svých rodičů. Navštíví je, když už se dnes vymluvil na nemoc otcovu, aby z toho nepošly nové hříchy, poví jim to. Duši má těžkou, srdce bolavé, snad si ulehčí u nich, až jim vše poví . . . Co jim měl říci? Matka mu neporozumí a otec? Jak mu to poví, že taky on jest vinen na jeho duši, kterou taky on, otec, pomáhal zavést do hříchu pro statek, na kterém on, syn jeho, se sice dře jako čeledín, ale který mu nepatří a snad nikdy patřiti nebude? A on bláhový dal za to pokoj duše své, zpronevěřil církvi své dítky, vlastní krev, aby se stal na statku — čeledínem, čeledínem s prací, ale — bez platu! Dnes myslil, že si ulehčí, že se potěší, s Bohem smíří a spojí, ale jen si přitížil, jen se víc zarmoutil, s Bohem se nesmířil, k svatému přijímání nesměl! Nedostal jsem rozhřešení! Bože, Bože, co se ze mne takhle stane? Až všechno napravím, až se s církví svou smířím — můj Bože, jak to dokážu? Se ženou, jako má jest, to nepůjde do nejdelší smrti! Zmíniti se jí jen, že jsem byl v kostele, bude oheň na střeše! Říci jí, že má před naším knězem obnoviti slib manželský — ó, můj Bože! Abych sebral své hadry a utekl z domů po druhé! To jest rána do mé duše, to jest rána! Co jen si počnu? Musím to ponechati na vůli Boží, jinak to učiniti nemohu. — Snad se Bůh někdy nade mnou slituje! Bože, Bože, co jsem to učinil? Jak jsem za to trestán! Před ženou doma jsem jen otrokem, před Bohem a církví

nehodným katolíkem, před světem jen čeledínem, všem za posměch a úštěpky — Bože, Bože! Chtěl jsem majetek a nemám ho — chtěl jsem býti svým pánem a nejsem jím — to jsem to dopracoval! Ale patří mně ten karabáč, kterým jsem teď bit, sám jsem ho na sebe pletl . . .

Tak si cestou k rodičům rozjímal s hlavou na prsa skloněnou, v lopatkách skrčený, jakoby najednou byl sestárnul. — To už nebyl ten švihlý Josef, radost se podívat, jak si ještě nedávno vykračoval a dnes jako . . . schvácený otrok . . . .

Doma se zase Josefa lekli, jako tenkrát na večer, když přišel na »vagace«. Myslili, že snad zas utíká . . . Ale upokojil je honem, jen se stavuje, že měl cestu do Kroužína a jak to doma nastrojil, aby ho neprozradili před ženou.

Tatík se zasmál, matka se zaškaredila. Taky's nemusel být na té komedii, řekla hořce, jako helvetka. Ani jí se sv. missie nelíbila. —

Na komedii? Milá matko! Život lidský, zvláště život, jaký vedu já, to jest komedie, ale tomu komedie neříkejte.

Nevídáňo! Snad se tam nebalamutí?

Ó, maminko, tam se povídá pravda! Všude jinde se balamutí, člověk někdy sám sebe zbalamutí, ale tam, matko věřte, řeknou člověku pravdu, až se lekne, div ho to neporazí, jako mně se to stalo . . . . . Tam otevrou člověku oči do kořán! Já jsem je taky otevřel! Tam není ohledů žádných! Tam se odbývá soud přísný a spravedlivý nad svědomím člo-

věka; někdo obstojí, jiný zase ne! Já jsem neobstál . . . . .

A ještě se jich zastáváš?

Musím, maminko! Soud jejich jest spravedlivý, já se mu pokorně podrobuji, uznávám ho, přijal jsem ho, vždyť oni soudí na místě Božím. —

Kdybys nemluvil! Kdo pak může soudit na místě Božím?

Kněz, maminko!

A vidíš, to my to máme lepší! Nás jen Bůh soudí -- žádný kněz, žádný člověk, my máme svobodu. —

Inu, maminko, nechme toho, dostali bychom se daleko, a proto jsem k vám nepřišel, mám toho doma dost, řekl trpce Josef.

Tak se ti to na naší straně nelíbí?

Ba, nelíbí. —

A vaši tě nechtějí!

Bohu poručeno! Musím trpět, když jsem hřešil. —

Trpět! Ještě toho máš málo? Vidíš, kdybys přešel na naši stranu, všechno by bylo jinak! Anička by s tebou hned jinak zacházela, věř mně, hochu, ona tu vaši víru nic nemá ráda. —

To je pravda. —

Tak vidíš! Co z toho máš, že zůstáváš při své víře? Jen trápení! Trápení doma, trápení v duši, a co jsi ve vaší církvi platný takhle? Nic, vidíš!

Po vůli Boží, maminko! Co není dnes, může zítra přijíti. Počkám.

Tak si čekej! řekla nevrle matka.

I, nech toho, mámo! ozval se starý, darmo hochu pleteš! Myslím, že Anička povede svou, ať Josef jest katolíkem, nebo evandělíkem. —

To máte pravdu, tatínku! Ještě a bych ke všemu dal víru! Pak bych už teprve nic nebyl!

A co jsi teď?

Otrok jsem, matko, ale mám aspoň víru svou, a tu mně nikdo nemůže vzít! Přece mám něco svého, kdybych přestoupil, neměl bych nic, byl bych teprva jak se patří otrok. —

Tak, tak, hochu! pochvaloval tatík, aspoň víru máš svou, aspoň to. Není to mnoho, ale přece lepší, než grunt, který není tvůj. —

Prosím tě, mlč ty, okřikla ho stará, abys ty nepotejral!

Tak dej pokoj a nepřeváděj hochu! Máš tuhle mne, když už mocně chceš převádět, dej se do mne, zasmál se tatík.

To bych si dala! odbroukla matka.

Hihi! chechtal se starý.

Že se nemrzíš, hněvala se, dělat si smích. —

No, no, byl to jen špás! chlácholil tatík a obrátil řeč na hospodářství, kdy začnou v poli a kam co hodlají dát, a jak u nich v Ovčíně, a co hoch, jak se má k světu. Stará, jak zaslechla o Pepíčkově, začala se usmívat, babička zvítězila v ní nad rozmrzelou helvetkou, a už sama se vyptávala a rozpovídala se. Ani se nenadáli, odpůldne uteklo a Josef se chystal domů.

Tak už o tom pomlčte, prosil už na odchodu, a kdyby se někdo ptal —

No, řeknu, že jsem ležel, doložil tatík, však neselžu, vždyť jsem opravdu ležel — celou noc na dnešek! zasmál se.

A Josef se vracel po druhé do svého — otroctví . . . . .

* * *

Uplynulo několik let. Na statku Aničky Zpurné v Ovčíně se mnoho nezměnilo. Anička poroučela, Josef poslouchal, jen dívky jim přibyly, měli teď jednoho chlapce a tři děvčata. Otec Aniččin dosud hospodařil na druhém statku, až ho to konečně omrzelo, a chtěl všecko nyní popustiti dceři, aby si aspoň na chvíli před smrtí odpočal.

Nadřel jsem se už dost, povídal Aničce, jste oba mladí a zdraví, starejte se zas vy, já si teď oddechnu, už mne to zmahá. —

Dávno jsem to říkala, ale pořád jste nechtěl. —

I, holka, člověk nerad jde ze svého — pokud nemusí, vlády se nevzdává. Zač pak už stojí potom takový starý výměnkář? Jen překáží všude. —

Kdybyste nemluvil! Takový výměnkář, jako vy, ten nemusí stranou, když má své. —

Inu, něco mám pro starost schováno. —

Tak vidíte! Kdybyste měl ještě na koho se starati, nedivila bych se, ale to máte jen mne. —

A vnoučky snad?

No, no! usmívala se Anička, však jim nic nepromarníme. —

Atsi! To bych byl pěkný dědeček, abych vnoučkům nenechal taky památku po sobě? Pro ty jsem schráněl, abys věděla, proč jsem až dosud sám ještě hospodařil. —

Však vím, že jste hodný, lichotila se dcera.

I, nech toho! bránil se tatík. Raději pověz, jak to uděláte se statkem? Oba dva držeti nemůžete. —

A proč?

Vždyť to nezastanete. —

Inu, to! Přijednáme děvečku. —

Ale Josef?

Co Josef? Ten rád pracuje a váš grunt se mu líbí. —

Což o to, ale sám nic nepořídí. —

Uhlídáte, jen až mu to povím!

Jak rozumíš! Já taky nechci zahálet, ale spoleh na mne už není, jako jindá. —

Jen se nestarejte, všecko pořídíme, uvidíte. —

Dělej si, jak chceš, ale, holka, netroufám, že se ti Josef na to uvolí. —

Tak? A proč?

Inu, že se tak ptáš? Zadarmo se ti dřítí nebude. —

Ale? Proto jest hospodář. —

Kdyby jím byl! Ale to jest spíše pacholkem u tebe, ne hospodářem. —

Bože, tatínku, ještě vy buďte proti mně! Sám si to tak vyvolil, když si mne bral, však o tom víte taky! Dříve jste to schvaloval, teď mně to vyčítáte! Tak si mu dejte všecko, cizímu, a své dítě o to připravte. —

No, no! Nemusí býti zle pro slovo! Snad jsem otec a mám snad taky rozum? Arci, tenkrát jsem to sám schvaloval, člověk se nesmí ukvapit a hned rozdávat, pokud nepozná, koho vzal do stavení, ale teď už jsem Josefa prohlíd' skrz na skrz a vidím, není na něm hany, jen —

No?

I, ta víra mne na něm mrzí! Kdyby si takhle dal říci? — Opravdu, škoda ho, byl by z něj člověk, no — k pohledání!

Aničce zajiskřily oči radostí a pýchou zároveň.

Vidíte, svědčila, není mu tady roveň, ale, co s ním takhle? Mohl by na svůj rozum býti starostou, že ne? Ale s tou vírou to nepřivede nikam! Kdyby jen chtěl. —

No, zkus to s ním! Dobrák jest, hodně už »svému« odvykl, snad si dá říci? Ale to ti hned řeknu, že tak, jak dnes u tebe dopadá, není čáka, že by povolil. —

Myslíte ho koupiti?

Něco za něco! Pomysli, nejpřednější selkou dnes budeš na celém okresu! Kdo se ti majetkem vyrovná? Kdyby ještě Josef byl náš člověk, — no, to by vám to spolu šlo! Jen ta víra v tom překáží! To musíš ty nějak prosadit sama. Bez ústupku to nepůjde — to víš, ale pro takovou věc se musí už něco oželeti. —

Rozvážím si to! Ale dříve s ním promluvím jen tak, až jak se ukáže on. Napřed co bych něco dávala? —

Rozumu máš dost, jen se hned neunáhli, ať ho nepoškádlíš. Víš, jaká jsi prudká — ať sama všechno nepokazíš!

Však s ním dovedu! Opravdu, kdo se nám potom vyrovná? řekla hrdě a tváře jí jen jen hořely.

No, tak jen to šťastně proved', a čím dřív, tím líp. —

* * *

Josef za těch několik let skutečně hodně odvykl své víře, jak dobře hádal otec Aniččin. A nebylo divu, že se tak stalo, nebo oheň sebe mocnější se pomalu ztráví, slábne, uhasíná, jestliže ho nikdo neživí, nepřikládá, nepatruje. A oheň víry v srdci Josefově kdysi živořící, svatou missií na čas podnícený, nemaje potravy klesal, slábnul, uhasínal.

Scházely mu služby Boží nedělní, kázání, svaté svátosti . . . Jen ta modlitba že mu ještě zbývala, že nadobro nevyhasl, nezhybnul . . . Ale to bylo příliš málo pro poměry, ve kterých se Josef den ze dne pohyboval, v helvetské domácnosti, po boku ženy helvetky víry katolické nenávidějící, která ničeho nezanedbala, aby moc a vliv náboženství katolického na srdce i rozum Josefův zeslabila. Odtržen jsa od svého kostela, od Krista svátostného, vzdaloval se Josef víc a více od církve své, ku které tak již jen na vlásku byl připoután . . . Otupěl, zvlažněl, zapomněl . . . Dospěl až tam, že mu bylo už jedno i katolictví i helvetství, a na obé nyní už »nedržel«.

V takovém byl asi Josef duševním stavu, když Anička pojala úmysl zreformovati ho, čili předělati ho na helvetu.

Bylo to v sobotu večer. Děti už spaly, čeládka se vytratila ze světnice, Josef pokuřoval z dýmky, Anička skončila poklid ve světnici a přisedla k němu.

Povím ti novinu, začala. —

No?

Tatínek chce na výměnek.

Ale?

Stýská se mu již. —

Není divu! Mohl už dávno všeho nechat a odpočívati si. —

Taky jsem mu to povídala, ale jen se smál, musil prý hospodařit na vnoučky. —

Na škodu jim to nebude.

Toť! Ale, Josefe, jak to uděláme my teď?

Hm!

Porad' přece!

Jaká rada? Však jsi paní!

Nezlob, jsem-li já paní, jsi ty taky pán, ne?

Cha cha!

Směj se jen, směj! Mně jde hlava starostí kolem, a ty se chechtáš!

To jinak nejde! Kdo poroučí, ať se stará! Kdo jen poslouchá, má bez starostí. —

Že mne dopálíš! Opravdu, není s tebou řeči! Ale, nech hloupostí a rad', lichotila se přemáhajíc nevoli v sobě.

Co vlastně chceš? zeptal se Josef.

Co chci? Poslouchej, Josefe, ujmeme oboje hospodářství, vid'?

• Josef jen pokrčil rameny a bafal, se ho to netýkalo.

Tak přece mluv! horšila se už.

Já ti do toho mluvití nebudu! Kdybych něco řekl, vyčítala bys mně potom a dávala vinu, proto neřeknu nic, dělej si, co chceš.

Tak! To jsi pěkný muž! Jako by se tě to taky netýkalo?

Však netýká!

Podívejme se!

No, jsem snad hospodář? řekl trpce.

Ach, tak! zasmála se, a jak pak, kdybych řekla: to se rozumí, že jsi hospodář? Josefe, což pak mně pořád nedůvěřuješ? Hleď, povídali jsme si s tatínkem, že my dva teď budeme první na celém okresu, a tatínek, že bys mohl býti starostou, a jak nám to teď půjde spolu. —

No, no! —

A ne? Jsme oba ještě mladí —

Josef si povzdechl. Prosím tě, nech takových řečí! K čemu to? Musel bych dříve něco míti, abych mohl něčím býti, ale takhle? — k smíchu!

Však chci, abys měl! Vidíš, nedala jsem ti dosud nic upsati, ty se proto mrzíš, vím, ale čekala jsem, až jak se ukážeš, a potom no, co bych ti to neřekla, myslila jsem, že, — víš, jak mne to hněte, že jsme si ve víře cizí, myslila jsem, že časem se poddáš a přijdeš jednou ke mně a řekneš: když jsme muž a žena, ať jsme taky jedna duše — že budeš jednou evandělíkem — — To jsem od tebe pořád očekávala. — — —

Josef neodpovídal, jen více kouřil a hustší dým z úst vypouštěl. — — —

Vidíš, Josefe, jak by to bylo hezké! Oba bychom v neděli chodili do našeho kostela, někdy bychom si vyjeli spolu do Kroužína, k Večeři Páně bys chodil se mnou, náš důstojný pán by si tě vážil, však se často po tobě ptá, mezi sousedy bys něco platil, a já — chytila Josefa kolem krku — já bych ti pomyslení udělala. Teď máme dva statky, všeho máme chvála Bohu, děti zdravé, hezké, byli bychom šťastni, kdyby tvá víra nebyla mezi námi na překážku . . . . Josefe, udělej mně to k vůli . . . Vidíš, pro naše štěstí! . . . Dýmku mu vzala od úst a líbala jej vášnivě, nárůživě . . . Byla tehdy necelých 30 roků, plná, vlnadná, rozkvetlá, a toho večera ještě rozvášněná, smysly omamující . . . .

Ráno zvoníc smíchem pobíhala po svět-nici chystajíc snídání, kolem Josefa se otáčela, šatstvo snášela všecka vyměněná, úslužná, něžná, milující . . . To že Josef se dnes s ní podívá do — helvetské modlitebny . . . . .

Ubohý otrok!

V Kroužínské modlitebně se sice Josefovi nevalně líbilo, ba došel skoro výsměchu, že se zapomněl a jak vešel »do sboru«, kříž dělal a hnedle by býval poklekl, kdyby ho z těží potlačovaný smích nebyl upamatoval, ale po službách Božích dostalo se mu náhrady, že na tu nemilou příhodu zapomněl. Sám »pán« ho zastavil a vlídně přivítal a hned ruku podával, kterou Josef ochotně políbil . . . .

Konečně, konečně jste k nám našel cestu? lichotil pastor. Však jsem se pořád divil, že takový vzdělaný muž, jako vy, zůstává ve tmě předsudků! Buďte nám vítán! Až nás lépe poznáte, budete žehnati té chvíli, která vás naklonila k čistému evandéliu a ke Kristu přivedla! A k Andulce zářící pýchou radostnou nad takovým »vznamenáním« podíval:

Máte asi radost, vidíte?

Mám, důstojný pane, velikou radost. Teď mne teprve bude život těšiti . . . .

Věřím, věřím! Co po takovém manželství rozdvojeném? Římská víra jen rozdvojuje, naše spojuje, sjednocuje! Snad se zastavíte? mínil pastor očekávaje, že Josef hned oznámí svůj odpad od víry.

Dnes ne, důstojný pane, odpírala Anička mrkajíc očima na pastora, aby upozornila, že nesmí chvátati s Josefem, dnes ne, ale my sem přijdeme sami s Josefem některý den, vid', hospodáři? . . . .

Josef přisvědčil mlčky.

No, budu se těšiti, loučil se pastor, už dávno jsem si přál poznati pana Stodůlku. —

Anička se zase zarděla radostnou pýchou. Hle, jakou čest má pro ně pán! Tohle ještě neřekl nikomu z Ovčina, jako teď Josefovi: pan Stodůlka!

Vidíš, neřekla jsem ti, že z tebe bude míti náš důstojný pán radost? A koukej, jak se všickni po nás ohlížejí, že náš pán jen s námi se zastavil a ruku jak podával a tebe »pan«. jmenoval? Kdy pak bys přišel k takové cti? Nikdy! A počkej, až tě důstojný pán

»přijme« do církve, ty budeš míti brzo hodnosti v naší církvi, presbyterem budeš, uvidíš, a třeba kurátorem, jen počkej!

Josef mlčky poslouchal ženin chvalozpěv, ani neodporoval, ani nepřisvědčoval, vždyť si ho Anička — koupila!

Slíbila mu poloviční zápis na obou statcích — co chtěl víc?

Myslil si: teď konečně přestanu býti otrokem, pánem budu teď opravdu, ale svědomí mu právě tu chvíli pravilo: teď jsi teprvé celým otrokem! V modlitebně sice byl, ale duše se v něm nepohnula, k Bohu se pozvednouti nemohla, ležela v něm jako mrtvá, jako kus ledu studená. . . . .

To, co se jako bohoslužba odbyvalo v modlitebně, nestačilo jeho duši probudit, oživit, povznést. . . . . A tak bude teď žítí pořád . . . . zaprodanec, otrok. Dřív otrok dle těla, teď i dle duše . . . . .

Ani dobře neposlouchal, co všecko Anička mu cestou hovorně vykládala. Až přicházeli k Ovčínu a Josef spatřil rozlehlé lány obou statků, vyjasnila se jeho tvář, oživila. Tady teď bude hospodařiti — na svém! Teď už bude moci říkati: náš statek, naše pole, naše koně . . . . .

A sousedé, evandělíci, kteří ho dohonili až přede vsí, hned se k Josefovi hlásili, ruce podávali, úsměv přátelský na tváři, září radostí v oku. Však teď už Josef jejich »bratr v Kristu«, jen co bude opravdu »přijat« do »sboru Páně«, a všichni se těšili, radovali . . .

Josef trochu mezi nimi oživnul, nesmělost odložil, jazyk rozvázal . . . Musí mezi ně, oni zas k němu, aby se lépe poznali, Josefa pro evandélium vychovali, připravili . . . Ó bude se mu to mezi nimi líbiti, až jen pozná, v čem dosud byl, a do čeho vstupuje! Celý okres jest v jejich, helvetských rukou, oni vládnou, přední místa v obcích i v okresu obsadili oni, kdo za něco stojí, jest evandělík, římsťi jsou ve všem a všude pozadu, ať jen se pohlédne, sám to musí uznati, že evandělická víra vede ku předu, zavádí pokrok, šíří vzdělanost, vede k samostatnosti, ráznosti, římská jen utlačuje svobodu, staví pokrok, brání osvětě, však jest to vidět, že to katolíci nikam nepřivedli a nepřivedou, jsou jako malé děti, které se drží bojácně maminciny sukně a schovávají se za její zástěru, nikde u nich odvaha, ráznost, samostatnost, jen ustupují všude, a tím vinna jen jejich víra . . . . Však to pozná! . . . .

Josef byl jako omámen. Co slyšel, tomu dával za pravdu, sám byl dosud taky takový, bojácný, nesmělý, a opravdu, katolíci se bojí, ustupují, v okresu jich velká většina a přece jako by jich tu nebylo, jen platí a poslouchají a mlčí. Víra jest prý tím vinna — snad, jinak si to ani vyložit nedovede . . . . ano, bude to vírou, že jen poslouchat ukládá, evandělická však svobodu podává . . . .

Ubohý Josef ovšem nevěděl, že právě proto katolíci otročí, ustupují a mlčí, že poklesli ve víře své; že se namnoze stali katolíky jen dle jména a proto třtinou větrem se

klátící, že přestali žít dle víry a proto se stali slabochy a podnožím helvetským. Nevšimnul si, že tam kde opět ožívuje víra mezi katolíky, že tam se poměry mění, že tam katolíci povstávají jako z mrtvých a svých práv se domáhají zmužile, obětavě, jenže tak neděje se všude a proto dosud katolíci neprorazili ku předu. Ne víra, ale právě nedostatek víry, smutné dědictví minulých let, zavinil u nás úpadek katolíků v životě veřejném.

To ovšem Josef nechápal, proto se chytil na okřídlené slovo helvetských horlivců, kteří sice vytýkají římské církvi, že žádá poslušnost, ale sami jen proto se dostali ku předu, že až otrocky — poslouchají komanda svých pastorů. Kdyby dnes všichni katolíci tak byli na slovo poslušni svých biskupův a kněží, jako jsou evandělíci poslušni svých pastorů, ještě dnes by se poměry naše úžasně změnily a helvetství by se ztratilo jako nic ještě dnes. — Ale že tomu tak není, jest vinna netečnost ve víře, nikoli víra . . . . . Poměry u nás katolíků jsou zcela rozdílné od nekatolíků: totiž, u nás katolíků se smýšlí asi tak, že neposlušnost k církvi a život nekřesťanský, vlašný, obojetný jest známkou pokroku a vzdělanosti, proto, ač lid náš ve většině ohromné jest katolickým, nemůžeme ku předu, výš, ale zůstáváme pozadu, u země, nízko, že ti, kteří nad obecný lid se vyšinuli a mají býti jeho rádci a vůdci, jakmile se něčím stali, ihned odkládají své katolictví. Ne lid, ale ti, kdo nad lidem jsou a špatní katolíci jsou, ti nesou vinu na zbědačení lidu,

na převrácených poměrech u nás, že millionům katolického lidu poroučí nepatrná hrstka nekatolíků. Naopak jest u nekatolíků. Stane-li se evandělík učitelem, lékařem, právníkem, soudcem a třeba ministrem, on při tom zůstává svým člověkem vždycky, to jest helvetem od kosti a nepokládá to za hanu, nýbrž za ctnost podrobiti se společnému komandu sekty. Evandělík ať nádeučníkem, nebo profesorem, vždycky dle sil svých hájí zájmy helvetské a šíří a upevňuje helvetství, prospívá mu. A u nás? Kolik pak těch »lepších« lidí jest ještě aspoň trochu katolických? Naše »vzdělaná« třída myslí, že by se »zahodila«, kdyby byla »konfessní«, to jest věřící, ba dokonce leká se »otroctví« klerikálního, a zatím se pranic nestydí do opravdy otročiti směrem víře a církvi nepřátelským, helvetským. Prosím za odpuštění, že jsem se trochu uchýlil, ale chtěl jsem ukázati pravou příčinu úpadku a tou jest úpadek víry, život nekatolický našich »lepších« katolíků. Také jsem chtěl vysvětliti, odkud »postup« nekatolíků na újmu naší.

To jest chyba »nahore«. Někde na příklad na smíšené osadě zahnízdí se hlíza socialních demokratů. Kdo se jí první chytí, jest evandělík, za ním svedený katolík. Oba čtou listy socialně demokratické, ale s různým výsledkem. Helvet při tom zůstane helvetem, katolík přestává býti katolíkem, ztrácí víru a utone. To jest ten rozdíl! A proč? Protože listy socialně demokratické podrývají ne helvetství a vůbec protestanství, nýbrž katolictví: to špiní, proti tomu bojují, to zničit usilují.

Proto také pastoři na hnutí a řádění socialních demokratů patří klidně, s rukama založenýma, ba — přátelsky, vždyť jim socínekové »pracují« do rukou, jako »věrní« spomocníci . . . .

A tak i »dole« nedostatek víry zaviňuje úpadek katolictví na celé čáře . . . . .

Jenže fariseové novozákonní s Biblií pod paží ukazují pohrdavě na církve katolickou a víru její a praví: Vidíte, katolíci, vy jste v úpadku, a tím je vinna vaše římská církev a víra papežská, která má pro vás jen »okovy«. Pokrytci darební! . . . . .

Poslušnost jmenují — otroctvím, život dle víry — okovy, a místo obého nabízejí — »svobodu svědomí«, to jest, hanebné otročení jejich zájmům, jejich prospěchu — na úkor katolictví.

A většina katolíků jsou jako ten Josef, o kterém píší v tomto obrázku — otročí . . .

Před knězem naplit, před pastorem uctivě smeknout! Církve potupit, sekty protestantské vychvalovat a obdivovat . . . . .

Jsme — otroky veřejného mínění a to jest — protestantské . . . . . Bojíme se církve, že nás zotročí, když ona nám přináší svobodu pravou, národa našeho důstojnou, a zatím s »nadšením« navlékáme na sebe »okovy« svobodného — otroctví ve službách protestantských sekt . . . . .

»Říma« se bojíme a před »Berlínem« se plazíme . . . . . Jenže »Řím« zachoval národům jazyk i svobodu, a »Berlín« jako žralok je polyká . . . . . Katolictví totiž nepořímštuje, ale protestanství popruštuje, bere s vírou hned

jazyk, poněmčuje, pohlcuje . . . . Pokud budeme s »Římem«, to jest katolíky, nepohlí nás »Prušák« protestant, ale udává nás, jakmile půjdeme od »Říma«, od víry katolické . . . Zdá se, že chceme sami býti — udáveni . . . .

* * *

Za týden potom šel starý sedlák Zpurný na výměnek, Josef s Aničkou převzali statek, zajeli mezi týdnem do města k notárovi, Josef se stal polovičním zápisníkem na obou gruntech a za dvě neděle potom byl v Kroužínské modlitebně slavně »přijat« do církve evanĎelické helvetského vyznání. —

Odhodlal se k tomu konečně, aby nebyl, jako až dosud, v domě jen — otrokem . . . . .

Ubohý — otrok! . . . . .

XX.

Mezi lotry.

Bídníci!! —

Katolický farář v Kroužíně přečet úřední přípis mrštil jím hněvivě na stůl a prudce přecházel pokojem.

Bídníci! Ulevoval po druhé svému rozčilení bera znovu do ruky pohozený přípis, jehož obsah byl následující: »Já dole podepsaná Anna Boháčová z Kroužína čp. 10. tímto zdvořile oznamuji, že z církve římsko-katolické vystupuji a k církvi evangelické reformované dobrovolně a při plném vědomí přistupuji. Narodila jsem se dne 12. srpna 1867 ve Kroužíně čp. 10., kdež také u svých příbuzných bydlím. Překážky, která by mně bránila samostatně o mém náboženském vyznání rozhodovati, žádné nestává. — Žádám proto uctivě: slavné c. k. okresní hejtmanství račiž můj přestup vzíti na vědomí a ohlásiti jej zároveň římsko-katolické duchovní správě v Kroužíně.

V Kroužíně dne 14. května 1898.

○ ○ ○ t. j. Anna Boháčová,
vypsal Kazimír Loudil, ref. farář v Kroužíně.
Josef Chytrý, rolník v Kroužíně č. 50., svědek.

Gustav Potměšilý, rolník v Kroužíně č. 13.
svědek. —

Tolik obsahoval přípis od hejtmanství, který měl katolický farář vzíti na vědomí a zpět odeslati.

Snad už chápete, oč se tu jedná? Odpad od víry svaté k helvetství . . .

Na osadách smíšených nic zvláštního; i duchovní pastýř za delší dobu otrne, kdyžtě v prvních letech jeden odpad naplnil ho zármutkem a připravil o spánek a duševní klid na dlouhý čas.

Všemu člověk zvykne! říkával staříčkový farář ve Svatce svému mladému velebníčkoví, jen počkejte, až se ostřílíte! Já se něco dříve natrápil . . . Dnes mne to sice rmoutí, ale přijímám to již klidněji. I vy, panáčku, tomu zvyknete. — To jinak není, někdo padnout musí: jako na vojně, jako na vojně . . . říkával staroušek.

Dnes jeho bývalý kaplan, nyní farář v Kroužíně, neměl času ani klidu tolik, aby si vzpomínal na »potišující« průpovědi svého bývalého faráře, jsa do té míry pohněván, že nebyl schopen jiné myšlenky a jiného slova, leč že po třetí hlasitě vykřikl: bídníci! —

Proč toho slova užil a proti komu, ukáže ti, milý čtenáři, obrázek, který ti tuto nakreslím . . . .

* * *

V Kroužíně ve statku čp. 10. leží nemocná ve přístěnku. Dnes jest doma sama jediná; kdo může pohnouti oudy, jest na poli,

v pilné jarní práci. Nemocné ta opuštěnost dnes nevadí, ba jest ráda, že tu zůstala jen sama se svými myšlenkami, nikým nerušená.

Jest to ještě mladé děvče a svobodné, ale svatby se jistě nedočká: smrt napřáhla již po ní své kostnaté ruce a volala na ni vždy zřetelněji: má jsi, má! —

Jest sirotek. Matka jí umřela, když jí šlo na otý rok. Zůstala sama jediná s otcem — nekatolíkem. Matka její byla katolička a ona po matce katoličkou. Byla tedy z manželství smíšeného. Její nekatolický otec, aby se přižemil na statek čp. 10., dal »revers«, a sňatek se odbyl v katolickém kostele. Že měli jen jedinou dceru, lehkou se smlouva dodržela, a pokud byla matka na živu, ani toho hrubě necítila, že otec není její víry. Bez překážky se po katolicku modlila, do svého kostela volně docházela, víru svou nerušeně vyznávala. Matka bděla nad ní a vychovávala si ji tím pečlivěji, že měla jen ji — jedinou.

Matka její také si žádných předhůzek nečinila proto, že vstoupila ve sňatek smíšený, vždyť to bylo v Kroužíně skoro napořád, naopak ona si ještě jaksi zakládala na tom, že bylo po její vůli »všecko«, a muž že jí ustoupil »ve všem«, vždyť ochotně podepsal »revers« a nezdráhal se jíti na zdavky do katolického kostela, kdežto jiné ani tolik nedokázaly jako ona, samy se »podepsaly«, a oddával je helvetický kazatel.

To bylo tak z počátku; ale když později začala postonávat, napadla jí najednou starost o děvče, jak bude s ní, s Aničkou, kdyby si

tak Pán Bůh vzpomněl na ni, na matku, už teď, když holka ještě malá . . .

Ba, dostávala z toho strach, když si pomyslí, že se muž jistě ožení a katoličku sotva si vezme, když teď už nemusí, že se u nich dobře usadil; a co potom se stane s její dítětem? Až, kdyby ji Pán Bůh ještě pozdravil, až by děvče dorostlo — ó, to by nikdy nedopustila, aby to vyvedlo jako ona, jeho matka, když se vdávala . . . Katolíka by si musela vzít, třeba neměl ničeho, jen když by ji měla mezi »svými« . . .

Ale — Pán Bůh jí nepozdravil, chřadla, až dochřadla . . .

* * *

Sotva uplynul rok, měla Anička novou »maminku«.

Ba, novou! — Byla ještě mladá, ale ostrá jako břitva. Dobře hádala nebožka, že si vezme muž druhou ženu ze »své strany«! — Vzal si zrovna dceru pana presbytera čili »staršího« ve sboru Páně a to se už rozumí samo sebou, že byla podle toho evanděličkou »v duchu a v pravdě«, ano dvojctihodný pán na ni kladl velikou naději, že se už »přičiní«, aby u Boháčů přestalo »čpěti kadidlo« na dobro — aby katolický sirotek »poznal« — »čisté evandélium«.

Nová maminka! — — —

Proč pak, tatínku, sděláváte tyhle obrázky se stěny? divila se Anička, když otec před svatbou odklízei obrazy svatých jeden

po druhém ze světnice, kde dosud visely nad stolem.

Protože budeš míti novou maminku — odbyl ji otec.

Děvčátko se zarazilo. — A ona si přiveze jiné sem k nám? vyzvídala.

Toť! Takových obrázkův ona nemá — tohle jsou »modly«. —

Ale tatínku! —

I, mlč! Jsi hloupá! Až přijde nová maminka, ona ti to poví, počkej —

U Boháčů totiž měli obrazy svatých na stěně nad stolem a uprostřed nich na předním místě svatý kříž, ještě než se tam přišel nynější hospodář, a tak to zůstalo i potom, že se bál pohoršit ženy, majetnice dosud všeho statku, ač ho to píchalo do očí dost, denně patřiti na »modly«, ale že jeho »přínos« na velký statek byl až příliš nepatrný, musel si zvykati, až přivyknul, a když umřela žena, ani hrubě nevzpomněl pro práci a pochůzky, tak že obrazy zůstaly na svém místě. Až nový pantáta ho rozhorčeně upomenul na ně, a nevěsta hned ostře se ozvala, že ona takových věcí trpěti nebude, ať »to« dá dolů, jinak že tam nepřekročí prahu. —

Došlo tedy na obrazy, a pan pastor mohl býti spokojen se svou žačkou hned na poprvé, že první katolický ráz mizí ze statku od nepaměti katolického dřív ještě, než se tam nastěhovala nová paní, helvetka . . . .

Co by tomu asi řekli bývalí majitelé, zbožní, věřící katolíci, kteří ve stínu těch prostých obrazů prožili věky upírajíce k nim v do-

báchl dobrých i zlých zraky své, cítíce takřka nad sebou ochranu těch, které oddaně vzývala prostá duše jejich věřící, že svatí za ně v údolí slzavém zde putující orodují u Boha všemohoucího! — Co by byli bývali řekli tomu vidouce mizeti se stěny stářím začernalý kříž, ten posvátný oltář jejich domu, to útočiště veliké jejich rodin, před nímž plynula se rtů jejich modlitba společná večer i ráno po tolik let! —

Co by nyní řekla nebožka hospodyně, která přes výstrahy ovdovělé matky své, nedbajíc proseb, snad i napomínání jejích, prosadila svou a uvedla do domu od nepaměti katolického nekatolíka jako muže a hospodáře troufalá při tom, že ona sama jest zárukou postačitelnou, aby její dům a její rodina zůstaly katolickými i do budoucna! — A ona nyní odešla a sotva vynesli ji, vynášejí za ní z téhož domu jejího kdysi — poslední zbytky katolictví . . . . .

* * *

Tak! Modly jsou zkáceny! Konečně! — zajásal hlas ode dveří, kterými vcházel k Boháčovým do světnice »pantáta«, presbyter Šimon s dcerou, novou »maminkou«. —

A, pěkně vítám — zubil se Boháč otáčeje se na lavici proti příchozím a poslední obraz sundáváje. A ty, — obrátil se k dítěti — hezky přivítej novou maminku! —

Anička bázlivě skrčila hlavu do ramen jako polekaný ptáček. Ručky schovala pod zástěrku, očkama nepokojně těkajíc po podlaze.

Jakoby neviděla, neslyšela . . jen v té mladinké dušince zabquřilo jí: nová maminka. Nová maminka — a já se jí — bojím . . . Přikrčila se ještě víc, mráz přejel jí po tělíčku, v očích zaleskla se jako perlička slza malá, větší, cosi škublo jí sesmutnělou tvářičkou a slza vyvalila se s očka ven volně stékajíc po tváři dolů, za ní hned druhá, třetí . . . .

Máš ty manýry! posměšně prohodila nová maminka a v očích jí zašlehl jako blesk zlosti. — No, však tě naučím! zasmála se a pohodila hlavou nedbale, pohrdavě . . .

A, to ne! To by bylo hezké!? Aničko, hněval se otec, hanbě se za to, že se dítě k ničemu nemá, pojď, políbíš mamince ruku a řekni: pěkně vítám! —

Vzal ji za ruku, dovedl k mladé hospodyně, dítě plno ostychu a jaksi napřed vycíteného strachu před zlým něčím a pro ni nebezpečným, ano nepřátelským, podle rozkazu políbilo ruku. —

Jest ještě tak malá, omlouval ji otec, ostýchá se — no, — dítě! zasmál se.

Tak, tak, pane zeti, »římány« jste konečně vystěhoval, pochvaloval pantáta, a nyní oslavíme evandélium naše za to, že přemohlo »pověry«, obrazy našich »bohatýrů!« Donesli jsme je hned s sebou. — Aha, liboval si, Řím padl, povznesl se Sion! Tady vezměte, pane zeti, pokračoval slavnostně cítě v sobě »duchovní moc« jako »starší« sboru Páně a podával mu obraz. Zavěste místo »dřeva«, co tady udržovalo »tmu«, tohohle »muže božího«, který rozžal »pochodeň světla«. —

Hospodář skoro pobožně zavěsil na místo, kde býval kříž, obraz Husa s kalichem v ruce.

A tady — řečnil dále pantáta — tohoto bojovníka svobody. —

Boháč zavěsil obraz Žižkův. —

A teď — pokračoval presbyter — semhle dejte »svatého Páně«, jenž »povalil Babylon«.

Hospodář přijal z jeho rukou obraz Luthera. —

A konečně semhle — ukazoval na stěnu — »hvězdu naši«, velikého otce našeho, útěchu moji. —

Obraz Kalvína posupného, zasmušilého, octl se v rukou Boháčových a zaujal místo na stěně vedle již umístěných tam »mužů božích«. —

Hospodin buď zveleben, končil své »bohumilé« dílo starý presbyter, za to, že mně služebníku svému dal se dočkati takové radosti, jako nyní právě! Ale, pane zeti, to jest jen počátek, hovořil vážně, jako sám »pán«, — větší dílo »spásy« nás ještě očekává. —

Při tom obrátil se k dítěti, které patřilo na ně udivené, vyděšené. —

Tady tu duši ještě musí »osvítiti« Hospodin, rozkládal rozšafně — aby chodila »ve světle evandělia«! — To bude tvá práce, dcero má, já pak radou svou státi budu při tobě. —

Anička, chuděra, netušila, že jest vyhlédnuta — za kořist »evandělia«! —

Že nyní se po ní ohlédli všichni tři a pátravě si ji prohlíželi jako zboží, se kterým se může udělati »dobrý kšeft«, byla ubožátko všecka pomatena a strčivši prstík do úst jed-

nou nožkou jezdila po podlaze; potom však otočila se zády ke svým pozorovatelům a jala se s dětskou zvědavostí prohlížeti »nové« obrazy.

To se starému zalíbilo.

Vidíš, děťátko, teď budeš míti »činané« obrazy, že?

Anička prstík v ústech tře oči po obrazích a mlčí.

Pověz přece, lichotil se starý, líbí se ti, líbí?

Dítě záporně zakroutilo hlavičkou. —

Jest to, pane, papežák! zasyčela macecha.

Ale? ale? podívoval se na oko starý pantáta. Takové jsou pěkné a tobě se nelíbí? hm! Opravdu? Inu to, inu to!

Že se uměl přetvařovati, starý lišák, a tak vlídně a skoro laskavě se vypyťoval, dodala si Anička odvahy a hlasitě řekla:

Ne! Nelíbí! Tamty maminciny byly lepší — Tohle — jsou —

Přece se zalekla a nedopověděla.

No? — Co pak jsou? vyzvídal pantáta.

Ale, jsou to takoví — šerední chlapi, vousatí — no! Dítě se tomu zasmálo, což řeklo.

Cože!? rozkřikla se macecha. Já ti dám chlapy! Tu máš, tu máš! a plesk! plesk! dítě udeřila přes ústa, až propuklo v pláč a zalezlo do kouta, usedavě štkajíc a tvářičky do zástěrky schovávajíc. — — —

Budeš s tím capartem míti pěknou práci! vážně hlavou potřásaje vykládal pantáta, odvrátiv se od dítěte ku dceři. Ale, to nic — tím větší čeká tě v církvi Páně sláva. Jářku,

najednou to s ní nepůjde. — Musíš pomalu, však jest to ještě dítě — aby si nedalo časem říci? Jen ne zprudka, sic ho odstrašíš. —

Však já ho zkrotím, nebojte se! plná sebevědomí řekla dcera. — — —

A dostála slovu zúplna! Krotila — Aničku, kde a kdy a jak jen mohla -- ovšem ve víře! Co v její útlé duši vypěstovala matka katolická, usilovala neústupně, neúprosně, ba urputně ničit macecha helvetská. Všecko na pořád, ze základů . . . . .

Ale, snad se do toho hnala příliš zprudka, bez míry a rozumu, s vášní upřílišenou, nebo proč, ale dítěte nezískala, k sobě a »svému« ne a ne ho naklonit! Marně ho odvykala dělat kříž k modlitbě. — Anička po všech »výkládech« zasedla ke stolu v čas jídla a hned s rukou k čelu a před ní, jí do očí, jako na truc. —

Div z kůže nevyšletěla. —

Že ti ruku urazím, uhlídáš! Dívat se na ty »čáry máry« nemohu — zlobila se, ale zlobila se nadarmo. Po druhé to bylo zase tak.

Ze světa mne to hádě svede! stěžovala si a když jinak nemohla se mstít, oddělovala ji s jídlem, odstrkovala, hladem trestala. Konečně ji — bila. A všecko — nadarmo!

Co jen v té palici má? Kámen spíš obrátí, než toho zarytu. Ale počkej — těš se! —

To bylo tak s křížem, to bylo s modlitbou, s kostelem, se vším. Hrozit, — nehrozit, slibovat — neslibovat, bít — nebít — vše jedno. Anička si vedla »svou«. Jak se přiučila

od matky, toho se držela, k tomu lnula, to vykonávala. Víc na ní nedokázala. —

Šatky jí kolikrát v neděli zamkla, jen aby nemohla do katolického kostela na to »zloměčené modlářství«, aby ji dostala k nim, do modlitebny, aby se mohla s ní tam před sborem a pastorem pochlubit — a ne, a ne jí tam dostati . . . . .

Není »tam« oltář — bránilo se dítě.

Aťsi není, ale stůl Páně tam je — však se na oltáři »páše modlářství«. —

A maminka chodila jen tam, co mají oltář, ne tam, co mají »stůl«. —

Já jsem teď tvá maminka!

A nejste!

Cože?

Maminka jest v hrobě. —

Táhni si teda za ní! Ani mně na oči nechod, ty — hrozila macecha,

Ani se necítla zlostí . . . Takový hazard, kdo by si pomyslí! A ne a ne zlomit ho, ohnout, obměkčit. — Toť jako by ta nebožka si ho hlídala . . . . .

Snad měla pravdu macecha! Snad nebožka za hrobem bděla nad sirotou svou!

Anička zatím klečela v chatrných šatečkách, jak z domů utekla, na hrobě matčině plačíc. Utekla — za maminkou! . . . . .

Ach, maminko, maminko! Vezměte mne k sobě do hrobu . . . . . Byla jste taková hodná na mne! A tahle nová mne bije, že dělám kříž, jak jste mne tomu učila vy! . . . . . Vy jste mne hladila, ale tahle mne tahá za vlásky, že se modlívám, jako jste vy se mo-

dlila se mnou! . . . . . Vy jste mne líbala a ona mně nechce dáti jíst, že chodím do kostela sem k vám a ne s ní tam, co ona chodí s tatínkem, co tam nemají oltář . . . . A tatínek mne taky rád nemá — — — Nechá mne bít — — — Ach, má zlatá maminko, vezměte mne k sobě, já se jich doma bojím, takoví jsou zlí, já bych radši zůstala u vás — — — Ach, maminko, maminko má! . . . — — —

Až si toho už lidé začali všimati. —

Jen ji nechte! vykládala macecha, aby se před lidmi očistila. To je paličák! Zacházím s ní jako s máslem, lkála, ale jest to rozmazlené kotě takové. Měla nebožka jen tu, dala jí zvuči ve všem, kocala se s ní, a teď mám já za to trápení . . . . . Kdyby ji zabil, říci si nedá — poslechnout nechce, tak co s ní? Mazat se s ní nebudu, ani na to nemám času, a věřte, to aby nebyl člověk, ale anděl, aby to s ní vydržel po dobrém. —

Lehko macecha došla víry, však to není slast žádná přijít na cizí dítě, když má už svůj rozumek, a hned se vyčte macecha, třeba srdce rozdělila, už to není to, a zázraky žádný dělat nedovede, a když nechce poslouchati, ať zkouší. —

»Neposlušná« Anička tedy zkoušela . . . .

Zatím u Boháčů čekali »rodinu« a sirotě se hodně ulehčilo. Nebylo času piplati se s tím »papežským beranem« tvrdohlavým a k »čistému« evandéliu zatvrzelým. Vracely se sice občas »přeňáňky« na hlavu i záda siroty, ale že »vrána« dost často zaletěla k Boháčovým a přibývalo starostí s vlastními, zůstávala

Anička přece jen stranou a měla trochu pokoj pro víru. Na dlouho-li? — — Na vždycky — sotva!

* * *

U Boháčů bylo po čase ve statku hlučno a plno. Rodina se množila, všecky kouty vyplnila, a když se to rozdovádělo, věru bylo pro všecky málo místa, skoro si překáželi...

Maceše překážela nejdřív a nejvíc Anička. To jí tenkrát šlo na 16tý rok. Nejdříve překážela maceše víra Aniččina, potom vedle víry i — majetek její začal ji píchat do očí; to když přibývalo dětí, a Anička nejevila chuti dáti se »zreformovati«. — To už byla »cizí« na dobro a jaké k ní ohledy? — Děti vlastní odrůstají, třeba se starati za včas a ta — ten papežák — má půl gruntu po nebožce! — Aspoň kdyby nebyla tou »římskou« — ale takhle?!

Macecha teď často přemýšlela, až kterýsi den přibrála k poradě též hospodáře.

Ty! oslovila ho, postaral jsi se o rodinu — No, no — okřikoval ji.

— teď se postarej taky o chleba pro ni. —

Podíval se na ni tázavě.

Bože, ničemu nerozumíš! Abych já myslela za tebe. —

Opravdu, nevím, proč to povídáš? .

Tak ti to vyložím, když jsi slepý a nevidíš. — Ten hazard po nebožce mně tady překáží. —

Překáží?! divil se nechápavý.

Toť! Mně, tobě a mým dětem taky! Poslouchej, kdyby umřela, dědiš její polovičku.

Inu — ale když neumřela?

Ale může umřít! řekla tvrdě. No, snad nemyslíš, že ji chci zabít? — smála se vidouc jeho rozpaky. Ale, víš, takové děti jako jest ona, dostanou lehko souchotiny! Však nebožka byla na prsa slabá, vidě?

To byla!

Tak vidíš! Pro mne ať si je holka živa a vezme ti polovic gruntu za dva, za tři roky.

Muž se mrzutě díval před sebe. —

Ale pro tebe a pro naše děti by bylo lepší, aby umřela — třeba na souchotiny. —

Inu, kdyby — toť se ví! Lepší by to bylo — toť! přizvukoval muž, kterému se na jednou zalíbily — souchotiny, protože za nimi čekal — celý grunt! Souchotiny, vida! Komu by tohle napadlo? Ale — od té doby pozoroval Aničku. Zakašlala-li, obešlo ho horko. Jakási radost rozlila se mu v těle . . .

Souchotiny! —

Tu chvíli zapomněl nadobro, že ten sirotek jest — jeho dítě! Jeho, ovšem, ale má půl gruntu a kdyby aspoň bylo též jeho víry! Takhle se mu zdá cizí . . . .

Souchotiny! —

Anička ku podivu rychle rostla, vytáhla se do výšky, ale byla slabého těla, bledých, skoro průsvitných tváří. A zakašlala teď častěji.

Souchotiny! —

Že ho jen žena přivedla na tu myšlenku! Pořád to má teď v hlavě . . . Pod vlivem té

myšlenky přehlédli, že jeho žena Aničku zrovna honí z práce do práce jako služebné děvče a na pastvu posílá při počasí studeném v oděvu chatrném, jednoduchém . . . Že by se mohla takovým dílem snadno nachladit, nemoc si uhnat, napadlo i jeho časem, ale vzpomínka na — souchotiny a potom půl gruntu byla mocnější nežli — cit a svědomí . . .

* * *

Minuly dva roky.

Pantáta Boháčův a starší církve kroužinské helvetského vyznání nevzdal se posud naděje, že časem »osvítí« Aničku v »temnostech bludů papežských« vězící. Nepřestával to dceři připomínat, aby se přece »snažila«, to že není ani věc možná, aby se holce »neotevřely oči«. —

Jen si to s ní zkuste, říkala dcera, já už jsem se něco vynasnažila. —

To vím, že dbáš, ale »pán« pořád při schůzi namiňuje, brzoli, brzoli, to víš, jsem starší církve a mrzí mne to, že snad »pán« nedůvěřuje. —

Sám by s ní nepořídil, věřte. —

Inu, inu, šlakovitá věc, dcero! Ale, počkej, co mně napadlo — vdejme ji!

S tím dejte pokoj!

Ale — s naším člověkem!

Ať si! To nejde, třeba s naším — to ne!

Ale?!

No, nejde to! Není zdravá. —

I, co by —

Kašle!

A—á--á? Pořád?

Pořád! Má, trvám, souchotiny. —

A—á? Myslíš?

Zdá se! Bude po matce. —

Inu, inu! Hm! To by to s ní dlouho netrvalo? Hm, hm! Děvče, to nesmíme už otálet! Má-li umřít, ať umře, ale — povídám ti, jako »naše«, ne — jako »římská«!

Však na to myslím, ale není s ní řeči, teď teprve se vyhýbá všemu, jakoby čichala, že --

Jak pak bychom to provedli? Ah, počkej, teď mně něco napadlo! Ano, to bude nejlepší. — Víš, dáme jí něco číst, teď není co dělat.

Ale co? Špatné by to nebylo! když nechce nic slyšet, ať jen čte. —

Holka, mám doma knihu, přišla mně nedávno do ruky, nó — evandélium! To bude pro ni! Jestli jí ta kniha očí neotevře --

Myslíte? A jaká jest to kniha?

Nová, nová, ale — no! Znamenitá! Povídám: evandélium!

Toť jsem sama zvědava. --

Taky si počteš! Nejlíp, abyste spolu —

Ó, to ona by se mnou nic! To ne! Jen ať sama čte, já toho tak nepotřebuji jako ona. —

To, to, holka! Tam se Anička dočte --
no!

A o čem?

I, o kněžích římských, a tak —

Chichi! — To bude pro ni, to!

Zejtra ti ji pošlu. —

Jen aby ji četla?

To bude tvá starost!

Nestarejte se. — — — —

Ušlechtilé tyhle dvě duše! Aby zviklali víru nezkušené dívenky sotva v pannu vyspívající, neštítily se dáti jí nestoudnou knihu hanobící víru a církev, k nimž dosud lpěla celou duší . . . . »Kněžourské zrcadlo«, kniha, již málokterá vyrovná se v necudnosti a nestydatostech, měla býti »zlatým mostem«, po němž měla Anička přejíti od »špatnosti« římské ke »ctnostem« — reformovaného evandělia.

Ale Anička knihu — vrátila. Sotva se podívala na název knihy a shlédla obrázek, na němž vymalovány byly jeptišky a mniši, jak páší nejhorší hřích — zavřela ulekaná nemravnou knihu a vrátila ji maceše.

Co pak, co pak?

Nechci ji. —

Ještě jsi ani nečetla. —

A nebudu ani —

Ale, dítěto! Číst se může všechno, tím se přece nepokazíš? A jestli něco zvíš o vašich kněžích — tím líp, aspoň poznáš, že jsou špatní, a to co kážou, že musí býti taky špatné. — To, milá brachu, o našich »pánech« nemůže napsat takovouhle knihu, ó ti jsou vzory »evandělického života«, ale kněží římstí — jen si to přečti, uvěříš. —

Nač mně to, maminko, povídáte? Já vaše pány neznám. —

Však proto! Ale, až je poznáš, to budeš koukat! Pane! To je rozdíl, váš a náš! —

Taky si myslím, maminko. Opravdu, to musí býti veliký rozdíl, sama to nahlížím. —

To je dost! Ale, co pak můžeš ty ještě věděti? Nic! Jsi jako dítě. Ale já — pane! Vaši kněží? Fi! —

Maminko!

No?

Proč tupíte naše kněze? Nebožka maminka naše kněze ctíla. —

Co pak nebožka! Když byla římská! Hm! — To víš »vrána k vráně sedá«. —

Maminku nehaňte, ta byla jistě hodná. —

Za to já jsem zlá, vid'?

Pán Bůh to nejlíp ví! vzdychla Anička. Co bych já mohla naříkat? Ale víru mně neberte. —

Když si říci nedáš! Snad to s tebou dobře myslím, když tě chci míti na pravé cestě a špatnou ti ukazuji, že po ní jdeš, a vaši kněží hodni nejsou, ne, ne, nejsou. — — —

Nevím, maminko, jsou-li nehodni, ať třeba jsou, ale to vím, že kážou pravdu. —

Jak pak by ne! vysmívala se macecha. Kážou pravdu! Chacha! Vaši že kážou pravdu? I to se podívejme! A naši zase kážou snad lež, ne?

Co kážou vaši »páni«, na tom mně, maminko, nezáleží. —

Ale jdi — takhle mně nemluv! To budeš pořád na jednom místě. Víš to přece, jak se tatínek mrzí, že pořád zůstáváš »tou římskou«! Jsi jako vražený kůl mezi nás. — Všichni jsme evandělíci, jen ty děláš výminku, jen ty chodíš jinam. — Srdce nás bolí, když

vidíme, že bloudíš, a tatínek, to víš, chce, abys už jednou nechala vzdoru, máš k tomu už léta. —

Ale nebožka maminka chtěla zas, abych byla katoličkou jako ona, však to tatínek sám podepsal na naší faře. —

Ah, to už teď neplatí! Matka je v zemi, staráme se o tebe teď my, a máš teď svůj věk, že sama můžeš víru měnit. —

Ale já nechci! Zůstanu už mamincina. —

To se ještě neví! Ale počkej ty — paličatá! Tuhle ti posílá dědeček zas novou knihu — no, no, jen netřepej rukou, že ji nechceš! — Ta ti, holka, otevře oči! Když nevěříš mně, tady se toho dočteš! —

Je-li taková, jako ta oněhdy, to jí nevezmu ani do ruky. —

Neříkej, až přečteš! Tahle je, pane, od našeho důstojného pána! Ten to umí povědít, jen si v ní čti. —

»Klerikální učenost a poctivost« od Fr. Smrádka — čte Anička název knihy, aby maceše byla po vůli.

Tomu já nerozumím — namítala zavírajíc knihu.

Až se do toho dáš, však ty porozumíš lákala macecha.

* * *

Za dva dny přinesla Anička ze světničky, kde spávala, půjčenou jí knihu.

Oči měla zarudlé jako od pláče, ve tváři stopy velikého vzrušení. Hněv a uražený stud zračil se v obličej. —

Maceše neušlo, že jest Anička jaksi nesvá. Tak, co? vyzvídala berouc knihu do rukou.

Nic, ale po druhé mně, maminko, takové knihy nenabízejte — řekla s nevolí.

Co, co?? Naposledy se ti nelíbila?

Jen se tak, prosím vás, nedělejte nevědomou! Tak jste mně ji naschvál půjčila. —

Bodejt, naschvál! Jaké pak schvály? Chtěla jsem, aby se ti otevřely oči. —

Touhle knihou?

A ne? Právě touhle knihou! Ale tobě se ničím nezachová, to vím. A já obzvlášť! Kde pak? — macecha! Že to s tebou dobře myslím, to neuznáš, to vím!

Prosím vás, tohle nepovídejte! Takovou knihu mně půjčovat! — Ne, ani o tom už nemluvmě! --

Aby tě potom nebylo! Však, co jest tu tištěno, jest svatá pravda! Že tě to bolí? Nevídáno!

To se macecha vysmívala, nebo Smrádkova kniha, kterou půjčila Aničce, vyrovná se všem, ba daleko předčí všechny knihy, které dosud byly napsány za tím účelem, aby hanobily a urážely církev katolickou, její náboženství a zvláště její kněžstvo . . . . .

Bolí, nebolí! řekla Anička. Na tom ne-sejde, ale ten, kdo to psal --

No?

Víte, maminko, já jsem se musela styděti, když jsem do toho jen nahlédla! Takhle psáti, to může jen -- nemrava!

Mlčíš! Jaký nemrava? Psal to náš »pán« —

Nepovídejte! Tohle že psala duchovní osoba?

A ne? Máš to tadyhle tištěno! Koukni: Fr. Smrádek — tak, co chceš?

Inu, maminko, tonle by nenapsal ani skoták. — — —

Co že? Náš farář jest u tebe skoták? Ty zatracená papežačko jedna. —

Rozvzteklená pozdvihla zařaté pěsti proti Andulce hotová jsouc vrhnouti se na ni a bítí jí . . . S očí sršely jí blesky hněvu, tváře zrudly jí zlostí . . . Dýchala těžce, jako uhnáný kůň . . .

Chcete mne zase bít, jako když jsem byla mladá? zarazila ji Anička.

To macechu vzpamatovalo. Ruce klesly jí dolů. —

Ah, ty sloto jedna! Tohle se ti nevyplatí! — vyjekla konečně.

Chvíli tak stály proti sobě jako vlk a tichá jehnička. Macecha těžce oddychujíc chvěla se posud zlostí, ale již se nechystala udeřit; zastyděla se trochu nad svou unáhleností a řekla: Zasloužila bys ty — prostořeká! Kdyby to tak někdo slyšel?! — —

Maminko! Kdyby místo vás tady stál ten pán, co tu šerednou knihu napsal, do očí bych mu to opakovala!

To věřím! Ty bys toho byla schopna, ale na to jest, holka, kriminál! Kdyby mně nešlo o hanbu, že jsi z našeho domu, ty bys věděla!

Ó, jen mne nešanujte! Kriminálem mně hrozíte? Kriminál, maminko, zasluhuje ten,

kdo psal tuhle tu knihu — takové lži!

Zas už?! vyskočila zlostně macecha. Jaké pak ale lži? Všecko je pravda, všecko, všecko! volala vášnivě.

Jak to můžete věděti?

Spíš, nežli ty!

To ne! To se tuze mýlíte! Ani nechci ty nestydatosti opakovati, ale, je-li všecko tak pravda, jako to o zpovědi a kněžích —

Všecko, všecko! křikla macecha.

Jak to víte? odbyla ji Anička. Vy jste se ještě nikdy nezpovídala u našich kněží, ale já chodím každý rok, a tak mohu veděti spíš nežli vy i ten, kdo o tom tak šeredně psal, jestli co špatného naši kněží dělají při zpovídání ženských, jak o tom nepěkně a lživě píše ten váš pán! —

Všecko jest to pravda! Všecko, všecko! horlila macecha podrážděna odporem dceřiným.

Já zase povídám, že jest to škaredá lež! —

I, povídej si, povídej! smála se jizlivě macecha. Bodejť by ses nezastávala?! Ale tady — přitom prudce uhodila na knihu — tady jest to černé na bílém! A pravda jest to, všecko, všecko! Však jest to tuhle tištěno, tady to máš! Sama's to četla, ne? Aha! —

Darmo bychom se spolu hádaly! Vy si myslíte, že ty darebné věci v knize jsou pravdivy, a já vás nepředělám. Nejsm tolik učná, abych vám to dovedla vyvracet. —

Chichi! To věřím, vyvracet! Na toho bych se podívala, kdo by to dokázal? Milá brachu, to našeho »pána« neznáš! Na toho si nikdo z »vašich« netroufá, když on něco na-

píše. To je, pane, chlapík. — Rovno mu není široko daleko. To je učenost, hólka! —

Učenost, povídáte? Možná, tomu já nerozumím, ale počestný člověk se musí za to stydět, aspoň já se stydím. —

Chichi, chichi! To máš dobře! Já bych se, být »římskou« taky styděla. — Máte to hezké u vás, jen co je pravda, tuze hezké! Chichi! Stydět se člověk musí — chichi! —

Nechte mne přece domluvit! Za to, co váš pán napsal proti nám, za to se, maminko, my katolíci stydět nemusíme. —

Ale? Tak snad my? Chichi!

To se teprve ukáže, kdo se má stydět, ale my jistě ne.

No, ukaž to tedy, ukaž?! —

Ale ukážu a lehko!

Jak jen!?

Maminko! Váš pán napsal v té knize, že při zpovědi není před knězem žádná ženská, ani žena ani panna, jista před zneuctěním.

Chichi! Však on pán dobře ví, co smí napsat. —

Napsat! Napsat se může všechno, ale dokázat?

A! advokát? —

Žádný advokát! Co pak si myslí ten váš pán o nás — ženských? My přece chodíme ke sv. zpovědi každý rok aspoň jednou a taky víckrát než jednou. Ale váš pán, ani jeho paní, ani vy jste se u našich kněží nezpovídali ještě ani jednou.

To bychom si tak dali —

Jen počkejte! Tak tedy my ženské, když se jdeme zpovídat, podle knihy vašeho pána chodíme tam páchat nepravosti s našimi kněžími? Tak já a druhé holky a všechny jiné ženy a matky jsme podle vašeho pána — samé nemravy zrovna takové, jako kněží, kteří nás zpovídají? Zač pak mne teda máte vy sama, když křičíte, že jest pravda všechno to, co váš pán napsal? Vidíte, maminko, řekla mírněji vidouc, že se macecha přece nad tím zarazila, tohle ten váš pán takhle psát neměl; kdyby věděl, co jest čest a stud, a když už chce psátí proti nám, ať si píše, ale takhle psát a takhle lhát přece nemá! Co pak se Boha nebojí, když se už lidí nestydí? Však bude Pán Bůh i vašeho pána jednou soudit! A já — jak teď potkám našeho pána faráře —

Jen se opovaž a žaluj! — hrozila polekaná macecha.

I, ne! Nebojte se! To vy jste chtěla žalovat mne a kriminálem strašila, však on náš pan farář o téhle knize taky ví a četl ji asi dřív, nežli my obě, ale až ho potkám, za ty potupy v té knize obě ruce mu dvakrát po sobě políbím. —

I, to si líbej, jak chceš! odsekla macecha, které se zase vrátila odvaha, ale teď mně dej pokoj a drž se tmy, když se ti nelíbí světlo. —

Ba, takové světlo, jako v té knize —

Nezačínej! zakřikla ji zpuřně. Mám toho už dost s tebou! A jdi po práci. —

- * *

Útok se tedy — nezdařil . . . . . Chtěli poplésti nezkušenou dívku hanebnou knihou

známého štváče pastora, ale nepovedlo se jim. Naopak, ony nectné útoky na církve a kněžstvo, místo aby zviklaly víru v duši nevinné, jen tím více oživily víru tu a tím větší lásku probudily v srdci čistém ku štvané nevěstě Kristově, církvi katolické, a ku kněžstvu jejímu takovou špínou ničemných pomluv potupenému. A zač? Za všechny oběti, které právě toto kněžstvo přináší, sloužíc obětavě Bohu i lidem, a to měrou nejvyšší právě ve — zpovědnici, na tom svatém místě, které bývá svědkem tolika vyroněných slz právě kajícího, tolika zbožných povzdechův a svatých předsevzetí pro život další; na tom svatém místě, kde koná kněz úřad nejtěžší a nejzodpovědnější nedbaje svého pohodlí, nešetře svého zdraví; kde po mnoho týdnů často mnoho stráví hodin duše očišťuje, je s Bohem a s lidmi i s nimi samými smiřuje, k Bohu a ke ctnostnému životu povznáší a navrácuje tytéž lidské společnosti lepší, zdokonalené... Jaká to neurvalá zloba vrhnouti se na kněze ve zpovědnici, kde proti takové podlosti jest bezbranným, jsa sám vázán tajemstvím zpovědním, maje ústa uzavřena, aby se mohl na obranu napádené cti kněžské ozvati, brániti...

A právě tu zpovědnici katolickou a kněze v ní vyvolil si pastor Smrádek za předmět své helvetské zloby a jízlivosti, aby i zpověď svatou i kněze potřásl slinou pohany, potupy, podezřívání a nectné pomluvy..*)

---

*) Odkazují na spis „Klerikální učenost a poctivost“ od Fr. Šádka, helv. pastora na Ranné.

Ale i zloba někdy se v rukou Božích mění proti očekávání strůjců v — požehnání, a tak se stalo i s touto knihou. Pán, který ji psal, aby zlořečil církvi Boží, stal se nechtě Baalamovým oslem, který místo zlořečení — církvi Kristově dobrořečil, místo, aby jí škodil, jen jí prospěl a — toho se jistě ve své zlobě nenadál, toho jistě si nejméně přál. — Domníval se a s ním stejně smýšlející »šlechtné« duše, že po vydání jeho hanebné knihy všecko šmahem uteče od katolické církve, on pak a jeho »spolupracovníci v evandélium« že je s otevřenou náručí přijmou, ale — síť nastražená zůstala prázdnou! Na Smrádků »lep« nesedl nikdo a tak zůstala památná kniha jeho jen »neocenitelným« pokladem helvetův a to ještě ne těch, kteří si zachovali smysl pro čest bližních, nýbrž jen těch, kteří mají za své jediné »vyznání« až nerozumnou, vášnivou nenávist k církvi katolické a jejímu kněžství. Ti ovšem, jak trejně kdosi řekl, dali si hanopis Smrádkův vázati do »svinské« kůže, poněvadž by jiná ani nebyla »hodna«, aby tak »svinský« obsah držela vázaný pohromadě! —

Hanopis tedy se »neosvědčil« — naopak rozvážnější z nekatolíků styděli se za všecku tu »sprostotu« na papíře vytištěnou.

My za něho nemůžeme, to on má už takovou »náтуру« — omlouvali se.

Sám jsem se podivil, že našel tak malého »ocenění« tento duchaplný »plod« mezi těmi, pro které byl psán, i mezi těmi, na které byl chytře »políknut« — nebo v nejbližším

okolí residence pána na Hivli*) já sám právě v těch dobách, kdy »pán z Hivle« vydal svůj učený spis, víc než dvacet nekatolíků jsem uvedl nazpět do církve katolické, od níž odpadli před lety svedení předkové jejich. U nás, v mé farní osadě, spis Smrádkův »neškodil«, ale, jak jsem se přesvědčil, neškodil ani jinde v okolí. Právě ten rok byl nejpožehnanějším na konverse z helvetství »tolik povzneseného« ke katolictví »tolik špatnému« dle pána Smrádka a jeho dvojctihodných pánů »kollegů«.

Pamatuji se dobře, jak jednou cviče jednu konvertitku, při svátosti svěcení kněžstva ukázal jsem též na podlé útoky na kněze a zmínil jsem se také o Smrádkově knize. — A konvertitka oči klopíc přiznávala: Velebný pane, tu knihu jsem četla, ale je tuze šeredná.

Tak se vám nelíbila?

Ale kde? Ani to není k víře podobné! To by museli jen kněží sami na světě býti ti nejhorší a ti druzí jen sami andělé. — Co pak nemáme očí a uší? O našich pánech a jejich domě by se mohlo taky povídat a psát, ale o tom lépe pomlčet. —

Ovšem musím říci, že se kniha pána Smrádka přece někomu »šikla« — jen co jest pravda! Mezi »tvrdé« se tuze »hodila«. — U nás jeden z těch »tvrdých«, který dostává »třesení«, jak jen spatří katolického kněze, povídal doma ženě a dceři, když Smrádkovu knihu jako »poklad« donesl z helvetské fary:

---

*) Hivel jest jméno té části obce Ranná, kde bydlí pastor.

Tak, tady to nesu! To bude teď naše »evandélium!« — A ku podivu! Dcerušce se to »evandélium hivelské« tolik zalíbilo, že v něm až tuze pilně četla, místo aby si hleděla kancionálu, z něhož se u nich zpívá, a za rok -- jí zpívalo »něco« — v kolíbce! —

Inu, inu! To z té »římské« -- zkaženosti!

Ale, ale! Napsal jsem prvé, že Smrádkův »učení« spis vyzněl na plano, ale za krátko jsem se přesvědčil, že jsem se zmýlil — zapomněl jsem totiž na surovce mezi evandělíky, kterým nemravný a neurvalý spis Smrádkův se svými víc než hrubými útoky na katolictví právě přišel vhod. Kolikrát jsem si myslel, odkud se v lidu nekatolickém vzala ta surovost, ba skoro nelidskost vůči katolictví. Ale když jsem krátce po rozšíření Smrádkova spisu doslechl, jak v mé farní osadě jeden helvet zpíval mezi katolíky surovou písničku o zpovědi,*) už jsem se nedivil, odkud to sesurovení lidu nekatolického má svůj původ. — A potom ať někdo se opováží a řekne, že »páni« — neosvěcují! — — Fi! — — Jen si vezměte Smrádkův »učení« spis a čtěte ho!

* * *

Mezi macechou a nevlastní dcerou nastal boj, tichý, ale vyhlazující a tím urputnější, čím více poznávala macecha, že přijde o »slávu

---

*) „Ten pan farář v zpovědnici má jen samou jundu, jednou rukou rozhřešuje, druhou . . . .“ (Nelze vysadit! Poznámka tiskárny.)

před Sionem«, že totiž Aničku nezíská a nenakloní ku přijetí »evandělia pokoje«, které však ve skutečnosti nikomu nedá pokoje, jsouc vždy jen výbojným, útočným, a když nemůže si podmanit, ničivým a vyhlazujícím. »Když nechceš býti mým, pak nesmíš býti vůbec« — toť jeho heslo. —

Dráždila macechu k urputnosti proti Aničce na, jedné straně hladová žádost po jejím podílu, který by se byl tak dobře hodil její vlastním dětem, na druhé straně popuzovalo ji proti ní vědomí, že ani nad její vírou nevyhrá. Míti »římskou« dceru vedle sebe, ve stavení, na očích — ona, dcera presbyterova, a nemoci ji přivést k odpadu, ona, chlouba a naděje pastorova! — To ji užíralo, protože byla pyšná jako satan a stálost dceřina ji pokořovala v očích celého »sboru Páně«. Nic nebylo pro ni trapnějšího, jako když nadhodil ten či onen při setkání: Kdy pak přece, kdy? Pořád se těšíme! —

Ach, je vám to paličák! stýskala.

Abys toho nedokázala? pochlebovali jí.

To víte, že se přičiním! slibovala, ale v duši cítila, že vlastně prohrává a že sotva čeho dokáže, proto z poražené pýchy zanevřela tím více na Aničku a sužovala ji, kde, čím a jak jen mohla.

Anička to chápala, trápilo jí to a — chřadla . . . . . Kašlala nyní častěji, cítila, že slábne, ale domácí jakoby neviděli, že se jim ztrácí takřka před očima, jakoby neslyšeli, že kašle z ostra, pronikavě . . . . .

Oni zatím oba i viděli i slyšeli — a radovali se potajmu, že aspoň v jednom se nezklamou a že čím dřív, tím pro ně lépe bude . . . . .

Počátkem jara Anička ulehla. Byla jako stín, který slibuje brzo zmizeti. — Ležela ve světličce opuštěná . . . Jen někdy přišli otec nebo macecha na ni se podívat, je-li ještě živa, anebo, aby se neřeklo, že jí ani oni neposlouží.

Teprve nyní cítila Anička, jak jest opuštěna, že jí schází vlídná tvář milující matky, laskavá péče její, pomocná ruka mateřská . . . Ó, jak si hořce zaplakala mezi těmi stěnami světličky jako za živa pohřbená . . .

Na Boha vzpomínala, jen otcem sirotků nyní se obírala a se těšila, že Jeho otcovské oko patří na ni s láskou, Jeho ochranná ruka že vznáší se nad ní, a bylo jí přitom v duši sladko, tak volno, skoro veselo. Už se netrápila nad svou samotou a od lidí opuštěností, ba byla skoro ráda, když odešli všichni z domu a celé stavení utichlo, a jí se to ticho zdálo tolik milým, blaživým, jakoby v kostele byla a Bůh k ní mluvil a ona s Ním v pokoře, oddanosti . . . . . Buď vůle Tvá! šeptala její bledá ústa, mluvily její zapadající oči, modlily se její sepjaté ruce, dýchala její chorá prsa, vyznávala její traticí se postava. — Buď vůle Tvá . . . . .

Tak jsem tu sama, Bože můj! vzdychla si jednou, když odešli domácí po práci — tak sama . . . tak sama . . . . .

A hned jí napadlo, jak by jí bylo veseleji, kdyby tu měla na stěně své milé staré obrazy a uprostřed nich začernalý stářím kříž . . . . Jak by se potěšila pohledem na trpícího Krista. — Trpěl tak tiše, oddaně, jako beránek . . . a ona taky trpí — tiše, pokorně — jako jehnička . . . Představila si Krista na kříži — ano, vidí Ho: ruce rozpjaty, hlava skloněná . . . Visí mezi dvěma lotry — opuštěný, zrazený, tupený . . . . .

Mezi lotry! —

Až se zachvěla, co jí to tak napadlo? . . . Ano, ona tu leží na lůžku smrtelném, opuštěná, zrazená, tupená, mezi lotry — Ach! . . . Div nevykřikla. — Otec, macecha — mezi lotry! . . . Slzy se jí vyronily s očí. —

Můj dobrý Ježíši . . . Tak jsem tu opuštěná, jako Ty na kříži . . . Jako mezi lotry jsem . . . Čekají na mou smrt, vím — a u Tebe přece stála matička Tvá, Synu Boží — a já — ani té nemám . . . Ó, neopouštěj mně aspoň Ty, abych nemusila s Tebou naříkati: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil . . . Ráda bych objala Tvůj svatý kříž a zlíbala Tvou umučenou tvář a svaté rány Tvé — a nesmím . . . Jsem jako mezi lotry, a ti mně Tvůj svatý kříž vzali a potupně spálili, abych se nikdy nemohla potěšit obrazem Tvým, který líbala naposledy nebožka matka má . . . Jako mezi lotry jsem! . . . Bojím se o duši svou . . . Ukládají o víru mou — a já se jich bojím, že v jejich moci jsem taková ubohá, bídna, na lože poražená . . . . Bojím se jich, bojím . . . O knězi se zmínit nesmím, a tak ráda bych

se zpovídala . . . Tak ráda bych Tebe, můj Ježíši, zde u sebe přivítala . . . Tak ráda bych Tě přijala . . . Ó, můj Ježíši, toužím po Tobě, žádám si Tebe: přijď, přijď ke mně, ubohému dítěti . . . . .

Hlavu zemdlenou nachýlivši, vyhublé ruce k prsoum tisknouc vyzírá truchlivě z peřin. Slzy kanou jí volně po tváři, zapadávají do vychudlých ňader . . . Matičko má, kdybyste vy svou Aničku teď viděla! . . . . . Ó, toho jste se vy jistě nenadála, že vaše jediná dcera takhle bude opuštěná ve vašem domě, že se musí vaše dítě jednou báti do vašeho domu zavolat k sobě kněze s Pánem Bohem . . . . Toho jste se vy nenadála, že se vaše dítě jednou bude strachovati, aby mu nevzali naposledy víru, duši, Boha . . . . . Ó, matko, pomozte svému ubohému dítěti!

---

* * *

Tak jsem ti, milý čtenáři představil Aničku na počátku našeho obrázku. Zde ji máš tedy a víš nyní už, jak se dostala až na lůžko smrtelné, a víš také již, proč leží ve statku čp. 10. sama opuštěná . . . . .

Ano, opuštěná od lidí, ne však od Boha. Nevolala k Němu nadarmo! Bůh ji slyšel a spěchal vyplniti její touhu dřív, nežli se nadála.

Právě když volala k Bohu, šel volným krokem cestou kolem statku katolický farář. Viděla ho s postele oknem na náves vedoucím.

Kristus mne vyslyšel! zajásala a honem sbírala všechny síly, aby se s postele dovlekla k oknu, jež pracně otvírala. —

Kněz přichází a jakoby vyšší mocí dotknut, zvedá skloněnou při volné chůzi hlavu a ohlédne se tam, kde v okně se ukáže na suert ubledlá tvář spěchem a touhou unavené Aničky. Mimovolně se zarazil, skoro ulekl, ale ihned se laskavě usmál a vida, že Anička kývá, přistupuje k oknu.

Pán Bůh rač pozdravit — šeptá Anička.

Ale — Anička!? diví se kněz. A, jak vidím, nemocná? Ani jsem nevěděl, že — tolik?! —

Tuze, velebný pane! Prosím snažně, račte mne zaopatřiti, ale hned, než naši přijdou z pole. — Račte odpustit, že chci hned — já se našich bojím požádat, oni by k tomu nesvolili . . . Právě jsem prosila Boha za tu milost, a On mně poslal vás — jako na zavolání. — — —

Tolik prosily její zapadlé oči, že se kněz nemohl ubrániti hlubokému dojmu a řekl jen: Přijdu, mé dítě, přijdu. —

Otočil se nazpět spěchaje k farní budově přichystat se.

Za krátko byl u Aničky. Kristus v rukou kněze . . . .

Byl skoro čas! Aničce se tuze přitížilo, dech se krátil, pot vyvstával na čele, chvílemi se zdálo, že už nedýchá.

A byla opět sama, když odešel farář, ale ne již opuštěná, byl s ní Kristus, kterého právě nábožně přijala . . . Tělo pomalu umíralo, ale duše oživila od té chvíle, kdy se spojila s Bohem ve Svátosti Oltářní. Tak jí bylo lehké, volně — jen vydechnout naposled a jít,

jít pryč z toho místa, kde se narodila, kde tolik trpěla . . . .

Ale — dosud nedotrpěla. —

* * *

Jako bouře přihnala se k ní macecha. Šla z pole a hned jí pověděli, že byl u nich katolický farář. Jako když ji vosa upíchně. —

Tohle ona nechtěla! — Měla s Aničkou jinší plán. — Hněvala se náramně.

Co pak ty — děláš po vsi pozdvižení, faráře sem voláš, nám hanbu děláš? — hubovala nemocnou již ve dveřích. Ale sotva ji shlédla, zarazila se a přestala hubačit. —

Anička ležela jako mrtvá.

To tak! Aby už byl konec? — lekla se po tichu k nemocné přistupujíc.

Ta právě otevřela oči hledíc udiveně na macechu, kde se tu vzala tak najednou, že jí ani neslyšela přicházeti, ani hubovati a teď stojí nad ní polekaná. --

Vadila jsem se, co tady měl farář na práci, když nejsme doma. —

Vy víte? šeptla Anička a zlehka se usmála. Byl u mne s Pánem Bohem. —

Někdo se ho prosil! zlobila se. Ti římsští kněží všude vlezou. —

Já jsem ho sama volala — hájila kněze Anička.

Taky's nemusela! Bodejt! Snad bychom tě nenechali tak, až bude potřeba. —

Bylo mně tuze špatně . . . Už jsem myslila, že — Bylo to potřeba už —

To se ti jen zdá! Ostudu jsi nám udělala. — Ale, ať si ten modloslužebník nemyslí, že tě dostane — ne, ne a tisíckrát ne! — Kdybys měla umřít, to ti napřed povídám, »ten« tě pochovávat nebude! To si ještě na tobě dokážeme. —

Bože, maminko. --

Mlč, ty — falešná! chtělas nás oklamat, ale nepovede se ti to, ne, ne, milá holka! Ty musíš, povídám, musíš umřít jako evandělička!

Maminko -- vždyť jsem katolička! Ne, ne, nechci. —

A já ti povídám, že tě v tom proklatém bludu umřít nenechám! —

Ježíš, Maria! — Co chcete se mnou dělat? Nechte mne v pokoji umřít — ve své víře chci umřít — — —

Ty si chtěj, co chceš, ale já nechci! Slyšíš? Ještě jednou ti povídám: římský kněz tě pochovávat nebude! Dost dlouho jsi nás tím svým modlářstvím trápila, snášeli jsme to pořád, teď je konec! Zavolám ti našeho »pána« — a dost! —

Ježíši, Ježíši! úpěla Anička bezbranná, malomocná, již již umírající.

Hrůza ji obešla. Čeho se vždycky bála, to nyní přišlo! Berou jí víru a ona se ubránit nemůže . . . Oni jsou s to dokázati na ní, umírající, čím vyhrožují . . .

Ježíši, Maria, přispějte mně ku pomoci! naříkala hlasem již slábnoucím a přála si, aby umřela hned, tu chvíli, pokud macecha neprovede na ní svou zlobu. Ježíši ukřižovaný! Tak opravdu mám i já umírat jako Ty mezi

lotry? bědovala duše její. Ale, ach, ti lotři kolem Tebe byli milosrdnější, nežli tito kolem mne jsou! . . . Mezi lotry . . . mezi lotry . . . hučelo jí v hlavě a smrtelná mdloba, milosrdnější než macecha, obestřela její smysly mlhou . . . Byla bez sebe . . .

Macecha odběhla.

Zatím nastal večer. Posvátné ticho pojalo v náruč unavenou zem, aby si oddechla po denní lopotě a tam ve světničce statku čp. 10. v Kroužíně přestávalo pomalu bítí jedno zlobou světa sice nepotřísněné, ale utrápené srdce . . . Anička ležela ve mdlobách. Duše byla ještě v těle, ale tělo spočívalo bezvládně v peřinách, jen přerývané, nepravidelné dýchání nasvědčovalo, že ještě není konec boje života se smrtí . . . .

Nad Aničkou stál — pastor . . .

U postele přecházela macecha všecka vzrušena, u stolku s hlavou nachýlenou a ve tváři zasmušilý hospodář, na stoličce starý pan-táta, »starší« církve, s tváří slavnostní, vítěznou, pak ještě jeden soused, nekatolík.

Ve světničce bylo tu chvíli ticho rušené jen krátkými vzdechy umírající . . . .

Tak to tedy napíšeme! řekl konečně pastor odstupuje od lože umírající.

Vy jste pro mne přišla, že si tato nemocná přeje útěchu — obrátil se k hospodyni mezi tím, co psal. —

Ano, důstojný pane, Anička si vás tuze přála. —

Čekal jsem to stále, čekal. —

Tak, tak, důstojný pane, všichni jsme čekali, že jednou přece se odhodlá, ozval se pantáta přisvědčivě.

Jak se jí z večera udělalo zle, vykládala macecha, hned jsem běžela, přišla jsem domů až s večerem, člověk aby pro tu práci, to vědí, při hospodářství to jinak nejde, a ona zatím už . . . chuděra malá . . .

Dobře, dobře, jen když si toho přála. —

Ale, Bože, to vědí! Jak pak bych mohla sama od sebe, no? —

Já jen tak — aby nebyly potom mrzutosti! Byl tady, jak slyším, odpoledne katolický, a —

A my nic nevíme, důstojný pane! Nikdo nebyl doma. —

To jest ovšem jiná! Ale jest to mrzuté, že se nemůže sama podepsat. —

I, to snad půjde? Tuhle tatínek jí povede ruku — radila macecha.

Vidíte, tak by to šlo! souhlasil radostně pastor. Zkusme to tedy!

Zkoušeli, ale ukázalo se, že to s podpisem nepůjde. —

Co teď? — Zaražení stáli v rozpacích. Ale macecha nepozbyla ducha. Chvíli přemýšlí, udeří se do čela a povídá: Už to mám! —

Dívali se na ni zvědaví, nedočkaví.

Inu, když se nemůže podepsat, vykládala, snad udělá aspoň znamení místo podpisu, však je dosud v těle duch. —

Máte dobrý nápad! pochválil ji pastor, až se radostí a pýchou začervenala.

Opravdu — šlo to! . . .

Dalo to sice práci, »kolečka« vypadla sice velmi nepodobná kolečkům, ale -- »vždyť byla tolik tu chvíli obklíčena« — . . .

Tak! pochvaloval si pastor. Teď ještě svědci. — Ale, kdyby mělo k něčemu dojít, to víte — ohražoval se opatrně předem.

Ale, důstojný pane! Co pak nejsme »sví« lidi? upokojovala ho macecha. Jen jsou bez starosti! Co pak nevíme? Chtěla se, chudák, podepsat, ale nemohla už pro slabost, tak aspoň udělala znamení místo podpisu, no! Či ne? obrátila se tázavě ku svědkům.

Tak, tak, jak povídáš! svědčili oba.

Ale pošleme to na úřad teprve potom, až přijdete, že umřela -- řekl ještě opatrný pastor.

Však oni tomu rozumějí — svolovali druzí.

Opatrnosti nikdy nezbyvá, omlouval se pastor.

Ah, všecko jseš s to udělat, horlila macecha, jen když ji nedostal ten »římský«. —

Tak, tak, už proto! přisvědčovali všichni.

Pastor spokojeně odcházel s listinou . . .

* * *

Ráno přiběhli od Boháčů na helvetskou faru, že jest Anička mrtvá.

Zemřela večer, když odešel pastor . . . .

Ten si pospíšil, aby hned ráno šlo úřední oznámení na hejtmanství — a to, snad proto, že úřady »uadržují« klerikálům, si pospíšilo, aby katolický farář byl »včas« vyrozuměn, že Anna Boháčová »dobrovolně a při plném vědomí« na smrtelné posteli z církve římsko-

katolické vystoupila a k církvi reformované se hlásí. — — —

Chápeš nyní, milý čtenáři, proč se tolik hněval katolický farář, když přečetl úřední dopis zasláný mu od hejtmanství? Víš už, proč volal »bídníci«? — A víš už, proč jsem tomuto obrázku dal název »Mezi lotry«? —

Že pastor o pohřbu kázal, toť se rozumí! Ani tomu se nediv, že kázal o tom, jak Anička teprve před smrtí se »zhrozila« římského učení a jeho »tmy«, a jak »zatoužila« po »světle« evandělickém, kterého se jí na štěstí dostalo, a jak macechu chválil, že ona jako »žena z evandělia« nejvíc se »přičinila«, aby zesnulá »pravdu poznala a ji též přijala« — čteš přece povídku nazvanou »Mezi lotry«!... Poznals je snad?! . . .

A nyní — co mne pohnulo napsati právě tento obrázek?

Láska k tobě, můj katolíku na osadách smíšených žijící! Abys totiž se nespolehal na tak zvaný »revers«, když se ti nahodí nevěsta či ženich jiné víry! Abys nemyslil, že jest už »všecko v pořádku« a že jsi zabezpečil rodinu pro budoucnost, když ti nekatolický spolu-manžel podepsal revers čili smlouvu na 50ti krejcarovém kolku, že »všecky děti budou tvé víry«. —

Ó ne, můj drahý! — Uč se z tohoto obrázku, že »smlouvou«, třeba na 100zlato-vém »štemplu«, neopatříš dosti bezpečně, jak jsi povinen, dětí svých v ohledu věčném, nezabezpečíš a nezachráníš do budoucna víru jejich, poněvadž Pán Bůh žádným reversem

se ti nezaručuje, že tě tak dlouho ponechá na živu, až bys mohl také opravdu děti své dle »reversu« ve víře své vychovati a je po katolicku viděl hmotně »zaopatřené«. — To, prosím tě, měj na paměti a pro Boha, nevydávej v nejistotu dětí svých i víru i spásu pro věci marné, časné, pomíjející — nevěda sám, dlouholi jich užívatí budeš! Pamatuj na Aničku a v čas pokušení vzpomeň, že by mohly také tvé děti předčasnou smrtí tvou upadnouti mezi — lotry! . . . .

OBSAH ŘADY II.:

	Str.
V. Pod stolem	I
VI. I, nechme to!	13
VII. Nerost	102
VIII. Odřekli se jí	139
IX. Hrdinové	156
X. Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého	172
XI. Náhoda nebo trest Boží? (Páté církv. příkázání)	185
XII. Nepotřebuji zpovědi! (Čtvrté církv. příkázání)	197
XIII. Pro kousek masa! (Třetí církv. při- kázání)	225
XIV. Však mně ruka neupadne! (První církv. příkázání)	247
XV. Bez kinty	263
XVI. Zachráněná	283
XVII. Hladový Esau	296
XVIII. Pro chleba	324
XIX. Otrok	362
XX. Mezi lotry	420

